

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์
ในกรณีเด็กและเยาวชน

วรรณัน ดาราพงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

คณะนิติศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

2563

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์
ในกรณีเด็กและเยาวชน
วรณัน ดาราพงษ์
คณะนิติศาสตร์

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ดร.อัญธิกา ณ พิบูลย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์)

..... กรรมการ
(ดร.ธนัทเทพ เขียวประสิทธิ์)

..... กรรมการ
(ดร.อัญธิกา ณ พิบูลย์)

..... คนบดี
(รองศาสตราจารย์ณรงค์ เกษะประกร)

____/____/____

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์	ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน
ชื่อผู้เขียน	วรรณัน ดาราพงษ์
ชื่อปริญญา	นิติศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2563

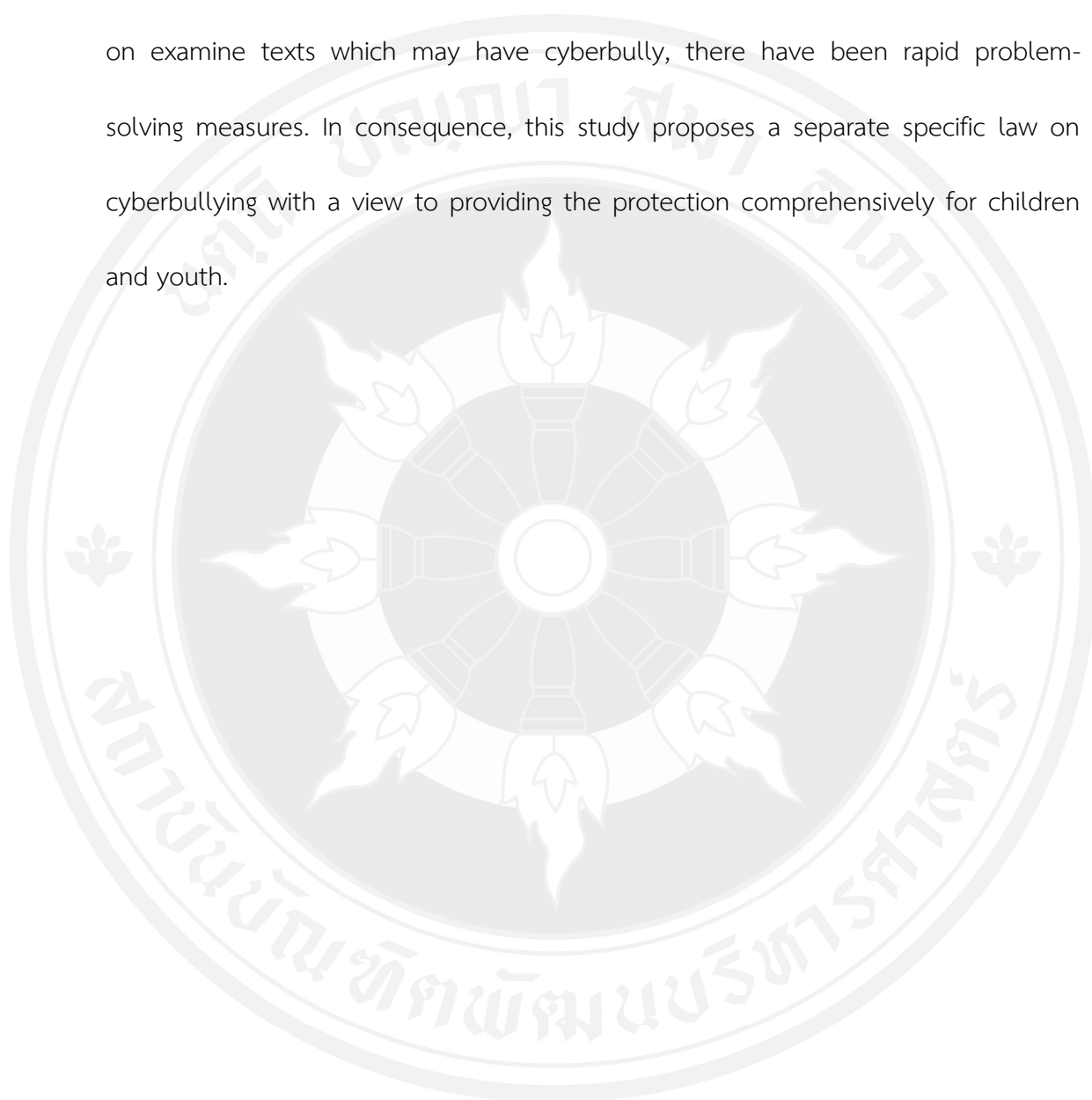
วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ในกรณีเด็กและเยาวชน ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ผ่านเอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี รูปแบบ ผลกระทบของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งเน้นศึกษาในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน เพื่อวิเคราะห์และค้นหาแนวทางการคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ปัจจุบันการติดต่อสื่อสารเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเครือข่ายจึงเป็นเหตุให้การกลั่นแกล้งรังแกเปลี่ยนแปลงจากแบบดั้งเดิม พัฒนาการเกิดเป็นปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันทวีความรุนแรงและเกิดผลกระทบต่อสภาวะอารมณ์ จิตใจ และร่างกายต่อผู้เสียหายโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่นำไปสู่ผลกระทบต่อการเรียน และพัฒนาการทางสังคม จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายสำหรับป้องกันและปราบปรามปัญหาดังกล่าวเป็นการเฉพาะ ทำให้ไม่อาจค้นหาคำนิยามศัพท์ ฐานความผิด และหน่วยงานที่รับผิดชอบช่วยเหลือได้โดยตรง แต่ต้องค้นหาจากบทบัญญัติกฎหมายใกล้เคียงอื่น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งไม่อาจปรับใช้ได้อย่างครอบคลุม ชัดเจนเพียงพอ แต่เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศที่มีการตรารับรองไว้เป็นการเฉพาะ เช่น Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 กฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา หรือ Enhancing Online Safety Act 2015 กฎหมายของประเทศออสเตรเลียที่มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ ฐานความผิด และหน่วยงานไว้เป็นการเฉพาะที่ดำเนินการคุ้มครอง ตรวจสอบเนื้อหาที่อาจมีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ มีมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงเสนอให้มีการตรากฎหมายในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะแยกเป็นหนึ่งฉบับ

ABSTRACT

Title of Thesis	Legal Problems Related to Supervision of Cyberbullying Among Children and Youth
Author	WORANAN DARAPONG
Degree	Master of Laws
Year	2020

This research is about the legal problems related to supervision of cyberbullying among children and youth. It examines the current issues arising against children and youth in order to propose appropriate legal framework for addressing such issues. The study was conducted by studying legal documents to find concepts, theories, laws, and impacts related to cyberbullying. At present, the network communications cause the bullying to change from physical bullying to cyberbullying. Cyberbullying has become increasingly severe and affected emotional, mental, and physical conditions of victims, in particular children and youth leading to an impact on social learning and development. According to the study, there is no specific cyberbullying law that addresses such issues in Thailand. This issue results in the absence of the legal definition of terms, offences, and work agencies in charge. Therefore, an analogy to the provisions as applicable must be applied; for instance, the penal code and the Computer-Related Offenses Act B.E. 2550 (2007) and the Computer-Related Offenses Amendment Act B.E.2560 (2017). However, the analogy practices are unable to apply thereto in comprehensive, clear, and sufficient

manners. Nonetheless, upon comparison with the Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 of Nova Scotia State, Canada and the Enhancing Online Safety Act 2015 of Australia that have specific definitions, offenses, and regulatory agency on examine texts which may have cyberbully, there have been rapid problem-solving measures. In consequence, this study proposes a separate specific law on cyberbullying with a view to providing the protection comprehensively for children and youth.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ในกรณีเด็กและเยาวชนฉบับนี้สำเร็จตามความมุ่งหมายของผู้เขียนได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างสูงจาก ผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ดร.อัญธิกา ณ พิบูลย์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยเป็นหลักอันมั่นคง ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ ตรวจทานเนื้อหา หาแนวทางแก้ปัญหาดังต่าง ๆ รวมทั้งช่วยกระตุ้นให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้เล่มนี้ดำเนินมา อย่างราบรื่นในทุกกระบวนการ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วนาพิทักษ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้ความรู้ คำแนะนำ ชี้แนะ ตั้งข้อสังเกตอันมีประโยชน์ พร้อมทั้งให้กำลังใจด้วยความใจดีแก่ผู้เขียน ช่วยให้ผู้เขียนทราบแนวทางแก้ไขได้อย่างชัดเจน สามารถปรับแก้งานเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ธนเทพ เจริญประสิทธิ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อีกทั้งให้ความรู้ ตั้งข้อสังเกต ท้วงติง ด้วยความละเอียดทุกจุดบกพร่อง และให้คำแนะนำเป็นแนวทางในการแก้ไขในทุก ประเด็น

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่อบรมให้ความรู้และอุดมการณ์ตลอดมา ขอขอบคุณสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่สนับสนุนทุนการศึกษาตลอดระยะเวลา 2 ปี ขอขอบคุณ เจ้าหน้าที่คณะนิติศาสตร์ทุกท่านที่ได้ดูแลและให้ข้อเสนอแนะ ช่วยเหลือด้วยดีตลอดมา ขอขอบคุณเพื่อน รุ่น 15 นิติฯ ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือในการเรียน การสอบ การทำรายงานและกิจกรรมคณะ

ผู้เขียนขอขอบคุณเพื่อน ๆ ธรรมศาสตร์ โรงเรียนหญิง คุณชุติมา คุณอิจิอัน คุณอันฮยจิน คุณ มั่นมู โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณปัทมา ที่ช่วยส่งเสริมและคอยช่วยเหลือในทุกกระบวนการ จนทำให้ผู้เขียน ทำงานออกมาจนสำเร็จ ที่สำคัญยังผู้เขียนขอขอบพระคุณครอบครัวที่เข้าใจและคอยเป็นกำลังใจ คุณอติสาที่คอยรับฟังแนะนำ ช่วยผลักดันในวันที่กำลังจะล้มเลิก

ท้ายสุดนี้คุณงามความดีที่ผู้เขียนเคยได้กระทำให้มา รวมทั้งประโยชน์อันใดที่ได้จาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอยกให้กับทุกท่านที่กล่าวมาแล้วและคุณชเวจินรีผู้ตกเป็นเหยื่อของภัยนี้ และหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อผิดพลาดประการใดผู้เขียนขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดี

วรรณัน ดาราพงษ์

พฤษภาคม 2564

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ค
ABSTRACT	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	7
1.3 ขอบเขตของการศึกษา.....	8
1.4 สมมุติฐานในการศึกษา	8
1.5 วิธีการศึกษา	9
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 ความทั่วไป แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งรังแก	10
2.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแก	10
2.1.1 การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม	10
2.1.1.1 ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม.....	10
2.1.1.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม	11
2.1.2 การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	14
2.1.2.1 ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	14

2.1.2.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	16
2.1.3 ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่น แกล้งรังแกทางไซเบอร์	18
2.1.3.1 ความเหมือนระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแก ทางไซเบอร์.....	18
2.1.3.2 ความแตกต่างระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแก ทางไซเบอร์.....	18
2.1.4 ผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	20
2.1.4.1 ผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย	20
2.1.4.2 ผลกระทบต่อจิตใจ.....	21
2.1.4.3 ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว	22
2.2 ความทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย	23
2.2.1 ความหมายของเด็กและเยาวชนตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย	23
2.2.1.1 ความหมายตามกฎหมายต่างประเทศ	23
2.2.1.2 ความหมายทั่วไป	23
2.2.1.3 ความหมายตามกฎหมายไทย.....	23
2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองรับรองสิทธิเด็กและเยาวชน.....	26
2.2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็ก	26
2.2.2.2 หลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ปรากฏอยู่ในตราสารระหว่างประเทศ	27
2.2.2.3 หลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายไทย	30
2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	33
2.3.1 ทฤษฎีวัฒนธรรมไซเบอร์ (Cyber Culture)	33
2.3.2 แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence Quotient: DQ).....	35
2.3.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ (Space Transition Theory).....	36

บทที่ 3 กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย	41
3.1 กฎหมายต่างประเทศ.....	41
3.1.1 กฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา (Intimate Images and Cyber-protection Act 2017).....	41
3.1.1.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	45
3.1.1.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน.....	46
3.1.1.3 ฐานความผิด	47
3.1.1.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	50
3.1.2 กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย (Enhancing Online Safety Act 2015)	53
3.1.2.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	55
3.1.2.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน.....	56
3.1.2.3 ฐานความผิด	56
3.1.2.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ	59
3.1.2.5 วิเคราะห์ประเด็นกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ประเทศออสเตรเลีย ภายหลังประกาศใช้สามปี.....	60
3.2 กฎหมายไทย	64
3.2.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	64
1) การยุยง	64
2) การดูหมิ่น	65
3) การหมิ่นประมาท	66
4) การขู่เข็ญ	67
5) การรังแก ข่มเหง คุกคาม.....	67
3.2.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน.....	68
3.2.3 ฐานความผิด	70

3.2.3.1 ประมวลกฎหมายอาญา 71

- 1) ความผิดฐานช่วยหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย มาตรา 293 71
- 2) ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326..... 72
- 3) ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 328..... 73
- 4) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ มาตรา 392 74
- 5) ความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ มาตรา 397 75

3.2.3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560..... 77

- 1) ความผิดฐานการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์รบกวนการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข มาตรา 11 77
- 2) ความผิดฐานการนำเข้าระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันมิชอบ มาตรา 14 79
- 3) ความผิดฐานแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพของบุคคลอื่น มาตรา 16 82

3.2.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์..... 85

3.2.4.1 หน่วยงานภาครัฐ 85

- 1) คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 85
- 2) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) 87
- 3) ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ 88
- 4) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ 89

3.2.4.2	หน่วยงานเอกชนที่สนับสนุนช่วยเหลือประชาชน	89
1)	มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (Path2Health)	89
2)	สมาคมสมาพันธ์แห่งประเทศไทย	90
3.3	วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย	91
1)	นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	91
2)	การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน	92
3)	ฐานความผิด.....	93
4)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ.....	94
บทที่ 4	การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน	103
4.1	ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	105
4.2	ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน.....	114
4.3	ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	117
4.4	ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	128
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	133
5.1	บทสรุป.....	133
5.1.1	ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	134
5.1.2	ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน	135
5.1.3	ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์.....	136
5.1.4	ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	138
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	140
5.2.1	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	141
5.2.2	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน	142

5.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์....	142
5.2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	144
บรรณานุกรม.....	148
ประวัติผู้เขียน.....	158

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบบทบัญญัติทางกฎหมายเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ระหว่าง กฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย	96
--	----

สารบัญ

หน้า

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงขั้นตอนการใช้สิทธิร้องเรียนของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา..... 52

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงขั้นตอนการใช้สิทธิร้องเรียนของประเทศออสเตรเลีย 63

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องด้วยปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสารระหว่างปัจเจกชนด้วยกันสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั่วโลกอย่างรวดเร็ว ผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและไร้ขีดจำกัด ทุกคนสามารถเป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารได้พร้อมกันไป ณ ขณะนั้น ผ่านเครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แท็บเล็ต เป็นต้น โดยการสื่อสารใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อเป็นเครือข่าย เกิดเป็นลักษณะของสังคมออนไลน์ (Social Network) ส่งผลให้เกิดการกระทำความผิดรูปแบบต่าง ๆ ที่เดิมเป็นการกระทำความผิดทางกายภาพที่บุคคลจะได้รับ ความเสียหายเมื่อมีการกระทำต่อกันโดยตรง เปลี่ยนรูปแบบของลักษณะความผิดสามารถเกิดขึ้นได้บนโลกออนไลน์ หรือการกระทำความผิดที่ไม่ได้กระทำต่อกันโดยตรง (Face to Face) อีกต่อไปแล้ว

โดยการกระทำการกลั่นแกล้งรังแก (Bully) หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ โดยความตั้งใจกระทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวดจากผู้กลั่นแกล้งรังแกที่รู้สึกว่ามีอำนาจหรือพลังเหนือกว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน¹ โดยวิธีการการกลั่นแกล้งรังแก การให้ร้าย การด่าว่า การข่มเหง เป็นต้น เป็นลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นรูปแบบการแสดงความรุนแรงรูปแบบหนึ่งที่พบได้ในทุกสังคม ทั้งสังคมไทยและสังคมโลก และพบได้กับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย ซึ่งเดิมมักพบเห็นรูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกดังกล่าวได้บ่อยในกลุ่มเด็กและผู้เยาว์ ในลักษณะการแกล้งเล่น หยอกล้อระหว่างกัน

แต่ปัจจุบันการกลั่นแกล้งรังแกถูกพบเห็นได้โดยง่าย เนื่องจากการกระทำการกลั่นแกล้งกันโดยอาศัยระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือและตัวกลางในการสื่อสารเริ่มต้นจากการใช้พฤติกรรมทางภาษา เขียนข้อความกลั่นแกล้ง การใช้ภาพล้อเลียน ภาษาล้อเลียน เย้ยหยัน ถากถาง

¹ สกล วรเจริญศรี, “การข่มเหงรังแก,” วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 51, (2559): 13.

และเริ่มรูล้ำไปจนถึงการนำข้อมูลส่วนบุคคลมาเปิดเผย² ที่เป็นการรังแก ใส่ร้ายป้ายสี หรือกระทำการใด ๆ ที่มุ่งประสงค์ให้ฝ่ายที่ถูกกระทำได้รับความเจ็บปวดทางจิตใจ และรูปแบบถูกพัฒนาไปโดยผู้กระทำการกลั่นแกล้งอาจมีใช้บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่าฝ่ายผู้ถูกกระทำอีกต่อไป เนื่องจากเครือข่ายออนไลน์มีโอกาสของการปกปิดตัวตนได้ง่ายกว่าเดิม หรือแม้อาจเป็นการใช้งานอินเทอร์เน็ตในการแสดงความคิดเห็นโดยไม่ตระหนักว่าผลลัพธ์นั้นกระทบต่อความรู้สึกของบุคคลอื่น เช่น การวิจารณ์ประเด็นเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา อายุ รสนิยมทางเพศ กลายเป็นการกลั่นแกล้งอย่างไม่ตั้งใจได้ เกิดเป็นรูปแบบการกระทำความผิดที่เรียกว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying) แม้มีหลายฝ่ายอาจให้ความเห็นว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นปัญหาเพียงเล็กน้อย เพราะถูกจำกัดการรับรู้อยู่ในสังคมเครือข่าย เกิดเป็นกระแสความสนใจของประชาชนเพียงชั่วคราว หรืออาจมองว่าไม่ใช่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตนเองจึงไม่ได้ให้ความสนใจ เช่นนี้แล้วจึงมองความความร้ายแรงและผลกระทบในระยะยาวที่เกิดแก่ตัวผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบต่อการกลั่นแกล้งโดยตรง เช่น ภาวะซึมเศร้าในเด็กนำไปสู่พฤติกรรมที่ก้าวร้าว กระทบต่อการเรียน หรือ ภาวะ การทำร้ายร่างกาย หรือ การฆ่าตัวตาย เป็นต้น อีกทั้งลักษณะเฉพาะของความซับซ้อนของเทคโนโลยีสร้างเทคนิค ให้บุคคลต้องมีการสื่อสาร ความสัมพันธ์ผ่านเทคโนโลยี ผสานผู้คนไปกับสิ่งแวดล้อมทางเทคโนโลยี³ นำไปสู่การศึกษาปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วยเช่นกัน

จากสถิติและผลการสำรวจพบว่าวัยเด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุด เนื่องจากมีทักษะในการเรียนรู้และใช้งานเทคโนโลยีได้เร็วกว่าผู้ใหญ่ และจากผลการวิจัยจากหลายสถาบันพบว่า มีผู้ที่เคยมีประสบการณ์และได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทั้งในชีวิตจริง และบนสังคมเครือข่ายออนไลน์ โลกไซเบอร์ โดยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งพบได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กและเยาวชน เช่น จากรายงานการสำรวจสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ ประจำปี 2562 ของศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ร่วมกับมูลนิธิอินเทอร์เน็ตเพื่อร่วมพัฒนาไทย พบว่า จากเด็กอายุระหว่าง 6-18 ปี จำนวน 15,318 คน เด็กไทยร้อยละ 94.6 เชื่อว่ามีภัยอันตรายและความเสี่ยงหลากหลายรูปแบบบน

² ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ, **วัดซินคัมภีคนยุคดิจิทัล ประเด็นจริยธรรมและข้อควรรู้ทางกฎหมาย** (กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561), หน้า 134.

³ Tommy K.H. Chan, Christy M.K. Cheung, Zach W.Y. Lee, “Cyberbullying on Social Networking Sites: A Literature Review and Future Research Directions,” **Information & Management** 58, 2, 103411 (2021): 1-16.

อินเทอร์เน็ต⁴ หรือผลการศึกษาพบว่าความชุกของการรังแกของนักเรียนอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตและการรังแกผู้อื่นผ่านโลกไซเบอร์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษา นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 351 คน พบว่าเคยกระทำการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ร้อยละ 74.64 และตกเหยื่อของการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ร้อยละ 78.91⁵ หรือการศึกษาพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกกันในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 410 คน พบว่ามีพฤติกรรมรังแกกัน ร้อยละ 23.4 โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแก ร้อยละ 58.3 กลุ่มผู้ถูกรังแก ร้อยละ 23.4 กลุ่มผู้รังแกผู้อื่น ร้อยละ 6.1 และผู้ที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม การรังแก มีร้อยละ 12.2⁶ หรือจากการศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใน เขต กรุงเทพมหานคร จำนวน 388 คน พบว่ามีผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก ร้อยละ 55 และผู้รังแกผู้อื่น ร้อยละ 53⁷ เป็นต้น

เมื่อพิจารณาผลกระทบและความเสียหายจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ พบว่าเกิดผลกระทบโดยตรงต่อสุขภาพและสภาพจิตใจของฝ่ายที่ถูกกระทำ ตั้งแต่ระดับที่ส่งผลให้ฝ่ายที่ถูกกระทำได้รับความเดือดร้อนรำคาญ ถูกกระทบกระเทือนทางอารมณ์ ภาวะซึมเศร้า ขาดความมั่นใจในตัวเอง อารมณ์แปรปรวน เกิดความหวาดกลัว รู้สึกว่าตนไม่ปลอดภัย จนต้องมีการแยกตัวออกจากสังคม เกิดปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น ร้ายแรงที่สุด คือการทำร้ายตนเอง หรือการฆ่าตัวตาย เช่น คดีของ เมแกน เทย์เลอร์ ไมเออร์ อายุ 13 ปี (ค.ศ. 2006) ในสหรัฐอเมริกาที่ตัดสินใจฆ่าตัวตายด้วยการผูกคอตาย ภายหลังจากการสื่อสารกับเพื่อนชาย และปรากฏข้อความคำทอ ทำร้ายจิตใจอย่างร้ายแรง เมื่อสืบหาข้อเท็จจริงภายหลังพบว่าตัวตนของชายคนดังกล่าวเป็นเพียงบุคคลสมมุติที่แม่ของเพื่อนได้

⁴ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์, รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://inetfoundation.or.th/Welcome/showmedia?id=138>

⁵ วัฒนาวิ ศิริวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์, “สื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรมรังแกของนักเรียนในโรงเรียน เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่,” วารสารการสื่อสารและการจัดการ นิต้า 1, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558): 142.

⁶ ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสรา วัชรสินธุ์, “ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิตสังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่,” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 59, 3 (2557): 221-230.

⁷ กอรัปบุญ ภาวะกุล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์, “การศึกษาพฤติกรรมรังแกข่มขู่กับระดับความรู้สึกรู้สึกคุณค่าในตนเองในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร,” วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 56, 1 (2554): 35-44.

สร้างขึ้นมาก็เพื่อกลั่นแกล้งเมแกน ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ผู้ใหญ่เจตนากระทำต่อเด็กโดยตรง หรือกรณีที่เกิดขึ้นล่าสุดในประเทศไทย เมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ. 2562 พบบุคคลฆ่าตัวตายด้วยวิธีการใช้ปืนยิงตนเอง ภายหลังจากภาวะเครียดจากการถูกต่อว่าเรื่องการแต่งกาย และเรื่องเพศวิถีของตนที่ตนเองเป็นชายข้ามเพศ โดยถูกต่อว่าด่าทอผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก⁸ หรือเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2559 เด็กนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ลงรูปภาพของตนเอง พร้อมกับลักษณะของการเตรียมฆ่าตัวตายด้วยวิธีผูกคอตาย ซึ่งได้มีการบรรยายไว้ในรูปภาพถึงแสดงถึงความผิดหวังในเรื่องของความรัก หลังจากเผยแพร่ไปได้มีผู้เข้ามาให้กำลังใจเป็นจำนวนมาก แต่มีบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ แสดงถึงการขู่ข่ม ต่อว่า การกระทำรวมทั้งข้อความที่อ่านแล้วสร้างความบั่นทอนต่อจิตใจอย่างร้ายแรง ต่อมาเช้าวันรุ่งขึ้นพบว่าเด็กหญิงได้เสียชีวิตแล้ว อีกทั้งมีประเด็นเพิ่มเติมภายหลังเกิดเหตุเฟซบุ๊กของเด็กถูกปิดและมีการสร้างบัญชีผู้ใช้ปลอมใช้ชื่อคล้ายของผู้ตายแนบเว็บไซต์ลามกอนาจารไว้ด้วย⁹ อีกทั้งมีงานวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กจำนวน 8 คน พบว่าทุกคนได้รับผลกระทบต่อยุติธรรมจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์¹⁰ หรือการถูกสั่งพักงานของนางสาวรินรดา อินทร์ไธสง (เปี่ยม BNK48) เนื่องจากมีอาการป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ภายหลังจากการได้รับผลกระทบจากการกระแสดังกล่าวในด้านการลบเรื่องราวรูปถ่ายหน้าตา¹¹ หรือในกรณีนางสาวสุชญา แสนโคต (จีบ BNK48) ได้โพสต์ข้อความตัดพ้อซึมเศร้า “ขอโทษนะค่ะที่ไม่ได้หน้าตาดี” ในภาพถ่ายของเธอภายหลังจากถูกต่อว่า ล้อเลียน และด่าทอรูปถ่ายหน้าตาของตน¹² เป็นต้น ซึ่งผลกระทบต่อสุขภาพและสุขภาพจิตเหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ ทักษะ และพัฒนาการของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ทั้งต่อการเรียนในโรงเรียน และการปรับตัว เติบโตในสังคม

⁸ เรื่องเล่าเช้านี้, สาวทอมเครียดถูกบูลลี่ทางโซเชียล ยิ่งตัวตายเสียชีวิต, ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://ch3thailandnews.bectero.com/news/152034>

⁹ เดลินิวส์, ม.3 โพสต์เฟซฯผูกคอตาย เหตุถูกหักหลังหวังกับชีวิต ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/387918>

¹⁰ ปองกมล สุรัตน์, การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเอเรชั่น Z (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2561) หน้า 141.

¹¹ หนังสือประกาศ บริษัท บีเอ็นเค48 ออฟฟิศ จำกัด ฉบับลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562

¹² เรื่องเล่าเช้านี้, ทำความเข้าใจพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นในสังคมไทยจากดราม่ารูป จีบ BNK48 โดย แพทย์ ด่าน สุขภาพจิต, ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://ch3thailandnews.bectero.com/news/124990>

เมื่อพิจารณาแล้วจึงพบว่าปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกต่อเด็กและผู้เยาว์มีความร้ายแรงกว่าการที่ผู้ใหญ่ถูกกลั่นแกล้งรังแก เนื่องจากเด็กและเยาวชนยังขาดวุฒิภาวะไม่สามารถที่จะจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ อาจทำให้ถูกกระทบกระเทือนทางอารมณ์หรือจิตใจได้ง่ายกว่าปกติ เมื่อเทียบกับวุฒิภาวะของผู้ใหญ่ การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในเด็กและเยาวชนจึงเป็นปัญหาสังคมที่สำคัญ และมีจำเป็นในได้รับการดูแลป้องกัน ผ่านบทบาทของผู้ใหญ่ในสังคมและบทบาทบังคับทางกฎหมายอย่างเร่งด่วน

โดยหลักเด็กได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพและป้องกันความรุนแรง การละเมิดสิทธิเด็กไว้หลายประการ รวมถึงการห้ามโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือสื่อสารสนเทศประเภทใดซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครอง โดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณหรือสิทธิประโยชน์อื่นใด หรือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดหลักการเพื่อการศึกษา แต่กฎหมายที่กล่าวมาล้วนไม่ได้มีการกล่าวถึงการป้องกันความรุนแรง หรือการกลั่นแกล้งรังแก ทั้งทางกายภาพและทางไซเบอร์ แต่ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำการคุ้มครองตามกฎหมายจึงไม่ครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้น

เมื่อพิจารณาแง่มุมประเด็นปัญหาทางกฎหมายต่อรูปแบบความรุนแรงดังกล่าว พบว่ากฎหมายไทยไม่มีกฎหมายใดที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเลย หรือหากพิจารณาปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ก็ยังไม่มีความชัดเจน ครอบคลุมเพียงพอต่อลักษณะของปัญหา พิจารณาความรับผิดชอบทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญาไม่มีการกำหนดฐานความผิดไว้เฉพาะ เว้นแต่พิจารณาลักษณะของการกลั่นแกล้งเป็นกรณีแต่ละลักษณะ เช่น อาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 326 หากมีการกลั่นแกล้งโดยการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม¹³ แต่ถ้าหากเป็นการกลั่นแกล้งโดยการใส่ความต่อผู้ถูกกระทำโดยตรง โดยไม่มีบุคคลอื่นรับรู้ด้วย เหตุนี้ก็ไม่อาจเอาผิดในฐานหมิ่นประมาทได้ ความผิดฐานดูหมิ่น มาตรา 393 ต้องเป็นการกระทำที่มีลักษณะซึ่งหน้า เมื่อปรากฏว่าการกลั่นแกล้งผ่านสื่อออนไลน์ ที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจรับรู้ได้ทันที แต่ไม่อาจปรับบทนี้ได้เนื่องจากกฎหมายคงถือว่าเป็นการห่างซึ่งระยะทาง ความผิดฐานยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย มาตรา 293 ความผิดฐานข่มเหงรังแกผู้อื่นในที่สาธารณะ ตามมาตรา 397 ล้วนแต่จำต้องพิจารณาลักษณะองค์ประกอบทางกายภาพ รวมถึงพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เช่น ความผิดฐานนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันมิชอบ มาตรา 14 นั้น กำหนดให้ต้องเป็นการนำเข้าสู่ข้อมูลที่บิดเบือน ข้อมูลปลอม หรือข้อมูลที่เป็นเท็จ ในลักษณะที่เกิดความเสียหายต่อประชาชน

¹³ หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546), หน้า 244-248.

แต่เมื่อปรากฏว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นกระทำการเป็นการเฉพาะตัว จึงยากที่จะปรับพิจารณาตามกฎหมายนี้ได้ เมื่อไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดไว้เป็นการเฉพาะ แต่ต้องพิจารณาลักษณะการกระทำผิดแยกไปรายกรณี อีกทั้งบางกรณีไม่มีบทกฎหมายที่จะปรับใช้ได้

ในขณะที่กฎหมายต่างประเทศปรากฏว่ามีการกำหนดให้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์เป็นความผิดเฉพาะที่มีกฎหมายกำหนดฐานความผิดและบทลงโทษที่ชัดเจนไว้ เช่น กฎหมายระดับมลรัฐในสหรัฐอเมริกา ในรัฐแมริแลนด์ รัฐนอร์ทแคโรไลนา รัฐแคลิฟอร์เนีย ที่ปรากฏความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไม่ว่าจะเป็นการกระทำจากผู้ใหญ่หรือจากเด็กด้วยกันเอง โดยมีปรากฏทั้งในกฎหมายการสื่อสาร กฎหมายการศึกษา รวมทั้งมีปรากฏในลักษณะมาตรการของโรงเรียนที่มีหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างเคร่งครัด ป้องกันการเกิดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ส่วนในประเทศอื่นๆ ปรากฏกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ฉบับใหม่ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ที่แก้ไขปรับปรุงจากกฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ฉบับเดิมที่ถูกยกเลิกไป อันถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่กำหนดหลักเกณฑ์ความคุ้มครองต่อปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายฉบับนี้ยังคงรับหลักการกำหนดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นเนื้อหาสำคัญในกฎหมายกล่าวถึงการความรับผิดชอบของผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ บทลงโทษทางอาญาโดยชัดเจน มีกำหนดโทษปรับและโทษจำคุก กรณีที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวที่ศาลสั่งแก่ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก และกำหนดบทลงโทษทางแพ่ง ในส่วนที่ผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้กระทำผิดได้ อีกทั้งยังมีมาตรการก่อนฟ้องในการกำหนดให้ผู้เสียหายสามารถร้องขอให้หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแล (Cyber Scan) สั่งให้ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก ลบข้อมูลอันเป็นการกระหนาบสิทธิดังกล่าวได้ หากไม่ดำเนินการสามารถใช้มาตรการทางศาลต่อไปได้ และกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมและรวบรวมบทบัญญัติที่คุ้มครองเด็กออสเตรเลียจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ขึ้นเฉพาะ ในชื่อ Enhancing Online Safety for Children Act 2015 มาไว้เป็นฉบับเดียว โดยยังคงกำหนดบทกฎหมายในการคุ้มครองเด็กชาวออสเตรเลียจากการกระทำรุนแรงทางออนไลน์ไว้ ทั้งกำหนดในส่วนของ การกลั่นแกล้งรังแกไว้เป็นการเฉพาะ โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) มีหน้าที่ในการรับรายงานการละเมิดจากผู้มีส่วนได้เสียและขอความช่วยเหลือให้ผู้ให้บริการให้ถอดหรือลบข้อมูลที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งมีเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียออกจากระบบ เป็นต้น

การพิจารณาหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงจำต้องค้นหาเกณฑ์อายุที่เหมาะสมว่าช่วงอายุใดที่ควรได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษที่อาจจะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจจากการถูกกลั่นแกล้ง โดยอาจพิจารณาศึกษาเทียบเคียงกฎหมายไทยจากเกณฑ์ลักษณะความคุ้มครองผู้เสียหายที่

เป็นเด็กและเยาวชนจากฐานความผิดทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา และเกณฑ์ความคุ้มครองเด็ก ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เสริมด้วยการเทียบเคียงจากกฎหมายต่างประเทศ และพิจารณาไปถึงแนวทางการเยียวยาเด็กและเยาวชนจากการเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นเหยื่อจากการถูกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันเป็นรูปแบบใหม่ที่ผลกระทบอาจไม่มีความรุนแรงต่อสังคมโดยรวม แต่ความร้ายแรงที่เกิดต่อเด็กและเยาวชน จึงเป็นเรื่องที่สังคมไม่ควรมองข้ามว่าเป็นเพียงเรื่องธรรมดา

ความซับซ้อนและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนี้ทำให้กฎหมายไทยที่มีอยู่ไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสามารถที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์พบได้มากในเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สังคมต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการคุ้มครองเป็นพิเศษ ฉะนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยควรมีการกำหนดคำนิยาม ความหมาย ประเภท ลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์อย่างชัดเจน มีมาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมเด็กและเยาวชน โดยอาจกำหนดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบเพิ่มเติมเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศแคนาดา หรือประเทศออสเตรเลีย หรืออาจกำหนดบทบาทหน้าที่เพิ่มเติมของหน่วยงานรัฐที่มีอยู่ เช่น กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ปอท.) ที่สามารถรับเรื่องร้องเรียนจากผู้เสียหาย และดำเนินการแก้ไข ปัญหาเบื้องต้น อันเป็นมาตรการป้องกันก่อนเกิดปัญหา ตลอดจนกำหนดสภาพบังคับ และบทลงโทษทางแพ่งในการที่ผู้เสียหายเกิดสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย และทางอาญาในกรณีที่ผู้กลั่นแกล้งรังแกไม่ดำเนินการแก้ไขผลร้ายจากการกลั่นแกล้งรังแกให้หมดไป โดยศึกษาผ่านแนวทางกฎหมายการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ของต่างประเทศมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของไทย จะช่วยลดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนในอนาคตต่อไป

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งประสงค์ที่จะพิจารณาถึงความหมายและรูปแบบของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมควรได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ การเยียวยา รวมไปถึงบทลงโทษผู้กระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กและเยาวชน นำไปสู่การกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่คุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เพื่อสร้างความชัดเจนแน่นอนทางกฎหมาย เป็นการรับประกันสิทธิเด็กและเยาวชนจากเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความทั่วไป แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2. เพื่อศึกษากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์
3. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อจำกัดสิทธิ และแนวทางคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ระหว่างกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายของกฎหมายไทยเกี่ยวกับการกำกับดูแลควบคุมปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ในส่วนของนิยามศัพท์ เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่คุ้มครอง ฐานความผิด และหน่วยงานที่รับผิดชอบ
5. เพื่อศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ผ่านการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนต่อผลกระทบจากปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยศึกษาถึงคำนิยาม ความหมาย ลักษณะ ประเภทและความแตกต่างระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีสิทธิและความคุ้มครองของเด็กและเยาวชน ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายของประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย เนื่องจากเป็นประเทศที่มีบทบัญญัติที่กำหนดฐานความผิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ เพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและหาแนวทางในการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เพื่อให้เห็นปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

1.4 สมมุติฐานในการศึกษา

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของเด็กและเยาวชน ที่เป็นสิทธิที่พึงได้รับการรับรองคุ้มครองโดยกฎหมายไทย เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายที่มีอยู่ยังไม่มีความเหมาะสมเพียงพอที่จะนำมาปรับใช้ ด้วยเหตุที่ไม่ชัดเจนและไม่ครอบคลุม จึงไม่อาจตีความลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นปรับใช้กับกฎหมายที่มีอยู่ได้ ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายของต่างประเทศที่มีการตราขึ้นเป็นกฎหมายเฉพาะในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ และมีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายอื่นที่ควบคุม ป้องกันการกลั่น

แก๊งค์รังแกทางไซเบอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ พร้อมทั้งกำหนดเงื่อนไขในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นพิเศษ โดยแยกออกเป็นกฎหมายอีกฉบับ เช่นเดียวกับแนวทางของกฎหมายต่างประเทศที่กำหนดความคุ้มครองแยกเป็นกฎหมายพิเศษเพื่อคุ้มครองประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดดังกล่าว

1.5 วิธีการศึกษา

การดำเนินการศึกษานี้มุ่งศึกษาวิจัยโดยใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในลักษณะของการค้นคว้าจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) เป็นสำคัญ โดยผ่านการรวบรวมและศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากตัวบทบัญญัติกฎหมาย ตำราวิชาการ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารการประชุม คำพิพากษาของศาล ตลอดจนข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Internet) ของประเทศไทยและต่างประเทศ โดยรวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) และข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาประกอบการศึกษาหลักเกณฑ์ แนวคิด ทฤษฎี วิเคราะห์พิจารณาหาข้อสรุปและจัดทำข้อเสนอแนะ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงความทั่วไป แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์
2. ทำให้ทราบถึงกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องต่อการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์
3. ทำให้ทราบถึงข้อจำกัดสิทธิ บทบัญญัติทางกฎหมาย และแนวทางการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ของกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย
4. ทำให้ทราบปัญหาทางกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการกำกับดูแลควบคุมปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ในส่วนของนิยามศัพท์ เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่คุ้มครอง ฐานความผิด หน่วยงานที่รับผิดชอบ
5. สามารถวิเคราะห์หา นิยามศัพท์ กำหนดฐานความผิด และแนวทางในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เพื่อกำหนดมาตรการในการคุ้มครองและแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของประเทศไทย

บทที่ 2

ความทั่วไป แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งรังแก

2.1 ความทั่วไปเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแก

การกลั่นแกล้งรังแก เป็นพฤติกรรมที่พบเห็นได้ทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลั่นแกล้งรังแกระหว่างเด็ก ผู้เยาว์ และกลุ่มนักเรียน ซึ่งพฤติกรรมของการกลั่นแกล้งรังแกไม่ได้มีการแบ่งรูปแบบหรือประเภทไว้อย่างชัดเจน แต่มีรูปแบบที่สลับซับซ้อนขึ้นตามยุคสมัย พฤติกรรมการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมได้มีหลายแนวทางในการจัดแบ่ง ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้จำแนก เช่น แบ่งตามลักษณะของการกระทำ แบ่งตามลักษณะและทิศทางของบุคคลที่ถูกกระทำ และการแบ่งตามลักษณะของยุคสมัย

โดยลักษณะการกลั่นแกล้งรังแก แบ่งตามลักษณะยุคสมัย จำแนกได้ 2 ประเภท คือ การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม และการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2.1.1 การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม

การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม (Traditional bullying) เป็นรูปแบบการกระทำหรือการแสดงออกที่ต้องการให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก หรือบุคคลรอบข้างได้เห็นหรือได้รับรู้ว่าใครเป็นผู้กระทำ ผ่านวิธีการกระทำใด ผลของการกระทำ รับรู้ได้ผ่านการพบเห็นเหตุการณ์

2.1.1.1 ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม

การกลั่นแกล้งรังแก (Bully) หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมไม่ยอมรับ โดยความตั้งใจกระทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ ความเจ็บปวดจากผู้กลั่นแกล้งรังแกที่รู้สึกว่ามันมีอำนาจหรือพลังเหนือกว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก อีกทั้งการกระทำดังกล่าวยังจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน¹⁴

¹⁴ สกล วรเจริญศรี, “การข่มเหงรังแก,” วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 51 (2559): 13.

Cambridge American English Dictionary ได้ให้นิยามของคำว่า Bully หมายถึง คนที่ทำร้ายหรือทำให้ผู้อื่นหวาดกลัว ในระยะเวลาหนึ่ง โดยจะบังคับให้ผู้อื่นนั้นทำในสิ่งที่พวกเขาไม่ต้องการจะทำ¹⁵

2.1.1.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม

รองศาสตราจารย์ ดร.เกษตรชัย และหิมา อาจารย์คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ได้แบ่งประเภทลักษณะการกลั่นแกล้งรังแก 3 ประเภท ดังนี้¹⁶

1) การกลั่นแกล้งรังแกทางร่างกาย (Physical Bullying)

การกลั่นแกล้งรังแกทางร่างกาย เป็นการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่สามารถมองเห็นได้อย่างเป็นรูปธรรมและบุคคลทั้งสองฝ่าย คือ บุคคลที่รังแกและบุคคลผู้ถูกรังแกมีการเผชิญหน้ากัน ซึ่งสามารถระบุตัวชี้ชัดบุคคลที่รังแกได้ โดยมักเป็นการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บทางร่างกาย และมีหลักฐานหรือร่องรอยปรากฏขึ้นอย่างชัดเจน พฤติกรรมที่พบเห็นได้มาก ได้แก่ การตบ ตี ชน ผลัก ชก ต่อย ตะแถบ ถีบ กัด ข่วน เป็นต้น

2) การกลั่นแกล้งรังแกทางวาจา (Verbal Bullying)

การกลั่นแกล้งรังแกทางวาจาเป็นการแสดงพฤติกรรมหรือการกระทำที่มีอยู่อย่างแพร่หลายในทุกสังคม และไม่ปรากฏหลักฐานหรือร่องรอยปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด นอกจากมีการบันทึกภาพหรือมีพยานบุคคล โดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำด้วยคำพูดที่ทำร้ายอารมณ์ความรู้สึกและจิตใจของผู้อื่น ซึ่งสามารถทำได้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เช่น การด่าว่า เหน็บแนม สบประมาท เยาะเย้ย ล้อเลียน ในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องเชื้อชาติ ความพิการ ความบกพร่อง ฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ ชูชบิณินทา เป็นต้น

3) การกลั่นแกล้งรังแกทางสังคม (Social Bullying)

การกลั่นแกล้งรังแกทางสังคม เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการรุกรานเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลหรือระหว่างกลุ่มบุคคล รวมทั้งเป็นการทำให้บุคคลหนึ่งเกิดความเข้าใจผิดกับอีกบุคคลหนึ่งทั้งต่อหน้าและลับหลัง ซึ่งเป็นการทำร้ายอารมณ์ความรู้สึกและจิตใจ เช่นเดียวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางวาจา

¹⁵ Bully (n.) someone who hurts or frightens someone else, often over a period of time, and often forcing them to do something that they do not want to do.

¹⁶ เกษตรชัย และหิมา, พฤติกรรมการรังแกของนักเรียน, (สงขลา: คณะศิลปศาสตรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556), หน้า 5.

ส่วนของ Sherri Gordon ผู้เชี่ยวชาญด้านการป้องกันการกลั่นแกล้งรังแก และอดีตบรรณาธิการนิตยสาร Columbus Parent ได้แบ่งลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกเป็น 6 ลักษณะดังต่อไปนี้¹⁷

1) การกลั่นแกล้งรังแกทางร่างกาย (Physical Bullying)

การกลั่นแกล้งรังแกทางร่างกายเป็นประเภทที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด โดยเป็นการที่เด็กใช้กำลังทางกายที่มีมากกว่าแสดงอำนาจเหนือผู้ถูกกลั่นแกล้ง เนื่องจากผู้กลั่นแกล้งมักจะมีขนาดใหญ่กว่า แข็งแรงกว่า และก้าวร้าวกว่าผู้ตกเป็นเหยื่อ ตัวอย่างของการกลั่นแกล้งประเภทนี้ได้แก่ การเตะ ตี ต่อย ตบ ผลัก และการกระทำทางกายอื่น ๆ เป็นต้น การกลั่นแกล้งทางกายสามารถพบได้ง่ายที่สุด และเป็นประเภทที่ทุกคนรู้จักเมื่อกล่าวถึงเรื่องการกลั่นแกล้งรังแก การกลั่นแกล้งรังแกประเภทนี้พบเห็นได้ที่โรงเรียนเป็นจำนวนมาก มากกว่าการกลั่นแกล้งประเภทอื่น

2) การกลั่นแกล้งรังแกโดยคำพูด (Verbal Bullying)

ผู้กระทำจะใช้คำพูด การระบุ หรือการเรียกชื่อเพื่อให้ได้อำนาจและการควบคุมเหนือเป้าหมาย โดยปกติแล้วผู้กลั่นแกล้งจะใช้การดูถูกกันอย่างไม่วีหวั่น้ำเพื่อดูถูก ลดคุณค่า และทำให้ผู้อื่นเจ็บปวด พวกเขาเลือกเป้าหมายจากรูปลักษณ์ภายนอก การกระทำ หรือพฤติกรรม การกลั่นแกล้งประเภทนี้มุ่งเป้าไปที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษอีกด้วย

การกลั่นแกล้งด้วยคำพูดมักจะตรวจพบได้ยากมาก เนื่องจากการโจมตีมักเกิดขึ้นเมื่อผู้ใหญ่ไม่อยู่บริเวณนั้น ผลคือเป็นการพูดต่อกันมาแบบปากต่อปาก และยิ่งไปกว่านั้น ผู้ใหญ่หลายคนรู้สึกว่สิ่งที่เด็กพูดไม่ค่อยมีความสำคัญ พวกเขาจึงบอกให้เหยื่อของการถูกรังแก “ปล่อยผ่านไป” แต่นักวิจัยได้แสดงให้เห็นว่าการรังแกด้วยคำพูดมีผลกระทบที่ร้ายแรงตามมา

3) การคุกคามในเชิงสัมพันธ์ภาพ (Relational Aggression)

การคุกคามในเชิงสัมพันธ์ภาพเป็นการกลั่นแกล้งที่ซ่อนเร้นและค่อยเป็นค่อยไป โดยที่ผู้ปกครองและครูไม่ได้สังเกต หรืออาจเรียกว่าการกลั่นแกล้งทางอารมณ์ การกลั่นแกล้งประเภทนี้เป็นชนิดหนึ่งของการควบคุมทางสังคมในช่วงอายุก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่นพยายามทำร้ายผู้ตกเป็นเหยื่อ หรือทำลายสถานะทางสังคมของพวกเขา ผู้กลั่นแกล้งรังแกจะแบ่งแยกผู้อื่นออกจากกลุ่ม กระจ่ายข่าวลือ ควบคุมสถานการณ์ และทำลายความมั่นใจ เป้าหมายของการกลั่นแกล้งประเภทนี้คือการเพิ่มสถานะทางสังคมของตนโดยการควบคุมหรือการแกล้งผู้อื่น พบได้โดยทั่วไป เช่น การกลั่น

¹⁷ Sherri Gordon, **6 Types of Bullying Every Parent Should Know About**, Retrieved October 26, 2019 from <https://www.verywellfamily.com/types-of-bullying-parents-should-know-about-4153882>

แก๊งในทำงาน ที่เจ้านายทำการกลั่นแกล้งลูกน้อง หรือ การกลั่นแกล้งระหว่างเด็กเยาวชนในโรงเรียน จะถูกแหย่ ถูกดูถูก เพิกเฉย แบ่งแยก และคุกคาม

4) การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying)

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เกิดเมื่อวัยรุ่นใช้อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน หรือเทคโนโลยีอื่น ๆ เพื่อก่อกวน คุกคาม สร้างความอับอาย หรือมีการกำหนดเป้าหมายการกลั่นแกล้งไปที่บุคคลอื่น ตัวอย่างเช่น การโพสต์ภาพที่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น การคุกคามทางออนไลน์ และการส่งอีเมลหรือข้อความที่เป็นอันตราย เนื่องจากวัยรุ่นส่วนใหญ่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จึงเป็นปัญหาที่เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มีความแพร่หลายมากขึ้นเนื่องจากผู้กลั่นแกล้งสามารถก่อกวนเป้าหมายของตนโดยมีความเสี่ยงน้อยมากที่จะถูกจับได้

ผู้กลั่นแกล้งจะกล่าวพูดในสิ่งที่ไม่กล้าพูดแบบต่อหน้ากัน เทคโนโลยีมีส่วนช่วยให้ผู้กระทำไม่ต้องไม่เปิดเผยตัวตนอันเป็นเหตุให้หลบหนีออกจากสถานการณ์ได้ง่าย แต่สำหรับผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์จะเกิดความรู้สึกว่าเป็นการรุกรานที่ไม่มีวันสิ้นสุด ผู้กลั่นแกล้งสามารถเข้าถึงพวกเขาได้ทุกที่ทุกเวลา แม้จะอยู่ภายในบ้านก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงต้องให้ความสำคัญของความร้ายแรงการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์

5) การกลั่นแกล้งทางเพศ (Sexual Bullying)

การกลั่นแกล้งทางเพศเป็นการกระทำซ้ำ ๆ ที่ทำให้เกิดความอับอายและความรำคาญแก่ผู้ที่ตกเป็นเป้าหมายในทางเพศ เช่น การเรียกชื่อโดยมีนัยทางเพศ การแสดงความเห็นอย่างหยาบคาย ท่าทางที่หยาบโหล่น การสัมผัสโดยที่ไม่ได้อนุญาต การยื่นข้อเสนอโดยมีนัยทางเพศ และสื่อลามก เช่น ผู้กลั่นแกล้งอาจแสดงความเห็นอย่างหยาบคายเกี่ยวกับรูปร่างของเด็กผู้หญิง ความมีเสน่ห์ดึงดูด พัฒนาการทางเพศหรือกิจกรรมทางเพศ ในกรณีที่ร้ายแรงมาก ๆ การกลั่นแกล้งทางเพศอาจนำไปสู่การทารุณกรรมทางเพศได้ เด็กผู้หญิงมักตกเป็นเป้าหมายของการกลั่นแกล้งชนิดนี้ ทั้งจากเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงคนอื่น ๆ เด็กผู้ชายอาจสัมผัสพวกเธออย่างไม่เหมาะสม แสดงความเห็นหยาบคายต่อรูปร่างหรือสร้างเรื่องราว ในอีกแง่หนึ่ง เด็กผู้หญิงอาจเรียกชื่อเด็กหญิงคนอื่น ๆ เช่น “ร่าเริง” หรือ “แรด” หรือแสดงความเห็นในเชิงดูถูกเกี่ยวกับรูปลักษณ์หรือรูปร่าง และอาจเกี่ยวข้องกับการทำให้อับอายทางเพศ เช่น เด็กผู้หญิงอาจส่งรูปตัวเองไปให้แฟนหนุ่ม แต่เมื่อเลิกกันแล้วทางผู้ชายนำรูปนั้นไปเผยแพร่ต่อ เป็นผลให้ผู้เสียหายตกเป็นเป้าของการกลั่นแกล้งทางเพศ เนื่องจากผู้คนล้อเล่นกับรูปร่างของเธอ เรียกเธอด้วยชื่อที่หยาบคายและแสดงความเห็นหยาบโหล่น เด็กผู้ชายบางคนอาจเห็นสิ่งนี้เป็นโอกาสในการยื่นข้อเสนอเพื่อข่มขู่หรือทำทารุณ

6) การกลั่นแกล้งโดยอคติ (Prejudicial Bullying)

การกลั่นแกล้งดังกล่าวขึ้นอยู่กับอคติที่เด็กและวัยรุ่นมีต่อผู้คนที่แตกต่างเชื้อชาติ ศาสนา หรือรสนิยมทางเพศ ที่แตกต่างจากตนเองและแบ่งแยกบุคคลเหล่านั้นออกไป การกลั่นแกล้งประเภทนี้อาจรวมกับการกลั่นแกล้งชนิดอื่น ๆ รวมทั้งการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ ทางคำพูด ความสัมพันธ์ ทางกาย และบางครั้งก็เป็นการกลั่นแกล้งทางเพศด้วย

ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่าการกลั่นแกล้งรังแก คือ พฤติกรรมหรือการกระทำที่ผู้กระทำมีเจตนากระทำต่อบุคคลอื่นให้ได้รับความทุกข์ทางอารมณ์ จิตใจ หรือร่างกาย โดยอาจมีรูปแบบการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกด้วยร่างกาย วาจา หรือพฤติกรรมการรุกราน สร้างความร้าวฉานทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่น ซึ่งการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมมีลักษณะความหมายและพฤติกรรมอย่างกว้าง

2.1.2 การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นรูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกที่มีลักษณะการกระทำและพฤติกรรมคล้ายกับการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม แต่แตกต่างโดยที่มีการพัฒนารูปแบบการแสดงออกผ่านสื่อเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่อาศัยระบบอินเทอร์เน็ต และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นผลให้มีการกระจายข้อมูลการกลั่นแกล้งได้แพร่หลายยิ่งขึ้น และยากต่อการทราบถึงบุคคลที่แท้จริงที่ทำการกลั่นแกล้งรังแก การกลั่นแกล้งประเภทนี้ขยายใหญ่ขึ้นในกลุ่มของเด็กและเยาวชน เนื่องจากผู้กระทำสามารถตามรังควานเป้าหมายได้โดยมีความเสี่ยงที่จะถูกจับได้น้อยกว่ามาก¹⁸ ผู้กลั่นแกล้งสามารถกระทำการกลั่นแกล้งได้ตลอด 24 ชั่วโมง โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

2.1.2.1 ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ไม่ได้มีคำนิยาม ความหมาย หรือคำจำกัดความที่ยอมรับโดยทั่วไปอย่างชัดเจน หรือเป็นสากล แต่เป็นความหมายที่เกิดขยายความมาจากแนวคิดของการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม เป็นเหตุให้มันักวิชาการได้ให้ความหมายขึ้นมาในหลายมุมมองที่แตกต่างกันไป

Black's Law Dictionary ได้ให้ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ว่า “การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ คือ พฤติกรรมก้าวร้าวกระทำต่อบุคคลอื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

¹⁸ เกษตรชัย และหิเม, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 6.

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการข่มขู่และลดเกียรติผู้อื่นโดยเฉพาะ การล่วงละเมิด การข่มขู่คุกคาม หรือ การคุกคามบุคคลอื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ เว็บไซต์ อีเมล และข้อความ”¹⁹

Sameer Hinduja ศาสตราจารย์ด้านอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม แห่งมหาวิทยาลัย Florida Atlantic และ Justin W. Patchin ศาสตราจารย์ด้านงานยุติธรรมทางอาญา แห่งมหาวิทยาลัย Wisconsin-Eau Claire ทั้งสองเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปัญหาการกลั่นแกล้งรังแก ปรากฏ ผลงานทางวิชาการอย่างแพร่หลาย ได้ให้คำนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ คือ การสร้างความเจ็บปวดให้แก่ผู้อื่นโดยตั้งใจและทำให้ได้รับความเสียหายซ้ำ ๆ ผ่านทางคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และเครื่องมือสื่อสารอิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ²⁰

ราชบัณฑิตยสภา ได้ให้นิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดย กำหนดนิยามศัพท์ไว้ว่า การกระรานทางไซเบอร์ (Cyber bully) หมายถึง การกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่าว่า การข่มเหง หรือการรังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์²¹

ณัชชา ศรีขจร ผู้พิพากษาศาลจังหวัดบึงกาฬ กล่าวว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายความว่า การกระทำใดๆ ผ่านการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเป็นการกระทำซ้ำ ๆ โดยมี เจตนาก่อวินาศกรรม สร้างความตึงเครียดทางอารมณ์หรือทำให้ผู้อื่นได้รับความอับอายหรือหวาดกลัว²²

¹⁹ Bryan A. Garner and Henry Campbell Black, 2019. **Black's law dictionary**, St. Paul, MN: Thomson Reuters,

Cyberbullying Intentional aggressive behavior toward another person performed through electronic means, esp. for the purpose intimidation, and humiliation; specif., the abuse, coercion, harassment, or threatening of another person through electronic media, such as computer websites, email, and text messages.

²⁰ Sameer Hinduja and Justin W. Patchin, “Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization”, **Deviant Behavior** 29, 2 (2008): 129-156.

²¹ ราชบัณฑิตยสภา, **คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มติเมื่อ 28 มิถุนายน 2562**, ค้นวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.facebook.com/RatchabanditThai/photos/a.2527569647301115/2527570907300989/?type=3&theater>

²² ณัชชา ศรีขจร, “มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying),” **ตุลพาท** 64 (กันยายน-ธันวาคม 2560): 57.

เมื่อพิจารณาความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ซึ่งเป็นไปตามหลักทฤษฎี และแนวความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่ามัลักษณะขององค์ประกอบสำคัญร่วมกัน กล่าวคือ

- 1) ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก เป็นบุคคลใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจทาง กายภาพเหนือกว่าเหยื่อ
- 2) วิธีหรือรูปแบบการกระทำเป็นเช่นใดก็ได้ เช่น การเขียนข้อความ เสียง คลิปวิดีโอ ภาพล้อเลียน เป็นต้น
- 3) โดยวิธีการกระทำผ่านการใช้เทคโนโลยี วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ต ปรากฏอยู่ในระบบไซเบอร์
- 4) ลักษณะการกระทำซ้ำ ๆ มากกว่า 1 ครั้ง
- 5) มีการกระทำที่มีเจตนาสร้างความเจ็บปวดหรือความเสียหายอื่นใดต่อเหยื่อ

2.1.2.2 ประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การแบ่งประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์สามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตาม ลักษณะของพฤติกรรม โดยตามแนวทางของ Sheri Bauman ศาสตราจารย์ด้านจิตวิทยาการศึกษา ประจำวิทยาลัยการศึกษา แห่งมหาวิทยาลัย Arizona ผู้เขียนหนังสือ **Cyberbullying: What Counselors Need to Know** ได้พิจารณาจัดกลุ่มประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ 7 ประเภทดังนี้²³

1) การโต้เถียงอย่างรุนแรง (Flaming)

การโต้เถียงอย่างรุนแรง เกี่ยวข้องกับการส่งหรือโพสต์ข้อความโต้แย้งด้วย ความโกรธอารมณ์ฉุนเฉียว หรือก่อความรำคาญหรือเป็นการยั่วเย้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ ภาษาที่หยาบคาย ก้าวร้าว รุนแรง ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำอาจเป็นศัตรูกันมาก่อนหรือไม่ก็ได้ หาก เป็นกรณีที่มีการโต้แย้งในเรื่องนั้น ๆ อย่างยาวนานจนอาจเรียกได้ว่าเป็นสงครามของการโต้เถียง สิ่งนี้ อาจนำไปสู่การข่มขู่ได้

2) การคุกคาม (Harassment)

การคุกคามทางไซเบอร์หรือโทรศัพท์มือถือมีลักษณะคล้ายกับการคุกคาม โดยวิธีปกติ ซึ่งการคุกคาม หมายถึง การกระทำที่ไม่เป็นมิตรโดยใช้ประเด็นเรื่องเพศ เชื้อชาติ อายุ รสนิยมทางเพศมาใช้คุกคาม เป็นต้น เทคโนโลยีช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดโดยง่าย การข่มเหงรังแกนี้ไม่จำกัดเวลาหรือสถานที่ซึ่งกระทำโดยการส่งข้อความซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องใน

²³ Sheri Bauman, **Cyberbullying: What Counselors Need to Know** (John Wiley & sons, 2014), p. 53-58.

ลักษณะข้อความที่มีความก้าวร้าวหรือไม่เหมาะสมไปยังเป้าหมายแต่ละคน โดยส่งไปยังการสื่อสารเฉพาะบุคคล เช่น อีเมล ข้อความโต้ตอบทันที หรือข้อความทางโทรศัพท์มือถือ หรืออาจมีลักษณะเป็นการข่มขู่ ทำให้รำคาญ หรือหมิ่นประมาทโดยการกระทำในสถานที่และเวลาใด ๆ ก็ได้ ความเสียหายที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นความเสียหายต่อฝ่ายผู้รับข้อความเพียงฝ่ายเดียว

3) การหมิ่นประมาท (Denigration)

การหมิ่นประมาท คือ การปฏิบัติหรือลดทอนคุณค่า หรือการไม่เคารพบุคคลอื่น ไม่ว่าจะต่อหน้าหรือโดยการใช้เทคโนโลยี ผู้กระทำได้ตั้งใจกล่าวความเท็จให้เผยแพร่ต่อสาธารณะ โดยการโพสต์ข้อความหรือภาพทางออนไลน์ซึ่งทำให้บุคคลผู้ที่ถูกหมิ่นประมาทได้รับความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงและเกียรติคุณ นอกจากการใช้ข้อความที่หยาบคายหรือข้อความที่เป็นอันตรายที่จะส่งไปยังบุคคลโดยตรง การหมิ่นประมาทยังเกิดในพื้นที่สาธารณะ โดยการเผยแพร่ผ่านหน้าเว็บไซต์สาธารณะ ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้ามาพบเห็นได้ โดยผู้หมิ่นประมาทตั้งใจจะทำให้ข่าวที่ไม่เป็นความจริงนี้แพร่กระจายไปยังบุคคลอื่น

4) การปลอมตัว (Masquerading)

การปลอมตัวเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้อื่นสับสนในตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งมีลักษณะที่ผู้กระทำเป็นบุคคลอีกคนหนึ่งและได้ส่งข้อความที่เหมือนว่ามาจากบุคคลนั้น เช่น การเจาะเข้าไปในบัญชีอีเมลของผู้อื่นและส่งข้อความไปหาเพื่อนของคนที่ตนเองปลอมโดยตรง การเข้าถึงข้อมูลประเภทนี้เกิดจากการที่คนได้แบ่งปันรหัสผ่านให้กับเพื่อนด้วยความไว้วางใจ ซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในหน้าเว็บเพจส่วนตัว หน้าโปรไฟล์ หรือทางโซเชียลมีเดีย หรือใช้วิธีการสร้างระบบหน้าเว็บไซต์ปลอมที่หลอกให้ใส่รหัสผ่าน

5) การเผยแพร่และการล่อลวงให้เปิดเผยข้อมูล (Outing and Trickery)

การเผยแพร่หรือเปิดเผย (Outing) เป็นการเผยแพร่สิ่งที่เป็นส่วนตัวของผู้อื่น โดยสิ่งนั้นทำให้บุคคลนั้นอับอาย ไม่ต้องการเปิดเผย หรือการโพสต์แบบสาธารณะ หรือการส่งต่อ การสื่อสารที่เป็นส่วนตัว

ส่วนการล่อลวงให้เปิดเผยข้อมูล (Trickery) เป็นการจงใจให้บุคคลอื่นเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ หลังจากนั้นก็เผยแพร่ข้อมูลให้แก่ผู้อื่นผ่านทางอีเมล หรือข้อความ หรือการโพสต์ลงบนเว็บไซต์ โดยมีเจตนาร้ายและเป็นข้อมูลที่ตั้งใจเผยแพร่ ผู้ที่กลั่นแกล้งรังแกจะโกหกเหยื่อว่าจะรักษาความลับไว้อย่างดี แต่หลังจากนั้นได้เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวของเหยื่อออกไป

6) การกีดกันทางสังคม (Social Exclusion)

การกีดกันทางสังคม คือ การกระทำโดยเจตนาและมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าร่วมในกลุ่ม และให้การปรากฏตัวของเขาไม่เป็นที่ต้องการในสังคม โดย

ส่วนใหญ่ปรากฏในกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มบุคคลที่มีความสนิทสนม มีการแบ่งแยกว่าใครเป็นสมาชิกในกลุ่มและใครที่ไม่เป็นสมาชิกในกลุ่ม

7) การเฝ้าติดตามทางไซเบอร์ (Cyberstalking)

การเฝ้าติดตามทางไซเบอร์ เป็นรูปแบบของการติดตามผ่านอิเล็กทรอนิกส์ ในรูปแบบการคุกคามซ้ำ ๆ หรือการรังควาน เช่น การสืบค้นประวัติส่วนตัวหรือที่อยู่ของผู้เสียหายผ่านทางสถานที่ใช้อินเทอร์เน็ต หรือภาพถ่ายที่ผู้เสียหายเผยแพร่ลงบนระบบไซเบอร์ โดยการคุกคามนั้นเป็นอาชญากรรม การเฝ้าติดตามทางไซเบอร์ นำไปสู่การติดตามคุกคามต่อทางกายภาพต่อไป โดยปรากฏทุกรูปแบบความสัมพันธ์ เช่น ผู้ที่เคยความสัมพันธ์ใกล้ชิดมาก่อน คนรู้จักทั่วไป หรือคนที่ไม่รู้จักกันมาก่อนเลย ทำให้มีการดำเนินการในระบบกฎหมาย เนื่องด้วยเป็นการกระทบต่อสิทธิความเป็นส่วนตัวของบุคคลอย่างชัดเจน

2.1.3 ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2.1.3.1 ความเหมือนระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มีพัฒนาการรูปแบบมาจากการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม โดยลักษณะองค์ประกอบพื้นฐานจึงมีลักษณะเช่นเดียวกัน ในมิติที่ทับซ้อนกันอยู่ ได้แก่

1) การมีพฤติกรรมก้าวร้าว คือ การที่ผู้กระทำการกลั่นแกล้งมีเจตนาประสงค์ก่อให้เกิดอันตรายและสร้างความเจ็บปวดให้ผู้ถูกกลั่นแกล้ง ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย หรือทางจิตใจ

2) ความไม่สมดุลกันทางอำนาจระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ แม้แบบดั้งเดิมจะเป็นเรื่องทางอำนาจเหนือเรื่องพลังกำลัง อำนาจทางความสัมพันธ์ แต่ทางไซเบอร์ เป็นเรื่องอำนาจเหนือที่อยู่ในรูปแบบของความรู้ทางด้านเทคโนโลยี หรือความรู้ทางอินเทอร์เน็ต

3) การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ มากกว่า 1 ครั้ง คือ การกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมอาศัยการกลั่นแกล้งผู้ที่อ่อนแอกว่าซ้ำ ๆ ในทุกวัน เช่นการที่เด็กถูกรุ่นพี่ในโรงเรียนกลั่นแกล้งทุก ๆ วัน ส่วนการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ปรากฏลักษณะของข้อมูลที่ถูกกลั่นแกล้งยังคงปรากฏอยู่ในระบบเครือข่าย แม้ปรากฏว่าต่อมาได้มีการลบข้อมูลดังกล่าวไปแล้ว แต่ถ้ามีบุคคลอื่นบันทึกข้อมูลดังกล่าวไว้ก่อนและนำไปเผยแพร่ต่อภายหลัง ข้อมูลการกลั่นแกล้งดังกล่าวย่อมปรากฏอยู่ซ้ำ ๆ ได้เช่นเดียวกัน

2.1.3.2 ความแตกต่างระหว่างการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

1) การไม่เปิดเผยตัวตน การกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมจะต้องมีการเผชิญหน้าระหว่างกัน สามารถเห็นการแสดงออกที่ชัดเจน จึงทราบแน่นอนถึงหน้าตา และตัวตนของผู้กระทำการกลั่นแกล้ง แม้ว่าจะมีผู้สั่งการอยู่เบื้องหลัง แต่ผู้ลงมือกระทำย่อมเป็นบุคคลที่สามารถระบุตัวตนได้²⁴ แต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ปรากฏเพียงชื่อบัญชีผู้ใช้และรูปภาพ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นข้อมูลเท็จ โดยการซ่อนอัตลักษณ์ที่แท้จริงเปิดโอกาสให้ผู้กระทำผิดกล้าทำการกลั่นแกล้งได้รุนแรงกว่าเดิม

2) ขอบเขตในการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม ต้องเป็นการกระทำเฉพาะหน้า จึงถูกจำกัดด้านภูมิศาสตร์ เช่น บริเวณภายในโรงเรียน สนามเด็กเล่น สถานที่ที่มั่วสุม ห้องทำงาน และผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งจึงมีจำนวนได้น้อยกว่า มีเฉพาะผู้ที่พบเห็นขณะเกิดการกลั่นแกล้ง แต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มีขอบเขตกว้างกว่า ด้วยเหตุที่ผู้ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและอยู่ในเครือข่ายสังคมออนไลน์เดียวกับข้อมูลที่มีการกลั่นแกล้ง อีกทั้งการกลั่นแกล้งยังมีการส่งต่อเผยแพร่จากบุคคลอื่นไปยังเครือข่ายอื่น ซึ่งไม่จำกัดบริเวณเช่นเดิม ผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจอยู่ห่างกันต่างจังหวัด หรือต่างประเทศก็ได้ รวมทั้งผู้อื่นที่ทราบถึงเหตุนี้ก็มีลักษณะกว้าง ยากต่อการควบคุมข้อมูล

3) ความรวดเร็วและระยะเวลาคงอยู่ของข้อมูล การกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมผู้กลั่นแกล้งต้องใช้เวลาในการลงมือ อาศัยจังหวะเวลาที่ได้พบกับผู้ถูกกลั่นแกล้ง เช่น การกลั่นแกล้งในโรงเรียนต้องมีการใช้สายตา หรือคำพูดกระทบเมื่อเจอตัวเด็ก แต่ถ้าหากหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ได้ การกลั่นแกล้งก็จะหมดไป แต่ถ้าเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ข้อมูลที่กลั่นแกล้งลงอินเทอร์เน็ตมีความรวดเร็วในไม่ถึงวินาที และสามารถกระทำได้ในทุกสถานที่ ทุกเวลาตลอด 24 ชั่วโมง ทำให้ยากต่อการควบคุม ถ้าเป็นสิ่งที่อยู่ในกระแสนิยม (Viral) ข้อมูลการกลั่นแกล้งจะถูกกระจายเป็นวงกว้างอย่างไรขอบเขต และความคงอยู่ของข้อมูลจะไม่หมดไปอย่างแท้จริง แม้มีการลบข้อมูล เพราะข้อมูลอาจจะไปปรากฏอยู่ในสื่อเครือข่ายอื่น ๆ นอกเหนือจากแหล่งกำเนิดแรก

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการกลั่นแกล้งรังแกทั้งสองรูปแบบ มีมิติที่ทับซ้อนกันอยู่ แต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ขยายขอบเขตและลักษณะการกระทำให้กระจายเป็นวงกว้างมากขึ้น ส่งผลให้ความร้ายแรงต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบยากต่อการควบคุม หลีกเลี่ยง หรือป้องกัน การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ขาดภาวะในการป้องกันตนเองจากข้อมูลการกลั่นแกล้งดังกล่าว และส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจต่อไป

²⁴ Matej Cepin, **Joining forces to Combat Cyberbullying in Schools**, Retrieved November 30, 2019 from <https://socialna-akademija.si/joiningforces/>

2.1.4 ผลกระทบจากการถูกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2.1.4.1 ผลกระทบต่อชีวิตและร่างกาย

ผลกระทบต่อชีวิตและร่างกายเป็นผลกระทบที่ร้ายแรงที่สุด ได้แก่ การฆ่าตัวตาย การทำร้ายตัวเองของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการถูกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เนื่องด้วยผู้ถูกลั่นแกล้งรังแกมีความรู้สึกโศกเศร้า หดหู่ เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไม่เป็นที่ต้องการของสังคม สะสมเป็นระยะเวลานาน หรืออาจเกิดประกอบภาวะการณป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ซึ่งส่งผลให้ขาดการไตร่ตรองแก้ปัญหาด้วยวิธีอื่น โดยในต่างประเทศมีเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นเป็นคดีการฆ่าตัวตาย และนำไปสู่การบัญญัติกฎหมายหลายคดี เช่น คดีของ Rahtaeh Parsons เด็กอายุ 17 ปี ชาวแคนาดา ตัดสินใจฆ่าตัวตายหลังจากที่มีการเผยแพร่ภาพเหตุการณ์ที่เธอถูกล่วงละเมิดทางเพศทางสื่อสังคมออนไลน์ Facebook²⁵ หรือ Sulli (Choi Jin-ri) นักร้องนักแสดงชาวเกาหลีใต้ เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตาย จากการที่ตกเป็นทิวพาทวิจารณ์เรื่องการทำงาน ขว้าวลีต่าง ๆ ของเธอ ผ่านการแสดงความคิดเห็นทางสื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนอย่างต่อเนื่อง²⁶

โดยพบสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เช่น เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2562 พบบุคคลฆ่าตัวตายด้วยวิธีการใช้ปืนยิงตนเอง ภายหลังจากภาวะเครียดจากการถูกต่อว่าเรื่องการแต่งกาย และเรื่องเพศวิถีของตนที่ตนเองเป็นชายข้ามเพศ โดยถูกต่อว่าด่าทอผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์เฟสบุ๊ก²⁷ หรือเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2559 เด็กนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ลงรูปภาพของตนเอง พร้อมกับลักษณะของการเตรียมฆ่าตัวตายด้วยวิธีผูกคอต ซึ่งได้มีการบรรยายไว้ในรูปภาพถึงแสดงถึงความผิดหวังในเรื่องของความรัก หลังจากเผยแพร่ไปได้มีผู้เข้ามาให้กำลังใจเป็นจำนวนมาก แต่มีบางส่วนได้แสดงความคิดเห็นด้วยถ้อยคำไม่สุภาพ แสดงถึงการยุยง ต่อว่า การกระทำ รวมทั้งข้อความที่อ่านแล้วสร้างความบั่นทอนต่อจิตใจอย่างร้ายแรง ต่อมาเข้าวันรุ่งขึ้นพบว่าเด็กหญิงได้เสียชีวิตแล้ว อีกทั้งมีประเด็นเพิ่มเติมภายหลังเกิดเหตุเฟสบุ๊กของเด็กถูกปิดและมีการสร้างบัญชีผู้ใช้ปลอมใช้ชื่อคล้ายของ

²⁵ Paula Newton, **Canadian teen commits suicide after alleged rape, bullying**, Retrieved October 26, 2019 from <https://edition.cnn.com/2013/04/10/justice/canada-teen-suicide/index.html>

²⁶ Hyonhee Shin, Hyun Yong Yi, **K-pop singer decries cyber bullying after death of 'activist' star Sulli**, Retrieved October 26, 2019 from <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-kpop/k-pop-singer-decries-cyber-bullying-after-death-of-activist-star-sulli-idUSKBN1WW1L3>

²⁷ เรื่องเล่าเช้านี้, **สาวทอมเครียดถูกบูลลี่ทางโซเชียล ยิ่งตัวตายเสียชีวิต**, ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://ch3thailandnews.bectero.com/news/152034>

ผู้ตายแนบเว็บไซต์ลามกอนาจารไว้ด้วย²⁸ หรือกรณีที่เกิดขึ้นล่าสุดในประเทศไทย เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2562 นี้ เด็กนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พยายามผูกคอตาย หลังจากที่ถูกเพื่อนรุมแกล้ง ล้อเลียนทำร้ายจิตใจ²⁹ หรือกรณีเด็กนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ขโมยปิ่นของพ่อมายังเพื่อนร่วมชั้นเสียชีวิต หลังจากตนถูกล้อว่าเป็นตุ๊ด เป็นเกย์ จนเกิดความคับแค้นใจอย่างมาก³⁰ เป็นต้น ทั้งนี้เมื่อปรากฏว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกเป็นเด็กหรือเยาวชน ย่อมเป็นช่วงวัยที่กำลังเรียนรู้ และมีการตัดสินใจด้วยอารมณ์มากกว่าการใช้เหตุผล ขาดการใช้วิจารณญาณที่เพียงพอ ทำให้เด็กและเยาวชนต้องได้รับการดูแลและป้องกันเป็นพิเศษ

2.1.4.2 ผลกระทบต่อจิตใจ

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการสร้างความเดือดร้อนรำคาญใจ ก่อให้เกิดอารมณ์โกรธเคือง โศกเศร้า อับอาย ต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก ไม่ว่าข้อมูล ข้อความที่ใช้กลั่นแกล้งนั้นจะเป็นข้อเท็จจริงหรือไม่ แต่เมื่อบุคคลอื่นพบเห็นย่อมเกิดความเข้าใจไปตามข้อมูลนั้น ทำให้ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และตัวของผู้ถูกกลั่นแกล้ง ที่ถูกผู้อื่นตัดสินไปแล้วและเป็นการยากต่อการแก้ไขความเข้าใจผิดของบุคคลอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน ย่อมอาจส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจในการเรียนหนังสือ เพราะอับอายจากเพื่อนในโรงเรียน ทำให้ไม่อยากไปเรียน หรือเสียสมาธิในการเรียน เกรดต่ำลง เช่น ปรากฏจากงานวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึกเด็กจำนวน 8 คน พบว่าทุกคนได้รับผลกระทบต่อยุติธรรมจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์³¹ หรือการถูกส่งฟังก์งานของนางสาวรินรดา อินทร์ไธสง (เปี่ยม BNK48) เนื่องจากมีอาการป่วยเป็นโรคซึมเศร้า ภายหลังจากการได้รับผลกระทบจากการกระแสการแสดงความคิดเห็นในด้านลบเรื่องรูปร่างหน้าตา³² หรือในกรณีนางสาวสุชญา แสนโคต (จีบ BNK48) ได้โพสต์ข้อความตัดพ้อซึมเศร้า “ขอโทษนะค่ะที่ไม่ได้หน้าตา

²⁸ เติลินวิธ, ม.3 โพสต์เฟซบุ๊กคอตาย เหตุถูกหักหลังหวังกับชีวิต, ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/387918>

²⁹ ไทยรัฐออนไลน์, ป.5 ผูกคอในโรงเรียนพอสงสัยโดนเพื่อนล้อบ้านจน รุมแกล้งเหยียบหน้าซ้ำ, ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1728940>

³⁰ สาโรจน์ สว่างศรี, เด็ก ม.1 ขโมยปิ่นพ่อ ยิ่งเพื่อนด่าแค้นหลังถูกล้อหน้าห้องเรียน, ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.komchadluek.net/news/local/405261>

³¹ ปองกมล สุรัตน์, การรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเนอเรชั่น Z (วิทยานิพนธ์ดุขภูิบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2561) หน้า 141.

³² หนังสือประกาศ บริษัท บีเอ็นเค48 ออฟฟิศ จำกัด ฉบับลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2562

ดี” ในภาพถ่ายของเธอภายหลังจากถูกต่อว่า ล้อเลียน และตำหนิรูปร่างหน้าตาของตน³³ จึงเห็นได้ว่าผลกระทบต่อดิจิทัลเป็นปัญหาส่วนสำคัญเพราะการกระทำแม้เพียงเล็กน้อย อาจนำมาสู่ผลกระทบที่รุนแรงต่างกันในแต่ละบุคคล

2.1.4.3 ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ส่วนตัว

เมื่อมีการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ด้วยข้อความ ภาพ หรือข้อมูลอื่นใด ที่กระทบต่อตัวผู้ถูกกลั่นแกล้งและมีการเผยแพร่ออกไปอย่างเป็นสาธารณะ ทำให้บุคคลอื่นพยายามสืบหาว่าบุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งนั้นเป็นใคร เพื่อที่จะทำการแสดงความคิดเห็นต่อไป โดยอาจเป็นการสืบหาถึงชื่อ อาชีพ สถานที่พักอาศัย สถานที่ทำงาน การศึกษา หรือข้อมูลส่วนตัวของบุคคลใกล้ชิดด้วย ทำให้บุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกและบุคคลใกล้ชิด ได้รับความเดือดร้อนรำคาญจากการที่มีบุคคลอื่นเข้ามา ทักทาย ด่าทอ หรือสร้างความเสียหายอื่น หากเกิดกระแสเป็นวงกว้าง อาจกระทบต่อการเรียน การทำงาน จนถูกพักหรือไล่ออกได้ เช่น นางสาวกาลเวลา เสาเรือน หรือปอเปี๊ยะ ผู้สื่อข่าวช่องเวิร์คพอยต์ ถูกผู้ไม่ประสงค์ดีส่งข้อความผ่านกล่องข้อความเฟสบุ๊ก ส่งรูปอวัยวะเพศ เพื่อก่อกวนคุกคาม พร้อมขอเสนอเงินแลกกับการให้เป็นภรรยา³⁴ เป็นพฤติกรรมการสร้างผลกระทบต่อความปลอดภัย ความเป็นส่วนตัวของผู้เสียหายอย่างร้ายแรง เนื่องด้วยเป็นบุคคลสาธารณะที่อาจส่งผลกระทบต่อเสียงในทางที่เสียหายได้ง่าย

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าปัญหาของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มิใช่เพียงแค่เรื่องความคิดเห็นร้าย ๆ ที่ปรากฏบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่ยังรวมถึงข้อความสั้นที่ทำร้ายกัน รูปภาพที่น่าอับอาย หรือการทำแบบสำรวจความคิดเห็นที่มีลักษณะเหยียดหยามกัน การกลั่นแกล้งรังแกบนโลกไซเบอร์มักจะเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ กระจายไปในวงกว้างและเปิดเผยต่อสาธารณะ ทั้งนี้การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่ด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยีที่ทันสมัยและรวดเร็วสามารถแพร่กระจายและเข้าถึงกลุ่มบุคคลส่วนใหญ่ได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งในบางครั้งไม่สามารถลบหรือนำออกจากโลกออนไลน์ได้ หรือทำได้ยากมาก³⁵ ครอบครัวยังเป็นแหล่งหลักในการ

³³ เรื่องเล่าเช้านี้, ทำความเข้าใจพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นในสังคมไทยจากดราม่ารูป จี๊บบNK48 โดย แพทย์ ด้ น สุ ข ภาพ จิต , คั น ว ั น ที่ 12 พ ุ ศ จิ กาย น 2563, จาก <https://ch3thailandnews.bectero.com/news/124990>

³⁴ เดลินิวส์, ปอเปี๊ยะ โรแฉงจ๊อบเสียหีนให้สองแสนเป็นเมียน้อย, คั น ว ั น ที่ 17 ส ั ง หาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/crime/615656>

³⁵ ปัญญาสมาพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย, โครงการศึกษาการจัดการพฤติกรรมกรข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554)

ป้องกัน เพราะเป็นผู้ใกล้ชิดวัยรุ่น มีบทบาท และอิทธิพลต่อวัยรุ่น³⁶ ประกอบกับรัฐต้องสร้างหลักประกันแก่เด็กและเยาวชนในการได้รับความคุ้มครองดูแล และมีแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

2.2 ความทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย

เนื่องด้วยปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ถูกลั่นแกล้งรังแกในหลายประการด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดกับเด็กและเยาวชน ในการศึกษาหาหลักความคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน จึงจำต้องศึกษาการหาความหมายของเด็กและเยาวชน เกณฑ์อายุที่พึงได้รับความคุ้มครอง และลักษณะความคุ้มครอง เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณาวิเคราะห์ในส่วนถัดไป

2.2.1 ความหมายของเด็กและเยาวชนตามหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย

2.2.1.1 ความหมายตามกฎหมายต่างประเทศ

อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุนิติภาวะก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น³⁷

2.2.1.2 ความหมายทั่วไป

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามความหมายไว้ว่า เด็ก หมายถึง คนที่อ่อนเยาว์ด้วยอายุ ยังเล็ก อ่อนวัยกว่า และเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์³⁸

2.2.1.3 ความหมายตามกฎหมายไทย

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

³⁶ ฤทัยชนนี สิทธิชัย, พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562), หน้า 103.

³⁷ อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (Convention on the Rights of the Child) ข้อ 1.

³⁸ ราชบัณฑิตยสถาน. , เรื่องเดิม.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบทางอาญากรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน ได้ 4 ช่วงอายุ ดังนี้

ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี

ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี

ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุกว่า 15 ปี แต่ยังไม่เกิน 18 ปี

ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กอายุกว่า 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี

มาตรา 73 วางหลักว่า “เด็กอายุไม่เกินสิบปี กระทำการอันผิดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเด็กมีความผิด แต่กฎหมายยกเว้นโทษแก่เด็ก ห้ามมิให้ลงโทษเด็กผู้กระทำความผิดนั้นเลยโดยเด็ดขาด

มาตรา 74 วางหลักว่า “เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันผิดกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการต่อไป...” กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้ถือว่าเด็กมีความผิด แต่กฎหมายยกเว้นโทษแก่เด็ก ห้ามมิให้ลงโทษทางอาญาแก่เด็ก อย่างไรก็ตามกฎหมายได้กำหนดแนวทางให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจที่จะใช้ “วิธีการสำหรับเด็ก” ได้ ซึ่งจะเป็นเครื่องมือสำหรับการอบรมสั่งสอนและขัดเกลาเด็กให้เป็นคนดี และไม่กระทำความผิดขึ้นอีกในอนาคต โดยวิธีการสำหรับเด็กมิใช่โทษทางอาญา

มาตรา 75 วางหลักว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง” กล่าวคือ กฎหมายกำหนดแนวทางให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจ โดยศาลที่พิจารณาคดีอาจเลือกลงโทษทางอาญาแก่เด็กเช่นเดียวกับกรณีคนทั่วไป แต่ให้ลดโทษลงกึ่งหนึ่งของโทษที่กฎหมายกำหนดไว้ หรือศาลอาจจะเลือกใช้วิธีการสำหรับเด็กอย่างที่ใช้กับเด็กอายุ 10 ปี ไม่เกิน 15 ปีก็ได้ เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและความร้ายแรงของการกระทำของเด็กแต่ละคน

มาตรา 76 วางหลักว่า “ผู้ใดอายุตั้งแต่สิบแปดปีแต่ยังไม่เกินยี่สิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงหนึ่งในสามหรือกึ่งหนึ่งก็ได้” กล่าวคือ เด็กในช่วยอายุนี้นกฎหมายเห็นว่าอยู่ในวัยที่สามารถ

รับผิดชอบการกระทำของตนเองได้ จึงต้องมีได้รับโทษทางอาญาอย่างจริงจัง แต่ก็ยังเห็นว่าสมควรได้รับการลดอัตราส่วนโทษลง เพราะเหตุของความเป็นเด็กที่อาจมีความพลาดพลั้งกระทำผิดไปได้ หรือเห็นว่าความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำยังมีไม่เต็มที่ ซึ่งเป็นเหตุที่พิจารณาจากตัวเด็กที่กระทำ ความผิดนั่นเอง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ส่วนของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก กฎหมายแต่ละฐานความผิด กำหนดบทลงโทษที่แตกต่างกันไปตามวัยวุฒิของเด็ก หากปรากฏว่าอายุน้อยมาก กฎหมายก็จะไม่ลงโทษด้วยวิธีการทางอาญาแก่เด็ก แต่จะพิจารณาแก้ไขด้วยการฟื้นฟู ป้องกันด้วยวิธีการสำหรับเด็ก แทน แต่หากมีอายุมากขึ้นเริ่มจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลมากขึ้น ศาลก็จะกำหนดบทลงโทษทางอาญา แต่ลดระยะเวลาและความหนักเบาได้ตามเหตุและพฤติกรรมการของเด็กได้

พิจารณาทบบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญากรณีสำหรับคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญา ใน 4 ช่วงอายุ คือ

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี เช่น มาตรา 285/1 มาตรา 323/1 กำหนดให้การกระทำความผิดบางประการไม่อาจอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้น

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เช่น มาตรา 277 ความผิดฐานข่มขืน มาตรา 279 ความผิดฐานอนาจาร มาตรา 317 ฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี เช่น มาตรา 293 ความผิดฐานช่วยหรือยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตาย

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เช่น มาตรา 277 ความผิดฐานข่มขืน มาตรา 279 ความผิดฐานอนาจาร มาตรา 317 ฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น

โดยกฎหมายได้กำหนดให้บทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่กระทำต่อเด็กในแต่ละช่วงอายุ ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาได้ให้ความสำคัญ มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกระทำที่มีขอบ การที่เด็กและเยาวชนอาจถูกกลั่นแกล้งรังแกย่อมอาจกระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจโดยตรง จึงจำต้องพิจารณาหาแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าวต่อไป

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ และมาตรา 20 บัญญัติว่า ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448

เห็นได้ว่าประเทศไทยมีการนิยาม เรื่องเด็กและเยาวชน ไว้แตกต่างกัน โดยเฉพาะค่านิยมในทางกฎหมายที่ปรากฏในกฎหมายระดับต่างๆ ไป โดยส่วนใหญ่พิจารณาเกณฑ์อายุของเด็กคือ บุคคลที่อายุไม่เกินสิบห้าปี ส่วนพิจารณาเกณฑ์อายุของผู้เยาว์ คือ บุคคลที่อายุไม่เกินสิบแปดปี

ดังนั้น พิจารณาตามหลักเกณฑ์ข้างต้น จึงอาจสรุปถึงความหมายของเด็กและเยาวชน และเกณฑ์ช่วงอายุที่ได้รับความคุ้มครองได้แตกต่างกันไป โดยช่วงอายุที่กฎหมายกำหนดรับรองจะอยู่ในช่วงอายุไม่เกิน 18 ปีเป็นสำคัญ การกำหนดคั่นหลักเกณฑ์ร่วมกันโดยรวมจึงเป็นไปได้โดยยาก เนื่องด้วยการกำหนดความหมายและเกณฑ์อายุนั้น แตกต่างไปด้วยเหตุผลเบื้องหลังที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง และลักษณะความร้ายแรงของการกระทำที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน อีกทั้งสภาพบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

2.2.2 แนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองรับรองสิทธิเด็กและเยาวชน

2.2.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็ก

ทฤษฎีพัฒนาการด้านจริยธรรม หรือ Moral Development Theory ตามแนวทฤษฎีของลอว์เรนซ์ โคลเบิร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน กล่าวว่าพัฒนาการของบุคคลจะเป็นไปตามลำดับขั้น ผ่านการรับรู้ทางสังคม (Social perception) และจะมีจริยธรรมขั้นสูงหรือใช้เหตุผลเมื่อมีเหตุผลเชิงตรรกะและความสามารถรับรู้ทางสังคมในระดับสูง แบ่งพัฒนาการด้านจริยธรรมเด็ก³⁹ ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับก่อนมีจริยธรรมอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Preconventional level) เด็กอายุช่วงน้อยกว่า 9 ปี เป็นช่วงที่ยังไม่มีจริยธรรม หลบหลีกการถูกลงโทษ ต้องมีข้อแลกเปลี่ยนที่พึงพอใจ รางวัล คำชมเชย เป็นแรงจูงใจในการกระทำต่าง ๆ

ระดับที่ 2 ระดับมีจริยธรรมอย่างมีกฎเกณฑ์ (Conventional level) เด็กอายุ 9-20 ปี เด็กอายุช่วงนี้เริ่มมีจริยธรรม โดยอายุ 10-15 ปี การกระทำตามสิ่งที่คนอื่นคาดหวังได้ เด็กและเยาวชนวัยนี้จึงให้คุณค่ากับเรื่องของความไว้วางใจ ความซื่อสัตย์ การให้ความเคารพ และความกตัญญู

³⁹ ประกายรัตน์ ภัทรธิตี, แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก, ในเอกสารประกอบการเรียนวิชา 72202 ภาค 1/2560 สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 44-48.

เป็นสำคัญ อายุ 15-20 ปี มีความเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม เริ่มเรียนรู้ถึงบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมือง

ระดับที่ 3 ระดับมีจริยธรรมตามหลักสากล (Postconventional level) เด็กอายุตั้งแต่ 20 ปี เป็นต้นไป ช่วงอายุนี้อถือว่าเป็นระดับผู้ใหญ่ที่มีเหตุผลเชิงจริยธรรม ยอมรับการรักษาสิทธิและประโยชน์ของส่วนรวม การทำตามอุดมคติสากล มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ไม่ใช่เพราะเป็นการทำตามกฎระเบียบต่างๆ แต่พิจารณาเหตุผลเบื้องหลังกฎเกณฑ์เหล่านั้นด้วย

อีกทั้งยังพบว่าพัฒนาการด้านสังคมของวัยรุ่นเริ่มมีการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมอย่างมาก มีความรับผิดชอบมากขึ้น ปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ มีความต้องการอย่างรุนแรง โดยเฉพาะความต้องการยอมรับในกลุ่มเพื่อน สังคม และมีความต้องการให้ครอบครัวยอมรับว่าตนเองเป็นผู้ใหญ่ พยายามปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคม แต่หากวัยรุ่นคนใดที่มองแต่ความด้อยต่ำ ปมด้อยของตนเอง ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง อาจนำไปสู่ผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านสังคมได้⁴⁰

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดอายุขั้นต่ำของเด็กที่ควรจะได้รับควบคุมครองเป็นพิเศษจากกฎหมาย โดยเฉพาะการป้องกันเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เนื่องด้วยเด็กและเยาวชนช่วงอายุ 9-20 ปี นี้ถือว่าเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ถึงคุณค่าทางสังคม มีการจัดการคิดวิเคราะห์ทางเหตุผลยังไม่ดีเท่ากับผู้ใหญ่ มักเกิดอารมณ์อ่อนไหวได้ง่าย เพราะเป็นวัยที่ต้องการความไว้วางใจ ความสนใจจากคนรอบข้าง หากมีผู้ที่กลั่นแกล้งรังแก ผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ทำให้เกิดความเศร้าเสียใจสะสมขึ้นไปเรื่อย ๆ

2.2.2.2 หลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ปรากฏอยู่ในตราสารระหว่างประเทศ ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวา ค.ศ. 1924

ปฏิญญาแห่งกรุงเจนีวาหรือปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Geneva Declaration of the Rights of the Child 1924) ถือเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่เป็นเรื่องสิทธิมนุษยชนฉบับแรก ที่กำหนดรายละเอียดในการให้ความคุ้มครองและรับรองสิทธิของเด็ก⁴¹ โดยการร่างปฏิญญานี้ได้รับการสนับสนุนจากสหภาพกองทุนระหว่างประเทศ (Save the Children Fund International Union) ภายหลังจากเกิดสงครามโลก และยังเป็นต้นแบบของการนำไปสู่ความตกลง

⁴⁰ สุวรรณา เรื่องกาญจนเศรษฐ์, *สภาวะของเด็กและวัยรุ่นไทย*, (กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์, 2552), หน้า 5.

⁴¹ **Geneva Declaration of the Rights of the Child, 1924** Retrieved October 26, 2019 from <https://www.humanium.org/en/geneva-declaration/>

ระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ในเวลาต่อมา โดยปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้มีสาระสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

- 1) เด็กจะต้องได้รับการพัฒนาตามสภาวะปกติทั้งทางร่างกายและจิตใจ
- 2) เด็กที่หิวจะต้องได้รับอาหาร เด็กที่ป่วยจะต้องได้รับการบำบัด หรือเด็กกำพร้าจะต้องมีที่อยู่อาศัยและได้รับการช่วยเหลือ

- 3) เด็กต้องได้รับการช่วยเหลือทันทีเมื่ออยู่ภาวะที่เกิดความลำบาก
- 4) เด็กต้องได้รับการป้องกันจากการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ
- 5) เด็กต้องเติบโตโดยได้พัฒนาความสามารถและพรสวรรค์ของตน

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child) เป็นข้อตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการด้านสิทธิมนุษยชน แห่งสหประชาชาติ โดยได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ในปี พ.ศ. 2532 เริ่มต้นจากการคำนึงถึงหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ สิทธิพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เรื่องสวัสดิภาพและการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิเด็กที่กำหนดไว้ในปฏิญญาเจนีวา ค.ศ. 1923 ⁴² โดยประเทศไทยได้ลงนามให้สัตยาบันเข้าเป็นภาคีเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535

โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ทั้งหมด 54 ข้อ ได้รวบรวมหลักการสำคัญพื้นฐานที่เด็กควรได้รับค้ำประกันเรื่องสิทธิติดตัวมาแต่กำเนิด และหลักคุ้มครองประโยชน์สูงสุดของเด็ก โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องคุ้มครองสิทธิเด็ก 4 ประการ ⁴³ ดังนี้

- 1) สิทธิในชีวิตและการอยู่รอด (Rights to Survival) กล่าวคือ เป็นสิทธิที่เริ่มนับตั้งแต่คลอดและจะต้องมีชีวิตอยู่รอดอย่างปลอดภัย โดยเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กอันมีติดตัวมาแต่กำเนิด (Inherit right) และต้องได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ ผ่านสิทธิที่ได้รับการเลี้ยงดูจากบิดา

⁴² สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ, อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ กระบวนการติดต่อร้องเรียน (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ), หน้า 10.

⁴³ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, วสันต์ เหลืองประภัสร์ และปานรัตน์ นิยมตลง, โครงการวิจัยเรื่องการปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553), หน้า 9.

มารดา ญาติ พี่น้อง และครอบครัวของเด็ก โดยรัฐจะต้องรับประกันว่าเด็กจะไม่ถูกแยกจากบิดามารดา เว้นแต่หน่วยงานที่มีอำนาจได้พิจารณาแล้วว่าการแยกเช่นว่านั้นจำเป็นเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก⁴⁴ อันสอดคล้องกับหลักการทำเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interests of the child) เพราะโดยหลักการแล้วเป็นหน้าที่ของบิดามารดาของเด็ก รัฐจะมีสิทธิเข้าไปแทรกแซงได้เมื่อเด็กถูกทอดทิ้งหรืออยู่ในภาวะอันตราย รวมทั้งรัฐต้องจัดให้มีบริการต่าง ๆ สำหรับการดูแลเด็ก ได้แก่ บริการด้านสาธารณสุข สถานบำบัดรักษา ฟื้นฟู จัดให้มีอาหารและน้ำสะอาด เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเสียชีวิตของทารกและเด็ก

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Rights to Protection) กล่าวคือ เด็กมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองในทุกรูปแบบที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอันตรายทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางเพศ การล่วงละเมิดทางเพศ⁴⁵ การถูกทอดทิ้ง รวมทั้งการหาผลประโยชน์อื่นใดจากเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของบิดามารดาเอง หรือโดยบุคคลอื่น รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายและกลไกทางสังคมคุ้มครองเด็กจากผลร้ายต่อสวัสดิภาพของเด็กไม่ว่าด้านใด⁴⁶

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Rights to Development) กล่าวคือ เด็กต้องได้รับการดูแล ส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ศิลธรรม และสติปัญญา รัฐต้องจัดให้มีบริการสาธารณะด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยเท่าเทียมกัน⁴⁷ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย เด็กต้องได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพ ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อสร้างสำนึกให้เด็กเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนเด็กพิการรัฐต้องให้ความช่วยเหลือให้เด็กพิการสามารถเข้าถึงและได้รับบริการเท่าเทียมเด็กทั่วไป⁴⁸ ทั้งเรื่องการศึกษา การฝึกอบรม การบริการดูแลสุขภาพ การบริการฟื้นฟูสุขภาพอย่างได้มาตรฐาน ส่งเสริมพัฒนาการเพื่อเตรียมสำหรับการจ้างงาน และสร้างโอกาสในการอยู่ในสังคมอย่างเต็มที่

4) สิทธิในการมีส่วนร่วม (Rights to Participation) กล่าวคือ เด็กมีสิทธิและเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็น แสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน อีกทั้งมีเสรีภาพที่จะแสวงหา ได้รับ หรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร และความคิดทุกลักษณะโดยไม่ถูกจำกัดโดยเขตแดน ไม่ว่าจะโดยวาจา ลายลักษณ์อักษร หรือการตีพิมพ์⁴⁹ โดยจะต้องเป็นการแสดงออกที่ต้องเคารพต่อสิทธิ

⁴⁴ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Right of the Child 1989) ข้อ 9.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 34.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 36.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 28.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 23.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, ข้อ 13.

ของผู้อื่นด้วย ซึ่งถือเป็นการรับรองสิทธิเด็กในฐานะที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ อันถือเป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กต่อชุมชนและสังคม

2.2.2.3 หลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

เนื่องจากประเทศไทยได้ให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 จึงได้มีการรับหลักการในเรื่องการคุ้มครองเด็กไว้ในรัฐธรรมนูญทุกฉบับเรื่อยมาจนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ฉบับปัจจุบัน ดังนี้

1) สิทธิของเด็กและเยาวชนในการได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาจากรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 53 วรรค 2 บัญญัติว่า “เด็กและเยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแล มีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 52 วรรค 1 บัญญัติว่า “เด็กและเยาวชน มีสิทธิในการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ตามศักยภาพในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ”

2) สิทธิของเด็กและเยาวชนที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 วรรค 4 บัญญัติว่า “มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”

3) สิทธิในการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 53 วรรค 1 บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชนและบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยรัฐ จากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 52 วรรค 2 บัญญัติว่า “เด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว มีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากรัฐ ให้ปราศจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม ทั้งมีสิทธิได้รับการบำบัดฟื้นฟูในกรณีที่มีเหตุดังกล่าว”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 71 วรรค 3 บัญญัติว่า “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว”

โดยหลักการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในการมีชีวิตที่ดี ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และการได้รับความรุนแรงหรือเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อันเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการคุ้มครองจากการถูกกลั่นแกล้งรังแก ปรากฏชัดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ถือเป็นฉบับที่ได้รับการขนานนามว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน ที่ได้ให้ความรองคุ้มครองต่อสิทธิมนุษยชนอย่างมาก หลักการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ยังคงถูกรับรองต่อมาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ปรากฏหลักการประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ รับรองชัดเจนในเรื่องการอยู่รอดและได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ ของเด็กเป็นสำคัญ ซึ่งเนื้อหาสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมากที่สุด แม้หลักการในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับปัจจุบัน) พ.ศ. 2560 ได้ปรากฏหลักการประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้ใน มาตรา 27 เรื่องความเท่าเทียม และการห้ามเลือกปฏิบัติของบุคคล หรือ มาตรา 71 ในเรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ความช่วยเหลือของรัฐจากความรุนแรงที่เกิดกับเด็กและเยาวชน แต่ความชัดเจนในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ชัดเจนเท่าหลักกฎหมายตามรัฐธรรมนูญฉบับก่อน ๆ ก็ตาม แต่หลักการเรื่องเด็กและเยาวชนยังคงเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐยังคงรับหลักการและให้ความสำคัญ โดยเข้าแทรกแซงจัดให้มีมาตรการป้องกัน หรือการลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก

ประมวลกฎหมายอาญา

กฎหมายอาญาได้กำหนดความรับผิดชอบของผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน รวมทั้งกำหนดบทบัญญัติที่คุ้มครองถึงการกระทำความผิดทางอาญาที่กระทำต่อเด็กและเยาวชนไว้ขึ้นเฉพาะ ในบางฐานความผิด อันเป็นฐานความผิดที่กำหนดลักษณะความร้ายแรงแห่งเหตุการณ์ไว้ และกำหนดบทลงโทษในอัตราที่สูงกว่าการกระทำผิดเดียวกันที่กระทำต่อบุคคลทั่วไป โดยยกตัวอย่างบทบัญญัติบางมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) ความคุ้มครองในเรื่องของเสรีภาพ

กฎหมายกำหนดให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น หรือการกระทำใด สามารถทำได้โดยชอบเท่าที่ไม่กระทบต่อสิทธิของบุคคลอื่น โดยเฉพาะการกระทบต่อเด็กและเยาวชน กฎหมายได้กำหนดความร้ายแรงที่การกระทำนั้นจะกระทบต่อเด็กและเยาวชนไว้ให้มีโทษหนักกว่าการกระทำต่อบุคคลโดยทั่วไป เช่น มาตรา 313 ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ มาตรา 317 ความผิดฐานพรากเด็ก มาตรา 318 ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น

ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ โดยการจับตัวเด็กไปเป็นตัวประกัน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 313 บัญญัติว่า “ผู้ใดเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าไถ่ เอาตัวเด็กอายุไม่เกินสิบห้าปีไป หรือ เอาตัวบุคคลอายุกว่าสิบห้าปีไป โดยใช้อุบายหลอกลวง ชูเชิญ ใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำผิดคลองธรรม หรือใช้วิธีข่มขู่ใจด้วยประการอื่น ต้องระวางโทษ”

ความผิดฐานพรากเด็ก มาตรา 317 บัญญัติว่า “ผู้ใดโดยปราศจากเหตุอันสมควร พรากเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่สามปีถึงสิบห้าปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสามแสนบาท”

2) ความคุ้มครองในเรื่องเพศ

ประมวลกฎหมายอาญาได้ให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองการกระทำเกี่ยวกับเพศ ไม่ว่าจะหญิงหรือชาย เพราะเป็นส่วนหนึ่งของเสรีภาพในทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็กและเยาวชน เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ยังไม่พร้อมต่อการมีเพศสัมพันธ์ โดยยังคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฐานอนาจาร หรือการกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศอื่นใด เช่น ความผิดฐานการเป็นธุระจัดหา ส่องวง เพื่อสนองความใคร่ โดยมีเด็กและเยาวชนเป็นผู้เสียหาย ดังเช่น

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 วรรค 1 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งเด็กอายุยังไม่เกินสิบห้าปีซึ่งมิใช่ภริยาหรือสามีของตน โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งแสนบาทถึงสี่แสนบาท”

1) ความคุ้มครองภาวะการตัดสินใจ

ประมวลกฎหมายอาญาได้คุ้มครองการตัดสินใจของเด็ก กรณีเป็นผู้กระทำความผิดอาญาเอง ว่าเป็นการกระทำที่ปราศจากความชั่วโดยสิ้นเชิง⁵⁰ สำหรับเด็กอายุสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี⁵¹ และในส่วนของการที่เด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อจากการถูกยุยงให้กระทำการอันเป็นการทำร้ายตนเอง กฎหมายจึงกำหนดมาตรการในการคุ้มครองการตัดสินใจที่อยู่ในวัยที่ยังขาดวิจรรณญาณที่ดีพอเช่นกัน โดยกำหนดไว้ดังนี้

มาตรา 293 บัญญัติว่า “ผู้ใดช่วยหรือยุยงเด็กอายุยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

จะเห็นได้ว่าตามประมวลกฎหมายอาญาได้คุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญา ใน 4 ช่วงอายุ คือ การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี อายุไม่เกิน 16 ปี และอายุไม่เกิน 18 ปี

⁵⁰ คณิต ฌ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), หน้า 106.

⁵¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74

โดยกฎหมายได้กำหนดให้บทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่กระทำต่อเด็กในแต่ละช่วงอายุ ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับ โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน คำนึงถึงในส่วนของการเสริมภาพในชีวิตร่างกาย โดยกฎหมายอาญาได้เน้นคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากความผิดเกี่ยวกับเพศเป็นสำคัญ และกำหนดให้ มาตรา 285/1 มาตรา 323/1 ในการกระทำผิดบางประการไม่อาจอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้น

อย่างไรก็ตามส่วนของการคุ้มครองสภาวะการตัดสินใจ ตามมาตรา 293 จากการถูกข่มขืนหรือช่วยให้เด็กฆ่าตัวตายนั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่ากฎหมายเล็งเห็นความสำคัญว่าเด็กที่อายุไม่เกินสิบหกปีนั้น อาจมีอารมณ์อ่อนไหว เชื่อฟัง หรือคล้อยตามความคิดเห็นของผู้อื่นได้ง่าย ขาดการใช้วิจารณญาณที่เพียงพอ อันยากต่อการที่จะดำหนิว่าเป็นความผิดของเด็กได้ เช่นเดียวกับการที่เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เด็กและเยาวชนย่อมได้รับผลกระทบทางจิตใจเช่นเดียวกัน

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายได้มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกระทำที่มีขอบ การที่เด็กและเยาวชนอาจถูกกลั่นแกล้งรังแกย่อมอาจกระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจโดยตรง จึงจำต้องพิจารณาหาแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าว

จากหลักเกณฑ์การคุ้มครองและรับรองสิทธิของเด็กและเยาวชนข้างต้น จะเห็นได้ว่าตามกฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย ได้รับรองคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนในเรื่องการมีสิทธิในชีวิต ความอยู่รอด ต้องได้รับการปกป้องไม่ให้ได้รับความรุนแรง หรือการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม อีกทั้งเด็กและเยาวชนต้องได้รับการพัฒนาตนเองทั้งร่างกาย จิตใจ การศึกษา อย่างเหมาะสมเพียงพอ อันถือเป็นหลักการพื้นฐานที่เด็กและเยาวชนพึงมีพึงได้ ดังนั้น เด็กและเยาวชนควรได้รับความคุ้มครองจากภัยอันเกิดจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งรวมถึงการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ด้วย

2.3 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2.3.1 ทฤษฎีวัฒนธรรมไซเบอร์ (Cyber Culture)

วัฒนธรรมไซเบอร์ คือ ทฤษฎีในการศึกษาพัฒนาการของอินเทอร์เน็ตผ่านทางแนวคิดมานุษยวิทยาที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมและเทคโนโลยี

สารสนเทศ เช่น วิถีชีวิตของคนบนไซเบอร์ ชุมชนทางไซเบอร์ และการทำกิจกรรมร่วมกันของผู้คนทางไซเบอร์ อันทำให้อินเทอร์เน็ตมีอิทธิพลต่อชีวิตจริง⁵²

โดยศึกษาวัฒนธรรมโลกไซเบอร์จากพัฒนาการของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการสื่อสาร จุดเริ่มต้นในยุคแรกปี ค.ศ. 1959-1968 เกิดจากการรวมตัวของกลุ่มแฮกเกอร์ชาวอเมริกัน ณ สถาบันเทคโนโลยีแมสซาชูเซตส์ที่คิดค้นสร้างจักรกล พัฒนาเกิดเป็นเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ยุคที่สองช่วงปี ค.ศ. 1970-1978 การพัฒนาโลกไซเบอร์เกิดขึ้นนอกสถาบันการศึกษา พัฒนาคอมพิวเตอร์ที่มีหน่วยประมวลผลการ (Microcomputer) ทำให้เกิดการใช้คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล ยุคที่สาม คอมพิวเตอร์ถูกใช้เป็นเครื่องมือสำนักงานและเพื่อสร้างความบันเทิงทั่วไป พบเห็นได้โดยทั่วไป ยุคที่สี่ เป็นยุคที่เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กลายเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต⁵³ ยุคที่ห้า เป็นยุคที่คอมพิวเตอร์สามารถคิด วิเคราะห์และตัดสินใจได้เอง เกิดเป็นระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) โดยถูกเชื่อมต่อเป็นเครือข่ายที่ซับซ้อนบนโลกไซเบอร์

โดยการศึกษาวัฒนธรรมไซเบอร์แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

- 1) วัฒนธรรมไซเบอร์ในฐานะของวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม อัตลักษณ์ตัวตน และความเป็นชุมชน
- 2) วัฒนธรรมไซเบอร์ในฐานะของการก่อเกิดวัฒนธรรมในโลกอินเทอร์เน็ต เป็นการศึกษาที่เน้นไปที่การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์
- 3) วัฒนธรรมไซเบอร์ ในฐานะการเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรม เช่น งานศิลปะ วรรณกรรม ดนตรี สื่อโฆษณา เป็นต้น⁵⁴

ดังนั้น วัฒนธรรมทางไซเบอร์จึงเป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน รูปแบบการกระทำ กิจกรรมต่างๆ ถูกถ่ายทอดให้เกิดการกระทำผ่านคอมพิวเตอร์และเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในโลกไซเบอร์ พฤติกรรมต่าง ความรู้สึก ความคิดจึงถูกสื่อสารผ่านไซเบอร์ ก่อให้เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เพิ่มเติมจากการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมทางกายภาพ ที่เด็กและเยาวชน

⁵² Elisenda Ardevol, **Cyberculture: Anthropological Perspectives of the Internet**, Retrieved December 6, 2019 from http://cmap.upb.edu.co/rid=1ND6YS836-CY7Q1L-L5S/cyberculture_pierreLEvy.pdf

⁵³ ปองกมล สุรัตน์, *เรื่องเดิม*, หน้า 20.

⁵⁴ Elisenda Ardevol, **Cyberculture: Anthropological Perspectives of the Internet**, Retrieved December 6, 2019 from http://cmap.upb.edu.co/rid=1ND6YS836-CY7Q1L-L5S/cyberculture_pierreLEvy.pdf

ผู้ให้บริการได้รับผลกระทบโดยตรง การศึกษาแนวทฤษฎีวัฒนธรรมไซเบอร์ อันทำให้เข้าใจถึงกระบวนการกลั่นแกล้งรังแกที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.2 แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล (Digital intelligence Quotient: DQ)

แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล (Digital Intelligence Quotient : DQ) คือ ความสามารถทางสังคม อารมณ์ และการรับรู้ ที่จะทำให้อุบุคคลสามารถเผชิญกับความท้าทายของชีวิตดิจิทัล และสามารถปรับตัวให้เข้ากับชีวิตดิจิทัลได้ ความฉลาดทางดิจิทัลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะการคิดและค่านิยมที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตในฐานะสมาชิกของโลกออนไลน์ เป็นแนวทางในการฝึกทักษะการใช้สื่อและการเข้าสังคมทางไซเบอร์ แนวคิดนี้ถูกพัฒนามากจาก DQ Institute หน่วยงานที่เกิดจากความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนทั่วโลก โดยแบ่งได้ 8 ทักษะ ดังนี้⁵⁵

1) ทักษะในการรักษาอัตลักษณ์ที่ดีของตนเอง (Digital Citizen Identity) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการตัวตนและข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองทั้งในโลกออนไลน์และโลกความเป็นจริง สร้างความนับถือตนเองและผู้อื่น ไม่กระทำการใดที่ผิดกฎหมายหรือจริยธรรม เช่น การกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น

2) ทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีวิจารณญาณที่ดี (Critical Thinking) คือ สามารถวิเคราะห์แยกแยะได้ว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่ต้องสงสัยหรือข้อมูลที่ผิด ไม่ส่งต่อข้อมูลที่เป็นเท็จหรือไม่มีประโยชน์ต่อไปยังผู้อื่น ประเมินและจัดลำดับความสำคัญของข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ปรากฏบนไซเบอร์

3) ทักษะในการรักษาความปลอดภัยของตนเองในโลกไซเบอร์ (Cybersecurity Management) คือ การป้องกันข้อมูลส่วนบุคคลของตนเองจากการโจมตีทางไซเบอร์ด้วยการสร้างรหัสการเข้าใช้ข้อมูล ไม่ตั้งค่านับที่ข้อมูลโดยอัตโนมัติ เป็นต้น

4) ทักษะในการรักษาข้อมูลส่วนตัว (Privacy Management) คือ การสร้างความสามารถให้แก่ตนเองในการปกป้องข้อมูลส่วนตัวบนโลกออนไลน์ เพื่อป้องกันการถูกนำข้อมูลไปใช้ในทางที่ไม่ชอบ

5) ทักษะในการจัดสรรเวลาหน้าจอ (Screen Time Management) คือ การบริหารจัดการเวลาการใช้งานบนเครือข่ายไซเบอร์ให้เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

6) ทักษะในการบริหารจัดการข้อมูลที่ใช้ใช้งานมีการทิ้งไว้บนโลกออนไลน์ (Digital Footprints) คือ ความเข้าใจการทำงานของโลกดิจิทัลที่จะมีการหลงเหลือข้อมูลการใช้งานระบบ

⁵⁵ สรานนท์ อินทนนท์, **ความฉลาดทางดิจิทัล**, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.), 2561), หน้า 1-13.

และข้อมูลส่วนบุคคลบางประการบนเครือข่าย แม้จะทำการลบข้อมูลแล้ว แต่ข้อมูลนั้นอาจไม่หายไปโดยสิ้นเชิง

7) ทักษะในการรับมือกับการกลั่นแกล้งบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying Management) โดยการปิดกั้นการสื่อสารกับผู้กลั่นแกล้งรังแก หยุดหรือหลีกเลี่ยงการตอบโต้กลับต่อผู้กลั่นแกล้ง หรือทำการรายงานไปยังผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์นั้น เพื่อทำการลบ หรือระงับการใช้งาน

8) ทักษะการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม (Digital Empathy) คือ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยการระมัดระวังการลงข้อความหรือข้อมูลใด อันอาจนำมาซึ่งผลกระทบต่อผู้อื่น

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันเติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยี อุปกรณ์ดิจิทัล และสื่อเครือข่ายสังคมไซเบอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสารจึงเป็นไปอย่างรวดเร็ว โอกาสในการที่เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงเป็นไปได้โดยง่าย เมื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความฉลาดทางดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างเกราะป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนจากผลกระทบที่เกิดจากไซเบอร์ อีกทั้งยังเป็นในการพิจารณาควบคู่กับการค้นหาหลักกฎหมายที่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัญหา และสภาพสังคมในปัจจุบัน

2.3.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ (Space Transition Theory)

ทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ (Space Transition Theory) ของ Karupppannan Jaishankar นักทฤษฎีอาชญาวิทยาสัมัยใหม่ โดยอธิบายว่าธรรมชาติของมนุษย์ พฤติกรรมจะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่ พฤติกรรมในโลกทางกายภาพและพื้นที่ไซเบอร์ จึงมีทั้งสอดคล้องกันและไม่สอดคล้องกันระหว่างสองพื้นที่ โดยมีสมมติฐาน ดังนี้⁵⁶

1) บุคคลอัดอั้นเพราะไม่ได้กระทำความผิดในพื้นที่ทางกายภาพ เพราะเหตุผลด้านสถานภาพ ตำแหน่งหน้าที่ จึงก่อให้เกิดการกระทำผิดในโลกไซเบอร์ เนื่องจากไม่มีคนคอยจับตาหรือตีตรา การกระทำผิดจึงเกิดได้ง่ายกว่าโดยไม่ต้องซังหน้าหนักกับผลเสียใด

2) ความยืดหยุ่นจากการปิดบังตัวตนได้และการขาดปัจจัยในการป้องปรามทำให้โลกไซเบอร์เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการกระทำผิด

3) อาชญากรรมในโลกไซเบอร์มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การกระทำผิดในโลกทางกายภาพ ขณะเดียวกันอาชญากรรมในโลกกายภาพก็อาจเข้าสู่โลกไซเบอร์

⁵⁶ สาวตรี สุขศรี, “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ไซเบอร์ กับทฤษฎีอาชญาวิทยา,” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 46, 2 (มิถุนายน 2560): 428-431.

4) ความสิ้นไหลไม่หยุดนิ่งของโลกไซเบอร์เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดหลบหนีได้ จึงเป็นการยากที่จะระบุหรือกำหนดสถานที่กระทำความผิดที่แท้จริงได้

5) เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนในโลกไซเบอร์เพื่อประกอบอาชญากรรมในทางกายภาพ และเกิดสมาคมในโลกทางกายภาพเพื่อประกอบอาชญากรรมในโลกไซเบอร์

6) คนในสังคมแบบเปิดที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมทางการเมือง มีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดในโลกออนไลน์น้อยกว่าคนในสังคมเผด็จการที่ถูกปิดกั้นทางความคิดเห็น

7) ความขัดแย้งกันระหว่างมาตรฐานและคุณค่าของโลกทางกายภาพ กับมาตรฐาน และคุณค่าของโลกไซเบอร์อาจนำไปสู่การประกอบอาชญากรรมไซเบอร์ได้

ดังนั้นจึงพิจารณาได้ว่ารูปแบบการกลั่นแกล้งรังแก แม้ว่าจะมิได้ร้ายแรงขนาดจัดอยู่ กลุ่มของอาชญากรรมทางไซเบอร์ แต่สามารถศึกษาจากแนวทฤษฎีข้างต้นในการศึกษาถึงรูปแบบ พัฒนาการการกระทำความผิดที่มีความเปลี่ยนแปลงการกระทำความผิดจากทางกายภาพสู่การกระทำความผิดทางไซเบอร์ อันเนื่องมาจากพัฒนาการทางเทคโนโลยีและสังคมที่เป็นปัจจัยในการเคลื่อนย้ายวิธีการกลั่นแกล้งรังแกไป

ดังที่ศึกษามาแล้วข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่าการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันที่มีความสะดวก รวดเร็ว เชื่อมโยงผ่านระบบไซเบอร์ทำให้รูปแบบการกระทำความผิดต่าง ๆ รวมทั้งการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม พัฒนาความซับซ้อนไปสู่การกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันเป็นช่องทาง ในการสร้างความเดือดร้อนใจ ภัยอันตรายต่ออารมณ์ จิตใจ และร่างกายของผู้อื่นได้ง่ายยิ่งขึ้น

สภาพปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่ออย่างร้ายแรงต่อเด็ก และเยาวชนไทยนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของไทยหลายฉบับที่แสดงให้เห็นถึงว่าเด็กและเยาวชน ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกส่งผลต่อสภาพจิตใจ และนำไปสู่ปัญหาทางการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน ดังเช่น ผลการวิจัยของสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ ด้วยวิธีการเชิงลึกกับ เยาวชนไทย พบว่ากระบวนการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ทั้งหมด 3 ช่วง 1) ช่วงก่อนเกิดการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ 2) ช่วงระหว่างการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ และ 3) ช่วงหลังผ่านพ้นการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ โดยแต่ละช่วงแบ่งตามการรับรู้ของเยาวชนว่าแต่ละช่วงมีความซับซ้อนไม่สามารถแยกออกได้ เต็มชัด เพราะเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องส่งผลต่อกันและกัน และเยาวชนส่วนใหญ่สามารถปรับตัวจนมาถึงช่วงผ่านพ้นการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ได้ แต่บางรายยังติดอยู่ในช่วงการรังแกผ่านโลก

ไซเบอร์ที่มีความรุนแรง เพราะเหตุการณ์เกิดเรื้อรังยังไม่จบสิ้น⁵⁷ โดยผลการวิจัยพบว่าเด็กและเยาวชนไทยส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการเกิดซ้ำ การกระทำที่เกิดเพียงครั้งเดียวสามารถเป็นการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้ถ้าหากว่าการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้ถูกรกระทำ⁵⁸

อีกทั้งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์พบว่ามีแนวโน้มที่เกิดผลกระทบเพิ่มขึ้น ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ อย่างมีนัยยะที่สอดคล้องกัน เนื่องจากความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัยและถูกใช้เป็นเครื่องมือการสื่อสารในชีวิตประจำวันนี้ ในปี พ.ศ. 2553 สํารวจพบว่าเยาวชนไทย อายุระหว่าง 12-24 ปี จากทั่วประเทศ เคยตกเป็นเหยื่อจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ร้อยละ 43.1⁵⁹ ต่อมางานวิจัยอื่น ๆ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 351 คน เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เคยกระทำการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่นทางไซเบอร์ ร้อยละ 74.64 และการตกเหยื่อของการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ ร้อยละ 78.91⁶⁰ เด็กไทยร้อยละ 94.6 เชื่อว่ามีภัยอันตรายและความเสี่ยงหลากหลายรูปแบบบนอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 54.7 มีการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน ร้อยละ 31.1 เคยถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ และร้อยละ 48.5 เป็นกลุ่มเพศทางเลือก ร้อยละ 3 เด็กไทยถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ทุกวันหรือเกือบทุกวัน โดยร้อยละ 40.4 เลือกโดยไม่บอกใครที่ถูกกลั่นแกล้ง ร้อยละ 43.7 ใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการบล็อคคลบุคคลที่กลั่นแกล้งออกจากระบบ⁶¹ หรือการศึกษาพฤติกรรมกลั่นแกล้งรังแกกันในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 410 คน พบว่ามีพฤติกรรมรังแกกันร้อยละ 23.4 โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่

⁵⁷ ปองกมล สุรัตน์, ฐาศกร จันประเสริฐ และนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, “กระบวนการรังแกผ่านโลกไซเบอร์ในเยาวชนไทย: การศึกษาแบบพหุกรณี,” วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ 4, 2 (มิถุนายน-ธันวาคม 2561): 61.

⁵⁸ สุวิพร ไฉไลสถาพร, อัจฉรา ประเสริฐ และ แววดา เตชาทวีวรรณ, “ประสบการณ์และแนวทางการเผชิญปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยที่ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์,” วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร 7, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 221.

⁵⁹ ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์, **ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมการกระทำรุนแรงทั้งทางกายภาพและการข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของเยาวชนไทย**, ปัญญาสมาคมเพื่อการศึกษาวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2563 <https://www.thairath.co.th/content/129516>

⁶⁰ วัฒนาวดี ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์, *เรื่องเดิม*.

⁶¹ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์, **รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562**, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://inetfoundation.or.th/Welcome/showmedia?id=138>

เป็นทั้งผู้รังแกผู้อื่นและถูกรังแกร้อยละ 58.3 กลุ่มผู้ถูกรังแกร้อยละ 23.4 กลุ่มผู้รังแกผู้อื่นร้อยละ 6.1 และผู้ที่ไม่เคยเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรังแก มีร้อยละ 12.2⁶² หรือจากการศึกษาในนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ใน เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 388 คน พบว่ามีผู้ถูกลั่นแกล้งรังแกร้อยละ 55 และผู้รังแกผู้อื่น ร้อยละ 53⁶³

ส่วนในต่างประเทศ ปรากฏผลการวิจัยและรวบรวมสถิติจากเด็กอายุ 12-17 ปี ทั่วสหรัฐอเมริกา จำนวนกว่า 5,000 คน พบว่าอัตราการกลั่นแกล้งรังแกที่โรงเรียนเพิ่มขึ้นร้อยละ 35 จากปี ค.ศ. 2016 ถึง ค.ศ. 2019 ในขณะที่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ พบว่ามีเด็กตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้ง ร้อยละ 17.4 ในปี ค.ศ. 2019 เพิ่มขึ้นจากเดิมในปี 2016 ร้อยละ 16.5 ⁶⁴ และจากวิจัยของประเทศแคนาดาพบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุโดยตรงระหว่างการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์กับการฆ่าตัวตายของเด็กมีแนวโน้มสูงขึ้น รัฐบาลระดับจังหวัดและเทศบาลทั่วประเทศยังมีการออกกฎหมายและการริเริ่มพัฒนาโปรแกรมและแนวทางป้องกันเบื้องต้น สังคมในโรงเรียนและครอบครัวที่ต้องประสานงานกันในความปลอดภัยในการใช้งานอินเทอร์เน็ตและโลกออนไลน์⁶⁵

ภายในปี พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาเพียงปีเดียว ปรากฏข่าวผู้เสียหายที่เป็นเด็กได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรง ที่มีสาเหตุมาจากการกระทำการกลั่นแกล้งรังแก โดยมีหลายเหตุการณ์ที่นำไปสู่การเสียชีวิต ทั้งการฆ่าตัวตายและการทำร้ายร่างกาย ได้แก่ เหตุการณ์แรกเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 เด็กนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พยายามผูกคอตายหลังจากที่ถูกเพื่อนรุมแกล้งล้อเลียน ⁶⁶ เหตุการณ์ที่สอง วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2562 เด็กนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถูกกลุ่มเพื่อนล้อเลียนว่าเป็นตุ๊ด เป็นเกย์ จนเกิดความคับแค้นใจอย่างมาก จึงขโมยปืนของบิดาออกมายิงเพื่อนร่วมชั้นที่โรงเรียน จนเพื่อนเสียชีวิต ⁶⁷ เหตุการณ์ที่สาม เมื่อวันที่ 5 มีนาคม พ.ศ. 2563

⁶² ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสสา วัชรสินธุ, *เรื่องเดิม*.

⁶³ กอรัปบุญ ภาวะกุล และปราโมทย์ สุคนิษฐ์, *เรื่องเดิม*.

⁶⁴ Justin W. Patchin, **School Bullying Rates Increase by 35% from 2016 to 2019**, Retrieved June 20, 2020 from <https://cyberbullying.org/school-bullying-rates-increase-by-35-from-2016-to-2019>

⁶⁵ Lisa Ha, **A Snapshot of Cyberbullying**, Retrieved June 20, 2020 from <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/victim/rd7-rr7/p2.html>

⁶⁶ ไทยรัฐออนไลน์, *เรื่องเดิม*.

⁶⁷ สาริโรจน์ สว่างศรี, *เรื่องเดิม*.

เด็กชายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ถูกเพื่อนกลั่นแกล้งรังแก และล้อเลียน จึงผูกคอตายเสียชีวิต⁶⁸ รวมทั้งยังปรากฏเหตุการณ์กลั่นแกล้งรังแกและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจ และสิทธิความเป็นส่วนตัวอีกหลายกรณี

จากผลสำรวจและการรวบรวมสถิติทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ พบการเพิ่มขึ้นของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เพิ่มขึ้น มีความเป็นไปได้เนื่องจากการที่เด็กนักเรียนมีความตระหนักถึงปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกมากขึ้น และมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตตามปกติสุขของตน พร้อมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นเพิ่มมากขึ้น

ส่วนการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนเป็นบุคคลที่อยู่ในช่วงอายุที่พัฒนาการทางร่างกายและความคิดอยู่ในช่วงการเรียนรู้ ขาดประสบการณ์ชีวิตที่ยังไม่เพียงพอ อาจส่งผลนำไปสู่การคิดวิเคราะห์และตัดสินใจที่ยังไม่ดีพอ และการศึกษาทฤษฎีที่พัฒนารวมทั้งไซเบอร์ แนวคิดความฉลาดทางดิจิทัล และทฤษฎีการเปลี่ยนพื้นที่ จะช่วยแสดงให้เห็นวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีและการปรับเปลี่ยนรูปแบบการกระทำความผิดแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบการกระทำทางไซเบอร์และทางออนไลน์มากขึ้น เหตุผลทางสังคมที่พัฒนาเปลี่ยนไป อันนำไปสู่การศึกษาผ่านบริบททางกฎหมายของต่างประเทศที่มีการบัญญัติรับรอง คุ้มครอง และกำหนดฐานความรับผิดชอบเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ว่าเหตุใดต่างประเทศจึงมีการตรากฎหมายเฉพาะขึ้น และเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายนั้นได้ง่ายยิ่งขึ้น เพื่อสามารถนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติทางกฎหมายของไทยที่มีปรากฏอยู่แล้ว

กล่าวโดยสรุป เห็นได้ว่าการศึกษาปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ กรณีเด็กและเยาวชนเป็นผู้เสียหาย ผ่านแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในทุกด้าน เห็นได้ว่ารูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้มีพัฒนาการมาจากการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิมทางกายภาพ มีทั้งความเหมือนและข้อแตกต่างที่เป็นเหตุให้บริบทความร้ายแรงทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น อันส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยแห่งการเรียนรู้ถึงคุณค่าทางสังคม การคิดวิเคราะห์ แยกแยะเรื่องต่าง ๆ จึงยังไม่ดีเท่ากับผู้ใหญ่ จึงควรมีการเข้ามาป้องกันภัยที่อาจเกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน ผ่านบทบาทของการดูแลของบุคคลในครอบครัว บุคคลทั่วไป รวมทั้งบทบาทของกฎหมายที่พึงสร้างหลักประกันในการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนได้

⁶⁸ บ้านเมือง, ม.2 น้อยใจโดนเพื่อนล้อผูกคอตาย, ค้นวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.banmuang.co.th/news/crime/183423>

บทที่ 3

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมาย ต่างประเทศและกฎหมายไทย

การศึกษามาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ครั้งนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาแนวทางจากกฎหมายของรัฐโนวาสโกเชีย ประเทศแคนาดา และกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ที่ทั้งสองประเทศได้บัญญัติแนวทางกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะ นำมาเปรียบเทียบกับการศึกษากฎหมายของประเทศไทย ที่มีเนื้อหาและองค์ประกอบความผิดที่ใกล้เคียงกับลักษณะความผิดของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่อาจพิจารณาปรับใช้แก้ปัญหาได้ ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ในการปรับวิเคราะห์หาแนวทางแก้ปัญหาทางกฎหมายที่เหมาะสมที่สุด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายต่างประเทศ

ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying) ถือเป็นอาชญากรรมความรุนแรงประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตเช่นเดียวกับปัญหาการล่วงละเมิดทางไซเบอร์ (Cyber harassment) และปัญหาการสะกดรอยตามรังควานทางไซเบอร์ (Cyberstalking) หลายประเทศได้เล็งเห็นถึงกลุ่มปัญหาอาชญากรรมความรุนแรงประเภทนี้และได้มีความพยายามในการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อบังคับใช้ หรือแก้ไขเพิ่มเติม หรือบางประเทศได้อาศัยการตีความกฎหมายเดิมที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังพิจารณาต่อไปนี้

3.1.1 กฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา (Intimate Images and Cyber-protection Act 2017)

ประเทศแคนาดา มีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ ประกอบด้วยรัฐ 10 รัฐ และดินแดน 3 แห่ง การปกครองและกฎหมายจึงมีการตราและใช้ภายในรัฐ มีการใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) หรือระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษ

ระยะก่อนศตวรรษที่ 15 บ่อเกิดกฎหมายมาจากคำพากษาของศาลหลวง ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่รัฐสภาบัญญัติขึ้น เรียกว่า รัฐบัญญัติ เป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องที่มีลักษณะกฎหมายที่แยกเว้นจากหลักทั่วไป⁶⁹ การตีความจึงต้องตีความตามตัวอักษรลักษณะที่ผู้จัดทำผู้ตีความให้ติดอยู่กับตัวอักษรแต่ละมาตรา และจะถูกนำไปใช้โดยวิธีเทียบเคียงไม่ได้⁷⁰ ทำให้ปัจจุบันประเทศแคนาดามีการออกกฎหมายในรูปของพระราชบัญญัติ (Act) เป็นกฎหมายเฉพาะเรื่อง โดยฝ่ายนิติบัญญัติของรัฐสภาจะออกเป็นกฎหมายระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) ที่บังคับใช้ทั่วประเทศ หรือกฎหมายระดับรัฐ (State Law) ที่รัฐสภาของแต่ละรัฐจะออกมาเพื่อนำมาปรับใช้เฉพาะในรัฐของตนแยกออกจากกันอย่างชัดเจนก็ได้

ด้วยเหตุที่ประเทศแคนาดายังไม่มีกฎหมายเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในรูปแบบของกฎหมายระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) และขณะที่รัฐอื่น ๆ ของประเทศแคนาดาก็ไม่ได้มีการกำหนดกฎหมายในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะอย่างเช่นรัฐ Nova Scotia แต่ปรากฏเพียงกฎหมายด้านการศึกษาหรือมาตรการที่กำหนดคุ้มครองความปลอดภัยในโรงเรียนเท่านั้น เช่น รัฐ Alberta รัฐ Quebec รัฐ Manitoba และ รัฐ New Brunswick ออกหลักเกณฑ์มาในรูปแบบของนโยบายที่ใช้บังคับในโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน บิดามารดา และมีบทบาทของพ่อแม่ผู้กลั่นแกล้งรังแก⁷¹ ในส่วนของรัฐ Ontario มีการออกกฎหมาย Safe Schools Act 2000⁷² และ Education Act R.S.O. 1990, CHAPTER E.2⁷³ อันเป็นกฎหมายที่กำหนดควบคุมพฤติกรรมหรือการกระทำออนไลน์ กำหนดบทลงโทษนักเรียนที่กระทำความผิดอาจถูกสั่งพักการเรียนหรือไล่ออก และสร้างมาตรการให้โรงเรียนมีบทบาทให้ความรู้และป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกที่อาจเกิดขึ้นในโรงเรียน อันไม่ครอบคลุมถึงการตรวจสอบป้องกันการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นต้น

⁶⁹ สมยศ เชื้อไทย, คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 25.

⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

⁷¹ Department of Justice, **Cyberbullying and the Non-consensual Distribution of Intimate Images**, Retrieved September 11, 2020 from <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/cndii-cdncii/pdf/cndii-cdncii-eng.pdf>

⁷² **Safe School Act 2000**, Retrieved September 11, 2020 from <https://www.ontario.ca/laws/statute/ S00012>

⁷³ **Education Act R.S.O. 1990, CHAPTER E.2**, Retrieved September 11, 2020 from <https://www.ontario.ca/laws/statute/90e02?search=bully>

รัฐ Nova Scotia เป็นหนึ่งในสิบรัฐของประเทศแคนาดา และเป็นรัฐแรกของประเทศแคนาดา ที่บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกบนไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยฉบับแรกได้ใช้ชื่อ กฎหมายว่า Cyber-safety Act 2013 กฎหมายนี้ถูกตราขึ้นภายหลังจากเหตุการณ์ฆ่าตัวตายของ Rehtaeh Parsons ⁷⁴ อายุ 17 ปี พยายามแขวนคอตายและภายหลังได้เสียชีวิตที่โรงพยาบาล เนื่องจากการมีผู้นำภาพถ่ายการรุมข่มขืนไปและอ้างว่าเหยื่อคือ Rehtaeh Parsons เผยแพร่ลงบน หน้าสื่อสังคมออนไลน์ (Facebook) ส่วนตัวของ Rehtaeh Parsons สร้างความอับอายแก่ Parsons เป็นอย่างมากนำไปสู่การตัดสินใจฆ่าตัวตาย

โดยรายงานคดีของ Rehtaeh Parsons⁷⁵ พบว่า Adam และ Josh เป็นผู้กระทำการล่วงละเมิดทางเพศ Rehtaeh Parsons และเป็นผู้นำภาพดังกล่าวมาเผยแพร่บนเฟซบุ๊ก และมีการส่งต่อภาพต่อไปเป็นจำนวนมาก โดยครั้งแรกตำรวจสืบสวนและแจ้งว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ จึงมิได้ดำเนินการเอาผิดต่อ Adam และ Josh แต่ต่อมาภายหลังได้มีการนำคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ และศาลได้พิจารณาตัดสินลงโทษ Adam และ Josh และลงโทษสถานเบา เนื่องจากจำเลยทั้งสองเป็นผู้เยาว์ ขณะกระทำความผิด โดยศาลพิจารณาลงโทษ Adam ในความผิดฐานสร้างภาพอนาจารเด็ก แต่ได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขคุมความประพฤติ 1 ปี และลงโทษ Josh ในความผิดฐานเผยแพร่สื่อลามกอนาจารเด็ก ศาลมีคำพิพากษารอการลงโทษและถูกสั่งควบคุมความประพฤติเป็นเวลา 1 ปี จึงเป็นเหตุให้มีการตั้งข้อสังเกตว่ากฎหมายที่มีอยู่ไม่สอดคล้องในการปรับใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้น อันนำไปสู่การที่รัฐได้พิจารณาร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะสำหรับรัฐ Nova Scotia ฉบับแรกได้ใช้ชื่อกฎหมายว่า Cyber-safety Act 2013 ต่อมานำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติกฎหมายใช้ชื่อว่า กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017

โดยกฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ได้กำหนดบทบัญญัติเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะเพียงเรื่องเดียว กำหนดบทนิยาม⁷⁶ กำหนดเกณฑ์อายุของผู้เยาว์ไว้ว่าไม่เกิน 19

⁷⁴ Paula Newton, **Canadian teen commits suicide after alleged rape, bullying**, Retrieved October 26, 2019 from <https://edition.cnn.com/2013/04/10/justice/canada-teen-suicide/index.html>

⁷⁵ Murray D. Segal, **Independent Review of the Police and Prosecution Response to the Rehtaeh Parsons Case**, Retrieved August 10, 2020 from <https://novascotia.ca/segalreport/Parsons-Independent-Review.pdf>

⁷⁶ Cyber-safety Act 2013, section 3.

ปี⁷⁷ กำหนดวิธีการร้องเรียน กระบวนการดำเนินคดีทางศาล การขอคุ้มครองตามคำสั่งศาล รวมทั้ง การของเรียกร้องค่าเสียหายในทางแพ่งไว้เป็นการเฉพาะ กำหนดหน่วยงานผู้มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบ โดยเฉพาะ อันถือเป็นกฎหมายที่คุ้มครองเหยื่อผู้ถูกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์อย่างชัดเจนฉบับแรก ของประเทศแคนาดา

แต่อย่างไรก็ตาม ปราบกฏต่อมาภายหลังมีแนวคำพิพากษาจากการพิจารณาคดี Crouch v. Snell (2015)⁷⁸ ซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างอดีตหุ้นส่วนทางธุรกิจ ที่มีการกล่าวหาต่อว่าอีกฝ่ายผ่านสื่อ สังคมออนไลน์เป็นผลให้กระทบต่อชื่อเสียง และได้มีการนำบทกฎหมายเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทาง ไซเบอร์นี้มาปรับใช้ในการฟ้องร้องคดี แม้จะครบด้วยองค์ประกอบความผิดตามบทนิยามศัพท์และ ฐานความผิด แต่ศาลฎีกาของรัฐ Nova Scotia จึงให้เหตุผลว่าบทบัญญัติในส่วนของคำนิยามศัพท์ เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มีการบัญญัติความหมายอย่างกว้างไป ไม่ชัดเจน อันอาจกระทบ ต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น⁷⁹ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการปรับใช้ เพราะทำให้ มีการตีความปรับใช้กับทุกการกระทำความผิด เป็นเหตุให้เกิดความไม่แน่นอนกว่าวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึง เป็นเหตุให้มีการบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่ และกำหนดยกเลิกกฎหมาย Cyber-safety Act 2013 เดิมทั้งฉบับ⁸⁰ การบัญญัติกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นมาเพื่อให้เกิดความชัดเจนในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแก ทางไซเบอร์เรื่องต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เช่น มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ให้มีชัดเจน กระชับกว่ากฎหมาย ฉบับเดิมที่มีความหมายอย่างกว้าง อีกทั้งมีการกำหนดเรื่องเจตนาว่าต้องมีความมุ่งร้ายหรือประมาท อันก่อให้เกิดการกลั่นแกล้ง⁸¹ และเพิ่มเติมให้กฎหมายครอบคลุมในเรื่องของการเผยแพร่ภาพอนาจาร ของผู้อื่นขึ้นมาด้วย และใช้ชื่อว่า Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 คุ้มครอง

⁷⁷ Cyber-safety Act 2013, section 3(e).

⁷⁸ Crouch v. Snell, 2015 NSSC 340 (CanLII), Retrieved November 10, 2020 from <http://canlii.ca/t/gmhjl>

⁷⁹ Michel Tutton, **New cyberbullying law can force removal of intimate images online**, Retrieved October 26, 2019 from <https://www.cbc.ca/news/canada/nova-scotia/nova-scotia-new-cyberbullying-law-investigators-1.4736021>

⁸⁰ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 16.

⁸¹ Keith D. Rose, **Updated: Nova Scotia Passes New Cyber-bullying Legislation**, Retrieved November 10, 2020 from <https://www.mccarthy.ca/en/insights/blogs/snippets/updated-nova-scotia-passes-new-cyber-bullying-legislation>

บุคคลทั่วไปที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยการประกาศใช้เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2561 โดย Mark Furey รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมต่อกฎหมายใหม่ฉบับนี้ไว้ว่า สมาร์ทโฟนและโซเชียลมีเดียได้นำการกลั่นแกล้งจากสนามเด็กเล่น มหาวิทยาลัย หรือที่ทำงาน ไปสู่โลกออนไลน์และอยู่ในมือของคนจำนวนมากอย่างรวดเร็ว โดยที่เหยื่อไม่มีทางหลบหนี กฎหมายฉบับนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการกระทำเดิมและช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ด้วยการจัดหาทางเลือกในการจัดการกับผู้ที่ต้องการทำร้ายพวกเขา⁸²

โดยกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ประกอบด้วย 29 มาตรา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมาตรการเยียวยาทางแพ่ง ยับยั้ง และป้องกันความเสียหายจากปัญหา 2 ส่วน คือ ปัญหาการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่น⁸³ และปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์⁸⁴ ซึ่งเป็นการรักษาและปกป้องเสรีภาพทางความคิด ความเชื่อ และการแสดงออก ซึ่งรวมถึงเสรีภาพทางการสื่อสารอื่นใดด้วย โดยขอพิจารณาหลักเกณฑ์ของกฎหมายฉบับนี้เฉพาะในส่วนของการกฎหมายปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ดังนี้

3.1.1.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 นี้ได้กำหนดบทนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยจำกัดความหมาย ปรากฏบทนิยามใน มาตรา 3 วางหลักว่า “การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น โดยผู้กระทำความผิดนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น

โดยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นยังให้ความหมายรวมถึงการกระทำความผิดดังที่กล่าวต่อไปนี้ด้วย

- 1) การสร้างหน้าเว็บเพจ บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น
- 2) การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหาหรือข้อความนั้น
- 3) การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น
- 4) การข่มขู่ คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว

⁸² Justice, **Intimate Images and Cyber-protection Act Introduced**, Retrieved September 13, 2020 from <https://novascotia.ca/news/release/?id=20171005003>

⁸³ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 3(f).

⁸⁴ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 3(c).

- 5) การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก หยาบคาย
- 6) การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด
- 7) การสร้างข้อเท็จจริงที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด
- 8) การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย
- 9) การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ
- 10) การสื่อสารอื่นใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น”⁸⁵

ดังจะเห็นได้ว่ากฎหมายฉบับนี้ได้นิยามความหมายและลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ให้มีความครอบคลุมลักษณะการกระทำผิด ชัดเจนในวิธีการ และลักษณะของผลกระทบมากขึ้นกว่ากฎหมายฉบับเดิม Cyber-safety Act 2013 ที่กำหนดลักษณะวิธีการอย่างกว้าง ทำให้เกิดช่องว่างของกฎหมายที่ต้องอาศัยการตีความ อันอาจนำมาซึ่งการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ อีกทั้งกฎหมายฉบับนี้ได้ครอบคลุมคุ้มครองไปถึงการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นอันอาจถือได้ว่าเป็นลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน บทนิยามความหมายของกฎหมายนี้จึงถือว่าชัดเจนดีแล้ว

อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกับนิยามศัพท์ทางกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้กับบทนิยามศัพท์ของคำว่ากลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามแนวทางทฤษฎีที่นักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้ จะเห็นได้ว่ามีข้อแตกต่างในส่วนการการกระทำซ้ำ ซึ่งในส่วนแนวความเห็นตามหลักทั่วไป ทฤษฎีส่วนใหญ่มีการกำหนดว่าจะต้องมีการกระทำผิดนั้น ๆ เกิดขึ้นซ้ำ ๆ มากกว่าหนึ่งครั้งเสียก่อน จึงถือว่าเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่ในขณะที่กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 มิได้บัญญัติถึงการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ไว้เลย แต่บทนิยามศัพท์มุ่งบัญญัติหลักเกณฑ์ ผลกระทบ รวมถึงได้บัญญัติถึงตัวอย่างการกระทำที่ทำให้ถือได้ว่าเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถปรับใช้ได้ทันทีหากผู้กระทำความผิดมีเจตนาให้เกิดผลกระทบต่อผู้เสียหาย ผ่านการกระทำวิธีการหนึ่งวิธีการใดข้างต้น

3.1.1.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน

กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia นี้ไม่ได้กำหนดบทนิยามความหมายหรือเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ เช่นกฎหมายของประเทศออสเตรเลียที่จะกล่าวต่อไป หรือเช่นในกฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ฉบับเดิมที่บัญญัติคุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ อันได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็ก (Minor) ไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอายุน้อยกว่า 19 ปี⁸⁶

⁸⁵ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 3(c)

⁸⁶ Cyber-safety Act 2013, Section 3(1)(e).

อย่างไรก็ตามได้มีส่วนกฎหมายฉบับนี้ได้มีบทบัญญัติเน้นคุ้มครองเด็กเป็นการเฉพาะ แต่ในกรณีเหยื่อเป็นเด็ก ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กมีอำนาจในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อดำเนินการตามกฎหมายได้⁸⁷ และกรณีที่เด็กมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกกำหนดข้อห้ามเผยแพร่ข้อมูลของเด็ก การดำเนินการทางศาลต้องมีการใช้นามแฝงระหว่างดำเนินคดี⁸⁸

พิจารณาแล้วจึงเห็นว่า แม้กฎหมายฉบับนี้ได้มุ่งคุ้มครองปัญหาการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นและการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการทั่วไป แต่เด็กและเยาวชนทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำมีสิทธิได้รับความคุ้มครองเป็นกรณีพิเศษจากขั้นตอนการดำเนินการทางศาลบางประการ เพื่อเป็นการรักษาสีติของเด็กเป็นการเฉพาะ

3.1.1.3 ฐานความผิด

เนื่องด้วยกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 เป็นกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะสำหรับความผิดในเรื่องการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอมและเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักที่ได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาฐานความผิดอันปรากฏอยู่ใน มาตรา 5 เรื่องการยื่นคำร้องต่อศาล ประกอบกับมาตรา 3 บทนิยามศัพท์เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แห่งกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ส่วนของมาตรา 5 วางหลักว่า

“(1) ผู้เสียหายจากการถูกเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือผู้เสียหายที่ตกเป็นเหยื่อจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ สามารถยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลได้มีคำสั่งตามมาตรา 6

(2) กรณีที่ผู้เสียหายตาม (1) เป็นผู้เยาว์ ให้ผู้ปกครองหรือผู้พิทักษ์สามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 6 แทนได้

(3) ภายใต้ (4) ตามระเบียบ ผู้เสียหายจะต้องแจ้งชื่อผู้กระทำความผิด

A ชื่อและข้อมูลของบุคคลผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือผู้ที่กลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

B ข้อมูลที่ระบุถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ IP Address เว็บไซต์ ชื่อบัญชีผู้ใช้ ชื่ออีเมล หรือ ข้อมูลเฉพาะที่ระบุถึงตัวตนของผู้ที่กระทำการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือผู้ที่ทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

i ผู้เป็นเจ้าของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือ

ii ผู้มอบหมายหรือควบคุมการใช้งานของ IP Address

⁸⁷ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, Section 5(2).

⁸⁸ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, Section 8

iii ผู้ใช้งาน หรือผู้รับผิดชอบ เว็บไซต์ บัญชีผู้ใช้ อีเมล หรือตัวระบุเฉพาะ

C กรณีผู้กระทำผิดตาม A หรือ B เป็นผู้เยาว์ ให้ผู้ปกครองหรือผู้รักษาผลประโยชน์
เป็นตัวแทน

D บุคคลอื่นใดที่มีคำร้องให้ศาลมีหมายสั่ง และ

E บุคคลนั้นศาลได้มีคำสั่งเข้ามา

(4) ถ้าไม่สามารถระบุถึงชื่อของผู้กระทำความผิดได้ ต้องระบุ IP Address เว็บไซต์ ชื่อ
บัญชีผู้ใช้ ชื่ออีเมล หรือ ข้อมูลเฉพาะอื่นเท่าที่จะระบุถึงตัวตนของผู้ที่กระทำการเผยแพร่ภาพอนาจาร
ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือผู้ที่ทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้แทน”

ดังนั้น การดำเนินกระบวนการพิจารณาทางศาลนั้นพิจารณาได้ว่าองค์ประกอบความผิด
ของมาตรา 5 ประกอบมาตรา 3 ได้ดังนี้

1. ผู้กระทำ คือ ผู้ที่กระทำการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความ
ยินยอม หรือผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2. การกระทำ คือ การกระทำการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความ
ยินยอม ตามความหมาย มาตรา 3(d)(f) และ ลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ พิจารณา
ประกอบ มาตรา 3(c) ตามที่ปรากฏในบทนิยามศัพท์

ส่วนของลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ คือ

การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง การสร้างหน้าเว็บเพจ
บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหา
หรือข้อความนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น การข่มขู่
คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก หยาบคาย การสื่อสารไป
ในทางที่ล่วงละเมิด การสร้างข้อเท็จจริงที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้
ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การสื่อสารอื่น
ใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

การกระทำนั้นเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุก
ของบุคคลอื่น

3. กรรมของการกระทำ หรือ ผู้เสียหาย ได้แก่ บุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์
หรือเป็นผู้ที่ปรากฏบนภาพที่ถูกเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือกรณีผู้ปกครองหรือผู้ดูแล
ผลประโยชน์ของเด็กหรือผู้เยาว์ตกเป็นผู้เสียหาย

4. เจตนาของผู้กระทำ ต้องมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่
ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การร้องเรียนเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามบทกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดคุ้มครองบุคคลโดยทั่วไปผู้ถูกระทบสิทธิ โดยไม่ได้จำกัดว่าผู้เสียหายจะต้องเป็นเด็กหรือผู้เยาว์เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย บุคคลผู้มีสิทธิร้องเรียนปัญหาจึงเป็นบุคคลผู้ถูกระทบสิทธิโดยตรง ได้แก่ บุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์หรือเป็นผู้ที่ปรากฏบนภาพอนาจารของตนที่ถูกเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม และรวมถึงผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กหรือผู้เยาว์ผู้ตกเป็นผู้เสียหาย

โดยวิธีการร้องเรียนสามารถยื่นคำร้องต่อศาลด้วยตนเอง⁸⁹ โดยแสดงหลักฐานการกระทำผิด ข้อมูลผู้ที่กลั่นแกล้งรังแก โดยผู้ร้องเรียนต้องระบุชื่อผู้กระทำผิด หรือกรณีที่ไม้อาจระบุตัวตนได้ ต้องระบุหมายเลขระบุตัวตนคอมพิวเตอร์ (Internet Protocol Address) ชื่อเว็บไซต์ ชื่อบัญชีผู้ใช้ อีเมล หรือลักษณะอื่นใดอันอาจระบุตัวตนของผู้กระทำผิดนั้นได้

เมื่อผู้เสียหายได้ยื่นคำร้องเรียนมายังศาลฎีกาแห่งรัฐ (The Supreme Court of Nova Scotia) โดยชอบแล้วตาม มาตรา 5 ศาลได้พิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำครบองค์ประกอบความผิด เกิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อผู้เสียหายจริง ศาลมีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งได้⁹⁰ เช่น

1) คำสั่งห้ามบุคคลผู้กระทำความผิดติดต่อสื่อสารกับผู้เสียหาย มีประกาศว่าการสื่อสารดังกล่าวมีลักษณะที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแก ออกคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไข หรือลบข้อมูลดังกล่าว หรือคำสั่งอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร เป็นต้น

2) ศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ผู้กระทำผิดจ่ายค่าเสียหายต่อผู้เสียหาย เป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ ให้เหมาะสมกับความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น

3) การใช้มาตรการทางอาญา ตามมาตรา 10⁹¹ เมื่อปรากฏว่าผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ศาลสั่งแล้วนั้น ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้ผู้กระทำความผิดจ่ายค่าปรับไม่เกิน 5,000 \$ หรือสั่งจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ

โดยคำสั่งของศาลต้องคำนึงถึงเนื้อหาความร้ายแรงของการกระทำ ลักษณะการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำผิด โอกาสที่จะเกิดความผิดพลาด อายุ หรือความรู้ความสามารถของผู้กระทำผิดด้วย ให้สอดคล้องกับบริบทและโอกาสของการกระทำความผิดดังกล่าว อีกทั้งยังต้องกำหนดระยะเวลาของคำสั่งดังกล่าวว่าสิ้นสุดเมื่อใด

⁸⁹ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 5

⁹⁰ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 6

⁹¹ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 10

ผู้เสียหายอาจยกข้อต่อสู้ได้⁹² โดยอ้างเหตุการณ์กระทำดังกล่าว มิใช่การกระทำในลักษณะกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่เป็นสิ่งที่เผยแพร่โดยทั่วไป อยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือเป็นกรณีที่สื่อสารระหว่างผู้เสียหายได้รู้เห็นและให้ความยินยอมเช่นนั้นแล้ว

อย่างไรก็ตาม มาตรา 10 กำหนดมาตรการเพิ่มเติมถ้าผลของคำสั่งศาล ผู้เสียหายได้เห็นว่าตนเองได้รับการเยียวยาไม่เพียงพอ หรือการละเมิดดังกล่าวไม่ระงับไป กฎหมายให้อำนาจผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเพิ่มเติมตามกฎหมายคอมมอนลอว์หรือพระราชบัญญัติอื่นได้

3.1.1.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงาน Cyber Scan⁹³ เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมของรัฐ Nova Scotia เป็นหน่วยงานสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ตามกฎหมายฉบับเดิม คือ กฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะเป็นฉบับแรก โดยหน่วยงานได้รับมอบอำนาจตามกฎหมายในการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ผู้เสียหายร้องเรียนเข้ามารวมทั้งช่วยเหลือแก้ปัญหาได้ทันทีก่อนยื่นคำร้องขอคุ้มครองจากศาล โดย Roger Merrick หัวหน้าหน่วยงานได้ให้ข้อมูลไว้ว่าหน่วยงานเคยได้รับเรื่องร้องเรียนกว่า 820 คดี และหน่วยงานได้ใช้อำนาจสอบสวนการช่วยเหลือแก้ปัญหาได้กว่า 276 คดี⁹⁴ แต่ต่อมาภายหลังได้มีการยกเลิกและตราเพิ่มเติมเนื้อหาเป็นกฎหมายฉบับใหม่ คือ กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ฉบับปัจจุบันนี้

ด้วยเหตุนี้หน่วยงาน Cyber Scan จึงถูกยกเลิกอำนาจในด้านการสอบสวนตามกฎหมายฉบับเดิมที่เคยให้อำนาจไว้ แต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายฉบับปัจจุบัน มาตรา 12 ซึ่งกำหนดรับรอง และให้อำนาจรัฐมนตรีในการจัดตั้งหรือแต่งตั้งหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน Cyber Scan จึงดำเนินงานต่อเนื่องตลอดมา โดยหน่วยงานสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ได้มุ่งเน้นด้านการให้ความรู้⁹⁵ ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นแทนการสืบสวนสอบสวนแก่ผู้เสียหายจากปัญหาการถูกลั่น

⁹² Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 7

⁹³ Cyber Scan, **Intimate images and cyber-protection: support for victims**, Retrieved December 12, 2019 from <https://novascotia.ca/cyberscan/>

⁹⁴ Nina Corfu, **With no law to stop them, some cyberbullies resume their old ways**, Retrieved November 10, 2020 from <https://www.cbc.ca/news/canada/nova-scotia/cyberbullying-legislation-cyber-safety-act-cyberscan-unit-roger-merrick-1.4084409>

⁹⁵ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, section 12

แก๊งค์รังแกทางไซเบอร์ ที่ผ่านมามีการช่วยเหลือแล้วมากกว่า 800 เรื่อง และให้ความรู้แก่สถานศึกษา มากกว่า 900 ครั้ง⁹⁶

ปัจจุบัน Cyber Scan ยังคงทำหน้าที่ดูแลปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะเพื่อให้ข้อมูลแก่สาธารณะ ในเรื่องความเสี่ยงภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แนวทางการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย เป็นหน่วยงานในการประสานงานช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือเสียหายจากการถูกนำรูปของตนไปใช้ในทางที่มิชอบ โดยเจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือผู้เสียหายหาทางแก้ปัญหาเบื้องต้น เช่น ดำเนินการประสานงานลบข้อมูลที่มิชอบนั้นก่อนเบื้องต้น ก่อนช่วยนำเรื่องไปร้องเรียนต่อศาล

โดยผู้เสียหายสามารถดำเนินการร้องเรียน เพื่อขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานได้ดังต่อไปนี้

1) ผู้เสียหายจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เสียหาย ได้มีการยื่นคำร้องเรียนปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกมายังหน่วยงาน หรือติดต่อขอความช่วยเหลือผ่านทางโทรศัพท์ สายด่วนเบอร์โทร (ภายในประเทศแคนาดา) [902-424-6990](tel:902-424-6990) หรือ [855-702-8324](tel:855-702-8324) เพื่อให้เจ้าหน้าที่ Cyber Scan ช่วยเหลือดำเนินการหาแนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้น⁹⁷

2) เจ้าหน้าที่จะดำเนินการติดต่อไปยังผู้ทำการกลั่นแกล้งรังแก หรือผู้ที่เผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นดังกล่าว

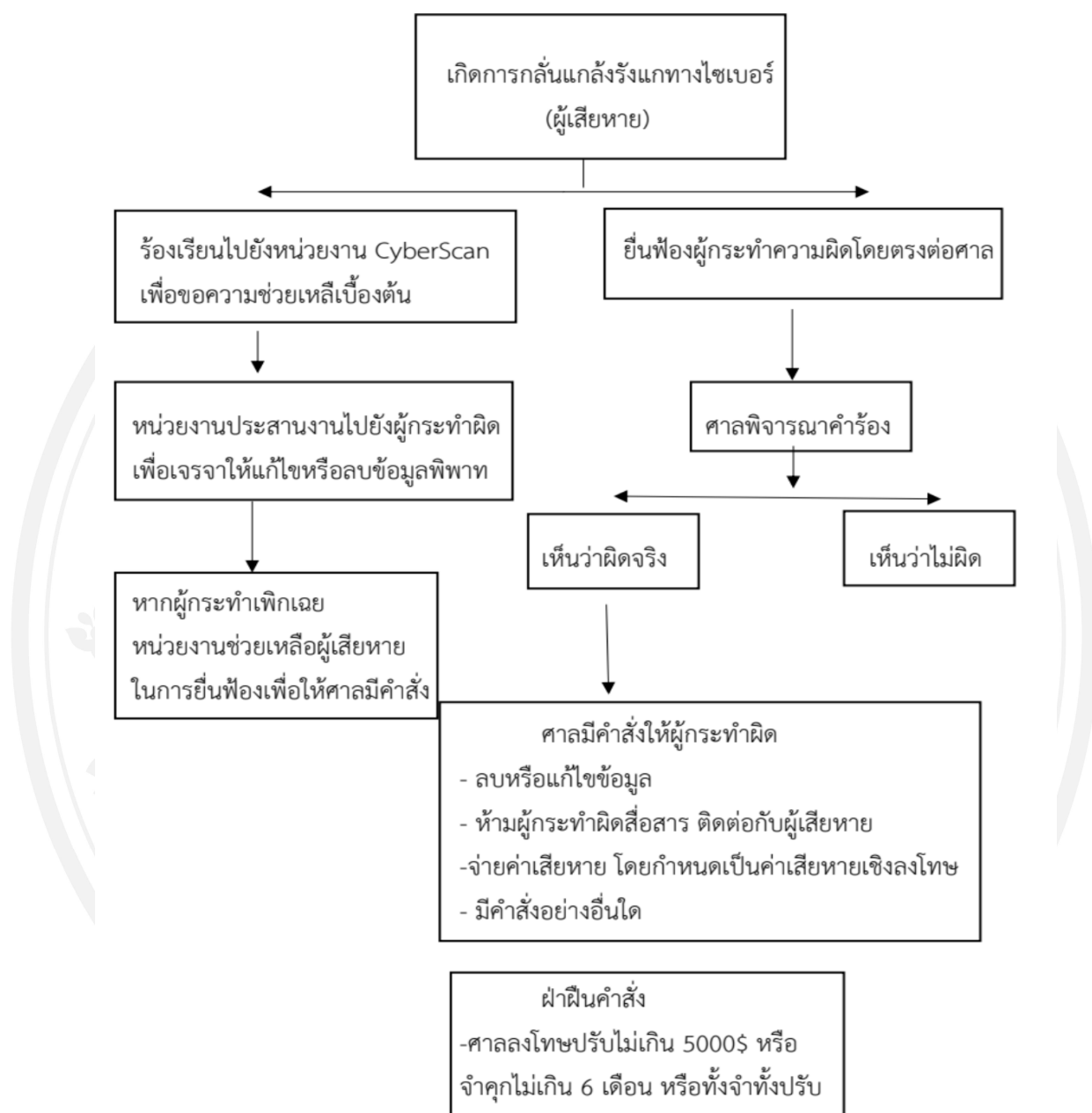
3) เจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงาน ช่วยเจรจาดำเนินการไกล่เกลี่ยเบื้องต้น กับผู้กระทำความผิด เพื่อขอให้ทำการลบหรือถอดข้อมูลดังกล่าวออกจากระบบ

4) หรือหากผู้เสียหายไม่ต้องการเจรจาไกล่เกลี่ย หน่วยงาน Cyber Scan ยังสามารถช่วยผู้เสียหายในการดำเนินการทางศาล เพื่อขอคำสั่งคุ้มครองจากศาลต่อไปด้วย

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา เป็นกฎหมายที่มีการคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งมีการกำหนดลักษณะการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้อย่างครอบคลุมทุกลักษณะการกระทำ มีการกำหนดความหมาย แนวทางการดำเนินการร้องเรียนทางศาลมาตรการเยียวยา และหน่วยงานที่ช่วยเหลือกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ ซึ่งครอบคลุมแก่ประชาชนโดยทั่วไปของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา อันเป็นการป้องกันและแก้ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

⁹⁶ Nina Corfu, *op.cit.*

⁹⁷ Cyber Scan, *op. cit.*, p.49.

ภาพที่ 3.1 ภาพแสดงขั้นตอนการใช้สิทธิร้องเรียนของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา

3.1.2 กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย (Enhancing Online Safety Act 2015)

ประเทศออสเตรเลีย มีรูปแบบการปกครองแบบสหพันธรัฐ แบบรัฐสภา มีรูปแบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีหรือระบบกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร (Common Law) ที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษ ระยะเวลาศตวรรษที่ 15 บ่อเกิดกฎหมายมาจากคำพากษาของศาลหลวง ส่วนกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่รัฐสภาบัญญัติขึ้น เรียกว่า รัฐบัญญัติ เป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่องที่มีลักษณะกฎหมายที่ยกเว้นจากหลักทั่วไป⁹⁸ การตีความจึงต้องตีความตามตัวอักษรลักษณะที่ผู้กมัตผู้ตีความให้ติดอยู่กับตัวอักษรแต่ละมาตรา และจะถูกนำไปใช้โดยวิธีเทียบเคียงไม่ได้⁹⁹ ทำให้ปัจจุบันประเทศออสเตรเลียมีการออกกฎหมายโดยฝ่ายรัฐสภา ตราพระราชบัญญัติ (Act) ขึ้นเป็นการกฎหมายเฉพาะเรื่องขึ้นเป็นจำนวนมาก อันรวมถึงกฎหมายที่กำหนดความคุ้มครองในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ด้วย

เมื่อปี ค.ศ. 2009 ประเทศออสเตรเลียเกิดคดีเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ชื่อว่า คดี Shane Philip Gerade v. Allem Halkic จากการรายงานผลคดี¹⁰⁰ Shane Gerada ส่งข้อความข่มขู่มากกว่า 300 ข้อความถึง Allem Halkic อายุ 17 ปี และ Shane Gerada ยังใช้เว็บไซต์เครือข่ายสังคม MySpace เพื่อแอบอ้างว่า Halkic สร้างความสัมพันธ์กับแฟนของเพื่อนคนอื่น ไม่นานหลังจากเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหตุทำให้ Halkicฆ่าตัวตาย¹⁰¹ Shane Gerada ถูกฟ้องและให้การรับสารภาพในข้อหาสะกดรอย ศาลพิพากษาลงโทษการทำงานบริการสังคม 200 ชั่วโมง¹⁰² โดย Peter Reardon ผู้พิพากษาให้ความเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ตั้งใจหรือยั้งให้ผู้เสียหายฆ่าตัว

⁹⁸ สมยศ เชื้อไทย, *เรื่องเดียวกัน*.

⁹⁹ *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 27.

¹⁰⁰ Coroner Court of Victoria, *Inquest into the Death of Allem Halkic*, Retrieved August 10, 2020 from https://www.coronerscourt.vic.gov.au/sites/default/files/2018-12/allemhalkic_065509.pdf

¹⁰¹ Stewart Healley, *The Human Faces behind Cyberbullying Offences an Australian Case Study when using a carriage service to menace, harass or cause offence*, Supplementary submission No.136.3 May 2011.

¹⁰² Jordan and Simon, *Cyber-bullying in Ausrtalia*, Retrieved August 10, 2020 from <https://cybercrime2013.wordpress.com/findings-and-research/australian-cases/>

ตาย และให้ความเห็นว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีโอกาสนในการเกิดการกลั่นแกล้งขึ้นได้¹⁰³ คดีนี้ถูกวิจารณ์จากนักวิชาการหลายแนวทาง จนทำให้เป็นส่วนหนึ่งที่น่ามาสู่การบัญญัติกฎหมายเฉพาะ Enhancing Online Safety Act 2015 ในปัจจุบัน เพื่อการป้องกันเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศออสเตรเลียที่จะช่วยลดปัญหาการเกิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ได้ลดลงและนำไปสู่การป้องกันปัญหาในเบื้องต้นที่เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งขึ้นได้อย่างทันท่วงที

ประกอบกับผลการสำรวจของประเทศออสเตรเลีย จากเด็กนักเรียนมัธยมชาวออสเตรเลียจำนวน 2,166 คน (เด็กชาย 1,131 คน และเด็กหญิง 1,035 คน) อายุ 12-17 ปี ผลการศึกษานี้ได้พบความสัมพันธ์ของการตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้ง (ทั้งแบบดั้งเดิมและบนไซเบอร์) บางส่วนเคยมีความคิดเรื่องการฆ่าตัวตาย (ความคิดแผน หรือมีความพยายาม) และการทำร้ายตัวเอง และพบผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์มีความเสี่ยงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญต่อโรคซึมเศร้า การฆ่าตัวตาย และการทำร้ายตัวเอง เมื่อเทียบกับผู้ที่ไม่พบภัยคุกคามดังกล่าว¹⁰⁴

พิจารณาในส่วนของกฎหมาย เดิมประเทศออสเตรเลีย ได้บัญญัติกฎหมายในชื่อ Enhancing Online Safety for Children Act 2015 เป็นกฎหมายเฉพาะในการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็กชาวออสเตรเลียจากการใช้งานทางออนไลน์ ที่ได้มีการกำหนดคุ้มครองปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ แต่ต่อมา วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2560¹⁰⁵ ได้มีการยกเลิกเนื้อหาบางส่วนในกฎหมายฉบับดังกล่าว และแก้ไขเพิ่มเติม พร้อมเปลี่ยนชื่อกฎหมายเป็น Enhancing Online Safety Act 2015 มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2561 ซึ่งเป็นการเพิ่มเติมเนื้อหาความคุ้มครองกว้างกว่ากฎหมายฉบับเดิม

โดย Enhancing Online Safety Act 2015 เป็นกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติโดยรัฐสภา เป็นกฎหมายในระดับรัฐบาลกลาง (Federal Law) บังคับใช้ทั้งประเทศออสเตรเลีย ประกอบด้วย 10 หมวด 108 มาตรา มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความปลอดภัยในการใช้งานออนไลน์ของชาวออสเตรเลีย

¹⁰³ Selma Milovanovic, **Man avoids jail in first cyberbullying case**, Retrieved August 10, 2020 from <https://www.theage.com.au/national/victoria/man-avoids-jail-in-first-cyber-bullying-case-20100408-rv3v.html>

¹⁰⁴ Islam, Md. Irteja, Rasheda Khanam, and Enamul Kabir. "Bullying Victimization, Mental Disorders, Suicidality and Self-harm among Australian High Schoolchildren: Evidence from Nationwide Data." **Psychiatry Research** 292, 113364 (2020): 1-9.

¹⁰⁵ Enhancing Online Safety for Children Amendment Act 2015, Section 2.

ควบคุมดูแลสื่อออนไลน์ครอบคลุมการดูแลประชาชนทุกวัย แต่จะมีการกำหนดบทเฉพาะในการคุ้มครองและจัดระบบการร้องเรียนสำหรับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เฉพาะกรณีที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียเท่านั้น ส่วนความคุ้มครองด้านอื่น เช่น ปัญหาการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นกำหนดคุ้มครองเป็นการทั่วไป และกฎหมายได้กำหนดให้มีหน่วยงาน คณะกรรมการที่รับผิดชอบโดยตรง และกำหนดมาตรการของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลบข้อมูลการกลั่นแกล้งรังแกนั้นโดยเร็ว และกำหนดขั้นตอนกลไกการดำเนินการทางกฎหมาย โดยพิจารณาหลักเกณฑ์ของกฎหมายฉบับนี้ ดังนี้

3.1.2.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 นี้ไม่ได้กำหนดบทนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นบทบัญญัติเฉพาะ แต่สามารถพิจารณาค้นหาความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้จากการพิจารณาในส่วนของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เป้าหมายหรือเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียโดยเฉพาะ ซึ่งปรากฏในบทนิยามศัพท์ มาตรา 4¹⁰⁶ ที่กำหนดให้พิจารณาความหมายประกอบกับองค์ประกอบฐานความผิดตาม มาตรา 5 ฐานความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เป้าหมายเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย

โดยมาตรา 5 วางหลังว่า “การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย คือการกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเนื้อหาในการกระทำมีผลกระทบต่อเด็กชาวออสเตรเลียอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคามอย่างร้ายแรง ขู่ขวัญทำให้เกิดความกลัวอย่างร้ายแรง รังควานอย่างร้ายแรง หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง (seriously threatening, seriously intimidating, seriously harassing or seriously humiliating the Australian child) อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อม”¹⁰⁷

จึงเห็นได้ว่าแม้กฎหมายไม่ได้กำหนดลักษณะความหมายเป็นการเฉพาะ แต่สามารถพิจารณาองค์ประกอบของการกระทำที่ต้องเป็นการกระทำผ่านสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ และเจตนามุ่งร้ายให้ผู้เสียหาย ซึ่งเป็นเด็ก เกิดความไม่สบายใจ อันสอดคล้องกับความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์โดยทั่วไป แต่จะเห็นได้ว่ามีข้อแตกต่างในส่วนการการกระทำซ้ำ ซึ่งในส่วนแนวบทนิยามตามหลักทั่วไป ทฤษฎี ส่วนใหญ่มีการกำหนดว่าจะต้องมีการกระทำผิดนั้นเกิดขึ้นซ้ำ ๆ มากกว่าหนึ่ง

¹⁰⁶ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 4 Cyber-bullying material targeted at an Australian child has the meaning given by section 5

¹⁰⁷ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 5 Cyber-bullying material targeted at an Australian child.

ครั้งเสียก่อน จึงถือว่าเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่ในขณะที่กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 มิได้บัญญัติถึงการกระทำที่ต้องเกิดขึ้นซ้ำ ๆ ไว้เลย อีกทั้งยังบัญญัตินิยามไว้อย่างกว้างในส่วนของการกระทำที่ไม่ได้บัญญัติเฉพาะวิธีการหนึ่งวิธีการใดเท่านั้น เพียงกำหนดขอบเขตของช่องทางที่ใช้จะต้องเป็นการกระทำผ่านสื่อ ประกอบกับเจตนามุ่งกระทำให้เกิดผลกระทบ และมีผลกระทบที่แท้จริงเกิดขึ้นไว้ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมก็ตาม

3.1.2.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 นี้ได้กำหนดบทนิยามความหมายของ เด็กไว้ว่าจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอายุไม่เกิน 18 ปี¹⁰⁸ และตามกฎหมายได้มุ่งกำหนดคุ้มครองเด็กเฉพาะกรณีที่เป็นเด็กที่มีถิ่นพำนักเป็นปกติในประเทศออสเตรเลีย¹⁰⁹ อันเป็นการกำหนดนิยามว่าเป็นเด็กผู้พักอาศัยอยู่ในประเทศออสเตรเลีย จึงต้องพิจารณาตามหลักดินแดนของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

พิจารณาแล้วจึงเห็นว่าหลักการของกฎหมายจะมีวัตถุประสงค์มุ่งสร้างระบบความปลอดภัย สร้างเงื่อนไข ควบคุมการให้บริการของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ การให้บริการอื่นที่ดำเนินการประสานเป็นระบบไซเบอร์ มุ่งเน้นความปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ ด้วยการเข้าถึงหรือเกี่ยวข้องกับบริการที่มีเทคโนโลยีเกี่ยวข้อง คอยดำเนินการสอดส่องความปลอดภัยให้แก่พลเมืองของประเทศออสเตรเลียโดยทั่วไปด้วย แต่กฎหมายก็ยังได้มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะยิ่ง เพราะเล็งเห็นว่าเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ง่าย ด้วยหลายปัจจัย และลักษณะการกระทำที่แม้อาจจะไม่ได้มีความรุนแรงอย่างชัดเจน แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อเด็กมีความร้ายแรงมาก จึงกำหนดไว้เป็นการเฉพาะดังที่กล่าวมาข้างต้น

3.1.2.3 ฐานความผิด

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ได้กำหนดฐานความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เฉพาะ โดยองค์ประกอบความผิดกำหนดคุ้มครองกรณีที่เป้าหมายหรือเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียโดยเฉพาะ ปรากฏตามมาตรา 5 ประกอบมาตรา 18 มีมาตรการขั้นตอนการดำเนินการร้องเรียน พิจารณาการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดในกฎหมายสามารถพิจารณาได้ว่า

1. ผู้กระทำ คือ ผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

¹⁰⁸ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 4 Child means an individual who has not reached 18 years.

¹⁰⁹ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 4 Australian child means a child who is ordinarily resident in Australia.

2. การกระทำ คือ มีการปรากฏขึ้นข้อมูล เนื้อหาใด ที่มีลักษณะที่น่าจะมีผลกระทบ ต่อเด็กชาวออสเตรเลียหรือมุ่งเป้าหมายไปยังเด็กโดยตรง ในลักษณะของการข่มขู่ คุกคามอย่าง ร้ายแรง ชูขวัญ ทำให้กลัวอย่างร้ายแรง รังควานอย่างร้ายแรง หรือทำให้เด็กชาวออสเตรเลียต้องอับอายอย่างร้ายแรง

การเข้าถึงข้อมูล หรือได้รับจากการส่งผ่านข้อมูลในให้กับเด็กชาวออสเตรเลีย

ลักษณะการกระทำนั้นส่งผลกระทบโดยตรง หรืออาจจะเป็นผลกระทบโดยทางอ้อม

3. กรรมของการกระทำ หรือ ผู้เสียหาย ได้แก่ เด็กชาวออสเตรเลียที่ถูกกลั่นแกล้ง รังแกทางไซเบอร์

กระบวนการร้องเรียนปัญหาไปยังคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทาง อิเล็กทรอนิกส์

การร้องเรียนเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็ก ตามกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดบุคคลผู้มีสิทธิร้องเรียนปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นไว้ใน มาตรา 18¹¹⁰ โดยต้องดำเนินการร้องเรียนปัญหาไปยังคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) โดยตรง ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากที่ตระหนักหรือทราบถึงปัญหา การกลั่นแกล้งรังแกที่เกิดขึ้นต่อตนเองหรือต่อตัวเด็ก โดยบุคคลผู้มีสิทธิร้องเรียน ได้แก่

- 1) เด็กชาวออสเตรเลีย ผู้ที่เชื่อว่าตนเองตกเป็นเหยื่อของการกระทำการกลั่นแกล้ง รังแกทางไซเบอร์
- 2) ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กผู้ตกเป็นเหยื่อ
- 3) เด็กชาวออสเตรเลียที่บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยต้องร้องเรียนภายใน 6 เดือนหลังจาก อายุครบ 18 ปี
- 4) บุคคลทั่วไป สามารถร้องเรียนได้หากพบเห็นเนื้อหาที่ผู้ให้บริการในสื่อสังคม ออนไลน์ลงเนื้อหาที่อาจกระทบต่อเด็ก

โดยการร้องเรียนต้องดำเนินการภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากที่ทราบถึงปัญหา โดยแสดงหลักฐานการกระทำผิด ข้อมูลผู้ที่กลั่นแกล้งรังแก ที่ผู้เสียหายร้องขอได้จากผู้ให้บริการสื่อ สังคมออนไลน์ หรืออาจเป็นหลักฐานที่เป็นภาพถ่ายหน้าจอ ประกาศ หรือหลักฐานอื่นใดที่เจ้าหน้าที่ e-Safety Commissioner กำหนดไว้

มาตรการการเยียวยาผู้เสียหาย โดยคณะกรรมการคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner)

¹¹⁰ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 18 Complaints about cyber-bullying material

1) ขึ้นต้นเมื่อผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการยื่นคำร้องเรียนปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียมาแล้ว

2) เจ้าหน้าที่คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ดำเนินการร้องขอพยานหลักฐานการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์¹¹¹ และดำเนินการสืบสวนข้อร้องเรียนว่าครอบครัวประกอบความผิดตาม มาตรา 5 และมาตรา 18 โดยเจ้าหน้าที่เห็นควรว่าเนื้อหามีความเกี่ยวข้องและกระทบสิทธิของผู้เสียหาย¹¹²

3) ขึ้นดำเนินการ เมื่อเจ้าหน้าที่เห็นว่าคำร้องมีมูล เจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงานไปยังผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (Provider of a social media services) เพื่อดำเนินการลบข้อมูลที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นออกจากระบบ หรือสั่งให้ผู้ให้บริการปลายทางดำเนินการลบข้อมูลภายใน 48 ชั่วโมง หรือระยะเวลาที่กำหนด¹¹³

4) แต่ถ้ามิได้ดำเนินการตามคำเตือน เจ้าหน้าที่จะดำเนินการทำคำแถลงและประกาศลงบนเว็บไซต์¹¹⁴ และอาจมีการกำหนดให้ผู้ให้บริการปลายทางผู้ลงข้อมูลทำหนังสือขอโทษอย่างเป็นทางการไปยังเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบ

5) มาตรการร้องเรียนค่าเสียหายส่วนแบ่ง แม้ตามกฎหมายนี้ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะโดยชัดเจน แต่ยังคงมีบทบัญญัติในหมวดที่ 6 เรื่องการบังคับใช้ มาตรา 46¹¹⁵ กำหนดให้ใช้มาตรการทางแพ่งได้ โดยอาศัย หมวดที่ 4 ของกฎหมาย The Regulatory Powers (Standard Provisions) Act 2014 ที่กำหนดให้เรียกค่าเสียหายจากการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย

ผลของมาตรการควบคุมความปลอดภัยของผู้ให้บริการสื่อออนไลน์

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ได้กำหนดให้ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (Social media service) จะต้องดำเนินการควบคุมดูแลความปลอดภัยจากการให้บริการ

¹¹¹ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 18 Complaints about cyber-bullying material

¹¹² Enhancing Online Safety Act 2015, Section 19 Investigation of Complaints

¹¹³ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 29 Request for removal of cyber-bullying material

¹¹⁴ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 39 Non-compliance with a request for removal of cyber-bullying material

¹¹⁵ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 46 Civil penalty provision

มาตรการระดับ 1 กฎหมายกำหนดเงื่อนไขที่ความร่วมมือของผู้ให้บริการต้องห้ามโพสต์หรือแสดงเนื้อหาของการบริการที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์บนบริการ¹¹⁶

มาตรการระดับ 2 ระบบจัดการข้อร้องเรียนสำหรับการลบเนื้อหาที่ถูกกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต เมื่อมีผู้ติดต่อร้องเรียน หน่วยงาน eSafety จะทำการติดต่อประสานงานเกี่ยวกับการร้องเรียนการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ต หากผู้ให้บริการเพิกเฉยจะอยู่ภายใต้การแจ้งเตือนที่มีผลผูกพันทางกฎหมายและบทลงโทษทางแพ่งสำหรับการไม่ปฏิบัติตามคำขอจากคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์

3.1.2.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบ

คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) เป็นหน่วยงานชื่อใหม่แทนที่หน่วยงานเดิมที่ใช้ชื่อว่าคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับเด็ก (a Children's e-Safety Commissioner) ซึ่งถูกยกเลิกตามกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติม Enhancing Online Safety for Children Act 2015 ฉบับเดิม¹¹⁷ คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นหน่วยงานอิสระตามกฎหมายซึ่งถูกตั้งขึ้นตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 และได้รับการสนับสนุนจากการดำเนินงานจาก Australian Communications and Media Authority (ACMA)¹¹⁸ มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมาย ในขั้นต้นดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการเพิ่มความปลอดภัยทางออนไลน์สำหรับเด็กออสเตรเลียเป็นหลัก ในปี พ.ศ. 2560 กฎหมายฉบับนี้ได้รับการแก้ไขเพื่อขยายการส่งมอบของคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์สำหรับชาวออสเตรเลียทุกคน และบูรณาการอำนาจหน้าที่ร่วมกับอำนาจตามกฎหมายอื่น ๆ ด้วย เช่น The Broadcasting Services Act 1992, The Telecommunications Act 1997, sections 474.35 and 474.36 of the Criminal Code Act 1995 เป็นต้น¹¹⁹

อำนาจหน้าที่หลักของหน่วยงาน

- 1) การส่งเสริมความปลอดภัยทางออนไลน์สำหรับชาวออสเตรเลีย

¹¹⁶ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 21 Basic online safety requirements

¹¹⁷ Enhancing Online Safety for Children Amendment Act 2015, Section 3.

¹¹⁸ eSafety Commissioner, **Our Structure**, Retrieved September 14, 2020 from <https://www.esafety.gov.au/about-us/who-we-are/our-structure>

¹¹⁹ eSafety Commissioner, **Our legislative functions**, Retrieved September 14, 2020 from <https://www.esafety.gov.au/about-us/who-we-are/our-legislative-functions>

2) การจัดการระบบร้องเรียนสำหรับเนื้อหาการกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนดเป้าหมายไปที่เด็กชาวออสเตรเลีย

3) การจัดการระบบการร้องเรียนและการคัดค้านสำหรับการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม

4) การประสานงานกิจกรรมของหน่วยงานในเครือจักรภพหน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางออนไลน์สำหรับเด็ก

5) การบริหารจัดการโครงร่างเนื้อหาออนไลน์ภายใต้พระราชบัญญัติการบริการกระจายเสียง พ.ศ. 2535 (The Broadcasting Services Act 1992)

อำนาจหน้าที่ส่วนเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดต่อเด็กชาวออสเตรเลีย ตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 หน่วยงานมีกลไกหน้าที่ในการรับรายงานการละเมิดจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และประสานงานความช่วยเหลือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (Provider of a social media services) ดำเนินการถอดหรือลบข้อมูลที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งมีเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียออกจากระบบ

อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจในการเปิดเผยข้อมูลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นี้¹²⁰ กับทางโรงเรียน คุณครู หรือผู้ปกครองของเด็ก เพื่อประโยชน์ในการหาพยานหลักฐาน หรือหาแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายหรือข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลสาธารณะอยู่แล้ว

3.1.2.5 วิเคราะห์ประเด็นกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ประเทศออสเตรเลีย ภายหลังประกาศใช้สามปี

ภายหลังประกาศใช้ 3 ปีของ กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ประเทศออสเตรเลีย ได้มีรายงานผลประเมินการบังคับใช้กฎหมาย และประสิทธิภาพของกฎหมาย ตามเงื่อนไขที่บังคับตาม มาตรา 107 ที่กำหนดบังคับไว้ให้รัฐต้องจัดทำรายงานวิเคราะห์กฎหมาย ภายหลังประกาศใช้ 3 ปี ปรากฏผลรายงานเดือนมิถุนายน ค.ศ. 2018 ชื่อ Reviews of the Enhancing Online Safety Act 2015 and the Online Content Scheme—discussion paper¹²¹ ผลการดำเนินงานของ คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ที่เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้และดำเนินการควบคุม ลบข้อมูลที่เป็นภัยจาก

¹²⁰ Enhancing Online Safety Act 2015, Part 9 Disclosure of information

¹²¹ Australian Government Department of Communications and the Arts, Reviews of the Enhancing Online Safety Act 2015 and the Online Content Scheme—discussion paper, June 2018.

การกลั่นแกล้งรังแก มีผลการดำเนินการปรากฏว่าตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2558 ถึง เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2561

หน่วยงานได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาข้อร้องเรียนที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่มุ่งเป้าไปที่เด็กชาวออสเตรเลียกว่า 830 คดี

ทำงานร่วมกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ 14 ราย ได้แก่ Ask.fm, airG, musical.y, Roblox, Snapchat, Twitter, Yahoo!7 Answers, Yahoo!7 Groups, Yuno, Facebook, Google+, Instagram และ Youtube เพื่อตอบโต้การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ประสานงานร่วมกับหน่วยงาน Kids Helpline ที่บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์แบบส่วนตัวแก่เด็กและเยาวชน กว่า 6,940 คน

ดำเนินการสอบสวนกว่า 25,300 ครั้ง ในเนื้อหาทางไซเบอร์ที่ผิดกฎหมายหรือเป็นการล่วงละเมิด เป็นต้น

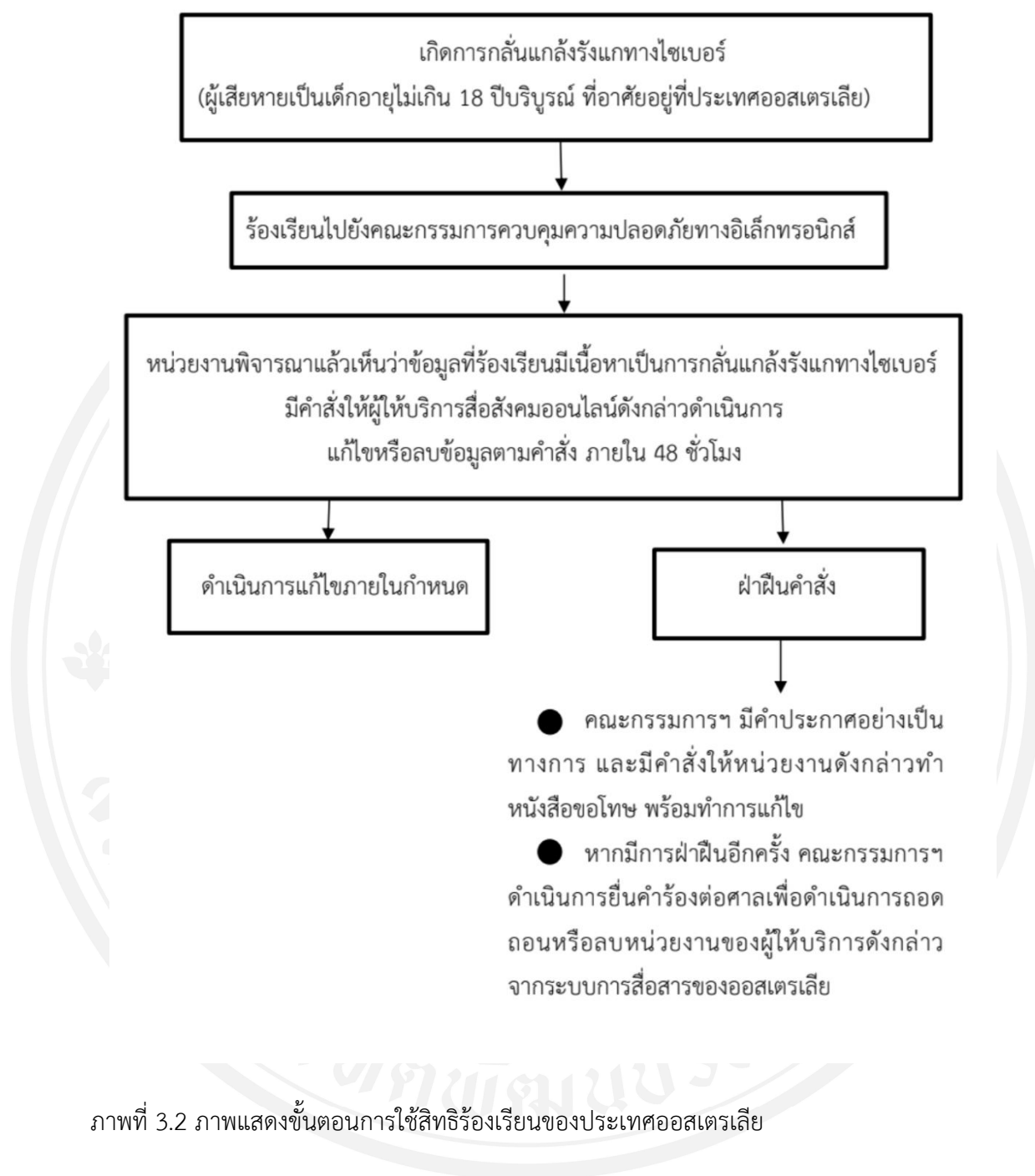
โดยในปี พ.ศ. 2559 หน่วยงานได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ 305 เรื่อง ซึ่งเพิ่มขึ้นร้อยละ 63 จากปีที่ผ่านมา ซึ่งผู้เสียหายหลักเป็นเด็กชาวออสเตรเลียที่มีอายุระหว่าง 12 ถึง 16 ปี พบรูปแบบการกลั่นแกล้งประเภทการแสดงความคิดเห็นที่รุนแรง ร้อยละ 68 ความรุนแรงทางกายภาพ ร้อยละ 27 การทำให้ขุ่นเคืองด้วยภาพหรือวิดีโอ ร้อยละ 21 ข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการสร้างบัญชีปลอม ร้อยละ 18 ผู้ติดต่อที่ไม่ต้องการ ร้อยละ 13 และสื่อลามก ร้อยละ 12 เป็นต้น

โดยข้อร้องเรียนส่วนใหญ่คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์สามารถดำเนินการตามกฎหมาย ร้องเรียน และร่วมมือกับเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการแก้ปัญหาหรือลบเนื้อหาที่เป็นภัยนั้นได้อย่างรวดเร็วภายใน 24 ชั่วโมง หรือบางส่วนดำเนินการต่อร้องกับผู้กระทำความผิดโดยตรง ซึ่งข้อร้องเรียนทั้ง 830 คดี สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพตามกรอบของกฎหมายทุกกรณี

จากผลการรายงานหลังประกาศใช้กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ประเทศออสเตรเลียข้างต้นแสดงให้เห็นได้ว่าการกำหนดมาตรการเบื้องต้นทางกฎหมายที่ให้อำนาจแก่หน่วยงานเฉพาะสามารถดำเนินการช่วยเหลือเหยื่อผู้ได้รับความเสียหายจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ รวมถึงปัญหาการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่น ทำให้ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาปกป้องก่อนที่จะปัญหาจะทวีความรุนแรงและกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตแก่ตัวผู้เสียหาย นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ยังได้ทราบถึงปัญหาที่ทำให้เด็กชาวออสเตรเลียที่ได้รับผลกระทบสามารถเข้าถึงคำปรึกษาได้เพิ่มเติมได้ หากยังรู้สึกว่าได้รับผลกระทบทางจิตใจ ซึ่งช่วยให้เด็กสามารถฟื้นฟูสภาพจิตใจแล้วกลับไปดำเนินชีวิตได้ตามปกติได้อย่างรวดเร็ว การป้องกันและแก้ปัญหาตั้งแต่เริ่มต้นนี้ยังถือเป็นวิธีการที่ช่วยลดปัญหาการนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิด เสมือนการไล่

เกลี้ยข้อพิพาทตั้งแต่เบื้องต้น โดยมีกฎหมายให้อำนาจเต็มแก่เจ้าพนักงานของคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ อีกทั้งการสร้างกรอบความร่วมมือระหว่างผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์หลักทั้ง 14 แห่ง ยังมีแนวโน้มที่ดีในการช่วยการดำเนินการสอดส่องเนื้อหาที่อาจเป็นภัยแก่เด็กชาวออสเตรเลีย ซึ่งสื่อสังคมออนไลน์เหล่านี้ถือเป็นช่องทางสำคัญของการสื่อสารที่ถูกมาใช้ในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หากหน่วยงานผู้ให้บริการสื่อไม่ดำเนินการตามคำสั่ง คณะกรรมการสามารถดำเนินการเพิกถอนสิทธิการให้บริการ รวมถึงดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งลงโทษต่อไปได้

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย เป็นกฎหมายที่มีการคุ้มครองและรับรองสิทธิของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยมุ่งเน้นที่จะคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญสำหรับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เพราะเหตุที่เด็กและเยาวชนอยู่ในช่วงอายุที่ควรได้รับการดูแลปกป้องเป็นพิเศษ มีการกำหนดความหมาย แนวทางการดำเนินการร้องเรียน มาตรการเยียวยา โดยดำเนินการผ่านหน่วยงานที่ช่วยเหลือกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ เน้นการช่วยเหลือทางแพ่ง โดยไม่ปรากฏโทษในทางอาญา เพราะเล็งเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พึงได้รับการแก้ไขมากกว่ากระบวนการลงโทษ

ภาพที่ 3.2 ภาพแสดงขั้นตอนการใช้สิทธิร้องเรียนของประเทศออสเตรเลีย

3.2 กฎหมายไทย

3.2.1 นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

เมื่อพิจารณาส่วนของกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ปรากฏกฎหมายที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแก หรือการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ บทนิยามความหมายปรากฏเฉพาะส่วนของความหมายโดยทั่วไป และคำนิยามความหมายโดยนักวิชาการต่าง ๆ ที่ได้ให้ความเห็นไว้ และหากพิจารณาส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความรับผิดทางอาญา ยังไม่มีปรากฏนิยามศัพท์เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์แต่อย่างใด แต่หากพิจารณาประกอบตามฐานความผิดต่าง ๆ ที่อาจนำมาตีความปรับใช้กับลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ตามประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้ดังนี้

1) การยุยง

การนิยามความหมายของการยุยงนั้น มิได้ปรากฏชัดเจนในรูปแบบลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดเป็นการเฉพาะ แต่สามารถค้นหาความหมายจากบริบทของการประกอบฐานความผิดทางอาญาได้จากการปรากฏในมาตรา 293 ความผิดฐานช่วยเหลือหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา โดยฐานความผิดไม่ได้กำหนดคำนิยามความหมายไว้ชัดเจน แต่พิจารณาลักษณะการกระทำ ตามโครงสร้างความรับผิดทางอาญาได้ว่า

การช่วยเหลือ มีความหมายทำนองเดียวกับการกระทำของผู้สนับสนุน ผู้กระทำไม่ยับยั้งทัดทานกลับช่วยเหลือให้ความสะดวกแก่ผู้ที่คิดจะฆ่าตัวตายได้ตัดสินใจจะฆ่าตัวตายนั่น เช่น หาเชือกให้ผูกคอตาย หาปืน หากระสุนมาให้ยิงตัวตาย หายาพิษมาให้ดื่มหรือหาอุปกรณ์ในการฆ่าตนเองมาให้¹²²

การยุยง มีความหมายลักษณะทำนองเดียวกับเรื่องผู้ชี้ คือ การก่อให้เกิดผู้อื่นตัดสินใจฆ่าตัวตาย ไม่ว่าจะเขากำลังลังเลอยู่ หรือคิดจะฆ่าตัวตายมาก่อนเลยก็ตาม ผู้กระทำได้ส่งเสริมหรือสนับสนุนหรือให้เหตุผลโน้มน้าว หลอกลวง หรือใช้อุบายให้ผู้อื่นตัดสินใจฆ่าตัวตาย¹²³ ในขณะที่เมื่อพิจารณาความหมายโดยทั่วไปแล้วพบว่า การยุยง หมายถึง การยุหรือส่งเสริมให้ทำในสิ่งที่ไม่ดีหนักขึ้น เช่น ยุยงให้หนีโรงเรียน ยุยงให้เล่นการพนัน¹²⁴ ซึ่งความหมายของการยุยงทั้งทางกฎหมาย หรือตามความหมายโดยทั่วไปมีแนวโน้มในการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำการหรือมีพฤติกรรมในแนวทางที่ไม่ได้

¹²² ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553), หน้า 236.

¹²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 236

¹²⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, เรื่องเดิม.

พิจารณาความหมายในการตีความผ่านบทกฎหมายอาญามาตรานี้จะต้องเป็นการยุติที่เกิดผลของการกระทำที่ให้ผู้อื่นกระทำการฆ่าตัวตายขึ้น¹²⁵ อันจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลโดยตรงให้ผู้อื่นกระทำการฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตายเท่านั้น โดยไม่อาจตีความครอบคลุมถึงผลกระทบทางอ้อมของการยุตินั้นได้ ซึ่งหากผู้กระทำผิดยุติให้เด็กฆ่าตัวตาย แต่เด็กไม่ได้กระทำตามคำยุยง แต่เด็กกลับมีความเครียดอันเป็นผลจากคำยุยงนั้น หรือมีพฤติกรรมก้าวร้าวไปกลั่นแกล้งบุคคลอื่นต่อไป ก็ไม่ถือว่าเป็นความผิดตามมาตรา

แต่การที่จะนำความหมายตามมาตรานี้มาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่การยุตินั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแก อันเป็นการสร้างผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก หากเมื่อปรากฏชัดว่าผู้กระทำมีลักษณะการกระทำในทางที่ช่วย ยุยง ส่งเสริม หรือสนับสนุน ให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย โดยมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้ว่า การช่วยหรือยุยงนั้น จะนำไปสู่การฆ่าตัวตายจริง และต้องครบองค์ประกอบความผิดประการอื่นด้วยและถูกจำกัดอยู่เฉพาะกรณีข้อหาฆ่าตัวตายเพียงเท่านั้น

2) การดูหมิ่น

การนิยามความหมายของการดูหมิ่น มีในรูปแบบลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดที่มีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 ความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าหรือด้วยการโฆษณา และมาตรา 326 ความผิดฐานหมิ่นประมาท การดูหมิ่น คือ ดูถูกเหยียดหยาม ทำให้อับอายเสียหาย สบประมาท หรือคำ ไม่เพียงแต่หยาบคาย ไม่สุภาพ คำแดกดัน คำสาปแช่ง หรือคำขู่อาฆาต และเป็นการลดคุณค่าของผู้ถูกดูหมิ่นลงโดยไม่ต้องกล่าวต่อบุคคลที่สาม¹²⁶ หรือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาวางหลักว่า ดูหมิ่น หมายถึง การด่า ดูถูกเหยียดหยาม หรือสบประมาทให้อับอาย¹²⁷

การดูหมิ่นจึงมีความหมายโดยรวมเป็นการเข้าใจได้ว่าเป็นการต่อว่า ต่ำว่าอย่างร้ายแรง สร้างความเกลียดชังต่อผู้ถูกกระทำ แต่ด้วยบริบทของการกระทำต้องเป็นการกระทำต่อตัวผู้เสียหายโดยตรง ทันทีทันใด ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือท่าทางก็ดี แต่ไม่รวมถึงการส่งจดหมาย เพราะเป็นการที่ผู้รับต่างวันและเวลากัน¹²⁸ เช่นเดียวกับการด่ากันที่ใช้โทรศัพท์ที่สามารถเห็นหน้ากันได้ก็

¹²⁵ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญา ภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), หน้า 106.

¹²⁶ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง, พิมพ์ครั้งที่ 25, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553), หน้า 638.

¹²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4327/2540

¹²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 256/2509

ไม่ใช่การดูหมิ่นตามมาตรา 393¹²⁹ เมื่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร ในปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การจะพิจารณาว่า กริยาทำทาง หรือคำพูดใด จะมีลักษณะของการดูหมิ่นหรือไม่จึงต้องพิจารณาเป็นรายกรณีโดยศึกษาจากแนวคิดของฐานความผิดเพิ่มเติม¹³⁰

3) การหมิ่นประมาท

การนิยามความหมายของการหมิ่นประมาทนั้น มิได้ปรากฏชัดเจนในรูปแบบลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดเป็นการเฉพาะ แต่สามารถค้นหาความหมายจากบริบทของการประกอบฐานความผิดทางอาญาได้จากการปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326

หมิ่นประมาท คือ ใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งนิยามความหมายเป็นความหมายที่ประกอบกับฐานความรับผิด ประกอบด้วย “การใส่ความ” คือ การแสดงพฤติกรรม หรือยืนยันข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นถึงผู้อื่น ไม่ว่าข้อความนั้นจะเท็จหรือจริงก็ได้¹³¹

การใส่ความผู้อื่นต้องกระทำต่อ “บุคคลที่สาม” กล่าวคือ บุคคลที่สามต้องรับรู้ถึงข้อมูลที่ใส่ความดังกล่าว และต้องชัดเจนเพียงพอที่ทราบว่าผู้ถูกใส่ความคือบุคคลใด

“โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง” หมายถึง การใส่ความนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดผลดังกล่าวจริง ๆ เพียงแต่จะทำให้เกิดผลดังกล่าวก็พอ เป็นการพิจารณาจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป แม้ในความเป็นจริงบุคคลที่สามจะไม่เชื่อข้อความที่ใส่ความเลย แต่ตามความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปเป็นการทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ผู้กระทำความผิดต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท อีกทั้งจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตหรือกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่รวมถึงการคาดเดา คำทำนายในอนาคต หรือเป็นเพียงคำไม่สุภาพ หยาดคาย ที่ไม่มีทางเป็นจริงไปได้¹³²

ดังนั้น จากความข้างต้นจึงพิจารณาความหมายของการหมิ่นประมาท ได้ว่าเป็นการใส่ความให้ผู้อื่นเสียหาย โดยมีบุคคลที่สามรับรู้ถึงการใส่ความนั้นด้วย และสร้างความเสียหายทางหนึ่งทางใดต่อผู้ถูกใส่ความ เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ด้วยรูปแบบหนึ่ง

¹²⁹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, **ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง**, พิมพ์ครั้งที่ 28 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555), หน้า 638.

¹³⁰ อภิการัตน์ นิยมไทย, “การปฏิรูปกฎหมาย: LAW REFORM”, **มูลนิธิ** 8, 2 (มีนาคม-เมษายน 2554): 157-164.

¹³¹ *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 291.

¹³² *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 291.

4) การขู่เข็ญ

การนิยามความหมายของการขู่เข็ญ ปรากฏในรูปแบบลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดเป็นการเฉพาะ แต่สามารถค้นหาความหมายจากบริบทของการประกอบฐานความผิดทางอาญาได้จากการปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392 วางหลักว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการขู่เข็ญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ขู่เข็ญ หมายถึง ทำให้กลัวโดยบังคับ หรือแสดงกิริยาหรือวาจาให้ผู้อื่นต้องกลัวว่าจะเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของผู้นั้น หรือของบุคคลที่สาม¹³³ หรือตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา พบได้ว่ามีความหมายรวมถึงเพียงการเอาปืนพลาสติกมาขู่ทำท่าจะยิงผู้เสียหาย ผู้เสียหายเข้าใจว่าเป็นปืนจริงจนเกิดความกลัวก็เป็นความผิดตามมาตรา¹³⁴

ดังนั้น จากความข้างต้นจึงพิจารณาความหมายของการขู่เข็ญ ได้ว่าการกระทำใดก็ตามที่ก่อให้เกิดความกลัวแก่ผู้ถูกกระทำก็เพียงพอแล้ว

5) การรังแก ข่มเหง คุกคาม

การนิยามความหมายมิได้ปรากฏชัดเจนในรูปแบบของความหมายของการกระทำที่เป็นความผิดเป็นการเฉพาะ แต่สามารถค้นหาความหมายจากบริบทของการประกอบฐานความผิดทางอาญาได้จากการปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วางหลักว่า ผู้ใดกระทำความผิดใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ เมื่อพิจารณาความหมายขององค์ประกอบบทบัญญัติมาตรานี้ได้ว่า

รังแก หมายถึง แกล้งทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น (มักใช้แก่ผู้มีอำนาจมากกว่า) เช่น ผู้ใหญ่รังแกเด็ก¹³⁵

ข่มเหง หมายถึง ใช้กำลังรังแกแกล้งทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น¹³⁶

คุกคาม หมายถึง การแสดงอำนาจ ด้วยกิริยาหรือวาจาให้หวาดกลัว หรือทำให้หวาดกลัว¹³⁷

พิจารณาความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 นี้เป็นฐานความรับผิดชอบที่มีความใกล้เคียงกับลักษณะการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกได้มากที่สุด

¹³³ ราชบัณฑิตยสถาน, *เรื่องเดิม*.

¹³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 337/2517

¹³⁵ ราชบัณฑิตยสถาน, *เรื่องเดิม*.

¹³⁶ *เรื่องเดิม*

¹³⁷ *เรื่องเดิม*, หน้า 265.

อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ เนื่องด้วยพิจารณาองค์ประกอบความผิดถือว่าการรังแก ข่มเหง คุกคาม เป็นผลให้ผู้อื่นอับอาย หรือได้รับความเดือดร้อนรำคาญนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันเป็นการสร้างผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก เช่น การคุกคามบนไซเบอร์ การส่งข้อความกลั่นแกล้งซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความก่อกวน รบกวนความสงบสุขปกติของผู้เสียหาย เป็นต้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะไม่ยากต่อการพิสูจน์ว่าผู้กระทำเจตนาให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกได้รับความอับอาย เดือดร้อนรำคาญ แต่อาจต้องมีการตีความว่าการกระทำในวรรคแรกนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือบนไซเบอร์ด้วยหรือไม่

โดยมีนักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่าบทบัญญัติที่มีอยู่สามารถพอปรับใช้ได้ โดยปรับใช้ มาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ปรับใช้ได้ทั้งกับการกลั่นแกล้ง (Bullying) และการติดตามรังควาน (Stalking) ทั้งนี้ไม่ว่าผู้กระทำการต่าง ๆ ดังกล่าวต่อสาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งย่อมตีความถึงการทำในบริการออนไลน์ด้วยได้¹³⁸

ดังนั้น จากความข้างต้นจึงพิจารณาความหมายของการรังแก ข่มเหง คุกคาม ถือเป็นการกลั่นแกล้งรังแกรูปแบบหนึ่ง แต่การจะนำไปปรับใช้ได้หรือไม่ย่อมมีข้อขัดข้องด้วยองค์ประกอบฐานความผิดในส่วนอื่นดังที่จะอธิบายต่อไปในส่วนของฐานความผิดนั้นด้วย

3.2.2 การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การให้นิยามความหมายของเด็กและเยาวชน มีลักษณะความหมายที่ใกล้เคียงกัน กฎหมายบางฉบับมีการแยกช่วงอายุที่แตกต่างกันไว้ระหว่างเด็กและผู้เยาว์ โดยเด็กจะมีเกณฑ์อายุน้อยกว่าผู้เยาว์ แต่ในขณะเดียวกันบางกรณีก็มีการกล่าวโดยรวมถึงเด็กและผู้เยาว์เป็นกลุ่มบุคคลผู้ต้องได้รับความคุ้มครองประเภทเดียวกัน และได้กำหนดเลือกใช้คำนิยามกำหนดเพียงคำใดคำหนึ่งเท่านั้น อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่กฎหมายแต่ละฉบับให้ความคุ้มครองไว้นั้น ก็มีการกำหนดไว้แตกต่างออกไปเช่นเดียวกัน ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนั้น ที่ต้องการรับรองคุ้มครองสิทธิของเด็กและผู้เยาว์ไว้มากน้อยเพียงใด

พิจารณาเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่กำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศไทยได้ดังนี้

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

¹³⁸ สาวตรี สุขศรี, กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563), หน้า 255-256.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์

เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาตัวบทบัญญัติแล้ว พบว่ากำหนดบทบัญญัติสำหรับคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญา ใน 4 ช่วงอายุ คือ

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี เช่น มาตรา 285/1 มาตรา 323/1 กำหนดให้การกระทำความผิดบางประการไม่อาจอ้างความไม่รู้อายุของเด็กเพื่อให้พ้นจากความผิดนั้น

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี เช่น มาตรา 277 ความผิดฐานข่มขืน มาตรา 279 ความผิดฐานอนาจาร มาตรา 317 ฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี เช่น มาตรา 293 ความผิดฐานช่วยหรือยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตาย

การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี เช่น มาตรา 277 ความผิดฐานข่มขืน มาตรา 279 ความผิดฐานอนาจาร มาตรา 317 ฐานพรากผู้เยาว์ เป็นต้น

โดยกฎหมายได้กำหนดให้บทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่กระทำต่อเด็กในแต่ละช่วงอายุ ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับ จึงเห็นได้ว่ากฎหมายอาญาได้ให้ความสำคัญ มุ่งคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกระทำที่มีขอบ การที่เด็กและเยาวชนอาจถูกกลั่นแกล้งรังแกย่อมอาจกระทบต่อสภาพร่างกาย และจิตใจโดยตรง จึงจำเป็นต้องพิจารณาหาแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาดังกล่าวต่อไป

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดความรับผิดจากการใช้คอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิด มิได้มีบทบัญญัติที่ได้กำหนดรับรองคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ไว้เป็นการเฉพาะเลย และมีได้กำหนดฐานความผิดสำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ไว้เช่นกัน ผู้กระทำความผิดฐานหนึ่งฐานใดจะได้รับโทษเฉพาะตามความผิดฐานนั้น ๆ และไม่มีการเพิ่มโทษเป็นการเฉพาะ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 19 บัญญัติว่า บุคคลย่อมพ้นจากภาวะผู้เยาว์และบรรลุนิติภาวะเมื่อมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์ และมาตรา 20 บัญญัติว่า ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อทำการสมรส หากการสมรสนั้นได้ทำตามบทบัญญัติมาตรา 1448

ดังจะเห็นได้ว่า หากพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาได้มีบทบัญญัติฐานความผิดบางมาตราเท่านั้นที่คุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญาเพื่อคุ้มครองใน 4 ช่วงอายุ คือ การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี อายุไม่เกิน 16 ปี และอายุไม่เกิน 18 ปี แตกต่างกันไป เช่น ความคุ้มครองเสรีภาพ ความผิดฐานเรียกค่าไถ่ ความผิดฐานพรากเด็ก ความผิดฐานพรากผู้เยาว์ ความคุ้มครองเรื่องเพศ ความผิดฐานข่มขืนกระทำชำเรา ฐานอนาจาร หรือการกระทำที่ไม่สมควรในทางเพศอื่นใด ความผิดฐานการเป็นธูรจัดหา ส่อลวง เพื่อสนองความใคร่ โดยฐานความผิดเหล่านี้กฎหมายได้กำหนดฐานความผิดหลัก และมีการเพิ่มบทกำหนดโทษสำหรับการกระทำที่กระทำต่อเด็กในแต่ละช่วงอายุ ต้องรับโทษหนักขึ้นตามลำดับทั้งฐานความผิดเฉพาะ บทเพิ่มโทษ บทฉกรรจ์

โดยเรื่องคุ้มครองภาวะการคิดตัดสินใจที่อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ คือ ฐานช่วยเหลือหรือยุยงให้เด็กอายุไม่เกิน 16 ปี ฆ่าตัวตาย¹³⁹ ที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะชัดแจ้งแยกเป็นฐานความผิดเฉพาะที่คุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็ก

ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มิได้มีบทบัญญัติใดที่ได้กำหนดรับรองคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ไว้เป็นการเฉพาะเลย ผู้กระทำความผิดฐานหนึ่งฐานใดจะได้รับโทษเฉพาะตามความผิดฐานนั้น ๆ และไม่มีบทเพิ่มโทษเป็นการเฉพาะ

ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรต้องมีการพิจารณาค้นหาเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่เหมาะสม เพื่อกำหนดกฎหมายสำหรับรับรองและคุ้มครองสิทธิจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่จะสร้างความเสียหายต่อเด็กและเยาวชนอย่างร้ายแรง

3.2.3 ฐานความผิด

เนื่องด้วยความรับผิดชอบทางอาญาของไทยเกี่ยวกับการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ประเทศไทยยังไม่กฎหมายฐานความผิดไว้อย่างชัดเจน อันเป็นลักษณะการกระทำความผิดที่มีพัฒนาการจากการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม มาปรากฏเป็นการกระทำที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีผ่านระบบและอุปกรณ์ทางอิเล็กทรอนิกส์ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายไซเบอร์ การบังคับปรับใช้กฎหมายทางอาญาที่จะดำเนินการพิจารณาป้องกัน ลงโทษ ผู้เขียนจึงขอพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายที่ใกล้เคียง

¹³⁹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293

ผ่านประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นกฎหมายแม่บทของความรับผิดทางอาญา และพิจารณาผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อันเป็นกฎหมายที่กำหนดความรับผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อาศัยคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิด อันสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ดังที่จะกล่าวต่อไปนี้

3.2.3.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญา จัดได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทสำหรับความรับผิดทางอาญาของกฎหมายไทยที่กำหนดฐานความรับผิดไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ หากไม่มีบทบัญญัติกฎหมายอื่นที่กำหนดฐานความผิดไว้เป็นการเฉพาะ หรือไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดยกเว้นไว้ จึงมีความจำเป็นที่นักกฎหมายต้องย้อนกลับมาพิจารณาหลักกฎหมายจากประมวลกฎหมายอาญาทั้งสิ้น สำหรับการดำเนินการพิจารณาความรับผิดและโทษทางอาญา

1) ความผิดฐานช่วยเหลือผู้ต้องหาตัวตาย มาตรา 293

ความผิดฐานช่วยเหลือผู้ต้องหาตัวตาย เป็นบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิดโดยอ้อม กล่าวคือโดยหลักแล้วการฆ่าตนเองหรือการฆ่าตัวตายไม่ถือว่าเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา เพราะเป็นการลงมือกระทำผิดต่อตนเอง อันมิใช่การกระทำต่อบุคคลอื่น แต่หากปรากฏว่าการฆ่าตนเองนั้นมิได้เกิดจากเจตนาโดยแท้ ผ่านการตัดสินใจด้วยตนเอง แต่เกิดจากที่มีผู้อื่นสอดเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คุณธรรมทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองในชีวิตร่างกายของมนุษย์ กฎหมายจึงกำหนดบทลงโทษของผู้ที่อยู่เบื้องหลังการตัดสินใจนั้นด้วย เพราะถือว่าเป็นผู้ที่มีเจตนาชั่วร้าย พิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานช่วยเหลือผู้ต้องหาตัวตาย ได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 293 วางหลักว่า “ผู้ใดช่วยเหลือผู้ต้องหาตัวตาย ยังไม่เกินสิบหกปี หรือผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร หรือไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ ให้ฆ่าตนเอง ถ้าการฆ่าตนเองนั้นได้เกิดขึ้นหรือได้มีการพยายามฆ่าตนเอง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พิจารณาความผิดฐานช่วยเหลือผู้ต้องหาตัวตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 นี้ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ เนื่องด้วยถือว่าการยุยงนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแก อันเป็นการสร้างผลกระทบต่องิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก หากเมื่อปรากฏชัดว่าผู้กระทำความผิดมีลักษณะการกระทำในทางที่ช่วย ยุยง ส่งเสริม หรือสนับสนุน ให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย โดยมีเจตนาประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลได้ว่าการช่วยเหลือผู้ยุยงนั้น จะนำไปสู่การฆ่าตัวตายจริง ซึ่งกฎหมายได้มุ่งคุ้มครองเด็กที่อายุไม่เกิน 16 ปี เพราะต้องถือว่า

ผู้กระทำเป็นผู้อยู่เบื้องหลังในฐานะผู้กระทำความผิดโดยอ้อมแล้ว¹⁴⁰ รวมทั้งคุ้มครองบุคคลผู้ซึ่งไม่สามารถเข้าใจว่าการกระทำของตนมีสภาพหรือสาระสำคัญอย่างไร และบุคคลผู้ซึ่งไม่สามารถบังคับการกระทำของตนได้ โดยหากมีการฆ่าตัวตายหรือพยายามฆ่าตัวตาย ถือว่าการกระทำครบองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายแล้ว

อย่างไรก็ตามการพิจารณาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อาจทำให้พิสูจน์ส่วนเจตนาได้ยาก เนื่องด้วยส่วนใหญ่การกลั่นแกล้งรังแก เป็นเพียงการกระทำที่มีลักษณะเป็นการล้อเลียน หยอกล้อ หรือเจตนาทำร้ายความรู้สึก ให้เกิดความอับอาย โศกเศร้า เสียใจ เท่านั้น ผู้กระทำการกลั่นแกล้งส่วนใหญ่ไม่ได้มีเจตนามุ่งร้ายแรงถึงขนาดเจตนาให้การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ดังกล่าวนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ประกอบกับข้อจำกัดของฐานความรับผิดชอบในการยุยงต่อเด็กหรือผู้เยาว์ ที่จำกัดอายุเพียงไม่เกิน 16 ปีเท่านั้น ทำให้การปรับใช้บทกฎหมายนี้มีข้อจำกัด และยากต่อการปรับใช้กับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

2) ความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326

ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการอันทำให้บุคคลอื่นเสียชื่อเสียง สาระสำคัญจึงต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้และได้กล่าวต่อบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้นั้นลดความน่าเชื่อถือจึงจะเสียชื่อเสียง¹⁴¹ คุณธรรมทางกฎหมายจึงมุ่งคุ้มครองในชื่อเสียงเกียรติยศเป็นสำคัญ พิจารณองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทและความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 วางหลักว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 วางหลักว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำการโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการปาวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

¹⁴⁰ คณิต ณ นคร, *เรื่องเดิม*, หน้า 106.

¹⁴¹ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, *คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553), หน้า 290.

พิจารณาความผิดฐานหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 นี้ได้ กล่าวคือ ต้องเป็นการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม “การใส่ความ” คือ การแสดง พฤติการณ์ หรือยืนยันข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็นถึงผู้อื่น ไม่ว่าข้อความนั้นจะเท็จหรือจริงก็ได้¹⁴² การใส่ความไม่จำกัดวิธี ผู้กระทำจะใช้วิธีการใดในการใส่ความก็ได้ เพื่อให้ข้อเท็จจริงที่ยืนยันนั้น ปรากฏแก่บุคคลที่สาม เช่น ใส่ความทางโทรศัพท์ ใส่ความโดยการเขียน ทำให้ปรากฏข้อความหมิ่น ประมาทไปให้ผู้อื่นอ่าน ใส่ความโดยวาดภาพ ทำทางกิริยาท่าทาง ส่งรูปภาพหรือภาพเคลื่อนไหว หรือ เล่าเหตุการณ์หรือเล่าเรื่องที่ได้ยินมาให้บุคคลที่สามฟังอีกทอดหนึ่ง เป็นต้น

การใส่ความผู้อื่นต้องกระทำต่อ “บุคคลที่สาม” กล่าวคือ บุคคลที่สามต้อง รับรู้ถึงข้อมูลที่ใส่ความดังกล่าว และต้องชัดเจนเพียงพอที่ทราบว่าเป็นผู้ถูกใส่ความคือบุคคลใด แต่ พฤติกรรมของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นบทสนทนาระหว่างผู้กลั่นแกล้ง รังแกและผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกโดยตรง เช่น การส่งอีเมล การส่งข้อความเข้ากล่องข้อความส่วนตัว โดยเฉพาะ หรือเป็นบทสนทนาส่วนบุคคลบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นผลให้บุคคลที่สามจะไม่มี ส่วนรับรู้ถึงการสื่อสารนั้นได้ จึงไม่อาจปรับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 นี้ได้เลยเพราะ ขาดองค์ประกอบของการรับรู้โดยบุคคลที่สาม

แต่ถ้าหากปรากฏกรณีที่บุคคลที่สามรับรู้ได้ เช่น การประกาศข้อความลงใน พื้นที่สาธารณะ เว็บไซต์ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ หรือบทสนทนายวาทะระหว่างกลุ่มบุคคลบน เครือข่ายสังคมออนไลน์ ก็อาจครบองค์ประกอบความผิดได้เช่นกัน

“โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียด ชัง” หมายถึง การใส่ความนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดผลดังกล่าวจริง ๆ เพียงแต่น่าจะทำให้เกิดผลดังกล่าวก็พอ เป็นการพิจารณาจากความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป แม้ในความเป็นจริงบุคคลที่สามจะไม่เชื่อข้อความ ที่ใส่ความเลย แต่ตามความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไปเป็นการทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง ผู้กระทำยังต้องรับผิดฐานหมิ่นประมาท อีกทั้งจะต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตหรือกำลัง เกิดขึ้นในปัจจุบัน ไม่รวมถึงการคาดเดา คำทำนายในอนาคต หรือเป็นเพียงคำไม่สุภาพ หยาดคาย ที่ ไม่มีทางเป็นจริงไปได้¹⁴³ แต่หากการกลั่นแกล้งบางกรณีเป็นเพียงผลกระทบต่อบุคคลและจิตใจ เช่น รำคาญ เครียด อับอาย เตือนร้อน ชื่นเศร้า แต่ยังไม่ถึงขั้นทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูก เกลียดชัง การกลั่นแกล้งรังแกในลักษณะดังกล่าวจึงยังไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท

3) ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 328

¹⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 291.

¹⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 291.

ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 นี้จะครบองค์ประกอบความผิดได้ ต้องผ่านลักษณะครบองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาท มาตรา 326 มาเสียก่อน ซึ่งเป็นการขยายลักษณะองค์ประกอบความผิดเป็นการกระทำโดยการโฆษณา คือการเผยแพร่ไปสู่ประชาชน คนทั่วไปสามารถเห็นได้ เช่น การเขียนข้อความหรือบทความลงหนังสือพิมพ์ หรือลงรูปภาพทางสื่ออินเทอร์เน็ต ย่อมมีลักษณะเป็นการเผยแพร่โดยทั่วไปอยู่แล้ว จึงน่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลนั้น ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกจึงอาจต้องรับผิดตามฐานนี้ อย่างไรก็ตามหากไม่ผ่านในองค์ประกอบเรื่องการใส่ความต่อบุคคลที่สาม หรือการกระทำนั้นไม่ส่งผลต่อชื่อเสียงร้ายแรง ก็ไม่อาจเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา

4) ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการชู้เชิญ
มาตรา 392

ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการชู้เชิญ เป็นบทบัญญัติภาคความผิดลหุโทษ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าแม้กระทำความผิดไปโดยไม่เจตนาก็เป็นความผิด¹⁴⁴ และหากเป็นเพียงการพยายามกระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษ¹⁴⁵ เห็นได้ว่าคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานนี้เป็นการมุ่งคุ้มครองความไม่สะดวกใจของบุคคล มิใช่การคุ้มครองในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตร่างกายโดยตรง พิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการชู้เชิญ ได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392 วางหลักว่า “ผู้ใดทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว หรือความตกใจ โดยการชู้เชิญ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

พิจารณาความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการชู้เชิญ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 392 นี้ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ เนื่องด้วยเป็นการกระทำการชู้เชิญ เป็นลักษณะการแสดงออกว่าจะทำให้เกิดภัยแก่เขา จะเป็นภัยที่เกิดขึ้นในทันทีหรือต่อไปภายหน้าก็ได้ อาจทำโดยกิริยา วาจาโดยตรง หรือโดยเข้าใจเช่นนั้น ซึ่งต้องทำให้ผู้ถูกทราบถึงการชู้ว่าจะทำร้าย¹⁴⁶ โดยเจตนามุ่งร้ายให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือตกใจ ซึ่งเป็นการกระทำต่อหน้าทางกายภาพ แต่อาจเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้

¹⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104

¹⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 105

¹⁴⁶ จิตติ ดิงศรัทีย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด, 2553), หน้า 1234.

หากการชู้ใช้นั้นทำผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่อาจต้องมีการตีความว่าการกระทำนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือบนโซเชียลมีเดียหรือไม่

จากลักษณะองค์ประกอบความผิดที่ไม่ครอบคลุมชัดเจนเพียงพอ ประกอบกับเป็นความผิดในภาค 3 ส่วนของความผิดลหุโทษ เป็นเหตุให้บทลงโทษยังไม่มีที่เหมาะสม เพราะเป็นโทษที่น้อยเกินไป เมื่อเทียบกับภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งรังแกทางโซเชียล

5) ความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ มาตรา 397

ความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ เป็นบทบัญญัติภาคความผิดลหุโทษ ซึ่งกฎหมายกำหนดไว้ว่าแม้กระทำความผิดไปโดยไม่เจตนาก็เป็นความผิด¹⁴⁷ และหากเป็นเพียงการพยายามกระทำความผิดก็ไม่ต้องรับโทษ¹⁴⁸ เห็นได้ว่าคุณธรรมทางกฎหมายในความผิดฐานนี้เป็นการมุ่งคุ้มครองความไม่สะดวกใจของบุคคล มิใช่การคุ้มครองในเรื่องของความปลอดภัยในชีวิตร่างกายโดยตรง พิจารณาองค์ประกอบความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ ได้ดังนี้

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วางหลักว่า “ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าพันบาท

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัลหรือเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคสองเป็นการกระทำโดยอาศัยเหตุที่ผู้กระทำความผิดมีอำนาจเหนือผู้ถูกกระทำอันเนื่องจากความสัมพันธ์ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชา นายจ้าง หรือผู้มีอำนาจเหนือประการอื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท”

พิจารณาความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 นี้ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางโซเชียลได้ เนื่องด้วยพิจารณาองค์ประกอบความผิดถือว่ากรรังแก ข่มเหง คุกคาม เป็นผลให้ผู้อื่นอับอาย หรือได้รับความเดือดร้อนรำคาญนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางโซเชียล อันเป็นการสร้างผลกระทบต่อกจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก เช่น การคุกคามบนโซเชียล การส่งข้อความกลั่นแกล้งซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความก่อกวน รบกวนความสงบโดยปกติสุขของผู้เสียหาย เป็นต้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะไม่ยากต่อการพิสูจน์ว่าผู้กระทำเจตนาให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกได้รับความอับอาย เดือดร้อนรำคาญ แต่อาจต้องมีการ

¹⁴⁷ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 104

¹⁴⁸ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 105

ตีความว่าการกระทำในวรรคแรกนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือบนไซเบอร์ด้วยหรือไม่

แต่เมื่อพิจารณาในส่วนบทบัญญัติ มาตรา 397 วรรคสอง นั้นได้บัญญัติเพิ่มส่วนของการกระทำในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล ที่เป็นขยายลักษณะการทำความผิดจากวรรคแรก และกำหนดบทลงโทษให้หนักขึ้นนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาหาความหมายว่า รวมถึงการกระทำที่เกิดบนไซเบอร์ด้วยหรือไม่ อาจพิจารณาได้ดังนี้

คำว่า “สาธารณะสถาน” หากพิจารณาความหมายในบทนิยามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (3) วางหลักว่า “สาธารณะสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้” ตัวอย่างเช่น ห้องตรวจคนใช้¹⁴⁹ บ้านพักส่วนบุคคลที่เวลากลางวันเปิดเป็นร้านซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า¹⁵⁰ เป็นต้น เมื่อประกอบแนวทางการตีความของศาลฎีกาที่เห็นว่าต้องเป็นสถานที่ทางกายภาพเท่านั้น

คำว่า “ต่อหน้าธารกำนัล” หมายความว่า การเปิดเผยต่อหน้าประชาชนหรือคนทั่วไป¹⁵¹ รวมถึงการกระทำในลักษณะที่เปิดเผยให้บุคคลอื่นสามารถเห็นได้ แม้จะไม่มีผู้ใดเห็นก็อาจเป็นต่อหน้าธารกำนัลได้¹⁵²

ดังนั้น หากตีความโดยเคร่งครัดให้ สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล ไม่รวมถึงพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตอันเป็นพื้นที่ไซเบอร์ ย่อมไม่อาจปรับใช้ความผิดฐานนี้กับผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือกรณีที่มีการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เป็นการกระทำที่ทำให้ปรากฏเฉพาะตัวผู้เสียหาย เช่นการส่งข้อความทางกล่องข้อความส่วนตัว ย่อมไม่อาจเป็นการกระทำที่เป็นสาธารณะที่บุคคลอื่นจะเห็นได้ จึงไม่เป็นความผิดตามมาตรานี้เช่นกัน

แต่หากพิจารณาว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยวิธีการส่งข้อความ ภาพ หรือสิ่งอื่นใด ลงบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เปิดเป็นสาธารณะ โดยไม่มีการตั้งค่าความเป็นส่วนตัว หรือข้อจำกัดทางเทคนิคใด ๆ มีโอกาสที่บุคคลอื่นเข้ามาพบเห็นได้ว่าเป็นการกระทำในที่สาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล ย่อมอาจตีความว่าเป็นสถานที่ทางกายภาพอันเข้าครอบงำประกอบความผิดฐานนี้ได้ อย่างไรก็ตามแม้เป็นความผิดได้ตามฐานนี้ แต่โทษปรับและโทษจำคุกอาจน้อยไปหรือไม่หากเทียบกับความเสียหายที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์อาจจะได้รับ

¹⁴⁹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12983/2558

¹⁵⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2137/2554

¹⁵¹ ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, *เรื่องเดิม*, หน้า 421.

¹⁵² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4836/2547

อีกทั้งเมื่อพิจารณาส่วนบทบัญญัติวรรคสอง ที่เพิ่มเติมกำหนดให้เป็น ความผิดเมื่อเป็นการกระทำความผิดมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ เห็นได้ว่าบทบัญญัติมี เจตนารมณ์ที่มุ่งป้องกันปัญหาการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment)¹⁵³ คือ การแสดงออกไม่ว่า ทางกายหรือวาจาที่เกี่ยวข้องทางเพศ โดยที่อีกฝ่ายมิได้ต้องการและปฏิเสธได้ยากหรือรับไม่ได้ เช่น การลวนลาม อนาคตจบบ้างหน้าอกผู้เสียหาย หรือการอาศัยอำนาจเหนือกว่าของผู้กระทำตาม วรรคสาม เช่น การเป็นนายจ้างบังคับให้ลูกจ้างไปเที่ยวสุดสัปดาห์ด้วย หรือบังคับให้ทำงานนอก สถานที่และพยายามกระทำการคุมเหงทางเพศ หากไม่ยินยอมจะส่งผลกระทบต่อตำแหน่งการทำงาน ซึ่ง พิจารณาเห็นว่าล้วนเป็นลักษณะปัญหาที่เน้นการกระทำทางกายภาพเป็นสำคัญ ในวัตถุประสงค์ที่ กฎหมายเน้นป้องกันและต้องกระทำต่อปัญหาทางเพศอันเป็นรูปแบบที่มีการกระทบต่อสวัสดิภาพ ของผู้ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงมาก

3.2.3.2 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

พิจารณาบทบัญญัติความรับผิดทางอาญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับลักษณะการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ จึงจำเป็นต้องพิจารณาส่วนของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การใช้ระบบคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเช่นกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาศึกษาแนวทางบทบัญญัติ ของกฎหมาย พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ได้มีการ แก้ไขปรับปรุงครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้สอดคล้องกับความซับซ้อนและพัฒนาการทางเทคโนโลยี ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เนื่องด้วยระบบคอมพิวเตอร์ได้เป็นส่วนสำคัญของการประกอบกิจการ และการดำรงชีวิตของมนุษย์ หากมีผู้กระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์และ อินเทอร์เน็ตในทางที่มิชอบ เข้าล่วงรู้ข้อมูล แก้ไข หรือทำลายข้อมูลของบุคคลอื่น หรือใช้ระบบ คอมพิวเตอร์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จหรือมีลักษณะอันลามกอนาจาร ย่อมก่อให้เกิด ความเสียหาย กระทบกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัฐ รวมทั้งความสงบสุขและ ศีลธรรมอันดีของประชาชน

- 1) ความผิดฐานการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์รบกวนการใช้งานระบบ คอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข มาตรา 11

¹⁵³ ทวีเกียรติ มินกษิษฐ, หลักกฎหมายอาญา: กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 12, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560), หน้า 339-341.

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 11 วางหลักว่า “ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นโดยปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว อันเป็นการรบกวนการใช้ระบบคอมพิวเตอร์ของบุคคลอื่นโดยปกติสุข ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท

ผู้ใดส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์แก่บุคคลอื่นอันมีลักษณะเป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับสามารถบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

ให้รัฐมนตรีออกประกาศกำหนดลักษณะและวิธีการส่ง รวมทั้งลักษณะและปริมาณของข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับและลักษณะอันเป็นการบอกเลิกหรือแจ้งความประสงค์เพื่อปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย”

จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กรณีการส่งข้อความโดยภาษาที่หยาบคายรุนแรง การคุกคาม และการเผยแพร่ข้อมูลทำให้อับอาย พิจารณองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 11 พบว่าถ้ามีการส่งข้อความหรือส่งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (อีเมล) โดยใช้ถ้อยคำที่รุนแรงหยาบคาย ทำให้เกิดความเสียหายของผู้รับ รบกวนการใช้งานคอมพิวเตอร์ตามปกติสุข อาจมีความผิดตามมาตรา 11 ได้ หรือกรณีที่มีการส่งข้อความเป็นจำนวนมาก (Spam mail) ที่มีข้อความด่าทอ ไปก่อกวนผู้หนึ่ง สร้างความเดือดร้อนรำคาญ ย่อมอาจครบองค์ประกอบเป็นการสร้างความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับ เป็นความผิดตามมาตรา 11 ได้

แต่ด้วยองค์ประกอบความผิดกำหนดว่า ต้องมีการปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว ส่วนนี้หมายถึงที่อยู่ของเครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ส่งข้อมูลมา (Internet Protocol Address: IP Address)¹⁵⁴ มิใช่เพียงการปลอมแปลงชื่อที่มา หรือชื่ออีเมล ซึ่งส่วนใหญ่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จะมีเพียงการใช้ชื่อปลอมหรือไม่เปิดเผยตัวตนเท่านั้น จึงทำให้การกลั่นแกล้งดังกล่าวไม่ครบองค์ประกอบ และไม่เป็นความผิดตามมาตรา 11 นี้

¹⁵⁴ สราวุธ ปิตียาคัท, กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ Information Technology Law (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555), หน้า 292-294.

ต่อมาได้มีประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม¹⁵⁵ ได้กำหนดคำนิยามให้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ผู้ส่งข้อมูล หมายความว่า “บุคคลที่มีเจตนาส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ ในเบื้องต้นเพื่อประโยชน์ในทางการค้า ไม่ว่าจะเป็นการเสนอขายสินค้าหรือบริการ การลงทุน หรืออสังหาริมทรัพย์ใด ๆ รวมถึงผู้ให้บริการเว็บไซต์หรือผู้ให้บริการแอปพลิเคชัน (Application) หรือ ผู้ให้บริการประเภทสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ที่โฆษณา หรือสนับสนุนการส่งข้อมูล หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ดังกล่าว ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผู้ให้บริการโทรคมนาคมที่เป็นสื่อกลางสำหรับ การส่งผ่านข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์นั้น” ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของบทบัญญัติ มาตรา 11 นี้เป็นการป้องกันปัญหาที่มีการรบกวนผู้รับข้อมูล ผู้ใช้งานคอมพิวเตอร์จากการกระทำของผู้ส่งข้อมูลที่มีวัตถุประสงค์ในทางการค้าเป็นสำคัญ

ดังนั้น รูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เกิดในเว็บไซต์สังคมออนไลน์ การสร้างกลุ่มสนทนาต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์ในการให้เกิดผลกระทบต่อจิตใจของผู้เสียหายเป็นหลัก ปัญหาดังกล่าวจึงไม่มีลักษณะที่ต้องด้วยบทบัญญัติของมาตรา 11 อีกต่อไป ดังนั้น การกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงไม่อาจนำมาพิจารณาปรับใช้กับฐานความผิดตาม มาตรา 11 ดังที่กล่าวมาแล้วนี้

2) ความผิดฐานการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันมิชอบ มาตรา 14

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 วางหลักว่า “ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) โดยทุจริต หรือโดยหลอกลวง นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่บิดเบือนหรือปลอมไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน อันมิใช่การกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา

(2) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์อันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือโครงสร้างพื้นฐานอันเป็นประโยชน์สาธารณะของประเทศ หรือก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ประชาชน

¹⁵⁵ ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง ลักษณะและวิธีการส่ง และลักษณะและปริมาณของข้อมูล ความถี่และวิธีการส่งซึ่งไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับ พ.ศ. 2560, **ราชกิจจานุเบกษา** 134 (22 กรกฎาคม 2560), หน้า 1-4.

(3) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ อันเป็นความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรหรือความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้ายตามประมวลกฎหมายอาญา

(4) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใด ๆ ที่มีลักษณะอันลามกและข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้

(5) เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นข้อมูลคอมพิวเตอร์ตาม (1) (2) (3) หรือ (4)

ถ้าการกระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง (1) มิได้กระทำต่อประชาชน แต่เป็นการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ผู้กระทำ ผู้เผยแพร่หรือส่งต่อซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ดังกล่าวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และให้เป็นความผิดอันยอมความได้”

เมื่อพิจารณาหลักหลักการของบทบัญญัติฐานนี้แยกออกแต่ละอนุมาตรา อาจพิจารณาปรับใช้แตกต่างกันไปในแต่ละวัตถุประสงค์ของฐานความรับผิด และอาจนำมาปรับใช้ได้กับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ในบางกรณีเท่านั้น

พบว่าการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลต้องห้ามตาม มาตรา 14(1) โดยสามารถปรับได้เฉพาะในกรณีที่น่าเข้าข้อมูลที่บิดเบือน ปลอมทั้งหมดหรือบางส่วน หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นเท็จ ซึ่งมูลเหตุจูงใจ คือโดยหลอกลวงหรือโดยทุจริต โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน โดยเจตนาารมณ์ของฐานความผิดนี้บัญญัติคุ้มครองป้องกันปัญหาการ Phishing ซึ่งคือการปลอมแปลงข้อมูลของผู้ส่งเพื่อหลอกล่อหรือทำให้ผู้เสียหายเข้าใจผิดและส่งข้อมูลส่วนตัวกลับไป โดยส่วนใหญ่ประสงค์ต่อข้อมูลธุรกรรมทางการเงิน เช่น อ้างตนว่าเป็นสถาบันการเงิน เจ้าของบริษัท เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่เฉพาะเรื่อง เพื่อหลอกล่อให้ผู้เสียหายกรอกข้อมูลหรือแจ้งข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสำคัญหรือข้อมูลที่เป็นความลับกลับไปยังต้นทาง เพื่อนำไปใช้ปลอมแปลง แอบอ้างในการทำธุรกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกรรมทางการเงิน เป็นต้น

แต่กรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกส่วนใหญ่ความเสียหายย่อมเกิดเฉพาะต่อตัวผู้ถูกกลั่นแกล้ง โดยไม่ได้ข้อมูลที่น่ามากลั่นแกล้งอาจเป็นข้อเท็จจริงที่กระทบเป็นการเฉพาะตัวผู้เสียหาย และมีได้มีลักษณะเป็นการหลอกล่อให้ส่งข้อมูลตอบกลับแต่อย่างใด การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงไม่อาจนำมาพิจารณาปรับบทฐานความผิดได้อย่างครบองค์ประกอบความผิด และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติฐานนี้

อีกทั้งบทบัญญัติกำหนดไว้ชัดเจนว่ามาตรา 14(1) ไม่นำมาปรับใช้กับกรณีการกระทำที่เป็นการหมิ่นประมาทเนื่องจากปัจจุบันกฎหมายฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้มาตรา 14(1) ถือเป็นความผิดที่แยกออกมาจากความผิดหลักตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิด

ฐานหมิ่นประมาทนี้จึงไม่สามารถปรับใช้กับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ได้อีกต่อไป

ส่วนมาตรา 14(2) ประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และมาตรา 14(3) น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงต่อราชอาณาจักรหรือการก่อการร้าย อาจเกิดขึ้นได้ถ้าเป็นการกลั่นแกล้งที่กระทำเพื่อสร้างความปั่นป่วนในสังคม หรือกลั่นแกล้งหน่วยงานภาครัฐ หรือรัฐบาล แต่โดยส่วนใหญ่การกลั่นแกล้งรังแกมักเกิดในการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการส่วนตัว หรือกระทำต่อกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

มาตรา 14(4) การกลั่นแกล้งที่อาจผิดตามมาตรานี้ได้ ต้องเป็นกรณีที่มีลักษณะการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามก เช่น การนำรูปภาพหรือวิดีโอที่มีลักษณะอันลามกของผู้ถูกกลั่นแกล้งลงเครือข่าย และบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ เป็นต้น

ปัญหาข้อมูลนี้จะถือว่ามีความลักษณะอันลามกหรือไม่ พิจารณาตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา พบว่า ภาพที่มีลักษณะเป็นภาพหญิงเปลือยกายตลอดร่าง ซึ่งพอเห็นอวัยวะเพศได้บ้าง แม้ไม่เห็นได้ชัดเจน แต่มีลักษณะส่อไปในด้านยั่วยุคมารมณ ถือได้ว่าเป็นภาพลามก¹⁵⁶ แต่หากภาพสตรีแสดงสัดส่วนความสมบูรณ์ของร่างกาย มีสิ่งปกปิดส่วนล่าง พยายามปกปิดหรือทำเป็นเงา ๆ ลบเลือนเป็นอวัยวะที่ราบเรียบ ไม่มีลักษณะน่าเกลียด น่าอุจาดบัดสี ภาพลักษณะนี้ไม่เป็นภาพลามก¹⁵⁷

บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ส่วนนี้จะเกิดการตั้งคำถามว่าเพียงใดที่บุคคลทั่วไปเข้าถึง หากเป็นการส่งกลั่นแกล้งไปยังผู้เสียหายโดยตรง ผ่านกล่องข้อความส่วนตัว ย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นลักษณะที่เป็นส่วนตัว บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่ส่วนนี้ก็ทำให้ไม่สามารถปรับใช้มาตรา 14(4) นี้ แต่หากเป็นการส่งกันในกลุ่มสนทนา หรือกลุ่มสังคมเครือข่ายที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะถือว่าบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้หรือไม่ ต้องมีการตีความต่อไป หากตีความว่ากลุ่มนั้นมีการต้องกดยินยอมก่อนจึงจะเข้าเป็นสมาชิกได้นั้นเป็นมาตรการที่เพียงพอแล้ว ก็อาจถือว่าบุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่หากมองว่ามาตรการดังกล่าวไม่อาจสร้างความเป็นส่วนตัวได้ เพราะบุคคลที่เป็นสมาชิกยังคงเป็นบุคคลทั่วไปอยู่ ก็ย่อมสามารถปรับใช้มาตรา 14(4) นี้ได้

อย่างไรก็ตาม อาจารย์ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เคยให้ความเห็นไว้ว่า “ให้เลิกคิดกันสักทีว่าหน้าเฟซบุ๊กของตัวเองเป็นมันพื้นที่ส่วนตัว มันไม่ใช่ มันเป็นที่ที่สาธารณะมาตลอด อันนี้เราก็ต้องรู้ มันเหมือนคุณคุยกับเพื่อนในที่เปิดก็รู้ว่า อาจจะมีใครสักคนเดินมา ซึ่งอาจมีคนเดินมาได้ยินก็ได้ คุณไม่ได้อยู่ในห้อง

¹⁵⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3510/2531

¹⁵⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1223/2508

ปิดตายตลอดเวลา”¹⁵⁸

ผู้เขียนจึงเห็นด้วยว่าสังคมเครือข่ายทางไซเบอร์ในปัจจุบันย่อมอิงอยู่กับความเป็นสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา และการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ถ้ามีลักษณะชัดเจนว่าเป็นการเผยแพร่ภาพของผู้เสียหายโดยตรง และภาพนั้นมีลักษณะโดยชัดเจนว่าลามก อนาจาร อันสามารถสร้างความอับอาย หรือผลกระทบทางจิตใจอย่างร้ายแรงต่อตัวผู้เสียหาย ก็อาจปรับใช้บทบัญญัติฐานนี้กับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้

มาตรา 14(5) ในกรณีที่ได้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลที่ต้องห้ามนั้น เช่น การกดส่งต่อข้อมูลโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นความผิด อาจยังไม่ครอบคลุมโดยตรงกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ถ้าข้อมูลที่เผยแพร่นั้นไม่มีลักษณะร้ายแรงอันกระทบต่อประชาชนทั่วไป

3) ความผิดฐานแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพของบุคคลอื่น

มาตรา 16

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 16 วางหลักว่า “ผู้ใดนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่ประชาชนทั่วไปอาจเข้าถึงได้ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และภาพนั้นเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม หรือดัดแปลงด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์หรือวิธีการอื่นใด โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งเป็นการกระทำต่อภาพของผู้ตาย และการกระทำนั้นน่าจะทำให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอายผู้กระทำต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง

ถ้าการกระทำตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง เป็นการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์โดยสุจริตอันเป็นการติดด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ ผู้กระทำไม่มีความผิด

ความผิดตามวรรคหนึ่งและวรรคสองเป็นความผิดอันยอมความได้

¹⁵⁸ Thanyawat Ippoodom, เฟซบุ๊กของเราไม่ใช่พื้นที่ส่วนตัว? คุยเรื่อง Digital Literacy กับ อ.ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล, ค้นวันที่ 9 กันยายน 2562 จาก https://thematter.co/pulse/digital-literacy-interview/84483?fbclid=IwAR1bNCIDwnVaEq_6VlMbswwD_oF5bpChCHMB9VDUNpMwTco8W2HrtggmW5E

ถ้าผู้เสียหายในความผิดตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรส หรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่าเป็นผู้เสียหาย”

จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กรณีการส่งภาพตัดต่อ ภาพล้อเลียน การคุกคาม และการเผยแพร่ข้อมูลทำให้อับอาย พิจารณาองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 16 พบว่า ต้องเป็นการปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อ เติม ดัดแปลง ส่วนนี้ ต้องมีการตีความพิจารณาว่าสามารถรวมถึง ภาพเคลื่อนไหว (VDO) หรือคลิปเสียง ได้ด้วยหรือไม่ หากรวมถึงถึงย่อมอาจเป็นความผิดได้ แต่หากไม่รวมถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคลิปเสียงย่อมอาจตีความให้รวมถึงได้ยาก เพราะไม่ปรากฏลักษณะที่เป็นภาพแต่อย่างใด แต่สามารถรับสารทราบเป็นข้อมูลที่ต้องการกลั่นแกล้งนั้นได้หรืออาจจำต้องพิจารณาเป็นข้อมูลอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องกลับไปพิจารณาในส่วน ของมาตรา 14 ต่อไป

การกระทำความผิดกล่าวต้องมีลักษณะที่ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ซึ่งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มักปรากฏความเสียหายประการนี้เป็นสำคัญอยู่แล้ว อย่างน้อยที่สุดย่อมกระทบต่อผู้เสียหายกรณีการได้รับความอับอาย

หากปรากฏว่าเป็นการกลั่นแกล้งบุคคล โดยใช้ภาพของผู้ตายไปแล้ว และทำให้ญาติใกล้ชิดที่เกี่ยวเนื่องกับผู้ตายที่มีชีวิตอยู่ได้รับความเสียหาย ย่อมเป็นความผิดตามฐานนี้ได้ แต่หากปรากฏว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งมิใช่ญาติของผู้ตาย แต่เป็นการกลั่นแกล้งโดยนำภาพผู้ตายมา หลอกให้เกิดความกลัว เช่นนี้ย่อมไม่อาจปรับตามมาตรานี้ได้

การฟ้องร้องในคดีอาญา

หากผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต้องการดำเนินการทางกฎหมาย ผ่านการดำเนินการฟ้องร้องคดีทางอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ถ้าเข้าลักษณะของฐานความผิดฐานหนึ่งฐานใดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ข้างต้น ผู้เสียหายหรือผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายสามารถดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลได้ด้วยตนเอง หรืออาจแจ้งความร้องทุกข์เพื่อให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการทางกฎหมายแทนก็ได้ แต่เนื่องด้วยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะอย่างชัดแจ้ง เป็นเหตุให้ผู้เสียหายต้องพิจารณาปรับบทกฎหมายในการดำเนินการฟ้องร้องอย่างรอบคอบ เพื่อป้องกันความเสี่ยงจากการที่ศาลจะพิจารณายกฟ้อง เนื่องจากเห็นว่าคำฟ้องไม่ต้องด้วยบทบัญญัติตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ แต่หากต้องการดำเนินการฟ้องร้องจำต้องพิจารณาส่วนของผู้มีสิทธิฟ้องร้องดังนี้

ผู้มีสิทธิฟ้องร้องและวิธีการร้องเรียน

พิจารณาหลักการร้องเรียนของผู้เสียหาย หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบสิทธิส่วนบุคคลจากการกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด โดยหลักของการของความรับผิดชอบทางอาญา บุคคลผู้มีสิทธิร้องเรียนได้จะต้องได้รับความเสียหายในความผิดที่มีกฎหมายกำหนดไว้นั้น อันได้แก่

1) ผู้เสียหายจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

โดยหลักทั่วไปแล้วผู้เสียหาย คือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบด้วยตนเองจากการเหตุใดเหตุหนึ่ง ย่อมเป็นผู้เสียหายที่แท้จริง และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดบทนิยามไว้ว่า ผู้เสียหาย หมายความว่า บุคคลผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากการกระทำความผิดฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ดังบัญญัติไว้ในมาตรา 4, 5 และ 6¹⁵⁹ กล่าวคือ จะต้องมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น บุคคลนั้นได้รับความเสียหายจากความผิดนั้น และบุคคลนั้นต้องไม่เป็นผู้เข้าไปเกี่ยวข้องร่วมกระทำความผิดนั้นด้วย คือต้องเป็นผู้เสียหายโดยนิตินัย จึงจะสามารถใช้สิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญาได้

ดังนั้น หากเป็นการร้องเรียนต่อหน่วยงานโดยทั่วไป ผู้เสียหายที่แท้จริงที่ถูกกระทบสิทธิจะสามารถใช้สิทธิร้องเรียนได้เสมอ แต่หากต้องการดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีทางอาญา จะต้องพิจารณาวิธีบัญญัติโดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาปรับใช้

2) ผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหาย

พิจารณาอำนาจของผู้มีสิทธิดำเนินคดีทางอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นอกจากอำนาจของผู้เสียหายที่แท้จริงแล้ว ยังกำหนดให้บุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้เสียหายอาจสามารถดำเนินการแทนตัวผู้เสียหายได้ โดยจะต้องเป็นกรณีที่มีเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้ ได้แก่

(1) ผู้เสียหายเป็นหญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง หรือหญิงมีสามีอาจอนุญาตให้สามีจัดการแทนได้ โดยสามีมีสิทธิฟ้องคดีอาญาแทนภรรยาได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตโดยชัดแจ้ง¹⁶⁰ แต่ในทางกลับกันภรรยาไม่มีสิทธิจัดการแทนสามี และจะต้องเป็นสามีภรรยากันโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

(2) ผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้อนุบาล เฉพาะแต่ในความผิดซึ่งได้กระทำต่อผู้เยาว์ หรือผู้ไร้ความสามารถซึ่งอยู่ในความดูแล¹⁶¹ โดยผู้เยาว์ที่ตกเป็นผู้เสียหาย สามารถร้องทุกข์เองได้ ถ้ามี

¹⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4)

¹⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 4

¹⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(1)

ความรู้สึกผิดชอบเพียงพอ แต่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้ดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเอง หรือขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกับอัยการไม่ได้เช่นกัน แม้จะได้รับความยินยอมก็ตาม

(3) ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามี หรือภริยาเฉพาะแต่ในความผิดอาญา ซึ่งผู้เสียหายถูกทำร้ายถึงตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถจะจัดการเองได้¹⁶²

(4) ผู้จัดการหรือผู้แทนอื่น ๆ ของนิติบุคคล เฉพาะความผิดซึ่งกระทำลงแก่นิติบุคคลนั้น¹⁶³

มีข้อยกเว้นในกรณีคดีอาญาซึ่งเสียหายเป็นผู้เยาว์ไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม หรือเป็นผู้วิกลจริตหรือคนไร้ความสามารถ ไม่มีผู้อนุบาลหรือผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลไม่สามารถจะทำการตามหน้าที่โดยเหตุหนึ่งเหตุใดรวมทั้งมีผลประโยชน์ขัดกันกับผู้เยาว์หรือคนไร้ความสามารถผู้นั้น ๆ ญาติของผู้นั้นหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องต่อศาลขอให้ตั้งเป็นผู้แทนเฉพาะคดีได้¹⁶⁴

3.2.4 หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ประเทศไทยไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ การบังคับคุ้มครองผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงต้องปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ และไม่มีหน่วยงานที่มีบทบาทบังคับใช้กฎหมาย หรือสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายโดยเฉพาะ แต่มีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ผู้ศึกษาจึงพิจารณาทำการศึกษอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน ทั้งส่วนที่เป็นองค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ที่อาจเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย หรือหน่วยงานประเภทสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ที่ใกล้เคียงกับบทบาทในการคุ้มครองปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ดังต่อไปนี้

3.2.4.1 หน่วยงานภาครัฐ

- 1) คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ภายใต้กำกับดูแลของสำนักปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม อันตั้งขึ้นโดยอาศัยความตามมาตรา 4 ประกอบมาตรา 20 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิด

¹⁶² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(2)

¹⁶³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 5(3)

¹⁶⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 6

เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ปรากฏตามราชกิจจานุเบกษา วันที่ 22 กรกฎาคม 2560 มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอนโยบาย แผน ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์เพื่อป้องกันและปราบปรามการแพร่หลายซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน กำหนดแนวทางและลักษณะข้อมูลที่อาจมีลักษณะที่ขัดต่อความสงบ ตรวจสอบข้อมูลต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ผ่านระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอื่นใด รวบรวมพยานหลักฐาน มอบหมายและประสานงานกับพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อยื่นคำร้องพร้อมพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อขอให้มีคำสั่งระงับการแพร่หลายหรือลบข้อมูลดังกล่าว¹⁶⁵

โดยข้อมูลที่คณะกรรมการมีอำนาจพิจารณาตาม มาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 คือ

- 1) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้
- 2) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาค 2 ลักษณะ 1 หรือลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา
- 3) ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่นซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ร้องขอ¹⁶⁶

โดยหลักเกณฑ์การพิจารณาและตรวจสอบข้อมูลคอมพิวเตอร์ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่หน่วยงานกำหนด โดยให้ยึดถือตามแนวทางคำพิพากษาของศาลฎีกาประกอบบริบทของสังคมไทยเป็นสำคัญ ปรากฏตามข้อ 13 ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง

¹⁶⁵ ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560, **ราชกิจจานุเบกษา** 134 (22 กรกฎาคม 2560), หน้า 18.

¹⁶⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 20

แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560¹⁶⁷

โดยมีเจ้าพนักงานสืบสวนความผิด ประจำสำนักปลัดกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ ได้รับการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มีอำนาจหน้าที่เฉพาะเพื่อดำเนินการปฏิบัติงานและดำเนินงานด้านการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ รวบรวมพยานหลักฐาน และให้คณะกรรมการตรวจสอบเพื่อหาข้อยุติว่ามีหลักเกณฑ์เข้าข้อกำหนดหรือไม่อย่างไร ดำเนินการยื่นคำร้องพร้อมแสดงพยานหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อขอให้มีการสั่งระงับการแพร่หลายหรือลบข้อมูลที่มีผิดกฎหมายนี้ต่อไป

ทั้งนี้หากปรากฏว่าเนื้อหาที่แพร่หลายมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น เนื้อหาที่มีขอบตามกฎหมาย การพนันขั้นต่อ การเผยแพร่ภาพลามกอนาจาร ย่อมเป็นข้อมูลที่เป็นเหตุให้คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลดำเนินการขอให้มีการระงับหรือลบได้โดยทันที

2) กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.)

กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) หรือ Cyber Police เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นตามโครงสร้างใหม่ เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2552 ตามพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการเป็น กองบังคับการ หรือส่วนราชการอย่างอื่น ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี สืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ การกระทำความผิดที่มุ่งต่อระบบคอมพิวเตอร์เป็นเป้าหมาย การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด การนำเข้าเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ สู่อินเทอร์เน็ตที่เป็นความผิด

¹⁶⁷ ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560, ราชกิจจานุเบกษา 134 (22 กรกฎาคม 2560), หน้า 20.

แต่อย่างไรก็ตาม บก.ปอท. ไม่สามารถดำเนินการลบหรือปิดกั้นโพสต์ใดๆ ได้ทันที เพราะข้อมูลอินเทอร์เน็ตอยู่ภายใต้การดูแลของผู้ให้บริการสื่อสารนั้น ๆ การดำเนินการใด จำเป็นต้องเป็นไปตามขั้นตอนทางกฎหมาย ที่ต้องมีผู้เสียหายมาร้องทุกข์กล่าวโทษด้วยตนเอง ณ สถานีตำรวจ หรือที่ บก.ปอท. แล้วเท่านั้น ¹⁶⁸

3) ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์

ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (Child Online Protection Action Thailand : COPAT) ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2560 เห็นชอบตามยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ พ.ศ. 2560 – 2564 ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ¹⁶⁹ เป็นหน่วยงานกำกับดูแลและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อทำหน้าที่ประสานงานดูแลเด็กและเยาวชนบนโลกออนไลน์ร่วมกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายเด็กและเยาวชน เพื่อทำหน้าที่ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ฯ 5 ด้าน ได้แก่ 1. การพัฒนากลไกและเครือข่ายที่เป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ 2. การจัดระบบปกป้องคุ้มครองและเฝ้าระวังเด็กและเยาวชน 3. การสร้างองค์ความรู้และการวิจัย 4. การเสริมสร้างศักยภาพเด็ก เยาวชน และบุคคลแวดล้อม และ 5. การสร้างความตระหนักสาธารณะ มีหน่วยงานเฝ้าระวังและแจ้งเตือนภัยออนไลน์ที่อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนโดยตรง เพื่อให้พ่อแม่ผู้ปกครองและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีองค์ความรู้และชุดเครื่องมือที่พร้อมรับมือกับสถานการณ์ สามารถคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กและเยาวชนลูกหลานของเราได้อย่างรวดเร็วมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ¹⁷⁰ โดยได้ดำเนินงานประสานงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ในการสำรวจสภาพปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในกลุ่มเด็กและเยาวชน ¹⁷¹

¹⁶⁸ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, ขั้นตอนการแจ้งความที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://tcsd.go.th/product-landing/>

¹⁶⁹ มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ, การเปิดตัวศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ หรือ ศูนย์โคแพท COPAT – Child Online Protection Action Thailand, ค้น วันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.ryt9.com/s/prg/2765629>

¹⁷⁰ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์, คำสั่ง กตยช. แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนใน

แม้ว่าหน่วยงานจะมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายตามที่รัฐบาลจัดตั้ง แต่เนื่องด้วยการดำเนินงาน ขอบเขตการทำงานในส่วนของปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์โดยรวมของศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ ส่วนใหญ่ปรากฏในรูปแบบของการจัดโครงการต่างประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ดำเนินการในเชิงสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น หรือประสานงานไปยังหน่วยงานอื่นเท่านั้น แต่ไม่มีอำนาจที่ชัดเจนหรือขั้นตอนที่จะรับรองการประกันสิทธิแก่ผู้เสียหายที่ต้องการดำเนินการแก้ปัญหาหากได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

4) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เป็นหน่วยงานในการสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ได้จัดให้มีบริการสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ให้บริการปรึกษาปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกในเด็กและเยาวชน โดยนักจิตวิทยาและทีมสหวิชาชีพ¹⁷²

3.2.4.2 หน่วยงานเอกชนที่สนับสนุนช่วยเหลือประชาชน

1) มูลนิธิแพธทูเฮลท์ (Path2Health)

มูลนิธิแพธทูเฮลท์ (Path2Health) ได้จัดโครงการ Stop Bullying: เลิฟ แคร่ไม่รังแกกัน เป็นความร่วมมือระหว่าง มูลนิธิแพธทูเฮลท์ บริษัทดีแทค และองค์การยูนิเซฟ ในการพัฒนาระบบการให้บริการปรึกษาออนไลน์ผ่านห้องแชท (Chat Room) เพื่อช่วยเหลือเยาวชนที่กำลังเผชิญหรือได้รับผลกระทบจากการรังแกกันทั้งในโลกออนไลน์และที่เกิดขึ้นโดยตรงกับตัวเยาวชนเอง ให้ได้รับข้อมูล แนวทางการจัดการ และความช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าว และยังเป็นแหล่งส่งต่อบริการ

การใช้สื่อออนไลน์, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก

https://dcy.go.th/webnew/uploadchild/nwk/download/file_th_20201601124627_1.pdf

¹⁷¹ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์, รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://inetfoundation.or.th/Welcome/showmedia?id=138>

¹⁷² กรมสุขภาพจิต, ตารางการให้บริการทางสุขภาพจิตและจิตเวช หน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิต, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก

<https://www.dmh.go.th/service/view.asp?id=147>

ไปยังสถานบริการสาธารณสุขที่มีนักจิตวิทยาและผู้เชี่ยวชาญที่จะคอยดูแลรักษาในกรณีการกลั่นแกล้งรังแก¹⁷³

2) สมาคมสะมาริตันส์แห่งประเทศไทย

สะมาริตันส์ (Samaritans) เป็นองค์กรระหว่างประเทศ ก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในประเทศอังกฤษ เมื่อปีพ.ศ. 2496 (ค.ศ. 1953) ปัจจุบันมีศูนย์อยู่ทั่วโลก มากกว่า 400 แห่งใน 39 ประเทศ บนความร่วมมือร่วมใจของ อาสาสมัครกว่า 31,000 คน สำนักงานใหญ่ของสะมาริตันส์อยู่ที่นครลอนดอน ประเทศอังกฤษ ใช้ชื่อว่า Befrienders International (B.I.) เพื่อติดต่อช่วยเหลือศูนย์ที่อยู่นอกเกาะอังกฤษและ ไอร์แลนด์ ต่อมาปี ค.ศ. 2000 มีการเปลี่ยนแปลงองค์กร และใช้ชื่อว่า Befrienders Worldwide (B.W.) ทุกปี ๆ จะมี สมาชิกจากประเทศต่าง ๆ ไปร่วมประชุมใหญ่ ที่ประเทศอังกฤษเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ และนำมาพัฒนาการทำงาน ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

สมาคมสะมาริตันส์แห่งประเทศไทย ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2521 โดยท่าน ศ. นพ.อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ได้ริเริ่มจาก การรวมตัวของอาสาสมัครไทยและต่างประเทศจำนวน ซึ่งเป็น องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านป้องกันการฆ่าตัวตาย โดยให้บริการพูดคุยผ่านทางโทรศัพท์ มี อาสาสมัครมาจากหลากหลายอาชีพพลัดเปลี่ยนกันมาทำหน้าที่ โดยไม่ได้รับผลตอบแทนใด ๆ การ ทำงานของสมาคมตั้งอยู่บนหลักการว่า จะไม่เกี่ยวข้องกับศาสนา ปรัชญา หรือลัทธิการเมือง¹⁷⁴

ลูซี่ ดันนิตซาดิ ตัวแทนจากสมาคมสะมาริตันส์ (Samaritans) แห่งประเทศ ไทย กล่าวไว้ในงานเสวนาเข้าใจปัญหาเยาวชนกับภาวะซึมเศร้า จัดขึ้น ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่ามีผู้โทรศัพท์เข้ามาขอคำปรึกษาหรือระบายความในใจจากปัญหาต่างๆ ในชีวิตเฉลี่ยปีละ 1 หมื่น ราย ทั้งนี้ยุคปัจจุบันยังมีปัญหา “การรังแกทางออนไลน์” (Cyber Bullying) เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อการ ฆ่าตัวตายเพิ่มขึ้น ซึ่งจากการระดมสมองหารือกันของทีมงานเพื่อรับมือปัญหาใหม่นี้ พบมุมมองที่ น่าสนใจคือ “ไม่อยากบอกพ่อแม่เพราะกลัวจะถูกห้ามใช้อินเทอร์เน็ต” สะท้อนว่าโลกออนไลน์สำคัญ กับคนยุคนี้มาก¹⁷⁵

¹⁷³ มูลนิธิแพธทูเฮลท์, **โครงการ Stop Bullying: เลิฟแคร์ไม่รังแกกัน**, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://startup.path2health.or.th/2391>

¹⁷⁴ สะมาริตันส์, **About Samaritans**, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <http://www.samaritansthai.com/aboutus/>

¹⁷⁵ แนวหน้า, **เครียด-เศร้า จากอารมณ์สู่โรค ภัยเงียบคุกคามวัยรุ่น-วัยเรียน**, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.naewna.com/likesara/403899>

ดังนั้น การเยียวยาดำเนินการร้องทุกข์ผ่านหน่วยงาน หลายหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชนข้างต้น ได้เริ่มมีการกำหนดรูปแบบอำนาจหน้าที่ในการเข้ามาับบทบาทในการ แก้ปัญหาการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ เช่น กองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่มี อำนาจในการรับแจ้งความร้องทุกข์จากประชาชนได้ ได้มีการกำหนดขั้นตอนระเบียบที่จะช่วยเหลือ รับรองทุกข์ เมื่อได้รับความเสียหายจากความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยต้องมีการร้องทุกข์ก่อน เสมอ และนำพยานหลักฐานมายื่นต่อหน่วยงาน เพื่อพิจารณาประสานงานการแก้ไขเบื้องต้น แต่ หน่วยงานไม่มีอำนาจดำเนินการแก้ไข ลบข้อมูลได้เองโดยทันที

อันจะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานเมื่อรับร้องทุกข์จากผู้เสียหายแล้ว ก็ไม่อาจ ดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งปัญหาหลักคือลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการกลั่น แก่รังแกทางไซเบอร์นี้มิได้มีบัญญัติไว้อย่างชัดเจน การที่เจ้าพนักงานจะช่วยเหลือได้จำเป็นต้องเป็น ความผิดที่ชัดเจนและมีกำหนดฐานความผิดไว้ตามกฎหมาย

ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานช่วยเหลือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน หลายแห่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางสภาพร่างกาย และสภาพ จิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้น พุดคุยทำความเข้าใจ แต่มิได้มีมาตรการทางกฎหมาย ในการช่วยเหลืออย่างชัดเจน หรือช่วยเหลือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วอันเป็นผลของการกลั่นแกล้งรังแก ทางไซเบอร์ หรือหากมีการประสานงานไปยังผู้ให้บริการเพื่อดำเนินการแก้ไข ลบข้อมูลที่สร้างความเสียหายนั้น ก็เป็นไปในลักษณะของการขอความร่วมมือ ซึ่งมีได้มีนิติสัมพันธ์อย่างชัดเจนที่ผู้ให้บริการ จะต้องดำเนินการให้เสมอไป

3.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

1) นิยามของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนใน มาตรา 3 ส่วนของบทนิยามศัพท์ว่า การกลั่นแกล้ง รังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นสาเหตุหรือ แนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น โดยผู้กระทำความผิดมีเจตนามุ่งร้ายให้ เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น โดยการกลั่น แกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นยังให้ความหมายรวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้ด้วย การสร้างหน้าเว็บเพจ บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหา หรือข้อความนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น การข่มขู่

คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก หยาดคาย การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด การสร้างข้อเท็จจริงที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การสื่อสารอื่นใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย มีการกำหนดไว้เป็นองค์ประกอบความผิด มาตรา 5 วางหลังว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย คือ การกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเนื้อหาในการกระทำมีผลกระทบต่อเด็กชาวออสเตรเลียอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคามอย่างร้ายแรง ขู่ขวัญทำให้เกิดความกลัวอย่างร้ายแรง รังควานอย่างร้ายแรง หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อม

ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทยไม่มีการกำหนดนิยามเฉพาะสำหรับการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ การพิจารณานิยามความหมายของบทนิยามศัพท์จึงต้องพิจารณาจากความหมายปรากฏเฉพาะส่วนของความหมายโดยทั่วไป และคำนิยามความหมายโดยนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ที่ได้ให้ความเห็นไว้ รวมทั้งบทกฎหมายใกล้เคียง ซึ่งเป็นบทประกอบฐานความผิดที่แตกต่างกันแต่แต่ละลักษณะการกระทำ เช่น การยุยง การดูหมิ่น การหมิ่นประมาท การขู่เข็ญ การรังแกข่มเหง เป็นต้น แม้ว่าความหมายเหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ก็ตาม แต่เนื่องด้วยบริบทของฐานความผิดประกอบกับองค์ประกอบฐานความผิด จึงไม่อาจนำมาปรับใช้ ติความเป็นความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้อย่างชัดเจน

จึงเห็นได้ว่ากฎหมายของทั้งสองประเทศข้างต้น ได้มีการกำหนดนิยามศัพท์ ความหมายไว้ชัดเจน โดยกฎหมายของประเทศแคนาดาได้กำหนดนิยามไว้อย่างละเอียด แสดงองค์ประกอบของลักษณะการกระทำ และมีการกำหนดตัวอย่างของรูปแบบ ประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้อย่างชัดเจน ผู้ปรับใช้กฎหมายสามารถนำไปปรับใช้กับการกระทำได้โดยทันที และยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้งานสามารถตีความการกระทำอื่นที่เข้าลักษณะของการกระทำได้ด้วย ส่วนกฎหมายของประเทศออสเตรเลียให้ความหมายโดยกว้างกว่าในการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะผ่านช่องทางที่กำหนดและจะส่งผลกระทบต่อเด็กอย่างร้ายแรงล้วนสามารถตีความปรับใช้ได้อย่างครอบคลุมกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นได้

2) การกำหนดเกณฑ์อายุในการคุ้มครองต่อเด็กและเยาวชน

ส่วนของกฎหมายของต่างประเทศ คือ กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ไม่ได้กำหนดนิยามไว้เป็นการเฉพาะ แต่สามารถพิจารณาได้จากกฎหมายเดิม กฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นบุคคลที่มีอายุไม่เกิน 19 ปี รวมถึงพิจารณาเกณฑ์อายุของเยาวชนของประเทศแคนาดา กำหนดไว้ที่อายุไม่เกิน 19 ปีเช่นเดียวกัน

กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย มาตรา 4 กำหนดนิยามไว้ว่า เด็ก คือ บุคคลผู้มีอายุไม่เกิน 18 ปี โดยตามกฎหมายได้มุ่งกำหนดคุ้มครอง เฉพาะกรณีที่เด็กชาวออสเตรเลียจากปัญหาการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่มุ่งเป้าหมายมายังเด็กหรือเด็กที่อาจได้รับผลกระทบได้ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

แต่ในกฎหมายไทยไม่มีการคุ้มครองในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นการพิจารณาเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่กฎหมายได้ให้ความคุ้มครองนั้นจึงพิจารณาความคุ้มครองตามกฎหมายต่าง ๆ เมื่อพิจารณาความรับผิดชอบทางอาญา ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา มีการกำหนดฐานความผิดกรณีผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เพื่อกำหนดบทลงโทษที่แตกต่างกันไปในแต่ละช่วงอายุ ส่วนหลักเกณฑ์ฐานความผิดที่กำหนดให้ความคุ้มครองเด็ก ในเกณฑ์อายุที่แตกต่างกันไปพิจารณาพบการคุ้มครองใน 4 ช่วงอายุ คือ การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็ก อายุไม่เกิน 13 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี อายุไม่เกิน 16 ปี และอายุไม่เกิน 18 ปี แตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่จะคุ้มครองในเรื่องใด ในขณะที่พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มิได้มีบทบัญญัติได้ที่ได้กำหนดรับรองคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือผู้เยาว์ไว้เป็นการเฉพาะเลย

3) ฐานความผิด

ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ มีปรากฏจำนวนผู้เสียหายอันได้ผลกระทบอย่างรุนแรงเป็นจำนวนมาก เป็นเหตุให้ภาครัฐในหลายประเทศได้ให้ความสนใจและดำเนินการป้องกันควบคุมปัญหา กำหนดบทบัญญัติกฎหมายเป็นการเฉพาะเพื่อควบคุมดูแลปัญหาที่เกิดขึ้น อันสามารถพิจารณาฐานความผิดได้อย่างชัดเจน ดังเช่น กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 สามารถพิจารณาฐานความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้จาก มาตรา 5 ประกอบมาตรา 3 และกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดฐานความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เฉพาะ โดยองค์ประกอบความผิดกำหนดคุ้มครองกรณีที่เป้าหมายหรือเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียโดยเฉพาะ ปรากฏตามมาตรา 5 ประกอบมาตรา 18

โดยในส่วนของฐานความผิด ส่วนของ**ผู้กระทำ**ตรงกันทั้งสองประเทศ คือ บุคคลที่ลงมือกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การกระทำ คือ การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ กฎหมายของต่างประเทศทั้งสองประเทศได้ให้ความหมายไว้ตรงกัน ว่าเป็นการสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นการปรากฏซึ่งข้อมูลที่มีเนื้อหากระทบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้ง

ประเทศแคนาดากำหนดการกระทำนั้นเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพหรือความผาสุกของบุคคลอื่น อันเป็นลักษณะความหมายโดยกว้างต่อผลกระทบต่อสุขภาพโดยรวมทั้ง

ร่างกายและจิตใจ ส่วนประเทศออสเตรเลียกำหนดลักษณะว่าเป็นการของการข่มขู่ คุกคามอย่างร้ายแรง ชูขวัญ ทำให้กลัวอย่างร้ายแรง รั้งความอย่างร้ายแรง หรือทำให้เด็กชาวออสเตรเลียต้องอับอายอย่างร้ายแรง อันเป็นการกล่าวโดยทำนองของความร้ายแรงจากการกระทำต้องกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กอย่างมาก

อีกทั้งส่วนของประเทศแคนาดาจะกำหนดรายละเอียดที่ชัดเจนกว่าถึงวิธีการกลั่นแกล้ง ลักษณะการกระทำ ไม่ต้องอาศัยการตีความเพิ่มเติม สามารถปรับกับตัวอย่างในบทกฎหมายได้ทันที

กรรมของการกระทำ ได้แก่ กฎหมายแคนาดาระบุคุ้มครอง บุคคลทั่วไปที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือเป็นผู้ที่ปรากฏบนภาพที่ถูกเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือกรณีเด็กหรือผู้เยาว์ผู้ตกเป็นผู้เสียหาย ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของสามารถดำเนินการจัดการทางกฎหมายแทนได้ ในขณะที่กฎหมายของออสเตรเลีย มุ่งเน้นคุ้มครองส่วนของเด็กชาวออสเตรเลียที่ตกเป็นผู้เสียหายเป็นสำคัญ

แต่การกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ประเทศไทยยังไม่กฎหมายฐานความผิดไว้อย่างชัดเจน การบังคับปรับใช้กฎหมายเพื่อพิจารณาความรับผิดทางอาญา จึงพิจารณาส่วนของกฎหมายใกล้เคียง ที่มีฐานความผิดทำนองเดียวกับลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ผ่านประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นกฎหมายแม่บทของความรับผิดทางอาญา เช่น มาตรา 293 ฐานช่วยเหลือผู้อื่นฆ่าตัวตาย มาตรา 326 ฐานหมิ่นประมาท มาตรา 328 ฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 392 ฐานทำให้ผู้อื่นตกใจกลัว มาตรา 397 ฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ และพิจารณาผ่านพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 อันเป็นกฎหมายที่กำหนดความรับผิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่อาศัยคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิด เช่น มาตรา 11 ฐานส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์รบกวนการใช้งานระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น มาตรา 14 ฐานนำเข้าระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลอันมิชอบ และมาตรา 16 ฐานแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นภาพของบุคคลอื่น เป็นต้น

4) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ได้กำหนดตั้งหน่วยงาน Cyber Scan ขึ้นเป็นหน่วยงานเฉพาะตามกฎหมายในการรับเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จากผู้เสียหาย ประสานงานติดต่อกับผู้กระทำความผิด ช่วยดำเนินการไกล่เกลี่ยเบื้องต้น หรือหากไม่ประสบผลสำเร็จ หน่วยงานสามารถช่วยเหลือในการดำเนินการขั้นตอนฟ้องร้องต่อศาลด้วย

ส่วนคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ e-Safety Commissioner ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นตาม กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนในฐานะหน่วยงานอิสระที่สามารถดำเนินการประสานงานกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ออกคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไข หรือลบข้อมูลที่มีปัญหาได้ทันที อันเป็นอำนาจ

การออกคำสั่งที่กฎหมายกำหนดไว้โดยตรง ที่ให้อำนาจในการควบคุมความปลอดภัยทางไซเบอร์ในการเผยแพร่ข้อมูลอันอาจกระทบต่อเด็กชาวออสเตรเลีย และหากผู้ให้บริการที่รับคำสั่งไม่ดำเนินการภายในกำหนดเวลาจะถูกดำเนินการลงโทษทางกฎหมายต่อไปได้

ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาโดยตรงจากการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่มีเพียงการปรากฏหน่วยงานที่มีอำนาจในการดำเนินการป้องกันการกระทำผิดทางคอมพิวเตอร์อันเป็นภัยในลักษณะที่เป็นความผิดตามกฎหมายชัดเจน ที่อาจอนุমানทำงานช่วยเหลือได้ แต่มีความจำเป็นต้องดำเนินการช่วยเหลือได้หากเจ้าหน้าที่เห็นว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ดังกล่าวต้องด้วยลักษณะการกระทำผิดตามที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เช่น เจ้าพนักงานสืบสวน ประจำกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ หรืออาจเป็นเพียงหน่วยงานที่ช่วยเหลือด้านให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต ด้านสุขภาพจิต แต่ไม่ได้มีมาตรการช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ เช่น สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (Path2Health) สมาคมสมาชิกริตนส์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวทางการบัญญัติกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ของประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย จึงเห็นได้ว่าแต่ละประเทศได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญต่อปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยเฉพาะกรณีที่เกิดผลกระทบและผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชนกฎหมายได้กำหนดเคร่งครัดในเชิงเนื้อหา และวิธีการป้องกันดูแลเป็นอย่างมาก หากมีการฝ่าฝืน หรือกระทำความผิดอันเป็นการกระทำความผิดได้มีการกำหนดบทบัญญัติคุ้มครอง พร้อมทั้งมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือรวมทั้งดำเนินการช่วยแก้ปัญหาได้อย่างทันท่วงที ซึ่งแตกต่างจากแนวทางกฎหมายของประเทศไทยที่ไม่ได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน ครอบคลุมการปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 3.1 ตารางเปรียบเทียบแบบบัญญัติทางกฎหมายเรื่องการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ระหว่างกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายไทย

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
นิยามของการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์	กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 มาตรา 3	กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 มาตรา 5	ไม่มีการกำหนดนิยามเฉพาะ
รังแกทางไซเบอร์	“การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น โดยผู้กระทำมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น โดยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นยังให้มีความหมายรวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้ด้วย การสร้างหน้าเว็บเพจ บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น, การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียน	“การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย หมายถึงการกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเนื้อหาในการกระทำมีผลกระทบต่อก้าวออกสเตอเรสเสียอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคามอย่างร้ายแรง ขู่ขู่ทำให้เกิดความกลัวอย่างร้ายแรง รังควานอย่างร้ายแรง หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อม”	ส่วนนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องอื่น เช่น การยุยง การดูหมิ่น การหมิ่นประมาท เป็นต้น

หลักเกณฑ์ที่ ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
เนื้อหาหรือข้อความนั้น, การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น, การข่มขู่ คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว, การสื่อสารที่ไม่เหมาะสมในทางลามก หยาบคาย, การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด, การสร้างข้อเท็จจริงที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด, การสื่อสารที่ยุ่งงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย, การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ รวมถึงการสื่อสารอันใดที่ยุ่งหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น”	กฎหมาย Cyber-safety Act 2013 เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 19 ปี เด็ ก แ ละ เยาวชน	กฎหมาย Enhancing Online Safety Act เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี โดยตามกฎหมายได้มุ่งกำหนดคุ้มครองเด็กชาวออสเตรเลีย รวมถึงเด็กที่มีถิ่นพำนัก	ไม่มีการคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะ แต่ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญา กำหนดฐานความผิดที่ให้การคุ้มครองเด็ก ในเกณฑ์อายุที่แตกต่างกันไป ในแต่ละฐาน

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
ฐานความผิด	กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 มาตรา 5 ประกอบมาตรา 3 1. ผู้กระทำ คือ ผู้ที่กระทำการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม หรือผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ 2. การกระทำ คือ การกระทำการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม ตามความหมาย มาตรา 3(d)(f) และลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์พิจารณาประกอบ มาตรา 3(c) ตามที่ปรากฏในบทนิยามศัพท์ ส่วนของลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ คือ	ในประเทออสเตรเลีย ถือตามหลักดินแดน กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 มาตรา 5 1. ผู้กระทำ คือ ผู้ที่กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ 2. การกระทำ คือ มีการปรากฎขึ้นข้อมูลเนื้อหาใด ที่มีลักษณะที่น่าจะมีผลกระทบต่อดีทชาวออสเตรเลียหรือมุ่งเป้าหมายไปยังเด็กโดยตรง ในลักษณะของการข่มขู่ คุกคามอย่างร้ายแรง ขู่ขวัญ ทำให้กลัวอย่างร้ายแรง รังควานอย่างร้ายแรง หรือทำให้เด็กชาวออสเตรเลียต้องอับอายอย่างร้ายแรง การเข้าถึงข้อมูล หรือได้รับจากการส่งผ่านข้อมูลให้แก่เด็กชาวออสเตรเลีย ลักษณะการกระทำนั้นส่งผลกระทบโดยตรงหรืออาจเป็นผลกระทบโดยทางอ้อม	ความผิดทางอาญา ไม่มีกฎหมายเฉพาะ แต่อาจพิจารณาบางกรณีอาจปรับใช้กับบางฐานความผิดของประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560

หลักเกณฑ์ที่ ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
	การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ รวมถึง การสร้างหน้าเว็บเพจ บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหาหรือข้อความนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น การข่มขู่คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก พยาบาย การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด การสร้างข้อเท็จจริงเท็จไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การสื่อสารอื่นใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น การกระทำนั้นเป็นสาเหตุหรือ	3. กรรมของการกระทำ หรือ ผู้เสียหาย ได้แก่ เด็กชาวออสเตรเลียที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์	

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
แนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือ ความปลอดภัยของบุคคลอื่น 3. กรรมของการกระทำ หรือ ผู้เสียหาย ได้แก่ บุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางโซเชียลมีเดีย หรือเป็นผู้ที่ปรากฏบนภาพที่ถูกเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือกรณีผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กหรือผู้เยาว์ตกเป็นผู้เสียหาย 4. เจตนาของผู้กระทำ ต้องมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น	แนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือ ความปลอดภัยของบุคคลอื่น 3. กรรมของการกระทำ หรือ ผู้เสียหาย ได้แก่ บุคคลที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางโซเชียลมีเดีย หรือเป็นผู้ที่ปรากฏบนภาพที่ถูกเผยแพร่โดยไม่ได้รับความยินยอม หรือกรณีผู้ปกครอง หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กหรือผู้เยาว์ตกเป็นผู้เสียหาย 4. เจตนาของผู้กระทำ ต้องมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น	คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์: e-Safety Commissioner เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1. มีอำนาจประสานงานโดยตรง รับเรื่อง	ไม่มีหน่วยงานที่มีอำนาจทางกฎหมายรับผิดชอบโดยตรง โดยพิจารณาหน่วยงานที่มีอำนาจใกล้เคียงในการช่วยเหลือ แต่ไม่อาจดำเนินการได้เนื่องจากอำนาจของบางหน่วยงานไม่ครอบคลุมเพียงพอต่อปัญหาการ
หน่วยงานที่รับผิดชอบ	หน่วยงาน Cyber Scan เป็นหน่วยงานสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1. ช่วยเหลือประสานงานเบื้องต้น และให้คำแนะนำในการยื่นคำร้องต่อศาล	คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์: e-Safety Commissioner เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้ 1. มีอำนาจประสานงานโดยตรง รับเรื่อง	

หลักเกณฑ์ที่ปรากฏ	รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศไทย
2. รับเรื่องร้องเรียนจากผู้เสียหาย ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเบื้องต้นโดยการประสานงานขอความร่วมมือไปยังผู้กระทำความผิดในการ แก้ไขปัญหา	2. รับเรื่องร้องเรียนจากผู้เสียหาย ช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาเบื้องต้นโดยการประสานงานขอความร่วมมือไปยังผู้กระทำความผิดในการ แก้ไขปัญหา	ร้องเรียน ประสานงานสั่งผู้ให้บริการลบข้อมูล หากเพิกเฉย ดำเนินการร้องต่อศาล	กลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หน่วยงานรัฐ
3. ดำเนินการประสานงาน ช่วยเจรจาคืนรถ เกลี้ยเบื้องต้น กับผู้กระทำความผิด เพื่อขอให้ทำการลบหรือถอดข้อมูลดังกล่าวออกจากระบบ	3. ดำเนินการประสานงาน ช่วยเจรจาคืนรถ เกลี้ยเบื้องต้น กับผู้กระทำความผิด เพื่อขอให้ทำการลบหรือถอดข้อมูลดังกล่าวออกจากระบบ	2. การส่งเสริมความปลอดภัยทางออนไลน์ สำหรับชาวออสเตรเลีย	สามารถดำเนินการช่วยเหลือนได้แต่ต้องดำเนินการตามขั้นตอนร้องทุกข์ แต่หน่วยงานไม่สามารถดำเนินการแก้ไข ลบข้อมูลที่เป็นปัญหาได้โดยทันที แต่อาจต้องประสานงานกับผู้ให้บริการ หรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจระดับสูงที่ออกคำสั่งลบได้
4. อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือผู้เสียหายในการ ดำเนินการทางศาล เพื่อขอคำสั่งคุ้มครองจากศาลต่อไปด้วย	4. อำนาจหน้าที่ช่วยเหลือผู้เสียหายในการ ดำเนินการทางศาล เพื่อขอคำสั่งคุ้มครองจากศาลต่อไปด้วย	3. การจัดการระบบร้องเรียนสำหรับเนื้อหา การกลั่นแกล้งทางอินเทอร์เน็ตที่กำหนด เป้าหมายไปที่เด็กชาวออสเตรเลีย	ข้อมูลคอมพิวเตอร์ มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาล ขอลบหรือแก้ไขข้อมูลที่ต้องห้าม มาตรา 20 พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550
		4. การจัดการระบบการร้องเรียนและการคัดค้านสำหรับการเผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นโดยไม่ได้รับความยินยอม	2. กองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี รับเรื่องร้องทุกข์ในความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และดำเนินการประสานงานกับ
		5. การประสานงานกิจกรรมของหน่วยงานในเครือจักรภพหน่วยงานและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางออนไลน์ สำหรับเด็ก	
		6. การบริหารจัดการโครงสร้างเนื้อหาออนไลน์ ภายใต้พระราชบัญญัติการบริหารกระจายเสียง พ.ศ. 2535	

หลักเกณฑ์ที่ ปรากฏ รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศไทย	พนักงานเจ้าหน้าที่ 3. ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ 4. สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข สาธารณสุข หน่วยงานเอกชน รับเรื่องร้องทุกข์และดำเนินการช่วยเหลือในการให้คำปรึกษาคลายทุกข์ สุขภาพจิตเท่านั้น โดยไม่มีการช่วยเหลือทางกฎหมายเป็นการเฉพาะ 1. มูลนิธิแพथทูเฮลท์ (Path2Health) 2. สมาคมสมาธิจิตแห่งประเทศไทย
---	--

บทที่ 4

การวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลการกลั่นแกล้ง รังแกทางไซเบอร์ในกรณีเด็กและเยาวชน

เนื่องด้วยช่องทางการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันมีการกระทำผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ มีการใช้เครื่องมือและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในการเชื่อมต่อกันผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่มีความสลับซับซ้อนเรียกได้ว่าเป็นระบบไซเบอร์ เป็นผลให้รูปแบบการกระทำต่าง ๆ ที่มีการกำหนดให้เป็นความผิดตามกฎหมาย รวมถึงการกระทำต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนความรุนแรงและรูปแบบที่สร้างความเดือดร้อน กระทบสิทธิต่อบุคคลอื่น สามารถกระทำได้ผ่านระบบไซเบอร์ แทนการกระทำต่อบุคคลอื่นทางกายภาพแบบดั้งเดิม

โดยปัจจุบันปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ปรากฏให้พบเห็นได้ทั่วไป โดยง่าย เนื่องจากการใช้งานเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นสื่อกลางการเผยแพร่ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นสาธารณะมากขึ้น มีผู้เข้ามาใช้งานการสื่อสาร ค้นหา แลกเปลี่ยนข้อมูล ที่แม้จะไม่ได้รู้จักกันก็สามารถเข้าถึงข้อมูลต่อบุคคลหนึ่งโพสต์ลงไว้ได้ การใช้งานที่มีความหลากหลายของบุคคลอย่างไม่จำกัด เพศ อายุ สัญชาติ เชื้อชาติ เป็นผลให้มีผู้ไม่ประสงค์ดีกระทำการกลั่นแกล้งบุคคลหนึ่ง สร้างความเจ็บปวดที่รุนแรงต่อร่างกาย จิตใจ และความรู้สึกได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่มีการกระทำต่อผู้เสียหายที่เป็นเด็กและเยาวชนไทยอย่างมาก¹⁷⁶ ทำให้การกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นในโลกออนไลน์ (online world) แต่ส่งผลกระทบต่อผู้ตกเป็นเหยื่อในโลกแห่งความเป็นจริงด้วย (offline world) ทำให้ผู้ตกเป็นเหยื่ออยู่ในภาวะซึมเศร้าและตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด¹⁷⁷

¹⁷⁶ ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์, รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562, ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://inetfoundation.or.th/Welcome/showmedia?id=138>

¹⁷⁷ ดวงเด่น นาคสีหราช, ทัศนคติและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย: ศึกษากรณีนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, CMU Journal of Law and Social Sciences 12, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562), 135-171.

สภาพปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อเด็กและเยาวชนไทยนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของไทยหลายฉบับที่แสดงให้เห็นถึงว่าเด็กและเยาวชนได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกส่งผลต่อสภาพจิตใจ และนำไปสู่ปัญหาทางการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งในต่างประเทศได้มีเหตุการณ์ร้ายแรงอันเกิดจากผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งนำไปสู่การตื่นตัว และให้ความสำคัญแก่ปัญหาดังกล่าว มีการบัญญัติตราเป็นกฎหมายเฉพาะแล้วดังที่ได้ศึกษาในส่วนของบทที่ 3 กฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา และกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มาแล้วข้างต้น

โดยเมื่อพิจารณาปัญหาหลักของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะในประเทศไทยนั้น เป็นภัยเงียบที่มีผลกระทบปรากฏให้เห็นได้เป็นประจำ แต่ยังไม่ได้รับการแก้ไขโดยรัฐ หรือกระบวนการทางกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในการกำหนดลักษณะของการกระทำความผิดทางไซเบอร์นี้ให้เป็นความผิดทั้งในทางแพ่งก็ยังไม่มีความหมายที่กำหนดให้ได้รับค่าสินไหมทดแทนเช่นกัน¹⁷⁸ หรือทางอาญา ในการดำเนินการเอาผิดต่อผู้กระทำความผิด จึงเป็นเหตุที่ทำให้ผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบต้องดำเนินการแก้ไข หลีกหนีด้วยตนเอง หรือหากต้องการดำเนินการต่อไปได้ ดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดผ่านช่องทางของกฎหมาย ก็จะต้องพยายามปรับบทลักษณะของการกระทำที่เกิดขึ้นกับตนเองกับบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ เช่น ความผิดฐานละเมิดโดยการกล่าวหรือใส่ข่าว การดำเนินคดีอาญาฐานหมิ่นประมาท ฐานดูหมิ่น ฐานความผิดหลอกลวงในการข่มเหงรังแก การต้องนำประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้กับพฤติการณ์อันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งก็มีข้อจำกัดในการปรับใช้ เนื่องจากลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นการกระทำความผิดทางไซเบอร์นั่นเอง¹⁷⁹ หรือพยายามปรับบทกับความผิดในกฎหมายเฉพาะ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่มีอยู่ แต่มิได้มีการบัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะโดยตรงเป็นผลให้การดำเนินการทางกฎหมายของผู้เสียหายอาจเป็นไปได้โดยยาก และหรือเมื่อดำเนินการไปแล้วไม่ได้รับการเยียวยาอย่างแท้จริง เนื่องด้วยการแพ็คดีในชั้นศาล ถูกยกฟ้อง จากการที่ดำเนินการฟ้องร้องไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่อาจปรับใช้ตีความบทบัญญัติของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับองค์ประกอบฐานความผิดนั้นได้

โดยผู้เขียนจึงขอดำเนินการวิเคราะห์ถึงปัญหาทางกฎหมายในส่วนบทนิยามศัพท์ การกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชนผู้ควรได้รับความคุ้มครองเป็นพิเศษ ฐานความผิด และหน่วยงานรับผิดชอบ

¹⁷⁸ ภัชชา อารงอาจริยกุล, “ความรับผิดชอบทางละเมิดและการเยียวยาความเสียหายกรณีการกลั่นแกล้งรังแกในเด็ก,” *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์* 12, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2562), 683.

¹⁷⁹ ณัชชา ศรีขจร, *เรื่องเดิม*.

ซึ่งเป็นปัญหาข้อจำกัดทางกฎหมายของไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศแคนาดาและประเทศออสเตรเลียที่มีการกำหนดได้เป็นกฎหมายเฉพาะดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

บทนิยามศัพท์ เป็นส่วนสำคัญของกฎหมาย เนื่องด้วยเป็นส่วนที่ช่วยในการกำหนดความหมายของถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติทางกฎหมายเรื่องต่าง ๆ ซึ่งถ้าบทบัญญัติกฎหมายใดมีการกำหนดบทนิยามศัพท์ไว้อย่างชัดเจน จะสามารถช่วยให้การพิจารณาหลักกฎหมายนั้นเป็นไปโดยง่าย มีความเข้าใจได้ชัดเจนตรงกัน โดยไม่ต้องอาศัยการตีความ เพื่อค้นหาความหมายที่ตรงตามเจตนารมณ์ทางกฎหมาย โดยบทนิยามศัพท์สามารถค้นหาได้โดยตรงจากบทบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ เป็นประการสำคัญ

เมื่อประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกเป็นการเฉพาะ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ที่ถือเป็นการกระทำความผิดที่อาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือช่วยในการกระทำความผิด บทนิยามศัพท์ที่ปรากฏในประเทศไทยจึงสามารถพิจารณาได้เพียงจากหลักการ แนวคิด ที่นักวิชาการได้ให้ความเห็นไว้เพียงเท่านั้น

เมื่อศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริง พบว่าหลากหลายคดีของประเทศไทยที่มีลักษณะการกระทำพื้นฐานเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ กระบวนการแก้ปัญหาเบื้องต้นสำหรับผู้เสียหายไม่มีช่องทางกฎหมาย หรือหน่วยงานที่ชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือ ทำให้หลายครั้งผู้เสียหายพยายามหลีกเลี่ยงด้วยตนเอง และปล่อยให้เวลาช่วยเยียวยา หรือบางรายอาจทำการดำเนินการร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานตำรวจ¹⁸⁰ แต่เจ้าพนักงานตำรวจกลับเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่และไม่มีกฎหมายกำหนดความผิดไว้สำหรับการกระทำที่เกิดความเสียหายขึ้น หรือหากต้องปรับกับความผิดทางอาญาฐานอื่นก็เป็นความยุ่งยากที่จะค้นคว้าหาข้อมูล จึงไม่รับแจ้งความแต่อย่างใด ช่องทางที่ผู้เสียหายจะแก้ปัญหาได้จึงทำได้อย่างมากเพียงการลงบันทึกประจำวัน และอาจนำข้อมูลไปติดต่อกับผู้ให้บริการหลักของสื่อทางไซเบอร์ที่ปรากฏการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อตนเอง เพื่อขอความช่วยเหลือในการลบ หรือดำเนินการแก้ไขประการใด ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการอย่างเป็นส่วนตัว และไม่มีการนำเสนอเป็นข่าวชัดเจน เพราะอาจเป็นการผลกระทบต่อชื่อเสียงหรือมีผลกระทบต่อดำเนินหน้าที่การทำงานของผู้นั้น

¹⁸⁰ เติลินวิธ, ปอเปี๊ยะ โร้แรงจذبเสียหีนให้สองแสนเป็นเมียน้อย, ค้นวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.

หากในกรณีที่ผู้เสียหายที่มีศักยภาพสามารถดำเนินการฟ้องร้องเอาผิดต่อตัวผู้กระทำผิดได้เอง ทนายความมีความจำเป็นจะต้องมีการเลือกใช้บทกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงที่สุดกับลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจริงมาปรับใช้เพื่อดำเนินการฟ้องร้อง เช่น คดีหมายเลขดำที่ อ466/2563¹⁸¹ พฤติการณ์แห่งคดีจำเลยได้กระทำการกลั่นแกล้งกล่าวหาโจทก์ลงบนสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก) ให้บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ กล่าวหาว่าโจทก์ว่าจ้างให้จำเลยทำงานตามความต้องการของโจทก์และตามที่ตกลงกันแล้วโจทก์ไม่ชำระค่าจ้าง โจทก์เป็นคนไม่รับผิดชอบ ซึ่งไม่เป็นความจริง ข้อเท็จจริงแล้วเป็นเรื่องที่จำเลยผิดสัญญาเอง อีกทั้งจำเลยยังได้เผยแพร่ภาพใบหน้าของโจทก์ประกอบด้วย ทำให้โจทก์ได้รับความเดือดร้อนสร้างความเสียหายต่อชื่อเสียงและส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของโจทก์อย่างมาก เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ทางทนายความโจทก์ได้พยายามปรับบทกฎหมายที่ใกล้เคียงกับลักษณะการกระทำความผิด โดยดำเนินการฟ้องร้องในฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 เนื่องด้วยเป็นฐานความผิดที่มีความใกล้เคียงกับลักษณะการกระทำความผิดที่สุด แต่เมื่อถึงชั้นศาล ศาลได้ดำเนินการใกล้เคียงเพื่อให้ยอมความกัน และให้โจทก์ถอนฟ้อง

เห็นได้ว่าเมื่อข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่มีสาเหตุจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่การดำเนินคดีจริงทนายความต้องพยายามเลือกใช้บทกฎหมายที่ใกล้เคียง และฟ้องด้วยข้อหาที่อาจจะไม่ตรงกับลักษณะความผิดที่เกิดขึ้นแท้จริง เพื่อให้รูปคดีสามารถดำเนินการฟ้องร้องได้ และเมื่อคดีสู่ชั้นศาลก็จะดำเนินการให้คู่ความใกล้เคียงให้มีการยอมความกัน เนื่องด้วยโทษที่กำหนดในฐานความผิดตามฟ้องมีโทษสูง และไม่มีลักษณะวิธีการเพื่อการเยียวยาด้วยวิธีอื่นที่กำหนดไว้ชัดเจน อันเป็นการเยียวยาในเบื้องต้นโดยทันทีที่เกิดปัญหา แต่ต้องเป็นการรอให้ศาลมีคำพิพากษาเสียก่อนจึงจะมีคำสั่งเพื่อให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการแก้ไข ซึ่งล่วงเลยจนมาถึงขั้นไต่สวนมูลฟ้อง หรือชั้นพิจารณา ผู้กระทำความผิดจึงลอยนวล และสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้เสียหายเป็นอย่างมาก

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศในหลาย ๆ ประเทศ เดิมไม่มีกฎหมายเฉพาะ หรือไม่มีการให้นิยามความหมายถึงการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ ศาลเลือกปรับใช้บทกฎหมายที่มีแต่เมื่อไม่ครบองค์ประกอบความผิดจึงต้องยกฟ้องโจทก์ไป เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา คดี United States v. Lori Drew ฟ้องร้องในฐานจงใจเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตซึ่งข้อมูลที่ได้รับการป้องกัน 18 USC 1030(a)(2)(c) and (b)(2)(c) ตามพระราชบัญญัติการ

¹⁸¹ ศาลอาญา คดีหมายเลขดำที่ อ466/2563

ฉ้อโกงและการใช้คอมพิวเตอร์ในทางที่ผิด (The Computer Fraud and Abuse Act : CFAA)¹⁸² แต่ผู้พิพากษาได้ตัดสินว่าไม่เป็นความผิดตามที่ฟ้องมา เพราะการตีความว่าผู้กระทำความผิดละเมิดข้อตกลงในการให้บริการ จะทำให้เป็นการตีความกฎหมายกว้างเกินไป¹⁸³ ปัญหานี้นำไปสู่การที่ สภานิติบัญญัติของรัฐมิสซูรี ได้แก้ไขกฎหมายล่วงละเมิดของรัฐ โดยเพิ่มเติมรวมบทลงโทษสำหรับการกลั่นแกล้งทางคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่นเพิ่มเติมเป็นการเฉพาะ สร้างความชัดเจนในการนำไปใช้ลงโทษ

ประเทศแคนาดา คดี Rehtaeh Parsons เหตุการณ์ฆ่าตัวตายของ Rehtaeh Parsons ¹⁸⁴ ศาลได้พิจารณาตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดคนที่ 1 ในความผิดฐานสร้างภาพอนาจารเด็ก แต่ได้รับการปล่อยตัวโดยมีเงื่อนไขคุมความประพฤติ 1 ปี และลงโทษผู้กระทำความผิดคนที่ 2 ในความผิดฐานเผยแพร่สื่อลามกอนาจารเด็ก พินิจพิจารณารองโทษและถูกสั่งควบคุมความประพฤติ 1 ปี จึงเห็นได้ว่าในขั้นตอนตำรวจอ้างว่าพยานหลักฐานไม่เพียงพอ ไม่อาจเอาผิดผู้กระทำความผิดได้ตามองค์ประกอบความผิดกฎหมายที่มีอยู่จึงไม่ดำเนินคดีต่อ แต่ต่อมาภายหลังได้ดำเนินการคดี จนศาลได้พิจารณาจากบทบัญญัติที่มีในขณะนั้นทำให้ศาลจำต้องพิจารณาลงโทษสถานเบา เนื่องด้วยผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ ปรากฏรายงานคดีของ Rehtaeh Parsons ¹⁸⁵ ต่อมานำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้น กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017

¹⁸² Legal Information Institute, **18 U.S. Code § 1030.Fraud and related activity in connection with computers**, Retrieved August 10, 2020 from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1030>

¹⁸³ Kim Zetter, **Lori Drew not guilty of Felonies in Landmark Cyberbullying Trial**, Retrieved August 10, 2020 from <https://www.wired.com/2008/11/lori-drew-pla-5/>

¹⁸⁴ Paula Newton, **Canadian teen commits suicide after alleged rape, bullying**, Retrieved October 26, 2019 from <https://edition.cnn.com/2013/04/10/justice/canada-teen-suicide/index.html>

¹⁸⁵ Murray D. Segal, **Independent Review of the Police and Prosecution Response to the Rehtaeh Parsons Case**, Retrieved August 10, 2020 from <https://novascotia.ca/segalreport/Parsons-Independent-Review.pdf>

ประเทศออสเตรเลีย คดี Shane Philip Gerade v. Allem Halkic จากการรายงานผลคดี¹⁸⁶ Shane Gerada ถูกฟ้องและให้การรับสารภาพในข้อหาสะกดรอย ศาลพิพากษาลงโทษโดยการให้ทำงานบริการสังคมจำนวน 200 ชั่วโมง¹⁸⁷ โดย Peter Reardon ผู้พิพากษาให้ความเห็นว่าผู้กระทำความผิดไม่ตั้งใจหรือยุยงให้ผู้เสียหายฆ่าตัวตาย และให้ความเห็นว่าการใช้สื่อสังคมออนไลน์มีโอกาในการเกิดการกลั่นแกล้งขึ้นได้¹⁸⁸ คดีนี้ถูกวิจารณ์จากนักวิชาการหลายแนวทาง จนทำให้เป็นส่วนหนึ่งที่นำมาสู่การบัญญัติกฎหมายเฉพาะ Enhancing Online Safety Act 2015 ในการป้องกันเยาวชนจากการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ของประเทศออสเตรเลียที่จะช่วยลดปัญหาการเกิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ได้ลดลงและนำไปสู่การป้องกันปัญหาในเบื้องต้นที่เกิดปัญหาการกลั่นแกล้งขึ้นได้อย่างทันที่

เห็นได้ว่าก่อนมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในต่างประเทศนั้น แต่ละประเทศล้วนเกิดเหตุการณ์ความสูญเสียร้ายแรงจากผลของการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ไม่อาจปรับใช้กับฐานความผิดของกฎหมายที่มีอยู่ได้เพียงพอ เนื่องด้วยบทนิยามศัพท์ของแต่ละฐานความผิดไม่ครอบคลุมที่จะปรับใช้ลงโทษการกระทำนั้น ๆ ได้อย่างชัดเจน

เมื่อพิจารณาผลภายหลังการที่ประเทศออสเตรเลียมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะพบว่ามีจำนวนปัญหาที่เกิดขึ้นลดลง และการกำหนดนิยามศัพท์ความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ การจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ที่เป็นหน่วยงานหลักในการบังคับใช้และดำเนินการควบคุมการกลั่นแกล้งเบื้องต้นได้ดำเนินการแก้ไขปัญหารับข้อร้องเรียนที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กว่า 830 คดี ทำงานร่วมกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ 14 ราย ประสานงานร่วมกับหน่วยงาน Kids Helpline ที่บริการให้คำปรึกษาทางโทรศัพท์แบบส่วนตัวแก่เด็กและเยาวชน กว่า 6,940 คน ดำเนินการสอบสวน

¹⁸⁶ Coroner Court of Victoria, **Inquest into the Death of Allem Halkic**, Retrieved August 10, 2020 from https://www.coronerscourt.vic.gov.au/sites/default/files/2018-12/allemhalkic_065509.pdf

¹⁸⁷ Jordan and Simon, **Cyber-bullying in Ausrtalia**, Retrieved August 10, 2020 from <https://cybercrime2013.wordpress.com/findings-and-research/australian-cases/>

¹⁸⁸ Selma Milovanovic, **Man avoids jail in first cyberbullying case**, Retrieved August 10, 2020 from <https://www.theage.com.au/national/victoria/man-avoids-jail-in-first-cyber-bullying-case-20100408-rv3v.html>

กว่า 25,300 ครั้ง¹⁸⁹ ส่วนคดีใดที่มีความร้ายแรงหรือไม่สามารถแก้ปัญหาได้ จึงจะนำไปดำเนินการฟ้องร้องต่อศาล และศาลยังสามารถปรับบทกฎหมายลงโทษได้ทันทีทั้งที่เนื่องจากพิเคราะห์กับนิยามศัพท์และฐานความรับผิดชอบที่กำหนดเป็นการเฉพาะได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับต่างประเทศก่อนมีการกำหนดกฎหมายเฉพาะ ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มีความรุนแรง และไม่อาจปรับใช้กับกฎหมายที่มีอยู่เดิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าศาลจะพิจารณาปรับกับบทกฎหมายความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ก็ล้วนยังไม่อาจครอบคลุมถึงลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ และเมื่อเกิดคดีที่มีความเสียหายร้ายแรงและจนเกิดกระแสประเด็นการตั้งคำถามถึงบทบาทของกฎหมายที่มีอยู่ไม่อาจบังคับใช้ลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่ละรัฐจึงได้บัญญัติกฎหมายเฉพาะและกำหนดบทนิยามเฉพาะขึ้นเพื่อสร้างความชัดเจนให้มีการปรับใช้ป้องกันและลงโทษต่อผู้กระทำความผิดนั้น

สำหรับประเทศไทยในปัจจุบันปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ได้มีการถูกกล่าวถึงมากขึ้นอย่างเป็นวงกว้าง แต่สภาพสังคมและกฎหมายที่มีอยู่ไม่เอื้อต่อการที่ผู้เสียหายเข้าถึงเพื่อคุ้มครองสิทธิของตนเท่าที่ควร เนื่องด้วยเกรงว่าความร้ายแรงของลักษณะการกระทำผิดที่เกิดขึ้นไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่ จึงไม่มีการดำเนินคดีทางศาลปรากฏให้เห็นเท่าที่ควร

ผู้เขียนเห็นว่าควรให้มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ขึ้นเป็นการเฉพาะ เพราะจะทำให้ศาลได้สามารถปรับใช้บทกฎหมายได้จริง สอดคล้องกับลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นหากคดีถูกนำขึ้นในชั้นพิจารณาในชั้นศาล และเป็นบทบัญญัติที่อาจกำหนดโทษที่เบากว่าบทบัญญัติความผิดฐานอื่นที่มีความใกล้เคียงกัน เช่น ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างช่องทางให้ศาลได้มีโอกาสเลือกปรับใช้บทกฎหมายได้ กล่าวคือ อาจมีการฟ้องมาหลายฐานความผิด จากการกระทำความผิดกรรมเดียวผิดกฎหมายหลายบท ศาลสามารถปรับบทลงโทษในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ ถ้าไม่เข้าฐานความผิดอื่นตามฟ้อง และเพื่อเป็นช่องทางการแก้ปัญหาเบื้องต้นสำหรับผู้ได้รับความเดือดร้อนดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างทันที

โดยในราชบัณฑิตยสภา ได้ให้นิยามความหมายของคำศัพท์ของการกลั่นแกล้งรังแกไว้ว่า การกระรานทางไซเบอร์ (Cyber bully) หมายถึง การกลั่นแกล้ง การให้ร้าย การด่าว่า การข่มเหง หรือการ

¹⁸⁹ Australian Government Department of Communications and the Arts, *Reviews of the Enhancing Online Safety Act 2015 and the Online Content Scheme—discussion paper*, June 2018.

รังแกผู้อื่นทางสื่อสังคมต่าง ๆ เช่น เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์¹⁹⁰ ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า การให้ความหมายของราชบัณฑิตยสถานนั้นได้ให้ความหมายอันแสดงให้เห็นถึงลักษณะของตัวอย่างการกระทำ และวิธีการกระทำที่ปรากฏออกมา แต่ยังไม่ครอบคลุมความหมายที่ชัดเจนเพียงพอ

การค้นหาคำความหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงได้พิจารณาองค์ประกอบร่วมของความหมายที่ได้จากหลักการ แนวคิด ตามแนวทางที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ แบ่งได้เป็น

- 1) ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก เป็นบุคคลใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลที่มีอำนาจทางกายภาพเหนือกว่าเหยื่อ
- 2) วิธีหรือรูปแบบการกระทำเป็นเช่นใดก็ได้ เช่น การเขียนข้อความ เสียง คลิปวิดีโอ ภาพ ล้อเลียน เป็นต้น
- 3) โดยวิธีการกระทำผ่านการใช้เทคโนโลยี วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ตปรากฏอยู่ในระบบไซเบอร์
- 4) ลักษณะการกระทำซ้ำ ๆ มากกว่า 1 ครั้ง
- 5) มีการกระทำที่มีเจตนาสร้างความเจ็บปวดหรือความเสียหายอื่นใดต่อเหยื่อ

อีกทั้งเมื่อพิจารณาส่วนกฎหมายไทยในประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 อันเป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงและสอดคล้องกับการค้นหามาตรการทางกฎหมายที่ลงโทษการกระทำความผิดดังกล่าว ก็ไม่ปรากฏบทนิยามศัพท์ไว้ แต่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริง ลักษณะพฤติกรรม ที่ผู้กระทำความผิดทำขึ้นเป็นรายกรณี เมื่อเทียบพิจารณาบทบัญญัติทางกฎหมายที่ใกล้เคียงบทนิยามศัพท์ที่สุด คือประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397 วางหลักว่า ผู้ใดกระทำความผิดด้วยประการใด ๆ ต่อผู้อื่น อันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ ต้องระวางโทษ

ส่วนองค์ประกอบความรับผิดของมาตรานี้ ได้มีการนิยามไว้ถึงการรังแก คุกคาม การสร้างความอับอายเดือดร้อน ซึ่งครอบคลุมความหมายลักษณะเช่นเดียวกับที่ปรากฏตามราชบัณฑิตยสถานรวมทั้งเป็นการกระทำที่มีเจตนาสร้างความเจ็บปวด หรือความเสียหายต่อผู้ถูกระทำ เช่นเดียวกับลักษณะความหมายที่ได้มีการให้ความหมายในทางวิชาการ แต่อย่างไรก็ตามบทบัญญัติดังกล่าวนี้ก็ได้ระบุชัดลักษณะการกระทำให้ครอบคลุมรวมถึงการกระทำบนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ สังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ หรือทางไซเบอร์ อันถือเป็นเครือข่ายที่พบการกระทำการกลั่นแกล้งรังแก

¹⁹⁰ ราชบัณฑิตยสภา, คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี

สารสนเทศ มติเมื่อ 28 มิถุนายน 2562, ค้นวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 จาก

<https://www.facebook.com/RatchabanditThai/photos/a.2527569647301115/2527570907300989/?type=3&theater>

ได้เป็นจำนวนมาก และเป็นองค์ประกอบสำคัญอันอาจช่วยในการปรับบทลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดนั้นได้

ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาวิเคราะห์กลุ่มประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์บัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ดังเช่น ประเทศแคนาดา ได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะของรัฐ Nova Scotia กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 และประเทศออสเตรเลีย กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ได้ปรากฏบทนิยามศัพท์การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้อย่างชัดเจน จึงไม่เกิดปัญหาในการค้นหาความหมายเพื่อพิจารณาความรับผิดและการลงโทษ

รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 มาตรา 3 วางหลักว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารโดยตรงหรือโดยอ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น โดยผู้กระทำมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น

โดยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นยังให้ความหมายรวมถึงการกระทำดังต่อไปนี้ด้วยการสร้างหน้าเว็บเพจ บล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหาหรือข้อความนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น การข่มขู่ คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก หยาดคาย การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด การสร้างข้อเท็จจริงที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การสื่อสารอื่นใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น¹⁹¹

ประเทศออสเตรเลีย กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 มาตรา 5 วางหลักว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย คือการกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเนื้อหาในการกระทำมีผลกระทบต่อเด็กชาวออสเตรเลียอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคาม ขู่ขวัญทำให้เกิดความกลัว รังควาน หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อม¹⁹²

เมื่อพิจารณาความหมายและบทนิยามศัพท์ของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามกฎหมายข้างต้น ผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่าปรากฏว่ามีองค์ประกอบสำคัญร่วมกัน กล่าวคือ

¹⁹¹ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, Section 3.

¹⁹² Enhancing Online Safety Act 2015, Section 5.

1) ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก

กฎหมายของทั้งสองประเทศมิได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะ จึงตีความได้ว่าเป็นบุคคลโดยทั่วไป บุคคลใดก็ได้ ไม่จำกัดว่าต้องมีอายุเพียงใด เพียงเป็นบุคคลที่มีการกระทำการนั้นโดยตรง

2) วิธีหรือรูปแบบการกระทำ

ประเทศแคนาดา กำหนดว่าเป็นการสื่อสารโดยตรงและโดยอ้อม ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ส่วนประเทศออสเตรเลีย กำหนดว่าเป็นการกระทำ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์

ซึ่งทั้งสองประเทศได้กำหนดวิธีการกระทำผ่านการใช้เทคโนโลยี วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ผ่านอินเทอร์เน็ต เนื่องจากการปรากฏอยู่ในระบบไซเบอร์ มีได้หลายรูปแบบและหลายวิธีการทั้งการเขียนข้อความ เสียง คลิปวิดีโอ ภาพล้อเลียน เป็นต้น

3) เจตนา

ประเทศแคนาดา กำหนดว่าผู้กระทำต้องมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผล หรือกระทำการโดยขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลต่อบุคคลอื่น

ประเทศออสเตรเลีย กำหนดว่า ลักษณะการกระทำต้องมีลักษณะที่บุคคลโดยทั่วไปสามารถเข้าใจเนื้อหาของกรกระทำได้ว่าอาจทำให้เกิดกระทบต่อเด็ก กล่าวอีกนัยหนึ่ง ต้องเป็นเจตนาที่วิญญูชนทั่วไปเห็นได้ว่าอาจมีผลกระทบได้

4) ลักษณะ

ประเทศแคนาดา กำหนดว่า ลักษณะการกระทำเป็นได้หลายทาง เช่น การสร้างหน้าเว็บเพจบล็อก หรือหน้าโปรไฟล์ที่แสดงตัวตนของผู้อื่น การปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นในฐานะเป็นผู้เขียนเนื้อหาหรือข้อความนั้น การเปิดเผยข้อเท็จจริงส่วนตัวของผู้อื่นหรือทำลายความเชื่อมั่นของผู้อื่น การข่มขู่คุกคาม หรือทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัว การสื่อสารที่ไม่เหมาะสม ในทางลามก หยาบคาย การสื่อสารไปในทางที่ล่วงละเมิด การสร้างข้อเท็จที่ผิดไป ทำให้เกิดความเข้าใจผิด การสื่อสารที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำการฆ่าตัวตาย การหมิ่นประมาทหรือดูถูกผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการเลือกปฏิบัติ การสื่อสารอื่นใดที่ยุยงหรือส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำการใด ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น

ประเทศออสเตรเลีย กำหนดว่า ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคาม ขู่ขวัญทำให้เกิดความกลัว รังควาน หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง

5) ผลกระทบ

ประเทศแคนาดา กำหนดว่า ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น

ประเทศออสเตรเลีย กำหนด อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อมทำให้เกิดความกลัว รังควาน หรือทำให้ขายหน้าอย่างร้ายแรง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบบทนิยามศัพท์กฎหมายของประเทศแคนาดาและประเทศออสเตรเลีย กับบทนิยามศัพท์ตามแนววิชาการพบว่า มีลักษณะใกล้เคียงกัน ในการกระทำที่ต้องมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน รำคาญ หรือสร้างความกลัวแก่ผู้นั้น โดยวิธีการกระทำเป็นการกระทำโดยตรง หรือโดยอ้อมผ่านสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้การกลั่นแกล้งนั้นปรากฏบนโลกไซเบอร์ แต่ในส่วนของนิยามศัพท์ทางกฎหมายของทั้งสองประเทศนั้น ปรากฏว่าไม่มี การกำหนดเรื่องลักษณะการกระทำที่ต้องมีการทำซ้ำ ๆ ขึ้นอย่างน้อยตั้งแต่สองครั้งขึ้นไป ผู้เขียนจึงเห็นว่ากฎหมายอาจมุ่งหมายไปที่เจตนาของผู้กระทำเป็นสำคัญ และลักษณะผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ผู้เสียหาย ที่กฎหมายมุ่งรับรองคุ้มครองในสวัสดิภาพความปลอดภัยทางจิตใจของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นได้ว่าประเทศที่มีการกำหนดมีบทกฎหมายคุ้มครองรับรองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ เช่น รัฐ Nova scotia ประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย ได้เล็งเห็นถึงภัยร้ายแรงที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขภาพกาย จิตใจของประชาชนในสังคมโดยรวม จึงออกเป็นกฎหมายเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งกฎหมายนั้นได้กำหนดบทนิยามศัพท์ ความหมายเอาไว้ อันเป็นสร้างความแน่นอนชัดเจนของการกระทำความผิด ทำให้บุคคลโดยทั่วไปทราบลักษณะการกระทำความผิด เกรงกลัวต่อกฎหมาย และหลีกเลี่ยงที่จะทำการที่เข้าข่ายความผิดดังกล่าว อีกทั้งผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมสามารถหยิบยกหลักกฎหมายเฉพาะนั้นมาใช้ในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดได้โดยง่าย และมีแนวทางในการเยียวยาช่วยเหลือเหยื่อผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์อย่างชัดเจน เกิดการบังคับใช้มาตรการป้องกันและการลงโทษได้อย่างครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ

อีกทั้งยังมีข้อสังเกตในส่วนของ การให้ความหมายส่วนบทนิยามศัพท์ของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามแนวทางที่ศึกษาทฤษฎีและความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้แนวทางความหมายว่าต้องมีลักษณะการกระทำซ้ำ ๆ หรือการกระทำมากกว่าหนึ่งครั้ง ในขณะที่แนวทางการกำหนดบทนิยามศัพท์ของกฎหมายต่างประเทศที่ให้ไว้ในกฎหมายเฉพาะทั้งสองประเทศที่ศึกษามาข้างต้น ไม่ได้กำหนดถึงรูปแบบการกระทำที่จะต้อง มีลักษณะของการกระทำความผิดนั้น ๆ ซ้ำอีกครั้งมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่นิยามกำหนดเพียงหลักการ ลักษณะของเจตนากระทำของผู้กระทำและมีผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายเป็นสำคัญ ก็ครบองค์ประกอบของบทนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นความผิดแล้ว ดังนั้นแม้ว่าการกระทำกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นเกิดขึ้นครั้งแรกก็ตาม ก็ถือว่าเป็นการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้แล้ว ทำให้ส่วนของรูปแบบจำนวนการกระทำซ้ำของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในส่วนนี้มีความแตกต่างระหว่างแนวทางตามทฤษฎี และแนวทางที่ปรากฏในส่วนของบทนิยามศัพท์ของกฎหมายเฉพาะ

โดยแนวทางการการบัญญัตินิยามศัพท์ตามกฎหมายเฉพาะของทั้งสองประเทศที่ได้ศึกษามาข้างต้น กำหนดให้มีความสำคัญในส่วนของเจตนามุ่งร้ายของผู้กระทำ หรือการกระทำที่ผู้กระทำ

ประมาทอย่างร้ายแรงไม่ระวังการเผยแพร่ข้อมูลที่มีลักษณะเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันสามารถสร้างผลกระทบต่อผู้เสียหาย และเน้นผลกระทบที่จำต้องเกิดขึ้นจริงแก่ผู้เสียหายไม่ว่าปรากฏโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม แต่ถ้าผลของการกระทำที่เกิดขึ้นผู้เสียหายไม่ได้รู้สึกว่าได้ตนได้รับผลกระทบแต่อย่างใด อาจรู้สึกเป็นเรื่องขำขัน มิได้ให้ความสำคัญ หรือเห็นว่าเป็นเรื่องจริงที่ผู้กลั่นแกล้งรังแกทำไปด้วยความชอบธรรม ผู้เสียหายไม่ได้รับผลกระทบจากการนั้น ก็จะไม่ถือว่าเป็นความผิดเรื่องกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามแนวทางกฎหมายที่บัญญัติรับรองไว้ แนวทางในการบัญญัตินิยามศัพท์ทางกฎหมายจึงคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงต่อผู้เสียหายเป็นสำคัญด้วย

4.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน

จากการศึกษาพบว่า การกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่ได้รับความคุ้มครองนั้นมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละกฎหมายที่มุ่งคุ้มครอง หรือแม้แต่มติกฎหมายเรื่องเดียวกันในแต่ละประเทศ ก็มีความแตกต่างกันไปอีกเช่นกัน กล่าวคือ

ประเทศไทยได้มีการกำหนดคุ้มครองเด็กและเยาวชนแตกต่างกันไปในช่วงอายุ โดยกำหนดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายเรื่องนั้น ๆ ตามพจนานุกรม ได้กำหนดไว้ว่าเด็ก คือ บุคคลที่อายุเกินสิบห้าปีแต่ไม่เกินสิบแปดปีบริบูรณ์

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 4 บัญญัติว่า เด็ก หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุเกินกว่าอายุที่กำหนดไว้ตามมาตรา 73 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่ยังไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ เยาวชน หมายความว่า บุคคลอายุเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์

ประมวลกฎหมายอาญา ไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของเด็กและเยาวชนไว้โดยเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาด้วยบทบัญญัติแล้ว พบว่ากำหนดบทบัญญัติสำหรับคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะที่เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่อจากการกระทำความผิดทางอาญา ใน 4 ช่วงอายุ คือ การกระทำความผิดที่กระทำต่อเด็กอายุไม่เกิน 13 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี อายุไม่เกิน 16 ปี อายุไม่เกิน 18 ปี ตามลำดับ¹⁹³

ดังจะเห็นได้ว่าประเทศไทยไม่ได้มีกฎหมายเกี่ยวกับปัญหาเรื่องของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ แม้กระทั่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

¹⁹³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 277 มาตรา 279 มาตรา 293 มาตรา 317 มาตรา 285/1 มาตรา 323/1

พ.ศ. 2560 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงกับการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ก็ตาม ก็มิได้มีบทคุ้มครองเนื้อหาที่ครอบคลุมเพียงพอ อีกทั้งไม่ได้กำหนดคุ้มครองเด็กและเยาวชนไว้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายไทยส่วนใหญ่ได้กำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ไว้ที่เกณฑ์อายุขั้นสูงที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ที่จะให้ถือว่ายังคงมีสถานะทางสังคมและทางกฎหมายว่าเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ตามแต่ที่กฎหมายพึงให้นิยามไว้ วิเคราะห์แล้วเห็นได้ว่าเป็นเกณฑ์อายุที่สอดคล้องตามหลักกฎหมายสากล คือ อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าร่วมเป็นภาคีด้วย

จากการศึกษาพบว่าในระดับสากล ได้มีการกำหนดคุ้มครองเด็กและเยาวชนในเกณฑ์อายุที่แตกต่างกัน โดยอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นกฎหมายสากลกำหนดว่า เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปี เว้นแต่จะบรรลุก่อนหน้านั้นตามกฎหมายที่ใช้บังคับแก่เด็กนั้น

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติทางกฎหมายที่กำหนดหลักเกณฑ์การคุ้มครองปัญหาที่เกิดจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ พบว่าได้มีส่วนที่รับรองคุ้มครองถึงสิทธิเด็กและเยาวชนไว้ ซึ่งก็ได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุไว้เหมือนกันแต่อย่างใด แต่ได้กำหนดไว้แตกต่างกัน เนื่องด้วยสภาพสังคมวิทยา การเจริญเติบโตทางร่างกาย ความคิด มีความต่างกัน รวมถึงความมุ่งหมายที่ให้กฎหมายครอบคลุมรักษาสีทธิประโยชน์แก่พลเมืองของแต่ละประเทศแตกต่างกันด้วยเช่นกัน ซึ่งพิจารณาได้จากบทบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย ดังนี้

รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ในกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ไม่ได้กำหนดบทนิยามความหมายหรือเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ แต่ได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระที่คุ้มครองเยาวชนไว้เป็นการเฉพาะ เช่น สิทธิในการดำเนินคดี ข้อกำหนดการห้ามเผยแพร่ข้อมูล การใช้นามแฝงในการดำเนินคดี เป็นต้น เมื่อพิจารณาค้นหาเกณฑ์อายุของผู้เยาว์ (Minor) เทียบเคียงกฎหมายของรัฐ Nova Scotia พบว่ามีกำหนดไว้ในกฎหมาย Cyber-safety Act 2013 ฉบับเดิมที่บัญญัติคุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ อันได้มีการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็ก (Minor) ไว้เป็นการเฉพาะว่าจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอายุน้อยกว่า 19 ปี และ กฎหมาย Age of Majority Act ได้กำหนดความหมายของ Minor ไว้ว่าผู้เยาว์จะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุ 19 ปี

แม้การกำหนดอายุให้เยาวชน คือ บุคคลที่อายุน้อยกว่า 19 ปี จะมีความแตกต่างจากอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งเป็นหลักกฎหมายสากลก็ตาม แต่ถือว่าเป็นเกณฑ์อายุที่แตกต่างกันเพียงปีเดียวเท่านั้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นว่ากฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศ

แคนาดา ได้คุ้มครองครอบคลุมอายุของเยาวชนให้มากกว่าปกติ เพราะเห็นถึงความสำคัญของภัยด้านต่าง ๆ ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเยาวชนในรัฐตน

ประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดหลักความคุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ ได้กำหนดบทนิยามความหมายของ เด็กไว้ว่าจะต้องเป็นบุคคลผู้มีอายุไม่เกิน 18 ปี มีความสอดคล้องกับหลักของสนธิสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่กำหนดนิยามไว้ว่าเด็กคือผู้มีอายุไม่เกิน 18 ปีเช่นกัน โดยกฎหมายของประเทศออสเตรเลียฉบับนี้ได้ตราไว้อย่างชัดเจนว่าคุ้มครองเฉพาะกรณีที่เป็เด็กชาวออสเตรเลีย ที่ได้กำหนดนิยามว่าเป็นเด็กผู้พักอาศัยอยู่ในประเทศออสเตรเลีย อันแสดงให้เห็นว่ากฎหมายสร้างชัดเจนและเคร่งครัดในการตีความ เพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชนชาวออสเตรเลียเท่านั้น

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นได้ว่าในแต่ละประเทศมีการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนผู้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย แตกต่างกันไปตามบริบทของสังคมและประเด็นสิทธิที่ต้องการรับรองคุ้มครอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีความสอดคล้องหรืออยู่ภายใต้สนธิสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ที่ถือเป็นกฎหมายกลางสำหรับประเทศที่ลงนามเป็นภาคี โดยมีการจัดกลุ่มของเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มอายุเดียวกัน ให้ความคุ้มครองโดยรวมเรียกเป็นกลุ่มของเยาวชน เนื่องจากเกณฑ์อายุของเยาวชนย่อมครอบคลุมช่วงอายุของเด็กอยู่ในตัว

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมที่ควรมีการบัญญัติกฎหมายกำหนดคุ้มครองในเรื่องการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้น ควรกำหนดคุ้มครองเด็กและเยาวชนในช่วงอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ เนื่องจากเป็นเกณฑ์อายุที่สอดคล้องกับกฎหมายไทยฉบับต่าง ๆ ที่ได้ให้การรับรองคุ้มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงสอดคล้องกับสิทธิสนธิสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 ที่ประเทศไทยได้ลงนามเป็นภาคีด้วย อีกทั้งยังสอดคล้องกับกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย อันเป็นกฎหมายบัญญัติเนื้อหาเฉพาะในเรื่องการคุ้มครองเด็กชาวออสเตรเลียที่อายุไม่เกิน 18 ปี จากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ รวมทั้งความปลอดภัยอื่น ๆ จากการใช้งานบนสื่อออนไลน์

ประกอบกับการวิเคราะห์ทฤษฎีพัฒนาการด้านจริยธรรมของเด็ก ผู้เขียนเห็นว่าเด็กที่มีอายุ 9-20 ปี อยู่ในช่วงวัยแห่งการเรียนรู้คุณค่าทางสังคม การวิเคราะห์ ตัดสินใจยังไม่ได้ดีเท่าผู้ใหญ่ ให้ความสำคัญกับความซื่อสัตย์ ความไว้วางใจจากผู้อื่น ซึ่งช่วงอายุ 15-20 ปี เริ่มมีการเรียนรู้บทบาทหน้าที่ทางสังคม ความเป็นพลเมืองได้มากขึ้น ช่วงอายุ 18 ปี ถือเป็นรอยต่อของอายุระหว่างความเป็นเยาวชนและผู้ใหญ่ ที่พึงให้ความสำคัญในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่อายุต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าว โดยพึงได้รับการคุ้มครองจากผู้ปกครอง สังคม และรัฐในการกำหนดบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครอง

ดังนั้น หากไม่ได้กำหนดกฎหมายคุ้มครอง ก็จะไม่มีความมาตรการที่ชัดเจนที่ทำให้เกิดการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและลดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนได้

4.3 ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ปรากฏให้เห็นเป็นประจำ โดยจะปรากฏผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook Instagram Twitter เป็นต้น เนื่องด้วยสื่อสังคมออนไลน์ประเภทนี้สามารถลงข้อมูลได้หลายประเภททั้งข้อความ รูปภาพ วิดีโอ เสียงต่าง ๆ และยังมีการใช้งานที่มีเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายทางสังคม มีผู้ใช้งานร่วมกันและเห็นข้อมูลที่คุณคนนั้นลงไว้ได้ หากมีการตั้งค่าการเผยแพร่แบบสาธารณะ หรือการเผยแพร่ที่เห็นได้เฉพาะเพื่อนหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด และเมื่อเกิดปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลทั่วไป การดำเนินคดีจึงไม่ปรากฏข้อเท็จจริงออกมาเป็นข่าวที่รับรู้ได้โดยทั่วไป แต่จากการสืบค้นพบว่าผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกส่วนใหญ่หลีกเลี่ยงปัญหาด้วยการหยุดใช้ช่องทางการสื่อสารบนไซเบอร์ เพื่อหลีกเลี่ยงการต้องเจอข้อมูลอันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อตนเอง หรือบางส่วนได้รับผลกระทบรุนแรงดำเนินการทางกฎหมายต่อผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแก ด้วยการฟ้องร้องโดยนำพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือฐานความผิดเรื่องหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา มาปรับใช้ แต่ผลคดีก็ไม่เป็นที่น่าพอใจเนื่องจากหลายคดีศาลได้ทำการยกฟ้อง เนื่องด้วยคดีไม่มีมูล จากการที่ลักษณะของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไม่ครบองค์ประกอบตามฐานความผิด ซึ่งความผิดในทางอาญาศาลจำต้องปรับใช้โดยเคร่งครัด

ส่วนกรณีที่ปรากฏเป็นข่าวที่สามารถพบเห็นได้บ่อย จะเป็นกรณีที่ผู้เสียหายเป็นผู้มีชื่อเสียงในสังคม ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ด้วยข้อความที่มีลักษณะคำทอรุนแรง การใส่ความ หรือการใช้ภาพหรือวิดีโอที่ตัดต่อ หรืออาจเป็นกรณีผู้กระทำความผิดได้สร้างบัญชีผู้ใช้งานปลอมทำให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงของผู้เสียหายอย่างร้ายแรง ซึ่งการดำเนินการแก้ปัญหาปรากฏหลายรูปแบบทั้งกรณีผู้ที่มีชื่อเสียงนั้นปล่อยผ่านต่อการแสดงความคิดเห็นที่มีลักษณะคำทอ หรืออาจดำเนินการทางกฎหมายโดยการฟ้องร้อง แต่มีการยอมความภายหลังเพราะกระทบกับหน้าที่การงานของตนเอง ซึ่งฝ่ายผู้กระทำความผิดจะแสดงทัศนคติว่าการแสดงความคิดเห็นของตนเป็นการแสดงความคิดเห็นได้ เพราะถือว่าผู้เสียหายที่มีชื่อเสียงนั้นเป็นบุคคลสาธารณะที่ต้องสามารถรับสภาพการถูกว่ากล่าว คำทอนั้นได้ ซึ่งทัศนคติเช่นนี้ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะไม่ว่าบุคคลโดยอ้อมไม่ควรได้รับผลกระทบจากการถูกกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ทุกรูปแบบ

จากข้อเท็จจริงข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนผู้ถูกลั่นแกล้งรังแกส่วนใหญ่เกิดจากเพื่อนในโรงเรียน ส่วนการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ปรากฏให้เห็นได้โดยทั่วไปเป็นประจำ แต่ไม่มีกฎหมายที่เป็นบทบัญญัติเป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการดำเนินคดีได้โดยตรง ทำให้คดีส่วนใหญ่ที่ผู้เสียหายพยายามปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จบลงโดยไม่มีการลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกผู้อื่น หรือแนวทางป้องกัน แก้ไขการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว ทั้งสาเหตุมาจากการที่ครอบครัวของเด็กผู้เสียหายไม่อยากรุงยากดำเนินคดี ช่องทางข้อกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับลักษณะการกระทำผิดที่ต้องอาศัยพยานหลักฐานที่รวบรวมได้ยาก รวมทั้งฐานะของครอบครัวผู้เสียหายที่มีฐานะยากจนจึงไม่ได้ดำเนินการเรียกร้องเพิ่มเติม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผลกระทบเหล่านี้เป็นผลกระทบที่ร้ายแรงแต่ไม่มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการรับผิดชอบเข้ามาช่วยเหลือดูแลปัญหาเหล่านี้โดยตรง จึงทำให้ปัญหาเงียบหายไปเป็นรายกรณี และเกิดขึ้นใหม่เรื่อย ๆ เนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว และเห็นว่าการกระทำเหล่านั้นไม่ใช่การกระทำที่ผิดกฎหมายแต่อย่างใด

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าด้วยความที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแก และการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ การดำเนินการแก้ปัญหาของผู้เสียหายจึงทำได้เพียงการหลีกเลี่ยงจากปัญหาด้วยตนเอง ด้วยการเลิกใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อินเทอร์เน็ต หรือโลกทางไซเบอร์อื่น เพื่อจะได้ไม่ต้องพบเห็นข้อความ หรือข้อมูลอันเป็นการกลั่นแกล้งตนเองนั้น แต่การหลีกเลี่ยงนี้ไม่อาจทำได้ อย่างจริงจัง เพราะปัจจุบันการทำงานหรือการดำเนินชีวิตประจำวันมีความจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับช่องทางการใช้งานบนโลกไซเบอร์นี้เสมอ หรือเมื่อปรากฏว่าข้อมูลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นี้ได้มีการเผยแพร่ออกไปอย่างเป็นสาธารณะ ซึ่งบุคคลโดยทั่วไปที่ใช้งานสามารถเข้าถึงและเห็นได้ จึงยากต่อการควบคุมป้องกัน ทำให้ผู้เสียหายได้รับผลกระทบเป็นวงกว้าง โดยเฉพาะผลกระทบต่อจิตใจของผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาช่องทางการป้องกันและแก้ปัญหาทางกฎหมายของผู้เสียหาย พบว่าการไม่มีกฎหมายเฉพาะ ทำให้ผู้เสียหายต้องค้นหาปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งอาจมีองค์ประกอบความผิดไม่สอดคล้องกับลักษณะการกระทำผิดที่เกิดขึ้น ทำให้ไม่สามารถดำเนินการทางกฎหมายได้ หรือเมื่อดำเนินการทางกฎหมายไปแล้วผู้กระทำความผิดก็ไม่ได้รับการลงโทษอย่างเหมาะสมกับความผิด เช่น การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่พบบ่อย คือการกลั่นแกล้งด้วยการด่าทอ ซึ่งพบว่าการดำเนินคดีส่วนใหญ่อ้างอิงโดยใช้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ หรือฐานความผิดเรื่องหมิ่นประมาท ตามประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งภายหลังได้ดำเนินคดีไปส่วนใหญ่ศาลได้ทำการยกฟ้อง เนื่องจากลักษณะการกระทำความผิดไม่ครบองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ และไม่สามารถขอให้ศาลสั่งคุ้มครองชั่วคราว หรือสั่งให้ผู้กระทำความผิดดำเนินการแก้ไขหรือลบข้อมูลอันเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นได้ อีกทั้งการดำเนินคดีประเภทนี้ยังไม่มี การต่อสู้ขึ้นมาถึงชั้นฎีกา หรือมีการถอนฟ้อง ยอมความกันในศาลชั้นต้น ทำให้ไม่

ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลสูงในการใช้เป็นแนวบรรทัดฐานในการดำเนินการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ผู้เขียนจึงทำการวิเคราะห์ลักษณะการกระทำการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์กับฐานความผิดทางอาญาที่มีอยู่ในกฎหมายไทย เพื่อวิเคราะห์ถึงปัญหาการที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้ ติความกับการกระทำการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ได้อย่างครอบคลุม

1) ฐานความผิด

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายที่กำหนดความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อพิจารณาจากบทกฎหมายที่อาจใกล้เคียงต่อการปรับใช้กับลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์รูปแบบต่าง ๆ พบว่ายังมีข้อจำกัดบางประการในแต่ละมาตราทางกฎหมาย เนื่องด้วยจากการพิจารณาฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และฐานความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 แล้วนั้น ล้วนเป็นกฎหมายอาญาที่จำเป็นต้องมีการปรับพิจารณาโดยเคร่งครัด ดังนั้นองค์ประกอบความผิดของกฎหมายดังกล่าวจึงไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้ รวมทั้งอัตราโทษที่ไม่เหมาะสม ที่จะมีการกำหนดอัตราโทษในส่วนหนึ่งของโทษจำคุกไว้สูง หากพิจารณาเปรียบเทียบความชั่วร้ายของเจตนาของผู้กระทำความผิด แต่ควรปรับแก้ไขให้มีการลงโทษผ่านโทษปรับในอัตราที่สูงแทน

ดังเช่นการพิจารณาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 ความผิดฐานช่วยหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย อาจปรับพิจารณาใช้กับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ด้วยถ้าการยุยงนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแก ที่กระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งอย่างร้ายแรง ซึ่งจะปรับพิจารณาลงโทษตามมาตรานี้ได้การยุยงของผู้กระทำความผิดต้องปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล อันส่งผลให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งดำเนินการฆ่าตัวตายผ่านขั้นตอนของการตระเตรียมการและเข้าสู่ขั้นตอนของการลงมือฆ่าตัวตายแล้ว โดยไม่คำนึงว่าการฆ่าตัวตายจะสำเร็จหรือไม่ กล่าวคือ เพียงผู้เสียหายพยายามฆ่าตัวตาย ผู้กระทำก็มีความผิดสำเร็จแล้ว ซึ่งเป็นการลงโทษผู้กระทำที่ก่อผลร้ายแต่อย่างไรก็ตามอาจยากต่อการปรับใช้กับลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป เนื่องจากมีข้อขัดข้องจากเหตุที่กฎหมายมีการกำหนดจำกัดคุ้มครองเฉพาะเหยื่อที่เป็นเด็กที่อายุไม่เกิน 16 ปีเท่านั้น หรือหากปรากฏกรณีผลกระทบที่เกิดขึ้นเพียงส่งผลต่อสุขภาพจิตและพฤติกรรมของเด็กเท่านั้น แต่เด็กไม่ตัดสินใจไปสู่การตัดสินใจลงมือฆ่าตัวตายก็ไม่อาจปรับฐานความผิดนี้

มาตรา 326 ความผิดฐานหมิ่นประมาท เป็นบทบัญญัติที่กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้กระทำการอันทำให้บุคคลอื่นเสียชื่อเสียง สาระสำคัญจึงต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้และได้กล่าวต่อบุคคลที่สาม เพื่อให้ผู้นั้นลดความน่าเชื่อถือจึงจะเสียชื่อเสียง ต้องเป็นการใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม บุคคลที่สามต้องรับรู้ถึงข้อมูลที่ได้ใส่ความดังกล่าว และต้องชัดเจนเพียงพอที่ทราบว่าคุณถูกใส่ความคือบุคคลใด แต่พฤติกรรมของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นบทสนทนายาระหว่าง

ผู้กลั่นแกล้งรังแกและผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกโดยตรง เช่น การส่งอีเมล การส่งข้อความเข้ากล่องข้อความส่วนตัวโดยเฉพาะ หรือเป็นบทสนทนาส่วนบุคคลบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เป็นผลให้บุคคลที่สามจะไม่มีส่วนรับรู้ถึงการสื่อสารนั้นได้ จึงไม่อาจปรับความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 นี้ได้เลย เพราะขาดองค์ประกอบของการรับรู้โดยบุคคลที่สาม

หากพิจารณามาตรา 328 ความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ถ้าการกลั่นแกล้งบางกรณีเป็นเพียงผลกระทบต่ออารมณ์และจิตใจ เช่น รำคาญ เครียด อับอาย เดือดร้อน ซึมเศร้า แต่ยังไม่ถึงขั้นทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง การกลั่นแกล้งรังแกในลักษณะดังกล่าวจึงยังไม่เป็นความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาซึ่งต้องครบองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทก่อน จึงจะพิจารณาว่ามีการเผยแพร่ผ่านเครือข่ายออนไลน์หรือเว็บไซต์สู่สาธารณชนโดยไม่จำกัดบุคคลหรือไม่¹⁹⁴

มาตรา 392 ความผิดฐานทำให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เข็ญ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ใกล้เคียง เนื่องด้วยเป็นการกระทำการขู่เข็ญเป็นลักษณะการแสดงออกว่าจะทำให้เกิดภัยแก่เขา จะเป็นภัยที่เกิดขึ้นในทันทีหรือต่อไปภายหน้าก็ได้ อาจทำโดยกิริยา วาจาโดยตรง หรือโดยเข้าใจเช่นนั้น ซึ่งต้องทำให้ผู้ถูกทราบถึงการขู่ว่าจะทำร้าย โดยเจตนามุ่งร้ายให้ผู้อื่นเกิดความกลัวหรือตกใจ ซึ่งเป็นการกระทำต่อหน้าทางกายภาพ แต่อาจเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ หากการขู่เข็ญนั้นทำผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ แต่อาจจำเป็นต้องมีการตีความว่าการกระทำนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือบนไซเบอร์ได้ด้วยหรือไม่

จากลักษณะองค์ประกอบความผิดที่ไม่ครอบคลุมชัดเจนเพียงพอ ประกอบกับเป็นความผิดในภาค 3 ส่วนของความผิดลหุโทษ เป็นเหตุให้บทลงโทษยังไม่มีที่เหมาะสม เพราะเป็นโทษที่น้อยเกินไป เมื่อเทียบกับภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

มาตรา 397 ความผิดฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ อาจนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ เนื่องด้วยพิจารณาองค์ประกอบความผิดถือว่าการรังแก ข่มเหง คุกคาม เป็นผลให้ผู้อื่นอับอาย หรือได้รับความเดือดร้อนรำคาญนั้นเป็นรูปแบบหนึ่งของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันเป็นการสร้างผลกระทบต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก เช่น การคุกคามบนไซเบอร์ การส่งข้อความกลั่นแกล้งซ้ำ ๆ เพื่อสร้างความก่อกวน เป็นต้น แม้ว่าการกระทำดังกล่าวจะไม่ยากต่อการพิสูจน์ว่าผู้กระทำความผิดทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกได้รับความอับอาย เดือดร้อนรำคาญ แต่อาจต้องมีการตีความว่าการกระทำในวรรคแรกนี้รวมถึงการกระทำที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตหรือบนไซเบอร์ด้วย

¹⁹⁴ ศนพล จันทน์หอม, คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558), หน้า 291-293.

หรือไม่ นักวิชาการบางท่านได้ให้ความเห็นว่ามาตรา 397 สามารถปรับใช้กับการกลั่นแกล้ง (Bullying) ได้ทั้งนี้ไม่ว่าผู้กระทำการต่าง ๆ ดังกล่าวต่อสาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งย่อมตีความถึงการทำในบริการออนไลน์ด้วยได้¹⁹⁵

เมื่อพิจารณาในส่วนบทบัญญัติ มาตรา 397 วรรคสอง นั้นได้เพิ่มส่วนของการกระทำในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล ที่เป็นขยายลักษณะการกระทำความผิดจากวรรคแรก และกำหนดบทลงโทษให้หนักขึ้นนั้น จึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาหาความหมายว่า รวมถึงการกระทำที่เกิดบนไซเบอร์ด้วยหรือไม่ หากตีความโดยเคร่งครัดให้ สาธารณสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล ไม่รวมถึงพื้นที่บนอินเทอร์เน็ตอันเป็นพื้นที่ไซเบอร์ ย่อมไม่อาจปรับใช้ความผิดฐานนี้กับผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือกรณีที่มีการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เป็นการกระทำที่ทำให้ปรากฏเฉพาะตัวผู้เสียหาย เช่น การส่งข้อความทางกล่องข้อความส่วนตัว ย่อมไม่อาจเป็นการกระทำที่เป็นสาธารณะที่บุคคลอื่นจะเห็นได้ จึงไม่มีความผิดตามมาตรา 397 เช่นกัน หากพิจารณาว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยวิธีการส่งข้อความ ภาพ หรือสิ่งอื่นใด ลงบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เปิดเป็นสาธารณะ โดยไม่มีการตั้งค่าความเป็นส่วนตัว หรือข้อจำกัดทางเทคนิคใด ๆ มีโอกาสที่บุคคลอื่นเข้ามาพบเห็นได้ว่าเป็นการกระทำในที่สาธารณะสถานหรือต่อหน้าธารกำนัล ย่อมอาจตีความว่าเป็นสถานที่ทางกายภาพอันเข้าครอบงำประกอบความผิดฐานนี้ได้ อย่างไรก็ตามแม้เป็นความผิดได้ตามฐานนี้ แต่โทษปรับและโทษจำคุกอาจน้อยไปหรือไม่หากเทียบกับความเสียหายที่ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์อาจจะได้รับ

อีกทั้งเมื่อพิจารณาส่วนบทบัญญัติวรรคสองที่เพิ่มเติมกำหนดให้เป็นความผิดเมื่อเป็นการกระทำอันมีลักษณะส่อไปในทางที่จะล่วงเกินทางเพศ เห็นได้ว่าบทบัญญัติมีเจตนารมณ์ที่มุ่งป้องกันปัญหาการคุกคามทางเพศ (Sexual Harassment) คือ การแสดงออกไม่ว่าทางกายหรือวาจาที่เกี่ยวข้องทางเพศ โดยที่อีกฝ่ายมิได้ต้องการและปฏิเสธได้ยากหรือรับไม่ได้ หรือการอาศัยอำนาจเหนือกว่าของผู้กระทำตามวรรคสาม เห็นว่าล้วนเป็นลักษณะปัญหาที่เน้นการกระทำทางกายภาพเป็นสำคัญ ในวัตถุประสงค์ที่กฎหมายเน้นป้องกันและต้องกระทำต่อปัญหาทางเพศอันเป็นรูปแบบที่มีการกระทบต่อสวัสดิภาพของผู้ถูกข่มเหงอย่างร้ายแรงมาก เจตนารมณ์ของกฎหมายจึงมีอาจนำมาปรับใช้กับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เป็นกรณีกระทำตัวบุคคลเป็นการส่วนตัว และการกระทำนั้นมิใช่เรื่องคุกคามทางเพศ แต่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่มุ่งสร้างความเดือดร้อนต่อความรู้สึกและจิตใจผ่านการกระทำเช่นข้อความให้ร้ายต่าง ๆ เป็นต้น

¹⁹⁵ สาวตรี สุขศรี, กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563), หน้า 255-256.

ส่วนพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 11 จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กรณีการส่งข้อความหรือกรณีที่มีการส่งข้อความเป็นจำนวนมาก (Spam mail) โดยภาษาที่หยาบคายรุนแรง การคุกคาม และการเผยแพร่ข้อมูลทำให้อับอาย รบกวนการใช้งานคอมพิวเตอร์ตามปกติสุข อาจมีความผิดตามมาตรา 11 นี้ จะต้องเป็นการกระทำที่มีวัตถุประสงค์กลั่นแกล้งให้เกิดความรบกวนทางการค้า หากมีการส่งข้อความด่าทอ ไปก่อกวนผู้หนึ่ง สร้างความเดือดร้อนรำคาญ ที่มุ่งสร้างผลกระทบต่ออารมณ์ทั่วไปของผู้เสียหาย ย่อมไม่ต้องด้วยเจตนารมณ์ของบทบัญญัติ อีกทั้งเป็นความผิดตามมาตรา 11 ต้องมีการปกปิดหรือปลอมแปลงแหล่งที่มาของการส่งข้อมูลดังกล่าว ส่วนนี้หมายถึงที่อยู่ไอพีของเครื่องคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ส่งข้อมูลมา (IP Address) มิใช่เพียงการปลอมแปลงชื่อที่มา หรือชื่ออีเมล ซึ่งส่วนใหญ่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์มักเพียงใช้ชื่อปลอมหรือไม่เปิดเผยตัวตนเท่านั้น อีกทั้งในปัจจุบันรูปแบบการกลั่นแกล้งรังแกส่วนใหญ่เกิดในเว็บไซต์สังคมออนไลน์ กลุ่มสนทนาต่าง ๆ ที่รู้ตัวตนของผู้กระทำอยู่แล้ว จึงทำให้การกลั่นแกล้งดังกล่าวไม่ครบองค์ประกอบ และไม่มีความผิดตามมาตรา 11 นี้

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ฐานความผิดการนำเข้าสู่ข้อมูลอันมิชอบสู่ระบบคอมพิวเตอร์ จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กรณีการส่งข้อความโดยภาษาที่หยาบคายรุนแรง การคุกคาม และการเผยแพร่ข้อมูลทำให้อับอาย พิจารณาองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 14 พบว่าอาจปรับใช้เมื่อมีการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลที่มีลักษณะลามก และกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรงตาม มาตรา 14(4) และหรือ มาตรา 14(5) ในกรณีที่ได้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลที่ต้องห้ามนั้น

พบว่าการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ซึ่งข้อมูลต้องห้ามตาม มาตรา 14(1) มีเจตนารมณ์ของฐานความผิดนี้บัญญัติคุ้มครองป้องกันปัญหาการ Phishing ซึ่งเป็นการหลอกล่อด้วยการสร้างข้อมูลเท็จของผู้ส่ง เพื่อหลอกล่อให้ผู้เสียหายกรอกข้อมูลหรือแจ้งข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความสำคัญหรือข้อมูลที่เป็นความลับกลับไปยังต้นทาง แต่กรณีปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกส่วนใหญ่ความเสียหายย่อมเกิดเฉพาะต่อตัวผู้ถูกกลั่นแกล้ง โดยไม่ได้ข้อมูลที่น่ามากลั่นแกล้งอาจเป็นข้อเท็จจริงที่กระทบเป็นการเฉพาะตัวผู้เสียหาย และมิได้มีลักษณะเป็นการหลอกล่อให้ส่งข้อมูลตอบกลับแต่อย่างใด การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงไม่อาจนำมาพิจารณาปรับบทฐานความผิดได้อย่างครบองค์ประกอบความผิด และไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติฐานนี้

ถ้าข้อมูลที่นำมากลั่นแกล้งว่ากล่าวกันนั้นเป็นข้อมูลที่เป็นจริง ต้องพิจารณาความผิดฐานหมิ่นประมาท และความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และมาตรา 328 ตามลำดับ เนื่องจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดยกเว้นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวล

กฎหมายอาญา ไม่เป็นความผิดตามมาตรา 14(1) อีกต่อไป¹⁹⁶ ทำให้หากองค์ประกอบความผิดต้องด้วยลักษณะของความผิดฐานหมิ่นประมาทก็จะไม่สามารถปรับพิจารณาความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์อีกต่อไป

ส่วนมาตรา 14(2) ประการที่น่าจะเกิดความเสียหายต่อการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ และมาตรา 14(3) น่าจะเกิดความเสียหายต่อความมั่นคงต่อราชอาณาจักรหรือการก่อการร้าย อาจเกิดขึ้นได้ถ้าเป็นการกลั่นแกล้งที่กระทำเพื่อสร้างความปั่นป่วนในสังคม หรือกลั่นแกล้งหน่วยงานภาครัฐ หรือรัฐบาล แต่โดยส่วนใหญ่การกลั่นแกล้งรังแกจะเกิดในการกระทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการส่วนตัว หรือกระทำต่อกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น

มาตรา 14(4) การกลั่นแกล้งที่อาจผิดตามมาตรานี้ได้ ต้องเป็นกรณีที่มีลักษณะการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ที่มีลักษณะอันลามก เช่น การนำรูปภาพหรือวิดีโอที่มีลักษณะอันลามกของผู้ถูกกลั่นแกล้งลงเครือข่าย และบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้

บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ ส่วนนี้จะเกิดการตั้งคำถามว่าเพียงใดที่บุคคลทั่วไปเข้าถึง หากเป็นการส่งกลั่นแกล้งไปยังผู้เสียหายโดยตรง ผ่านกล่องข้อความส่วนตัว ย่อมเข้าใจได้ว่าเป็นลักษณะที่เป็นส่วนตัว บุคคลทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงได้ แต่หากเป็นการส่งกันในกลุ่มสนทนาหรือกลุ่มสังคมเครือข่ายที่มีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป จะถือว่าบุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้หรือไม่ ผู้เขียนมีความเห็นว่าสังคมเครือข่ายทางไซเบอร์ในปัจจุบันย่อมอิงอยู่กับความเป็นสาธารณะที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา

มาตรา 14(5) ในกรณีที่ได้เผยแพร่หรือส่งต่อข้อมูลที่ต้องห้ามนั้น เช่น การกดแชร์ข้อมูลโดยรู้อยู่แล้วว่าเป็นความผิด อาจยังไม่ครอบคลุมโดยตรงกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 16 จากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กรณีการส่งภาพตัดต่อ ภาพล้อเลียน การคุกคาม และการเผยแพร่ข้อมูลทำให้อับอาย พิจารณาองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 16 พบว่าต้องเป็นการปรากฏเป็นภาพของผู้อื่น และเป็นภาพที่เกิดจากการสร้างขึ้น ตัดต่อเติม ดัดแปลง ส่วนนี้ต้องพิจารณาว่าสามารถตีความรวมถึง ภาพเคลื่อนไหว (VDO) หรือคลิปเสียง ได้ด้วยหรือไม่ และการกระทำดังกล่าวต้องมีลักษณะที่ทำให้เสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชัง หรือได้รับความอับอาย ซึ่งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ส่วนใหญ่ปรากฏความเสียหายประการนี้เป็นสำคัญอยู่แล้ว อย่างน้อยที่สุดย่อมกระทบต่อผู้เสียหายกรณีการได้รับความอับอาย

หากปรากฏว่าเป็นการกลั่นแกล้งบุคคลโดยใช้ภาพของผู้ตายไปแล้ว และทำให้ญาติใกล้ชิดที่

¹⁹⁶ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 8

เกี่ยวข้องกับผู้ตายที่มีชีวิตอยู่ได้รับความเสียหาย ย่อมเป็นความผิดตามฐานนี้ได้ แต่หากปรากฏว่าผู้ถูกกลั่นแกล้งมิใช่ญาติของผู้ตาย แต่เป็นการกลั่นแกล้งโดยนำภาพผู้ตายมาหลอกให้เกิดความกลัว สร้างความอับอายเช่นนี้ย่อมไม่อาจปรับตามมาตรานี้ได้

พิจารณาองค์ประกอบความผิดในฐานต่าง ๆ ทั้งจากประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่กล่าวมาข้างต้น ไม่มีส่วนของคำนิยามที่ชัดเจนถึงการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่จะเป็นเจตนาที่มุ่งให้เกิดความไม่สบายใจ ทำให้เกิดความกังวล ผ่านการใช้ช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือปรากฏลงบนโลกไซเบอร์เป็นการเฉพาะ และการปรับฐานความผิดใดความผิดหนึ่ง มักเกิดข้อจำกัดในองค์ประกอบความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ ทำให้ไม่สามารถเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดได้ เนื่องด้วยกฎหมายที่มีอยู่นั้น เน้นไปที่การกระทำและวิธีการที่ชัดเจน การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์จึงมีลักษณะการกระทำที่ไม่ครบองค์ประกอบการกระทำนั้น ๆ ได้

อย่างไรก็ตามได้มีแนวความคิดของกรมกิจการเด็กและเยาวชนได้มีข้อเสนอแนะ ให้มีการร่างบทบัญญัติแทรกประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยฐานความผิดจากการใช้สื่อออนไลน์ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ลักษณะ 9 กำหนดฐานความผิดเรื่องต่าง ๆ เช่น การล่อลวงเด็กและเยาวชนที่เป็นการกระทำผ่านอุปกรณ์โทรคมนาคมและระบบคอมพิวเตอร์ การกระทำที่เป็นการสื่อสารเรื่องเพศโดยปราศจากเหตุอันควรกับบุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี การข่มขู่ว่าจะเผยแพร่และส่งต่อเรื่องที่ไม่เหมาะสมทางเพศของผู้ถูกข่มขู่ การกระทำที่เป็นการคุกคาม รวมทั้งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เป็นต้น โดยยังอยู่ในขั้นตอนของการรับฟังข้อเสนอและข้อความเห็น เนื่องด้วยกรมกิจการเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจและหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก¹⁹⁷ โดยแนวทางการนำเสนอให้ปรับแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่ามีที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งซึ่งมีการมุ่งคุ้มครองปัญหาในหลายประเด็น แต่ด้วยกระบวนการของการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายหลักทำให้อาจดำเนินการแก้ไขได้ยากและต้องใช้เวลาในการพิจารณาอย่างถี่ถ้วน

เมื่อพิจารณาแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ในส่วนของกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา นี้ได้กำหนดบทนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยจำกัดความหมาย ปรากฏบทนิยามใน มาตรา 3 วางหลักว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารโดยตรงหรือโดย

¹⁹⁷ กรมกิจการเด็กและเยาวชน, ร่างยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ , คำนวณที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก

https://www.dcy.go.th/webnew/upload/news/news_th_20180801144021_4.pdf

อ้อมผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ อันเป็นสาเหตุหรือแนวโน้มก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือความผาสุกของบุคคลอื่น โดยผู้กระทำมีเจตนามุ่งร้ายให้เกิดผลดังกล่าว หรือขาดความเอาใจใส่ในความเสี่ยงที่จะเกิดผลดังกล่าวต่อบุคคลอื่น และรวมถึงการกระทำดังอื่นที่ระบุไว้ จึงมีความชัดเจนในการตีความ และลักษณะของการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ย่อมครอบคลุมลักษณะของการกระทำผิด โดยไม่ต้องอาศัยการตีความเพิ่มเติม และชัดเจนเพียงพอโดยไม่ต้องค้นหากฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงมาปรับบทพิจารณาลงโทษ

ในขณะที่กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ของประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดนิยาม มาตรา 5 วางหลักว่า การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลีย คือการกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเกี่ยวข้องกับบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยบุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจได้ว่าเนื้อหาในการกระทำมีผลกระทบต่อเด็กชาวออสเตรเลียอย่างร้ายแรง ด้วยวิธีการข่มขู่ คุกคาม ขู่ขวัญทำให้เกิดความกลัว รังควาน หรือทำให้ขายหน้าอย่าง อันเป็นผลกระทบโดยตรงหรือนำมาซึ่งผลกระทบนั้นโดยอ้อม และมาตรการในการที่ผู้เสียหายดำเนินการร้องเรียนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการยับยั้งปัญหา โดยการออกคำสั่งให้ผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกดำเนินการลบข้อมูล หรือแก้ไขเนื้อหาที่มีลักษณะการกลั่นแกล้ง รวมทั้งมีอำนาจสั่งไปยังผู้ให้บริการเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาดังกล่าว ดำเนินการแก้ไขได้โดยทันที

2) ผู้มีสิทธิร้องเรียนหรือฟ้องร้อง

ประเทศไทย ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ และไม่มีแนวทางในการร้องเรียนไว้เป็นการเฉพาะ เมื่อผู้เสียหายที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกถูกกระทำการกลั่นแกล้ง จึงถือว่าตนเองเป็นผู้เสียหายโดยตรง ที่สามารถให้สิทธิดำเนินการฟ้องร้องเอาผิดทางอาญาต่อผู้กระทำความผิดได้โดยตรง ถ้าพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ถือเป็นผู้เสียหาย ตามมาตรา 2(4) และในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก บิดามารดาถือเป็นผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายที่ดำเนินการฟ้องร้องทางศาลแทนเด็กได้ แต่ต้องเป็นในกรณีที่เด็กผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ถึงแก่ความตายหรือบาดเจ็บจนไม่สามารถดำเนินการได้เอง โดยอำนาจนี้เป็นอำนาจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาทางอาญา

รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ตามกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ได้กำหนดสิทธิการร้องเรียนให้แก่บุคคลผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์โดยตรง และในกรณีที่เด็กหรือผู้เยาว์เป็นผู้เสียหาย กฎหมายกำหนดให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กหรือผู้เยาว์นั้น ดำเนินการร้องเรียนและฟ้องร้องแทนได้

ประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 กำหนดคุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้สำหรับการความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเด็กเท่านั้น ทำให้ผู้มีสิทธิร้องเรียนไว้ 3 ประเภท คือ 1. กรณีที่ร้องเรียนขณะที่เด็กยังไม่บรรลุนิติภาวะ เด็กชาวออสเตรเลีย

ผู้เสียหาย สามารถดำเนินการร้องเรียนฟ้องร้องได้เอง หรืออาจให้ผู้ปกครอง ผู้พิทักษ์ หรือผู้ดูแลผลประโยชน์ของเด็กผู้ตกเป็นเหยื่อดำเนินการแทน และ 2. กรณีที่เด็กชาวออสเตรเลียที่บรรลุนิติภาวะแล้ว โดยต้องร้องเรียนภายใน 6 เดือนหลังจากอายุครบ 18 ปี หรือ 3. บุคคลทั่วไป สามารถร้องเรียนได้หากพบเห็นเนื้อหาที่ผู้ให้บริการในสื่อสังคมออนไลน์ลงเนื้อหาที่อาจกระทบต่อเด็ก

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการโดยหลักแล้วผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ย่อมดำเนินการร้องเรียนได้ด้วยตนเอง ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ แต่การดำเนินการของไทยยังไม่มีแนวทางเฉพาะ แต่ต้องพิจารณานำหลักทั่วไปของกฎหมายอาญามาปรับใช้ ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็ก บิดามารดา ผู้ปกครองมีอำนาจดำเนินการร้องเรียนแทนเด็กได้ ส่วนในกรณีที่มีการฟ้องร้องจะต้องเป็นกรณีที่เด็กได้รับบาดเจ็บอย่างร้ายแรง หรือเสียชีวิต อย่างไรก็ตามกฎหมายของประเทศแคนาดาได้กำหนดขอบเขตไว้กว้างกว่าด้วยการให้สิทธิแก่บุคคลทั่วไปที่พบเห็นการกระทำความผิดร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบได้ เพื่อให้ดำเนินการลบหรือแก้ไขข้อมูลที่อาจกระทบต่อเด็ก

3) มาตรการเยียวยาผู้เสียหาย

ส่วนของกฎหมายไทยไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่การแก้ไขปัญหาขั้นต้นแก่หน่วยงานใด แนวทางที่ผู้เสียหายอาจดำเนินการได้จึงเป็นการนำเรื่องขึ้นฟ้องร้องต่อศาล โดยต้องมีการพิจารณา ลักษณะรูปแบบของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ของตนว่าใกล้เคียงกับการกระทำความผิดทางอาญาฐานใดได้บ้าง และดำเนินการฟ้องร้อง โดยต้องระมัดระวังว่าคำฟ้องของตนต้องมีการกระทำที่ชัดเจนตามฐานความผิด มิฉะนั้นศาลอาจยกฟ้องเนื่องจากกฎหมายอาญาต้องพิจารณาไปโดยเคร่งครัดตามบทบัญญัติกฎหมาย แต่หากผู้เสียหายต้องการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่ง ต้องดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีแพ่งแยกต่างหาก เนื่องด้วยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไม่มีลักษณะของการกระทำที่เป็นความผิดฐานใดฐานหนึ่งในอันที่จะสามารถใช้สิทธิฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา เป็นคดีเดียวกันได้ ผู้เสียหายจึงอาจต้องใช้สิทธิฟ้องร้องในฐานะละเมิดทางแพ่งเพื่อเรียกค่าเสียหายจากการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ดังกล่าว

รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ตามกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ได้วางมาตรการเยียวยาแก่ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้หลายรูปแบบ ทั้งการเยียวยาแก้ไขปัญหาโดยหน่วยงานของรัฐ หรือออกเป็นคำสั่งของศาล มาตรการทางอาญา และมีสิทธิในการเรียกร้องค่าเสียหายทางแพ่งจากความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย

การเยียวยาโดยหน่วยงาน Cyber Scan ขั้นต้นเมื่อผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการยื่นคำร้องเรียนปัญหายังหน่วยงาน เพื่อให้เจ้าหน้าที่ Cyber Scan หาแนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้น โดยเจ้าหน้าที่จะดำเนินการติดต่อไปยังผู้ทำการกลั่นแกล้งรังแก หรือผู้ที่เผยแพร่ภาพอนาจารของผู้อื่นอันเป็นความผิดดังกล่าว และทำการเจรจาไกล่เกลี่ย เพื่อขอให้ทำการลบหรือถอดข้อมูลดังกล่าวออกจาก

ระบบ หรือหากผู้เสียหายไม่ต้องการเจรจาไกล่เกลี่ย หรืออาจดำเนินการขอคุ้มครองชั่วคราวต่อศาล ยื่นคำร้องเรียนมายังศาลฎีกาแห่งรัฐ (The Supreme Court of Nova Scotia) ถ้าศาลได้ใช้ดุลพินิจ เห็นว่ามีลักษณะการกระทำความผิดครบองค์ประกอบความผิดจริง ศาลมีอำนาจสั่งอย่างใดอย่างหนึ่ง ได้ เช่น คำสั่งห้ามบุคคลผู้กระทำความผิดติดต่อสื่อสารกับผู้เสียหาย ออกคำสั่งให้ดำเนินการแก้ไข หรือลบข้อมูลดังกล่าว หรือคำสั่งอื่นใดที่ศาลเห็นสมควร เป็นต้น

และมีมาตรการทางแพ่ง ศาลอาจใช้ดุลพินิจสั่งให้ผู้กระทำความผิดจ่ายค่าเสียหายต่อผู้เสียหาย เป็นค่าเสียหายเชิงลงโทษ ให้เหมาะสมกับความร้ายแรงและความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่ผู้เสียหายได้ เห็นว่าตนเองได้รับการเยียวยาไม่เพียงพอ หรือการละเมิดดังกล่าวไม่ระงับไป กฎหมายให้อำนาจ ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องเพิ่มเติมตามกฎหมายคอมมอนลอว์หรือพระราชบัญญัติอื่นได้

มาตรการทางอาญา ในมาตรา 10 หากปรากฏว่าผู้กระทำความผิดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งที่ ศาลสั่งแล้วนั้น ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้ผู้กระทำความผิดจ่ายค่าปรับไม่เกิน 5,000 \$ หรือสั่งจำคุก ไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับ โดยคำสั่งของศาลต้องคำนึงถึงเนื้อหาความร้ายแรงของการกระทำ ลักษณะการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นลักษณะในเชิงลงโทษหากผู้กระทำความผิดไม่ ดำเนินการแก้ไขตามที่ศาลกำหนดในขั้นต้น

ประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 การเยียวยา ขั้นต้นเมื่อผู้เสียหายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีการยื่นคำร้องเรียนปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกที่เหยื่อเป็นเด็ก ชาวออสเตรเลียมาแล้ว เจ้าหน้าที่คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ดำเนินการร้องขอพยานหลักฐานการกลั่นแกล้งรังแก และคณะกรรมการมีอำนาจ ดำเนินการสืบสวนข้อร้องเรียนว่าครบองค์ประกอบความผิดตาม ถ้าเจ้าหน้าที่เห็นว่าคำร้องมีมูล เจ้าหน้าที่ดำเนินการประสานงานไปยังผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ (Provider of a social media services) ดำเนินการลบข้อมูลที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นออกจากระบบ หรือสั่งให้ ผู้ใช้บริการปลายทางดำเนินการลบข้อมูลภายใน 48 ชั่วโมง หรือระยะเวลาที่กำหนด แต่ถ้ามิได้ ดำเนินการตามคำเตือน เจ้าหน้าที่จะดำเนินการทำคำแถลงและประกาศลงบนเว็บไซต์ และอาจมีการ กำหนดให้ผู้ให้บริการปลายทางผู้ลงข้อมูลทำหนังสือขอโทษอย่างเป็นทางการไปยังเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบ โดยการดำเนินเยียวยาผ่านหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเฉพาะ โดยไม่ต้องดำเนินการผ่านศาลแต่อย่างใด

ส่วนมาตรการร้องเรียนค่าเสียหายส่วนแพ่ง ตามกฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการ เฉพาะโดยชัดเจน แต่ยังคงมีบทบัญญัติในหมวดที่ 6 เรื่องการบังคับใช้ มาตรา 46 กำหนดให้ใช้ มาตรการทางแพ่งได้ โดยอาศัย หมวดที่ 4 ของกฎหมาย The Regulatory Powers (Standard Provisions) Act 2014 ที่กำหนดให้เรียกค่าเสียหายจากการที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ซึ่งอาจต้องไป ฟ้องร้องแยกเป็นอีกคดีหนึ่งต่อศาล โดยเน้นการช่วยเหลือทางแพ่ง โดยไม่ปรากฏโทษในทางอาญา เพราะเล็งเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่พึงได้รับการแก้ไขมากกว่ากระบวนการลงโทษ

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายไทยไม่มีการกำหนดหน่วยงานหรือวิธีการไว้เฉพาะ การเรียกร้องสิทธิในการได้รับความคุ้มครอง จึงต้องดำเนินการฟ้องร้องต่อศาลเป็นคดีละเมิด เพื่อเรียกร้องค่าเสียหายหรือค่าสินไหมทดแทนจากผลกระทบที่ตนอาจได้รับ หรือต้องฟ้องร้องเป็นคดีอาชญาฐานใดฐานหนึ่งที่ใกล้เคียงกับลักษณะการกระทำที่ได้รับผลกระทบ เพื่อให้ศาลดำเนินการลงโทษต่อตัวผู้กระทำความผิด โดยในส่วนของประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะ ประเทศแคนาดา ได้มีหน่วยงานที่มีอำนาจในการออกคำสั่งที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการช่วยเหลือผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ และมีช่องทางการฟ้องร้องต่อศาลเป็นการเฉพาะที่จะดำเนินการเฝ้าระวังทางแพ่ง และลงโทษผู้กระทำความผิดทางอาญา และประเทศออสเตรเลีย กำหนดรูปแบบการแก้ไขเยียวยาผ่านหน่วยงานเฉพาะเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินคดีทางศาล แต่ให้หน่วยงานมีอำนาจเด็ดขาดในการดำเนินการออกคำสั่งในลักษณะคำสั่งทางปกครองที่จะต้องปฏิบัติตาม หากมีฝ่าฝืนอาจต้องรับโทษประการอื่น

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่าข้อจำกัดทางกฎหมายเรื่องความรับผิดชอบจากการกระทำความผิดทางไซเบอร์ ประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายเฉพาะรวมไว้ในกฎหมายที่คุ้มครองความปลอดภัยการใช้งานออนไลน์ และการป้องกันปัญหาทางไซเบอร์ อันได้มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ แนวทางการดำเนินการร้องเรียนทางศาล มาตรการเยียวยา และหน่วยงานที่ช่วยเหลือกำกับดูแลเป็นการเฉพาะ ซึ่งครอบคลุมแก่ประชาชนโดยทั่วไป โดยของประเทศแคนาดา ปรากฏในลักษณะของกฎหมายเฉพาะของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ส่วนประเทศออสเตรเลีย เป็นกฎหมายกลาง ความชัดเจนของกฎหมายทำให้สะดวกต่อการปรับพิจารณาใช้ อีกทั้งยังมีแนวทางในการแก้ปัญหาตั้งแต่พบเห็น ทำให้ปัญหาดังกล่าวยังไม่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อเด็กหรือผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่ประเทศไทยหากพิจารณาบังคับใช้กับบทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่พบว่ามีความขัดข้องอย่างมาก ด้วยลักษณะขององค์ประกอบความผิดไม่อาจปรับบทได้อย่างครอบคลุมในทุกองค์ประกอบความผิด ของฐานความผิดหนึ่ง ๆ ส่งผลให้ศาลย่อมไม่สามารถตัดสินว่าการกระทำความผิดทางไซเบอร์ดังกล่าวเป็นความผิด รวมทั้งการที่หน่วยงานที่มีอยู่ไม่ได้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการควบคุมแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ดังนั้นประเทศไทยจึงควรมีการกำหนดบทนิยามศัพท์ ฐานความผิด และมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ เพื่อช่วยในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้อาจเสียหายและได้รับผลกระทบโดยตรงจากการกระทำความผิดดังกล่าว

4.4 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ประเทศไทยไม่มีการกำหนดหรือตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหน่วยงานตามกฎหมายของรัฐ จึง

ค้นหาได้เพียงหน่วยงานของรัฐที่เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย หรือหน่วยงานสนับสนุนการใช้กฎหมายอื่น หรืออาจปรากฏในส่วนของหน่วยงานเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้คำปรึกษา เบื้องต้นแก่เด็ก เยาวชน และผู้เสียหายที่มีความทุกข์เท่านั้น

เมื่อพิจารณาส่วนของอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ที่มีอำนาจตรวจสอบกลั่นกรองข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านคอมพิวเตอร์ที่ผิดกฎหมาย ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 1.ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ 2.ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่อาจกระทบกระเทือนต่อความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามที่กำหนดไว้ในภาค 2 ลักษณะ 1 หรือลักษณะ 1/1 แห่งประมวลกฎหมายอาญา 3.ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาหรือกฎหมายอื่นซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นมีลักษณะขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและเจ้าหน้าที่ตามกฎหมายนั้นหรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้ร้องขอ¹⁹⁸ ซึ่งในส่วนที่อาจปรับใช้กับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้นั้น อันได้แก่ส่วนของเนื้อหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่อาจเข้าข่ายของเรื่องที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ซึ่งมีความหมายโดยกว้าง แต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต้องมีรูปแบบการกลั่นแกล้งที่มีลักษณะร้ายแรงอย่างมาก เช่นการกลั่นแกล้งรังแกด้วยการส่งภาพลามก อนาจาร หรือให้ร้ายผู้เสียหายต่อบุคคลทั่วไปได้รับรู้ ซึ่งอาจพิจารณาเห็นควรว่าเป็นเรื่องที่ขัดต่อความสงบหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนนั้นได้ แต่หากปรากฏว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้น เป็นการส่งข้อความว่ากล่าวเหยียดหยาม ตำหนิ หรือเป็นการกีดกันบุคคลออกจากกลุ่ม เหล่านี้ล้วนไม่ถือเป็นเรื่องที่มีลักษณะอันเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนแต่อย่างใด อีกทั้งพิจารณาแล้วเห็นว่าหน่วยงานเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เพื่อดำเนินการตรวจสอบ รับเรื่อง และมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาตดำเนินการลบหรือแก้ไขข้อมูลอันมิชอบนั้น แต่หน่วยงานไม่สามารถดำเนินการลบหรือแก้ไขได้เองทันที

ส่วนของกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (บก.ปอท.) มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี สืบสวนสอบสวน ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวกับระบบคอมพิวเตอร์ แต่อย่างไรก็ตามหน่วยงาน บก.ปอท. มีอำนาจหน้าที่หลักเกี่ยวกับการอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งมีลักษณะความร้ายแรงของ

¹⁹⁸ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 20

การกระทำความผิดมากกว่าการกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ซึ่งเป็นลักษณะการกระทำที่มีการมุ่งร้ายต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นการเฉพาะ ซึ่งความเสียหายที่ได้รับการช่วยเหลือต้องเป็นไปตามความผิดฐานหนึ่งฐานใดที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา แต่ด้วยปัจจุบันการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ของไทยยังไม่มีกฎหมายที่รองรับชัดเจน หน่วยงานจึงไม่อาจช่วยเหลือดำเนินการแก่ผู้เสียหายได้มากนัก

แต่ในส่วนของคุณ์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการใช้กฎหมาย มีภารกิจในการช่วยเยาวชนเตือนภัยความเสี่ยงอันเกิดจากการใช้สื่อออนไลน์ แต่ต้องดำเนินการประสานกับหน่วยงานทางกฎหมายอื่นที่อาจจะเกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานคณะกรรมการควบคุมกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เป็นต้น แต่หน่วยงานไม่มีอำนาจในการดำเนินการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้เองโดยตรง

ในขณะที่หน่วยงานอื่นปรากฏเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการช่วยเหลือด้านการให้คำปรึกษา ให้ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์สามารถจัดการกับความรู้สึก ความเสียใจ อันเป็นผลกระทบทางจิตใจเท่านั้น อันป้องกันการนำไปสู่ภาวะการณ์ทำร้ายตนเองหรือผู้อื่นเท่านั้น อันได้แก่ หน่วยงานของภาครัฐ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ รวมทั้งหน่วยงานเอกชน เช่น มูลนิธิแพธทูเฮลท์ สมาคมสมาธิจิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น

ดังนั้น การเยียวยาดำเนินการร้องทุกข์ผ่านหน่วยงาน หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ข้างต้น ได้เริ่มมีการกำหนดรูปแบบอำนาจหน้าที่ในการเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับคอมพิวเตอร์ เช่น คณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ มีอำนาจในการตรวจสอบข้อมูลผ่านระบบคอมพิวเตอร์และมีเนื้อหาอันมิชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการรับแจ้งความร้องทุกข์จากประชาชนได้ ได้มีการกำหนดขั้นตอนระเบียบที่จะช่วยเหลือรับรองทุกข์ เมื่อได้รับความเสียหายจากความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยต้องมีการร้องทุกข์ก่อนเสมอ และนำพยานหลักฐานมายื่นต่อหน่วยงาน เพื่อพิจารณาประสานงานการแก้ไขเบื้องต้น แต่หน่วยงานไม่มีอำนาจดำเนินการแก้ไข ลบข้อมูลได้เองโดยทันที

อันจะเห็นได้ว่าหลายหน่วยงานเมื่อรับร้องทุกข์จากผู้เสียหายแล้ว ก็ไม่อาจดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที อีกทั้งปัญหาหลักคือลักษณะการกระทำความผิดที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นี้มีได้มีบัญญัติไว้อย่างชัดเจน การที่เจ้าพนักงานจะช่วยเหลือได้จำเป็นต้องเป็นความผิดที่ชัดเจนและมีกำหนดฐานความผิดไว้ตามกฎหมาย ส่วนการประสานงานกับหน่วยงานช่วยเหลือ หน่วยงานภาครัฐและเอกชนหลายแห่งเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางสภาพร่างกาย

และสภาพจิตใจ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้น พูดคุยทำความเข้าใจ แต่ไม่ได้มีมาตรการทางกฎหมายในการช่วยเหลืออย่างชัดเจน หรือช่วยเหลือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วอันเป็นผลของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือหากมีการประสานงานไปยังผู้ให้บริการเพื่อดำเนินการแก้ไข ลบข้อมูลที่สร้างความเสียหายนั้น ก็เป็นไปในลักษณะของการขอความร่วมมือ ซึ่งมีได้มีนิติสัมพันธ์อย่างชัดเจนที่ผู้ให้บริการจะต้องดำเนินการให้เสมอไป

รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ตามกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 มีหน่วยงาน Cyber Scan เป็นหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ดูแลปัญหาการใช้งานทางไซเบอร์ รวมถึงปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ให้ข้อมูลแก่สาธารณะ ในเรื่องความเสี่ยงภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แนวทางการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย เป็นหน่วยงานในการประสานงานช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือเสียหายจากการถูกนำรูปของตนไปใช้ในทางที่มิชอบ โดยเจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือผู้เสียหายหาทางแก้ปัญหาเบื้องต้น เช่น ดำเนินการลบข้อมูลที่มีขบนั้นก่อนเบื้องต้น ก่อนช่วยนำเรื่องไปร้องเรียนต่อศาล

ประเทศออสเตรเลีย ตามกฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ที่มีกลไกหน้าที่ในการรับรายงานการละเมิดจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และประสานงานความช่วยเหลือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ ดำเนินการถอดหรือลบข้อมูลที่เข้าข่ายเป็นการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งมีเหยื่อเป็นเด็กชาวออสเตรเลียออกจากระบบ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ยังมีอำนาจในการเปิดเผยข้อมูลการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์กับทางโรงเรียน คุณครู หรือผู้ปกครองของเด็ก เพื่อประโยชน์ในการหาพยานหลักฐาน หรือหาแนวทางป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายหรือข้อมูลนั้นเป็นข้อมูลสาธารณะอยู่แล้ว

ดังนั้น เห็นได้ว่าประเทศไทยมีหน่วยงาน ปอท. ที่เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจดำเนินการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้เบื้องต้น แต่ด้วยไม่มีกฎหมายรองรับเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ว่ามีความผิดฐานใดฐานหนึ่ง หรือเป็นความผิดตามกฎหมาย ทำให้หน่วยงานไม่อาจดำเนินการใช้อำนาจดำเนินการลบหรือแก้ปัญหาเบื้องต้นต่อปัญหาเหล่านั้นได้ หากเปรียบเทียบกับประเทศแคนาดาที่มีหน่วยงาน Cyber Scan และประเทศออสเตรเลียที่มีคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ ที่มีอำนาจหน้าที่ครอบคลุมปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ด้วย จึงสามารถดำเนินการช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาแก่ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ทันที

ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งยังคงมีปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ปรากฏให้เห็นอยู่ได้โดยทั่วไป แต่ผู้เสียหายไม่มีช่องทางด้านกฎหมาย หรือหน่วยงานในการช่วงแก้ไขปัญหา จึงทำได้เพียงการแก้ปัญหาด้วยตนเองด้วยการนำตัวเองออกจากสื่อสังคมออนไลน์หรือออกจากโลกไซเบอร์ เพื่อลด

การรับรู้ แต่อย่างไรก็ตามการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดังกล่าวไม่ใช่การแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ เนื่องจากเนื้อหาที่กลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ยังคงปรากฏชัดอยู่บนโลกไซเบอร์ บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจมีบุคคลที่สามเข้าถึงและเห็นได้ ทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่เหยื่อยังคงอยู่ รวมถึงผลกระทบต่อจิตใจ ที่อาจนำไปสู่ผลกระทบต่อร่างกายต่อไปได้

ประเทศไทยจึงควรมีมาตรการเบื้องต้น ให้มีหน่วยงานในการช่วยเหลือเยียวยา ดำเนินการแก้ไข ประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยเหลือดำเนินการลบเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ติดต่oprสานงานกับผู้กระทำความผิด ซึ่งถ้าสามารถแก้ไขปัญหการกลั่นแกล้งรังแกได้รวดเร็วเท่าไรยิ่งส่งผลดีต่อตัวผู้เสียหาย และผู้กระทำความผิดในการเจรจาปรับความเข้าใจ เพื่อไม่สร้างผลกระทบอันร้ายแรงอื่นต่อไป เช่นเดียวกับรูปแบบกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย

เมื่อปรากฏว่าปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน หรือผลกระทบต่อตัวผู้เสียหายอย่างร้ายแรง และผู้เสียหายต้องการดำเนินการทางกฎหมายในเชิงการลงโทษหรือการเรียกค่าเสียหายต่อผู้กระทำความผิด จึงควรมีการกำหนดบัญญัติกฎหมายเฉพาะ ในส่วนบทบัญญัติหลักเกณฑ์ นิยามความหมาย ฐานความผิด และบทลงโทษที่มีความชัดเจนเป็นการเฉพาะ เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถหยิบนำไปดำเนินการทางอาญากับผู้เสียหายได้ชัดเจน โดยไม่ต้องพิจารณาเทียบเคียงกับบทบัญญัติทางกฎหมายอื่นที่มีอยู่เดิม ซึ่งอาจมีลักษณะองค์ประกอบความผิดที่ไม่ต้องตรงกับลักษณะการกระทำความผิดในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่ชัดเจน เนื่องด้วยลักษณะของกฎหมายอาญาจำต้องมีการตีความปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทำให้ผู้เสียหายเสียโอกาสในการดำเนินการเชิงลงโทษทางกฎหมายต่อตัวผู้กระทำความผิด ส่วนการพิจารณาลงโทษให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจดำเนินการลงโทษตามพฤติการณ์แห่งความร้ายแรง โดยอาจมุ่งเน้นการลงโทษเป็นโทษปรับเป็นหลัก

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุปและข้อเสนอแนะในบทนี้จะนำเสนอภาพรวมเนื้อหาทั้งหมดจากการศึกษาค้นคว้าที่ผ่านมาทั้งหมด ตั้งแต่ในส่วนของที่มาและความสำคัญของปัญหา ทฤษฎี แนวคิด ความหมาย และประเภทของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ บทบัญญัติทางกฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา และกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย อันเป็นกลุ่มประเทศที่มีกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ และประเด็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกิดขึ้นของประเทศไทย รวมทั้งข้อเสนอแนะและแนวทางในการแก้ปัญหาประเด็นต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับประเทศไทยที่สุด

5.1 บทสรุป

การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying) เป็นปรากฏการณ์การกระทำความผิดที่ลักษณะคล้ายว่าไม่มีความรุนแรง เป็นเรื่องของการใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของตน แต่แท้จริงแล้วกลับปรากฏในลักษณะตรงข้าม กล่าวคือ การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้สร้างผลกระทบต่อสภาพจิตใจและร่างกายของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกเป็นอย่างมาก ดังมีปรากฏให้เห็นได้ในหลายงานวิจัยทางด้านสุขภาพ สถิติปัญหาที่เกิดขึ้นต่อสังคม และกลุ่มเด็กเยาวชน ทำให้ในหลาย ๆ ประเทศได้ให้ความสนใจ และพยายามหาทางป้องกันและแก้ปัญหา โดยได้มีการบัญญัติกฎหมายในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ขึ้นเฉพาะ หรือเป็นการเพิ่มบทบัญญัติในบทกฎหมายเดิม หรืออาจเป็นการกำหนดหน่วยงาน หรือมาตรการบังคับทางสังคม เพื่อบังคับใช้ให้เหมาะสมแต่ละรัฐ

โดยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ยังไม่มีกำหนดนิยามและแบ่งประเภทลักษณะการกระทำไว้อย่างเป็นสากล แต่หากพิจารณาจากแนวทางความเห็นของนักวิชาการต่าง ๆ สามารถพิจารณาแบ่งได้ออกเป็น 7 ประเภท คือ การโต้เถียงอย่างรุนแรง (Flaming) การคุกคาม (Harassment) การหมิ่นประมาท (Denigration) การปลอมตัว (Masquerading) การเผยแพร่และการล่อลวงให้เปิดเผยข้อมูล (Outing and Trickery) การกีดกันทางสังคม (Social Exclusion) การเฝ้าติดตามทางไซเบอร์ (Cyberstalking) โดยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ความแตกต่างจากการกลั่นแกล้งแบบเดิมอย่างมากในส่วนของรูปแบบการกระทำมีลักษณะที่ไม่ต้องเผชิญหน้ากันโดยตรง ไม่

มีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ และเวลา ทำให้สามารถสร้างความเสียหายได้อย่างต่อเนื่อง ผลกระทบและความเสียหายจึงมีลักษณะที่ทวีความรุนแรงมากกว่าการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม

เมื่อพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นกลับพบว่าประเทศไทยไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากยังไม่มีบทบัญญัติทางกฎหมายที่คุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ จึงไม่มีหน่วยงานใดให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหานี้ในเบื้องต้นแก่ผู้เสียหาย รวมทั้งผู้ใช้กฎหมายจำเป็นต้องพยายามปรับใช้กฎหมายที่มีอยู่ปรับกับลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น ซึ่งหลายลักษณะการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ยังไม่ต้องด้วยลักษณะองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายนั้น เป็นเหตุให้ศาลไม่อาจพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดได้ แต่เมื่อศึกษากฎหมายต่างประเทศ พบว่ามีหลายประเทศที่ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกิดขึ้น และมีการกำหนดกฎหมายป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ เช่น กฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา และ กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น มีการกำหนดชัดเจนทั้งนิยามศัพท์ บทบัญญัติความรับผิดชอบ หน่วยงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบ และมาตรการสำหรับการเยียวยาปัญหาเบื้องต้นก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีทางศาล

ผู้เขียนจึงเห็นควรว่าควรให้ประเทศไทย มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ บทบัญญัติความรับผิดชอบ หน่วยงานผู้มีอำนาจรับผิดชอบ และมาตรการสำหรับการเยียวยาปัญหาเบื้องต้นก่อนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีทางศาล เพิ่มเติมขึ้นในกฎหมายของไทยสำหรับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันดังต่อไปนี้

5.1.1 ปัญหาเกี่ยวกับบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

บทนิยามศัพท์ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องด้วยผู้ใช้กฎหมายต้องมีการวิเคราะห์ ตีความลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นว่าต้องตามลักษณะองค์ประกอบความผิด สอดคล้องกับนิยามศัพท์และฐานความผิดนั้นหรือไม่ โดยบทนิยามศัพท์เป็นส่วนสำคัญ เพราะแสดงความหมาย ขอบเขตที่เป็นหลักการเบื้องต้นก่อนนำไปสู่การปรับฐานความผิดนั้น

การที่ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้น เป็นผลให้ผู้ใช้กฎหมายจำเป็นต้องพิจารณาปรับใช้กฎหมายเพียงเท่าที่มีการตราไว้แล้วเท่านั้น สำหรับปรับใช้กับลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น เช่น ดำเนินการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 293 ฐานช่วยหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย กำหนดคุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หากปรากฏว่าการกลั่นแกล้งที่เป็นการยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตายนั้นทำต่อบุคคลที่อายุมากกว่า ที่กฎหมายกำหนดก็ไม่อาจต้องด้วยบทกฎหมายนี้ได้ มาตรา 328 ฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 397 ฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ หรือตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับ

คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ฐานนำเข้าข้อมูลอันมิชอบสู่ระบบคอมพิวเตอร์ มาตรา 16 ฐานเผยแพร่ภาพหรือข้อมูลอันทำให้อับอาย เป็นต้น ด้วยความไม่ชัดเจนและความไม่ครอบคลุมที่แต่ละฐานมีลักษณะการกระทำเป็นเรื่องเฉพาะประเภท ทำให้การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ซึ่งอาจมีลักษณะหนึ่งลักษณะใดที่ไม่ต้องด้วยบทบัญญัตินั้น ก็เป็นเหตุให้ผู้ใช้กฎหมาย รวมถึงศาลไม่อาจตีความขยายลงโทษผู้กระทำความผิดได้ การเลือกใช้บทกฎหมายอื่นที่ใกล้เคียงที่สุดกับลักษณะการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นมาปรับใช้เพื่อดำเนินการฟ้องร้องจึงอาจนำไปสู่การที่ศาลยกฟ้อง และทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาที่เพียงพอ

ในขณะที่กฎหมายเฉพาะของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา และกฎหมายเฉพาะของประเทศออสเตรเลีย บัญญัตินิยามศัพท์ของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดให้เป็นการกระทำผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นสำคัญซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้แตกต่างจากการกลั่นแกล้งรังแกแบบดั้งเดิม อีกทั้งบทนิยามศัพท์ยังมีการกำหนดว่าการกระทำนั้นจะต้องสร้างผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใด ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันส่งผลกระทบต่อจิตใจ หรือร่างกายของผู้เสียหายซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการให้นิยามศัพท์ตามความหมายทั่วไปทางวิชาการ แต่อย่างไรก็ตาม มีส่วนที่แตกต่างเรื่องการให้ความหมาย บทนิยามศัพท์ของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามแนวทางที่ศึกษาทฤษฎีและความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้แนวทางความหมายว่าต้องมีลักษณะการกระทำซ้ำ ๆ หรือการกระทำมากกว่าหนึ่งครั้ง ในขณะที่แนวทางการกำหนดบทนิยามศัพท์ของกฎหมายต่างประเทศที่ให้ไว้ในกฎหมายเฉพาะทั้งสองประเทศที่ศึกษามาข้างต้น ไม่ได้กำหนดถึงรูปแบบการกระทำที่จะต้องมียุทธศาสตร์ของการกระทำความผิดนั้น ๆ ซ้ำอีกครั้งมากกว่าหนึ่งครั้ง แต่นิยามกำหนดเพียงหลักการ ลักษณะของเจตนากระทำของผู้กระทำและมีผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายเป็นสำคัญ ก็ครบบทนิยามความหมายของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นความผิดแล้ว แม้ว่าการกระทำกลั่นแกล้งนั้นเกิดครั้งแรกก็ตาม ทำให้ส่วนของรูปแบบจำนวนการกระทำซ้ำของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในส่วนนี้มีความแตกต่างระหว่างแนวทางตามทฤษฎีและแนวทางที่ปรากฏในส่วนของบทนิยามศัพท์ของกฎหมายเฉพาะ

การพิจารณาเสนอแนวทางบัญญัติบทนิยามศัพท์เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ จึงมีส่วนที่ต้องพิจารณาถึงความเหมาะสม และเหตุของการเลือกนำไปใช้ในทางปฏิบัติหากพึงต้องการบัญญัติเป็นบทกฎหมายที่จะต้องเน้นในส่วนของเจตนาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงต่อตัวผู้เสียหาย

5.1.2 ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มบุคคลที่เข้าถึงการใช้งานสื่อทางไซเบอร์ ทั้งเพื่อการศึกษาและการสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งมีความแตกต่างสมัยก่อนที่การใช้งานอินเทอร์เน็ต หรือการเข้าถึงโลกไซเบอร์จะต้องเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เมื่อเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้ที่มีภาวะการรับรู้ การ

ตัดสินใจ และกระบวนการจัดการทางอารมณ์ได้ยังไม่ดีพอ อีกทั้งจากสถิติที่ผ่านมายังพบว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางกายภาพ และการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เกิดขึ้นกับบุคคลกลุ่มนี้มากกว่าผู้ใหญ่ ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจ พฤติกรรม และนำไปสู่ผลกระทบต่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ตามวัย เด็กและเยาวชนจึงควรได้รับความคุ้มครองเป็นการเฉพาะในทางกฎหมาย เพื่อป้องกันปัญหาและสร้างกรอบการเฝ้าระวังขึ้นได้อย่างเหมาะสม

การจะกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่จะกำหนดกรอบกฎหมายที่คุ้มครองขึ้นเป็นการเฉพาะนั้นมีความแตกต่างกันไปตามความมุ่งหมายของกฎหมายที่จะคุ้มครอง ประกอบกับสภาพสังคมของแต่ละประเทศด้วย เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ได้กำหนดบทบัญญัติสำหรับคุ้มครองเด็กและเยาวชนไว้ในฐานะผู้เสียหายหรือการตกเป็นเหยื่อจากการทำความผิดทางอาญาใน 4 ช่วงอายุ คือ เด็กที่อายุไม่เกิน 13 ปี อายุไม่เกิน 15 ปี อายุไม่เกิน 16 ปี อายุไม่เกิน 18 ปี ตามลำดับ รวมถึงพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดคุ้มครองเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 กำหนดเกณฑ์ เด็กอายุไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ และเยาวชนเกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์

ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศ ในส่วนของกฎหมายสากล อนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 กำหนดให้เด็ก คือ บุคคลที่อายุไม่เกิน 18 ปี กฎหมายประเทศออสเตรเลีย Enhancing Online Safety Act 2015 กำหนดคุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะ สำหรับเด็กชาวออสเตรเลีย อายุไม่เกิน 18 ปี แต่รัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ที่มีการกำหนดกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 อันเป็นกฎหมายเฉพาะที่คุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ได้กำหนดว่า เด็กอายุไม่เกิน 19 ปี ซึ่งช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กได้อย่างครอบคลุม

5.1.3 ปัญหาเกี่ยวกับฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

บทบัญญัติความรับผิดทางอาญา เป็นฐานที่กำหนดให้การกระทำหนึ่ง ๆ มีค่าบังคับทางกฎหมาย สร้างกฎเกณฑ์ ลักษณะการกระทำ ความรับผิด บทลงโทษต่อผู้กระทำนั้น ๆ เนื่องจากรัฐเห็นว่าการกระทำนั้นสร้างความเสียหายต่อผู้คนในสังคม อันเป็นเรื่องความสงบเรียบร้อยของสังคม ที่ประชาชนควรได้รับความคุ้มครองจากรัฐอย่างเพียงพอ เมื่อการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการกระทำหนึ่งที่สามารถสร้างความเสียหายต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกได้ แม้ความร้ายแรงนั้นจะมากน้อยแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล

การที่ประเทศไทยยังไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้น เป็นผลให้ผู้ใช้กฎหมายจำต้องพิจารณาปรับใช้กฎหมายเพียงเท่าที่มีการตราไว้แล้วเท่านั้น สำหรับปรับใช้กับลักษณะการทำความผิดที่เกิดขึ้น เช่น ดำเนินการฟ้องร้องตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 293 ฐานช่วยหรือยุยงให้ผู้อื่นฆ่าตัวตาย กำหนดคุ้มครองเฉพาะผู้เสียหายที่เป็นเด็กอายุไม่เกิน 16 ปี หากปรากฏว่าการกลั่นแกล้งที่เป็นการยุยงให้บุคคลอื่นฆ่าตัวตายนั้นทำต่อบุคคลที่อายุมากกว่า ที่กฎหมายกำหนดก็ไม่อาจต้องด้วยบทกฎหมายนี้ได้ มาตรา 328 ฐานหมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา มาตรา 397 ฐานทำให้เดือดร้อนรำคาญ หรือตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 14 ฐานนำเข้าข้อมูลอันมิชอบสู่ระบบคอมพิวเตอร์ มาตรา 16 ฐานเผยแพร่ภาพหรือข้อมูลอันทำให้อัปอาย เป็นต้น

แม้จะมีนักวิชาการ นักกฎหมายหลายท่านได้ให้ความเห็นถึงการปรับใช้บทบัญญัติกฎหมายที่มีอยู่แล้ว โดยเฉพาะบทกฎหมายทางอาญาที่จะใช้ดำเนินการลงโทษผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ไว้หลากหลายแนวทาง โดยมีบางท่านได้ให้ความเห็นว่าบทบัญญัติที่มีอยู่สามารถพอปรับบทใช้ได้ โดยปรับใช้ มาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ปรับใช้ได้ทั้งกับการกลั่นแกล้ง (Bullying) และการติดตามรังควาน (Stalking) ทั้งนี้ไม่ว่าผู้กระทำการต่าง ๆ ดังกล่าวต่อสาธารณะหรือต่อหน้าธารกำนัล ซึ่งย่อมตีความถึงการทำในบริการออนไลน์ด้วยได้¹⁹⁹ แต่นักวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าบทบัญญัติที่มีอยู่แล้วไม่เพียงพอที่จะปรับใช้ได้เนื่องด้วยลักษณะของความผิดไม่สอดคล้องกับการตีความปรับใช้อย่างเคร่งครัดกับตัวบทกฎหมาย²⁰⁰ กฎหมายไทยที่มีผลบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันสามารถนำมาปรับใช้ได้กับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ในบางกรณีหรือบางพฤติกรรมเท่านั้น เช่น การโพสต์ข้อความกลั่นแกล้งรังแกที่มีลักษณะหมิ่นประมาท ข้อความลามกอนาจาร เป็นต้น แต่ไม่ครอบคลุมการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดดังกล่าว แต่ยังคงส่งผลให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อจิตใจของผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแก ปัญหาสำคัญที่ยังไม่มีกฎหมายออกมารองรับหรือแก้ไขโดยตรง จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายเชิงนโยบายที่เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งออนไลน์

¹⁹⁹ สาวตรี สุขศรี, กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563), หน้า 255-256.

²⁰⁰ คณาธิป ทองรวีวงศ์, มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตาย : ศึกษากรณีกฎหมายความปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber-safety Act) ของรัฐ Nova Scotia, ใน เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติทางภาษาและการสื่อสาร. วันที่ 3-4 กันยายน 2558, ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร, หน้า 1-20.

ในขณะที่ในต่างประเทศมีการตื่นตัวและให้ความสำคัญแก่ปัญหา โดยภาครัฐกำหนดกฎหมาย กลาง กฎหมายระดับมลรัฐ หรืออาจออกเป็นมาตรฐานป้องกันปัญหาเบื้องต้นในเรื่องการกลั่นแกล้ง รังแก เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย เป็นต้น

ประเทศแคนาดา ได้กำหนดบทนิยามศัพท์ลักษณะการกระทำผิด ให้อำนาจการฟ้องร้องทั้ง บุคคลผู้เสียหาย หรือการที่ผู้ปกครองใช้อำนาจฟ้องร้องแทนผู้เสียหายที่เป็นเด็กหรือเยาวชน โดยยื่น พยานหลักฐานเท่าที่มีสำหรับระบุตัวตนของผู้กระทำผิด เพื่อใช้ในการสืบหาเพิ่มเติมภายหลังได้ มาตรการเยียวยา มีทั้งก่อนฟ้อง โดยมีหน่วยงาน Cyber Scan ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐช่วยเหลือใน การติดต่อผู้กระทำความผิดหรือผู้ให้บริการทางไซเบอร์ เพื่อดำเนินการลบหรือแก้ไขปัญหในเบื้องต้น ทำการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นต้น หากไม่ประสบผลสำเร็จศาลมีอำนาจสั่งห้ามผู้กระทำ ความผิดติดต่อสื่อสารกับผู้เสียหาย หรือสั่งประการอื่นที่เห็นสมควร หากมีการฝ่าฝืน ศาลมีอำนาจใน การสั่งปรับ และสั่งจำคุกได้

ประเทศออสเตรเลีย ได้กำหนดเนื้อหาใกล้เคียงกับของประเทศแคนาดา แต่มุ่งเน้นไปที่การ คัดกรองผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เป็นเด็กชาวออสเตรเลีย โดยไม่ได้เน้นไปที่ ผู้ใหญ่ อีกทั้งกฎหมายได้กำหนดแนวทางการเยียวยาโดยอำนาจของคณะกรรมการควบคุมความ ปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ที่จะมีหน้าที่ในการรับข้อร้องเรียน ขอ พยานหลักฐาน สืบสวนข้อเท็จจริง และประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการลบหรือ แก้ไขเนื้อหาที่สร้างความเสียหายนั้น จึงเป็นอำนาจเบ็ดเสร็จที่แก้ปัญหาได้เต็มที่ แต่ไม่ได้กำหนด หลักเกณฑ์สำหรับกระบวนการทางศาลไว้ เว้นแต่เป็นการขอค่าเสียหายในส่วนแพ่งสามารถฟ้องร้อง เรียกได้ต่อไป

ผู้เขียนจึงมีความเห็นด้วยไปกับแนวทางการให้ความเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายของประเทศ ไทยที่มีอยู่ไม่อาจปรับใช้ ดีความ กับลักษณะการกระทำผิดด้วยการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ อย่างจริงจัง เนื่องด้วยหลักความเคร่งครัดของการลงโทษทางอาญาที่จะกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชน และเป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครอง รักษาความสงบสุขของสังคม การตีความปรับใช้กฎหมาย จะต้องใช้อย่างเคร่งครัด เมื่อประเทศไทยไม่มีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดนิยามความหมาย ลักษณะ ฐานความรับผิด บทลงโทษ หรือมาตรการเยียวยาเบื้องต้นไว้ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นไม่อาจดำเนินการ แก้ไขได้ทันทั่วถึง

5.1.4 ปัญหาเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายเฉพาะ หรือบทนิยามศัพท์คุ้มครองปัญหาเรื่องการกลั่น แกล้งรังแกทางไซเบอร์ เป็นเหตุให้หน่วยงานรัฐที่มีอำนาจบังคับใช้กฎหมาย หรือหน่วยงานสนับสนุน การบังคับใช้กฎหมายที่มีปรากฏอยู่แล้วนั้น ดำเนินงานภายใต้กรอบของกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เช่น การ

อาศัยอำนาจของประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 เป็นต้น แม้ว่าบางหน่วยงานมีอำนาจในการดำเนินการลบ หรือแก้ไขข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่มีชอนนั้น ส่วนใหญ่แล้วเป็นปัญหาที่มีความร้ายแรง รุนแรงในลักษณะที่เป็นอาชญากรรม อันมีความรบกวนกระทบอย่างเป็นวงกว้างต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แต่มิได้ครอบคลุมถึงความรุนแรงของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่อาจมีลักษณะของผลกระทบเป็นการเฉพาะตัว โดยเฉพาะกรณีปัญหาที่เกิดผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบต่อยุติธรรมและร่างกายได้โดยง่าย

โดยหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ควบคุมดำเนินการเกี่ยวข้องกับภัยอันเกิดจากโลกไซเบอร์ ทั้งคณะกรรมการกถนกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ หรือกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่สามารถดำเนินการเป็นหน่วยงานที่สามารถรับผิดชอบในการดำเนินงานช่วยเหลือ และแก้ปัญหาเบื้องต้นสำหรับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้ แต่มีความจำเป็นต้องมีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ขึ้น เพื่อสร้างกรอบอำนาจให้หน่วยงานสามารถดำเนินการต่อเนื่องได้ครอบคลุมปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้น

ส่วนหน่วยงานอื่นของรัฐ เช่น ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ รวมทั้งหน่วยงานอื่นของเอกชน เช่น มูลนิธิแพธทูเฮลท์ สมาคมสมาชิกริตนส์แห่งประเทศไทย ที่จัดตั้งให้ความช่วยเหลือเยียวยาให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เด็ก เยาวชน และผู้เสียหายที่มีความทุกข์ส่วนบุคคล รวมทั้งช่วยเหลือประสานงานไปยังหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายส่วนอื่น แต่มิได้มีบทบาทในการช่วยดำเนินการแก้ปัญหาที่ปรากฏอยู่บนไซเบอร์ จึงมีลักษณะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนช่วยเหลือประชาชนเท่านั้น มิได้มีกฎหมายรองรับอำนาจหน้าที่ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ชัดเจน

ในขณะที่หลายประเทศได้มีกฎหมายเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ อันกำหนดอำนาจหน้าที่ชัดเจนให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบมีอำนาจในการดำเนินการช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ทั้งที่ปรากฏในรูปแบบของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย กฎหมาย Enhancing Online Safety Act 2015 กำหนดอำนาจหน้าที่ให้คณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) มีอำนาจดำเนินการควบคุมเนื้อหาของสื่อทางออนไลน์ที่มีเนื้อหากระทบ หรืออาจส่งผลกระทบเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อเด็กชาวออสเตรเลีย สามารถดำเนินการออกคำสั่งทางปกครองไปยังผู้ให้บริการดำเนินการลบหรือแก้ไขข้อมูลนั้นทันที หากเพิกเฉยไม่ดำเนินการจะถูกดำเนินการอย่างเด็ดขาดต่อไปอันส่งผลกระทบอาจถูกตัดสิทธิในการ

เผยแพร่ข้อมูลของผู้ให้บริการนั้น ๆ และปรากฏในรูปแบบของหน่วยงานสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย คือหน่วยงาน Cyber Scan ของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา ตามกฎหมาย Intimate Images and Cyber-protection Act 2017 เป็นหน่วยงานเฉพาะที่ทำหน้าที่ดูแลปัญหาการใช้งานทางไซเบอร์ รวมถึงปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ให้ข้อมูลแก่สาธารณะ ในเรื่องความเสี่ยงภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ แนวทางการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย เป็นหน่วยงานในการประสานงานช่วยเหลือผู้เสียหายที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หรือเสียหายจากการถูกนำรูปของตนไปใช้ในทางที่มิชอบ โดยเจ้าหน้าที่จะช่วยเหลือผู้เสียหายหาทางแก้ปัญหาเบื้องต้น เช่น ดำเนินการลบข้อมูลที่มีขบถนั้นก่อนเบื้องต้น ก่อนช่วยนำเรื่องไปร้องเรียนต่อศาล

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าควรมีการกำหนดกฎหมายเฉพาะ เพื่อเพิ่มกรอบอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่มีอยู่แล้วเพื่อให้สามารถดำเนินการเข้าช่วยเหลือและแก้ปัญหาได้อย่างทันทั่วถึง โดยดำเนินการในฐานะของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย โดยอาจดำเนินการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ เพื่อสร้างความชัดเจนในอำนาจการดำเนินงาน และเป็นศูนย์กลางประสานงานจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาดำเนินงานแก้ปัญหาร่วมกัน เพื่อทำการลบหรือแก้ไขข้อมูลอันมีเนื้อหาเป็นการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ที่อาจผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาถึงสภาพความเป็นมาของปัญหาเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายเฉพาะของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา กฎหมายเฉพาะของประเทศออสเตรเลีย และบทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคในประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

โดยผู้เขียนเห็นควรให้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์แยกออกเป็นหนึ่งฉบับ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวันในปัจจุบันที่เทคโนโลยีการสื่อสารเป็นส่วนหนึ่งในปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิต อีกทั้งเป็นแนวทางการคุ้มครองที่สอดคล้องกับต่างประเทศทั้งสองฉบับที่ได้ทำการศึกษามาแล้วข้างต้น ที่มีการบัญญัติแยกเป็นกฎหมายเฉพาะที่ให้ความสำคัญ และคุ้มครองประชาชนจากปัญหาการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แม้ด้วยบริบททางกฎหมายที่ทั้งสองประเทศเป็นระบบกฎหมายแบบ Common Law ก็ตาม แต่ด้วยความร้ายแรงของสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในประเทศ เป็นเหตุให้รัฐสภาเห็นควรบัญญัติกฎหมายคุ้มครองปัญหาเฉพาะเรื่อง แยกเป็นกฎหมายเฉพาะในรูปแบบของ

พระราชบัญญัติ (Act) ส่วนของประเทศไทยแม้จะมีระบบกฎหมายแบบ Civil Law แตกต่างจากกฎหมายต่างประเทศที่ศึกษามา แต่ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพิจารณาตีความปรับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด และปัญหาที่เกิดขึ้นยังไม่มีกฎหมายที่ชัดเจนรับรองคุ้มครองได้อย่างเพียงพอ ในส่วนของประมวลกฎหมายอาญามีลักษณะเป็นหลักการพื้นฐานความผิดอยู่แล้ว และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 นั้นวัตถุประสงค์ของกฎหมายมีการป้องกันและปราบปรามภัยอันตรายอันมีลักษณะความผิดที่จะนำไปสู่อาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ การเจาะระบบ แก้ไข ทำลายข้อมูลคอมพิวเตอร์ มีลักษณะผลกระทบต่อประชาชนเสียหายอย่างเป็นวงกว้าง หรือเป็นปัญหาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงจะปรับใช้ได้กรณีเฉพาะนั้น ๆ

ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการบัญญัติเป็นกฎหมายเฉพาะขึ้นเพื่อกำหนดเนื้อหาเรื่องบทนิยามศัพท์ ฐานความผิด บทลงโทษ อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้อย่างแน่นอนชัดเจน แยกในแต่ละประเด็นดังมีละเอียดต่อไปนี้

5.2.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดบทนิยามศัพท์ในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ผู้เขียนเสนอให้มีการบัญญัติบทนิยามศัพท์เรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นการเฉพาะ ให้มีความชัดเจน โดยกำหนดถึงรายละเอียด ลักษณะ และพฤติการณ์ของการกระทำโดยชัดแจ้งว่ามีลักษณะอย่างไรบ้าง โดยต้องมีความครอบคลุมช่องทางการกระทำความผิด ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นไปตามเทคโนโลยีที่ทันสมัย ทั้งนี้โดยเทียบเคียงกับบทบัญญัติของกฎหมายประเทศออสเตรเลีย²⁰¹ ที่มีการนิยามศัพท์ไว้เป็นการเฉพาะอย่างกว้าง

โดยผู้เขียนขอเสนอแนวทางให้มีการกำหนดบทนิยามศัพท์ ดังนี้

“การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หมายถึง การกระทำการใด ๆ เพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังอีกบุคคล ด้วยวิธีการสื่อสารใดผ่านทางการใช้เทคโนโลยี วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้ปรากฏอยู่ในระบบไซเบอร์ ไม่ว่าเพียงครั้งเดียวหรือมากกว่านั้น โดยมีเจตนาเพื่อข่มขู่ สร้างความเจ็บปวดลดเกียรติ หรือก่อให้เกิดความเสียหายอื่นใดต่อผู้อื่นโดยเฉพาะ และการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม”

โดยบัญญัติไว้อย่างกว้าง แต่ยังคงไว้ซึ่งหลักการสำคัญ ซึ่งผู้เขียนไม่ได้เสนอให้มีการกำหนดตัวอย่างของการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้ในบทนิยามศัพท์เช่นเดียวกับกฎหมายของรัฐ Nova

²⁰¹ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 5.

Scotia²⁰² เนื่องด้วยเห็นว่าการกำหนดตัวอย่างลักษณะการกระทำไว้จะทำให้ผู้ใช้จำกัดการปรับใช้เพียงเท่าที่ปรากฏในบทนิยามศัพท์ อีกทั้งรูปแบบการกระทำในอนาคตมีรูปแบบที่หลากหลายไม่อาจกำหนดได้ครอบคลุมพอ อีกทั้งเพื่อให้ผู้ใช้กฎหมายสามารถปรับใช้ได้กับทุกลักษณะการกระทำที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังกำหนดไว้ให้สอดคล้องกับรูปแบบและช่องทางการสื่อสารที่มีการพัฒนาไปอีกหลากหลายลักษณะในอนาคต ที่เทคโนโลยีปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว พร้อมกับสภาพสังคมที่เป็นโลกาภิวัตน์ ผู้เขียนจึงกำหนดบทนิยามศัพท์อย่างกว้าง ครอบคลุมการกระทำทุกรูปแบบ ผ่านช่องทางหลายรูปแบบ อันเป็นการสร้างผลกระทบที่เป็นผลร้ายเกิดความบั่นทอนต่อผู้เสียหายไม่ทางหนึ่งก็ทางใดเป็นสำคัญ อีกทั้งเน้นให้ความสำคัญว่าผู้เสียหายต้องได้รับผลกระทบอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตามไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรง แต่เพียงผู้เสียหายได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในครั้งนั้น ๆ เป็นสำคัญ

5.2.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชน

ผู้เขียนเสนอให้มีการบัญญัติเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่ชัดเจน เพื่อกำหนดบทบัญญัติสำหรับคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการตกเป็นเหยื่อจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แต่ก็เห็นว่าปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเพศทุกวัย ผู้เขียนจึงเห็นควรให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นเฉพาะเป็นการกำหนดส่วนบททั่วไปสำหรับการคุ้มครองต่อบุคคลทุกวัย แต่ให้มีการกำหนดโทษ วิธีการคุ้มครองอื่นเพิ่มเติมในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน

ผู้เขียนเสนอโดยเทียบเคียงแนวทางเดียวกับกฎหมายของประเทศแคนาดา ที่มีการกำหนดเป็นบททั่วไป และมีการนำแนวทางของกฎหมายออสเตรเลียที่เป็นกฎหมายที่คุ้มครองเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เฉพาะกรณีเด็กและเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปีเท่านั้นมาเสนอรวมกัน

โดยเกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่ได้รับความคุ้มครองจากการถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ผู้เขียนเสนอให้กำหนดเกณฑ์อายุที่ควรได้รับความคุ้มครองที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ เช่นเดียวกับกับแนวทางของกฎหมายประเทศออสเตรเลีย เนื่องด้วยสอดคล้องกับเกณฑ์อายุความคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายไทยในหลาย ๆ ฉบับ ซึ่งเห็นได้ว่าช่วงอายุ 18 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปเป็นช่วงที่เด็กและเยาวชนมีพัฒนาการเข้าสู่ช่วงมหาวิทยาลัย มีความเริ่มเป็นผู้ใหญ่ที่มีกระบวนการความคิดและตัดสินใจได้เองอย่างรอบคอบแล้ว

5.2.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการกำหนดฐานความผิดในการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

²⁰² Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, Section 3(c).

1) เนื่องด้วยผู้เขียนมีข้อเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นเป็นกฎหมายฉบับใหม่ การกำหนดฐานความรับผิด ผู้เขียนจึงเสนอให้มีการบัญญัติฐานความผิดเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์บททั่วไปเช่นเดียวกับกฎหมายของรัฐ Nova Scotia ประเทศแคนาดา²⁰³ และกำหนดเกณฑ์คุ้มครองเด็กและเยาวชนผู้ตกเป็นผู้เสียหายจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ไว้เป็นการเฉพาะเพิ่มเติมเสริมไปกับฐานความรับผิดหลักคุ้มครองบุคคลทั่วไป โดยกำหนดเกณฑ์อายุเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ที่พึงได้รับความคุ้มครองพิเศษดังเช่นแนวทางของกฎหมายประเทศออสเตรเลียที่กำหนดคุ้มครองเฉพาะเด็กและเยาวชนในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์²⁰⁴ อีกทั้งผู้เขียนขอเสนอแนะให้กำหนดเป็นบทเพิ่มโทษสำหรับกรณีที่ถูกผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชน วรรคสองของฐานความผิดที่กำหนดขึ้น ดังนี้

“ผู้ใดกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ผู้อื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท ถ้าผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามวรรคแรกเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้พยายามฆ่าตัวตายหรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

“ความผิดฐานนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ เว้นแต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งถึงแก่ความตาย”

นอกจากนี้ควรมีการกำหนดบทลงโทษ ในส่วนของโทษทางอาญา เน้นการลงโทษปรับ เนื่องด้วยเป็นการสร้างความหลาบจำให้แก่ผู้กระทำความผิดในทราบถึงผลกระทบหากทำการกลั่นแกล้ง โดยคิดว่าเป็นเรื่องที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งเกณฑ์โทษปรับอัตราโทษอย่างสูงจำนวนไม่เกินห้าหมื่นบาทนั้น สอดคล้องไปกับแนวทางของการกำหนดโทษปรับเพียงอย่างเดียว และกำหนดโทษปรับอย่างสูงกว่าโทษในความผิดลหุโทษ ประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้ศาลสามารถพิจารณาปรับลงโทษได้ตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตามผู้เขียนเสนอมีการกำหนดในส่วนของโทษจำคุก กรณีที่ผู้เสียหายเป็นเด็กและเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี อันเป็นการสร้างความคุ้มครองเป็นการเฉพาะยิ่งขึ้นให้แก่บุคคลที่ยังขาดภาวะการป้องกันตัวเอง และเป็นการสร้างความตระหนักให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชนพึงระวังในการกระทำของตนเองยิ่งขึ้น

ผู้เขียนเสนอให้กำหนดลักษณะฐานความผิดเป็นความผิดต่อส่วนตัว ที่ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดสามารถตกลงยอมความได้ หากปรากฏให้เห็นว่าคู่ความไม่ติดใจเอาความกันแล้ว เนื่องด้วย

²⁰³ Intimate Images and Cyber-protection Act 2017, Section 5.

²⁰⁴ Enhancing Online Safety Act 2015, Section 5.

ผลกระทบจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์โดยทั่วไปเป็นผลกระทบอันเป็นส่วนตัวต่อบุคคล ความมุ่งหมายของกฎหมายที่กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้งานบนสื่อออนไลน์ในระบบไซเบอร์จากภัยความรุนแรงที่อาจเกิดผลกระทบได้ อย่างไรก็ตามหากปรากฏว่าการกระทำนั้นสร้างผลกระทบอย่างร้ายแรงถึงชีวิตร่างกาย กำหนดห้ามตกลงยอมความกันเนื่องด้วยต้องการคุ้มครองสิทธิในชีวิตของบุคคล

2) ผู้เขียนเสนอให้บัญญัติเรื่องอายุความฟ้องร้องภายใน 1 ปีนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด

3) ผู้เขียนเสนอให้กำหนดผู้มีสิทธิยื่นฟ้องในฐานะความผิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ แบ่งตามฐานะของผู้เสียหาย กล่าวคือ กรณีผู้เสียหายเป็นบุคคลที่บรรลุนิติภาวะแล้ว กำหนดให้เฉพาะผู้เสียหาย หรือผู้รับมอบอำนาจมีอำนาจในการยื่นฟ้องได้ ส่วนกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชนที่อายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ กำหนดให้อำนาจเด็กผู้เสียหาย หรือผู้ปกครองของเด็กมีอำนาจฟ้องร้องแทน

5.2.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหน่วยงานรับผิดชอบเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

ปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ในประเทศไทยในปัจจุบัน ยังไม่มีกฎหมายรองรับให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดรับผิดชอบดูแลเป็นการเฉพาะโดยตรง แต่เป็นปัญหาที่เริ่มได้รับความสนใจจากหลายหน่วยงานเนื่องด้วยเห็นถึงความร้ายแรง และมีความพยายามที่จะเข้ามามีบทบาทในการดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน แต่ด้วยไม่มีช่องทางทางกฎหมายที่ชัดเจน ทำให้หลายหน่วยงานไม่อาจดำเนินการช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ แต่ช่วยเหลือได้เพียงบทบาทในการประสานงานใกล้เคียงเบื้องต้นระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดเท่านั้น อาจเป็นการช่วยเหลือทางด้านจิตใจต่อผู้เสียหายทางเดียวเท่านั้น

ผู้เขียนเสนอให้ตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบขึ้นเป็นการเฉพาะขึ้น เช่นเดียวกับแนวทางของประเทศแคนาดา และประเทศออสเตรเลีย ที่มีการจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบดูแลเฉพาะเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีบทบาทด้านการลบและแก้ไขข้อมูลอันมิชอบทางคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยพิจารณาแล้วเห็นว่าเนื่องด้วยตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ได้มีการกำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม มีอำนาจรักษาการกฎหมายในการดำเนินการแต่งตั้งและออกกฎกระทรวงเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีเนื้อหาในทางคุ้มครองปัญหาที่เกิดจากการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ และกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็นหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจในการบริหารจัดการตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นได้

ผู้เขียนจึงเห็นควรกำหนดให้ตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจเฉพาะในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นฉบับใหม่นี้ โดยกำหนดให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมเป็น

หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะตามกฎหมายฉบับใหม่นี้ขึ้น โดยมีการบูรณาการให้มีตัวแทนจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการผู้มีอำนาจหน้าที่ เช่น ผู้แทนจากกระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรมกิจการเด็กและเยาวชน เป็นต้น เพื่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยกำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน 3 ประการหลัก ได้แก่

1) กำหนดอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานดำเนินการรับเรื่องช่วยเหลือ ประสานงานเบื้องต้นระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในการลบหรือแก้ไขข้อมูลที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกเบื้องต้น หากมีการเพิกเฉยของผู้กระทำความผิด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจพิจารณาหากเห็นควรให้ดำเนินการมีคำร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งลบหรือแก้ไขข้อมูลนั้นได้ โดยหน่วยงานเป็นผู้ช่วยเหลือดำเนินการแทนผู้เสียหาย ลักษณะคล้ายกับแนวทางของคณะกรรมการควบคุมความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-Safety Commissioner) ของประเทศออสเตรเลีย แต่แตกต่างกันในส่วนของการในอำนาจในการดำเนินการต้องมีการร้องขออนุญาตต่อศาลก่อน เพื่อดำเนินการลบหรือแก้ไขข้อมูลนั้นได้ทันที และมีความครอบคลุมต่อการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ทั้งส่วนตัวและเนื้อหาที่กระทบเป็นวงกว้าง

2) กำหนดอำนาจช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้เสียหายในการฟ้องร้องเอาผิดต่อผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ หากผู้เสียหายร้องขอให้ช่วยเหลือเช่นเดียวกับแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงาน Cyber Scan ของประเทศแคนาดา ซึ่งหน่วยงานเพียงช่วยเหลือแต่ไม่ได้ดำเนินการฟ้องร้องแทนผู้เสียหาย

3) กำหนดอำนาจหน้าที่ในการเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความรู้ ส่งเสริม และป้องกันภัยจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ โดยเฉพาะเน้นการให้ความรู้ด้านกฎหมายและความช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชน โดยประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ดำเนินการดูแล ปลูกจิตสำนึก การป้องกันปัญหาจากการกลั่นแกล้งอยู่แล้ว เช่น การประสานงานกับศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ (COPAT) สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ มูลนิธิแพธทูเฮลท์ สมาคมสมาชิกริดนส์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

ดังนั้นจากข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์จากประเด็นที่ศึกษาทั้ง 4 ประเด็นข้างต้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเฉพาะของประเทศไทยในเรื่องการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์เป็นเพียงตัวอย่างผ่านกรอบของบทนิยามศัพท์ เกณฑ์อายุของเด็กและเยาวชนที่พึงได้รับความคุ้มครอง ฐานความผิด และหน่วยงานที่รับผิดชอบ เป็นสำคัญ โดยรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติที่นำเสนออาจมีเนื้อหาไม่ครบถ้วนตามแนวทางของการบัญญัติกฎหมายตามความเป็นจริง

อนึ่งผู้เขียนได้เสนอร่างพระราชบัญญัตินี้โดยเทียบเคียงจากแนวทางของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ด้วยเหตุที่กฎหมายมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากคอมพิวเตอร์ ที่มีลักษณะเป็นการป้องกันปัญหาที่เกิดจากการกระทำทางออนไลน์เช่นเดียวกับปัญหาการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ประกอบกับเสนอร่างเทียบเคียงกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศแคนาดาและประเทศออสเตรเลียที่ศึกษาข้างต้น รายละเอียดปรากฏดังนี้

ร่าง

พระราชบัญญัติ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

พ.ศ. ...

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ พ.ศ. ...”

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้น

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์” หมายถึง การกระทำการใด ๆ เพื่อสื่อสารข้อมูลไปยังอีกบุคคล ด้วยวิธีการสื่อสารใดผ่านทางการใช้เทคโนโลยี วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ ให้ปรากฏอยู่ในระบบไซเบอร์ ไม่ว่าเพียงครั้งเดียวหรือมากกว่านั้น โดยมีเจตนาเพื่อข่มขู่ สร้างความเจ็บปวด ลดเกียรติ หรือก่อให้เกิดความเสียหายอื่นใดต่อผู้อื่นโดยเฉพาะ และการกระทำนั้นส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม”

มาตรา 4 ผู้ใดกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ผู้อื่น ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท

ถ้าผู้ถูกกระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ตามวรรคแรกเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี หรือการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ได้พยายามฆ่าตัวตายหรือถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 5 ถ้าศาลเห็นว่าการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นมีลักษณะกระทบต่อผู้เสียหายโดยตรง ศาลมีอำนาจสั่งผู้กระทำผิดระงับการเผยแพร่ สืบลบข้อมูล แก้ไขข้อมูล หรือมีคำสั่งประการอื่นใดเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้

มาตรา 6 ความผิดตามมาตรา 4 เป็นความผิดอันยอมความได้ เว้นแต่การกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์นั้นเป็นเหตุให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งถึงแก่ความตาย

มาตรา 7 ผู้มีสิทธิยื่นฟ้องในฐานะความผิดการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ ได้แก่ ผู้เสียหายโดยตรง หรือกรณีผู้เสียหายเป็นเด็กหรือเยาวชนที่อายุไม่เกินสิบแปดปี ให้อำนาจผู้ปกครองมีอำนาจฟ้องร้องแทน

มาตรา 8 ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ถ้าผู้เสียหายมิได้ฟ้องร้องภายในหนึ่งปีนับแต่วันรู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำผิด เป็นอันขาดอายุความ

มาตรา 9 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 10 ให้รัฐมนตรีกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นประธานกรรมการและผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ร่วมเป็นกรรมการ จัดตั้งหน่วยงานและแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจหน้าที่

(1) รับเรื่องช่วยเหลือ ประสานงานเบื้องต้นระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำผิดในการลบหรือแก้ไขข้อมูลที่เป็นการกลั่นแกล้งรังแกเบื้องต้น

(2) ในกรณีมีการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ต่อส่วนตัวหรือเนื้อหาที่กระทบเป็นวงกว้าง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี ยื่นคำร้องพร้อมแสดงหลักฐานต่อศาลที่มีเขตอำนาจขอให้มีการระงับการเผยแพร่ สืบลบข้อมูล หรือแก้ไขข้อมูลนั้นได้

(3) ช่วยเหลือให้คำแนะนำผู้เสียหายในการฟ้องร้องเอาผิดต่อผู้กระทำการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์

(4) ให้ความรู้ ส่งเสริม และป้องกันภัยจากการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์แก่เด็ก เยาวชน ประชาชน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บรรณานุกรม

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. ร่างยุทธศาสตร์ส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก https://www.dcy.go.th/webnew/upload/news/news_th_20180801144021_4.pdf
- กรมสุขภาพจิต. ตารางการให้บริการทางสุขภาพจิตและจิตเวช หน่วยงานในสังกัดกรมสุขภาพจิต. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/service/view.asp?id=147>
- กรมสุขภาพจิต. ป้องกันภัยใกล้ตัวลูกจาก Cyber bullying. ค้นวันที่ 1 กันยายน 2562 จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=27717>
- กอร์ปบุญ ภาวะกุล และปราโมทย์ สุคนิชย์. การศึกษาพฤติกรรมรังแกข้ามชู้กับระดับความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในโรงเรียนมัธยมแห่งหนึ่ง กรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย 56, 1 (2554): 35-44.
- กิริติกานต์ วรวิสุทธินันท์. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กจากการกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ตในสถานศึกษา. สารนิพนธ์ ปริญญาโทบริหารศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559.
- กองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี. ขั้นตอนการแจ้งความที่เกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://tcsd.go.th/product-landing/>
- เกษตรชัย และทีม. พฤติกรรมรังแกของนักเรียน. สงขลา: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2556.
- คณพล จันทน์หอม. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2558.
- คณาธิป ทองรวีวงศ์. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิบุคคลจากการกลั่นแกล้งรังแกออนไลน์ ซึ่งนำไปสู่การฆ่าตัวตาย : ศึกษากรณีกฎหมายความปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber-safety Act) ของรัฐ Nova Scotia. ใน เอกสารหลังการประชุมวิชาการระดับชาติทางภาษาและการสื่อสาร. วันที่ 3-4 กันยายน 2558, ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร, หน้า 1-20.
- คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญา ภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549.
- จส.100. 6 เหตุการณ์สะเทือนใจ จากภัย cyberbullying. ค้นวันที่ 1 กันยายน 2562 จาก https://www.js100.com/th/site/post_share/view/25700

จิตติ ตังศภัทย์. **คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาค 2 ตอน 2 และภาค 3**. พิมพ์ครั้งที่ 7.

กรุงเทพมหานคร: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด, 2553.

ชุตินาถ ศักรินทร์กุล และอลิสสา วัชรสินธุ์. ความชุกของการข่มเหงรังแกและปัจจัยด้านจิต สังคมที่เกี่ยวข้องในเด็กมัธยมต้น เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย**. 59, 3 (2557): 221-230.

ณัชชา ศรีขจร. มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งรังแกทางไซเบอร์ (Cyberbullying). **ตุลพาท**. 64 (กันยายน-ธันวาคม 2560): 49-58.

ณัฐภูมิ เอี่ยมแพ. เปรียบเทียบปัญหาความรังแกทางอาญาในลักษณะ hate speech ต่อบุคคลสาธารณะทางสื่อสังคม: ศึกษากฎหมายไทย สหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และอินโดนีเซีย. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ**. 1, 2 (2559): 226-237.

ดวงเด่น นาคสีหราช. ทศนคติและปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมการกลั่นแกล้งรังแกทางอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย: ศึกษากรณีศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. **CMU Journal of Law and Social Sciences** 12, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2562): 135-171.

เดลินิวส์. **ปอเปี๊ยะ โรแฉ่งจับเสี่ยหื่นให้สองแสนเป็นเมียน้อย**. ค้นวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/crime/615656>

เดลินิวส์. **ม.3 โพสต์เฟซบุ๊กคอยตาย เหตุอกหักสิ้นหวังกับชีวิต**. ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/regional/387918>

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. **คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553.

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. **ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง**. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2553.

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. **ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง**. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. **หลักกฎหมายอาญา: กฎหมายอาญาภาคความผิด**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2560.

ไทยรัฐออนไลน์. **ป.5 ผูกคอในโรงเรียนพอสงสัยโดนเพื่อนล้อบ้านจน ถูกรุมแกล้งเหยียบหน้าซ้ำ**. ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1728940>

ชนัสมนต์ จันธวัช. **การรับรองและคุ้มครองสิทธิในความ เป็นอยู่ส่วนตัวของผู้ถูกข่มเหงรังแกบนไซเบอร์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, วสันต์ เหลืองประภัสร์ และปานรัตน์ นิ่มตลุง. **โครงการวิจัยเรื่อง การ**

ปรับเปลี่ยนกลไกเชิงสถาบันเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการทำงานด้านเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553.

นภาพรรณ อาษาเพชร. การรังแกผ่านโลกโซเชียล: ความรุนแรงที่ต้องแก้ไข และนวัตกรรมการจัดการ

ปัญหา. **วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม.** 5, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 100-106.

แนวหน้า. **เครียด-เศร้า จากอารมณ์สู่โรค ภัยเงียบคุกคามวัยรุ่น-วัยเรียน.** ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://www.naewna.com/likesara/403899>

บ้านเมือง. **ม.2 น้อยใจโดนเพื่อนล้อผูกคอตับ.** ค้นวันที่ 1 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.banmuang.co.th/news/crime/183423>

ประกายรัตน์ ภัทรธิดิ. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก. ในเอกสารประกอบการเรียนวิชา 72202 ภาค 1/2560 สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2560.

ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองข้อมูลคอมพิวเตอร์ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2560. **ราชกิจจานุเบกษา** 134 (22 กรกฎาคม 2560).

ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง ลักษณะและวิธีการส่ง และลักษณะและปริมาณของข้อมูล ความถี่และวิธีการส่งซึ่งไม่เป็นการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับ พ.ศ. 2560. **ราชกิจจานุเบกษา** 134 (22 กรกฎาคม 2560).

ปราวินยา สุวรรณณัฐโชติ. **วัคซีนคุ้มภัยคนยุคดิจิทัล ประเด็นจริยธรรมและข้อควรรู้ทางกฎหมาย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2561.

ปองกมล สุรัตน์. **การรังแกผ่านโลกโซเชียลในมิติสังคมวัฒนธรรม: กรณีศึกษาเยาวชนไทยเจนเอเรชั่นZ.** วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2561.

ปองกมล สุรัตน์, ธาตุกร จันประเสริฐ และนำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล. กระบวนการรังแกผ่านโลกโซเชียลในเยาวชนไทย: การศึกษาแบบพหุกรณี. **วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ.** 4, 2 (มิถุนายน-ธันวาคม 2561): 61-79.

ปัญญาสัมพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย. **โครงการศึกษาการจัดการพฤติกรรม การข่มเหงรังแกผ่านโลกโซเชียลด้วยการมีส่วนร่วมของครอบครัว.** กรุงเทพมหานคร: สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, 2554.

ภัชชา อารังอาจริกุล. ความรับผิดชอบละเมิดและการเยียวยาความเสียหายกรณีการกลั่นแกล้งรังแกในเด็ก. **วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์.** 12, 4 (ตุลาคม-ธันวาคม 2562): 683.

มูลนิธิแพथทูเฮลท์. โครงการ Stop Bullying: เลิฟแคร์ไม่รังแกกัน. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563
จาก <https://startup.path2health.or.th/2391>

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. การเปิดตัวศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครอง
เด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์ หรือ ศูนย์โคแพท COPAT – Child Online
Protection Action Thailand. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก
<https://www.ryt9.com/s/prg/2765629>

เมธินี สุวรรณกิจ. มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการกลั่นแกล้งในสังคม
ออนไลน์. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 49-
70.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
บริษัท นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์ จำกัด, 2556.

ราชบัณฑิตยสภา. คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมศัพท์คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มติ
เมื่อ 28 มิถุนายน 2562. ค้นวันที่ 20 มกราคม พ.ศ. 2563 จาก
<https://www.facebook.com/RatchabanditThai/photos/a.2527569647301115/2527570907300989/?type=3&theater>

เรื่องเล่าเช้านี้. ทำความเข้าใจพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นในสังคมไทยจากดราม่ารูป จีบ BNK48 โดย
แพทย์ ด้านสุขภาพจิต. ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563 จาก
<https://ch3thailandnews.bectero.com/news/124990>

เรื่องเล่าเช้านี้. สาวทอมเครียดถูกบูลลี่ทางโซเชียล ยิ่งตัวตายเสียชีวิต. ค้นวันที่ 12 พฤศจิกายน 2563
จาก <https://ch3thailandnews.bectero.com/news/152034>

ฤทัยชนนี สิทธิชัย. พฤติกรรมการรังแกบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2562.

วัฒนาวิ ศรีวัฒนพงศ์ และพิมพ์ภา ธาณินพงศ์. สื่ออิเล็กทรอนิกส์และอินเทอร์เน็ตที่มีต่อพฤติกรรม
รังแกของนักเรียนในโรงเรียน เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารการสื่อสารและการ
จัดการ นิต้า 1, 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2558): 142.

ศิวพร ปกป้อง และวิมลทิพย์ มุสิกพันธ์. ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรมกระทำความ
รุนแรงทั้งทางกายภาพและการข่มเหงรังแกผ่านโลกไซเบอร์ของเยาวชนไทย. ปัญหา
สมพันธ์เพื่อการวิจัยความเห็นสาธารณะแห่งประเทศไทย ค้นวันที่ 20 มิถุนายน 2563 จาก
<https://www.thairath.co.th/content/129516>

ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์. คำสั่ง
กดยช. แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อ

ออนไลน์. ค้นวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก

https://dcy.go.th/webnew/uploadchild/nwk/download/file_th_20201601124627_1.pdf

ศูนย์ประสานงานขับเคลื่อนการส่งเสริมและปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในการใช้สื่อออนไลน์.

รายงานการวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์เด็กกับภัยออนไลน์ประจำปี 2562. ค้นวันที่ 29

สิงหาคม พ.ศ. 2563 จาก <https://inetfoundation.or.th/Welcome/showmedia?id=138>

สกล วรรณศิริ. การข่มเหงรังแก. **วารสารสารานุกรมศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.** 51 (2559): 13-20.

สมยศ เชื้อไทย. **คำอธิบายวิชากฎหมายแพ่ง : หลักทั่วไป.** พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2555.

สรานนท์ อินทนนท์. **ความฉลาดทางดิจิทัล.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิส่งเสริมสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.), 2561.

สรารุณ ปิตียาศักดิ์. **กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ Information Technology Law.** กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2555.

สะ ม า ริตัน ส . **About Samaritans.** ค้น วันที่ 29 สิงหาคม พ .ศ .2563 จาก <http://www.samaritansthai.com/aboutus/>

สาโรจน์ สว่างศรี. **เด็ก ม.1 ขโมยปิ่นพ้อ ยิ่งเพื่อนดับแค้นหลังถูกล้อหน้าห้องเรียน.** ค้นวันที่ 20 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.komchadluek.net/news/local/405261>

สาวตรี สุขศรี. **กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2563.

สาวตรี สุขศรี. **อาชญากรรมความรุนแรงบนอินเทอร์เน็ต. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** 47, 2 (มิถุนายน 2561): 268-300.

สาวตรี สุขศรี. **อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ไซเบอร์ กับทฤษฎีอาชญาวิทยา. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** 46, 2 (มิถุนายน 2560): 428-431.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. **อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่อง การขายเด็ก การค้าประเวณีเด็ก และสื่อลามกที่เกี่ยวกับเด็ก ความเกี่ยวพันของเด็กในความขัดแย้งกันด้วยอาวุธ กระบวนการติดต่อร้องเรียน.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ.

สุภาวดี เจริญวานิช. **Self-Cyberbullying: มิติใหม่ของการทำร้ายตนเองในวัยรุ่น. วารสาร**

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 27, 6 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2562): 1099-1105.

สุวรรณา เรื่องกาญจน์เศรษฐ์. **สภาวะของเด็กและวัยรุ่นไทย**. กรุงเทพมหานคร: ปิยอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์, 2552.

สุวิพร ไฉไลสถาพร, อัจฉรา ประเสริฐ และ แวตา เตชาทวีวรรณ. ประสบการณ์และแนวทางการเผชิญปัญหาของเด็กและเยาวชนไทยที่ตกเป็นเหยื่อการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์. **วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร** 7, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 221.

หยุด แสงอุทัย. **กฎหมายอาญา ภาค 2-3**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.

อวิการ์ตน์ นิยมไทย. การปฏิรูปกฎหมาย: LAW REFORM. **จุลนิติ**. 8, 2 (มีนาคม-เมษายน 2554): 157-164.

Thanyawat Ippoodom. เพชบุรีของเราไม่ใช่พื้นที่ส่วนตัว? คьюเรื่อง Digital Literacy กับ อ.ฐิติรัตน์ ทิพย์สัมฤทธิ์กุล. ค้นวันที่ 9 กันยายน 2562 จาก https://thematter.co/pulse/digital-literacy-interview/84483?fbclid=IwAR1bNCIDwnVaEq_6VlMbswwD_oF5bpChCHMB9VDUNpMwTco8W2HrtggmW5E

Australian Government Department of Communications and the Arts. **Reviews of the Enhancing Online Safety Act 2015 and the Online Content Scheme—discussion paper**. June 2018.

Bryan A. Garner and Henry Campbell Black. **Black's law dictionary**. St. Paul, MN: Thomson Reuters, 2019.

Coroner Court of Victoria. **Inquest into the Death of Allem Halkic**. Retrieved August 10, 2020 from https://www.coronerscourt.vic.gov.au/sites/default/files/2018-12/allemhalkic_065509.pdf

Crouch v. Snell. 2015 NSSC 340 (CanLII). Retrieved November 10, 2020 from <http://canlii.ca/t/gmhjl>

Cyber Scan. **Intimate images and cyber-protection: support for victims**. Retrieved December 12, 2019 from <https://novascotia.ca/cyberscan/>

Department of Justice, **Cyberbullying and the Non-consensual Distribution of Intimate Images**. Retrieved September 11, 2020 from <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/other-autre/cndii-cdncii/pdf/cndii-cdncii->

eng.pdf

Education Act R.S.O. 1990, CHAPTER E.2, Retrieved September 11, 2020 from <https://www.ontario.ca/laws/statute/90e02?search=bully>

Elisenda Ardevol. **Cyberculture: Anthropological Perspectives of the Internet.** Retrieved December 6, 2019 from http://cmap.upb.edu.co/rid=1ND6YS836-CY7Q1L-L5S/cyberculture_pierreLEvy.pdf

eSafety Commissioner. **Our legislative functions.** Retrieved September 14, 2020 from <https://www.esafety.gov.au/about-us/who-we-are/our-legislative-functions>

eSafety Commissioner. **Our Structure.** Retrieved September 14, 2020 from <https://www.esafety.gov.au/about-us/who-we-are/our-structure>

Geneva Declaration of the Rights of the Child, 1924 Retrieved October 26, 2019 from <https://www.humanium.org/en/geneva-declaration/>

Hyonhee Shin, Hyun Yong Yi. **K-pop singer decries cyber bullying after death of 'activist' star Sulli.** Retrieved October 26, 2019 from <https://www.reuters.com/article/us-southkorea-kpop/k-pop-singer-decries-cyber-bullying-after-death-of-activist-star-sulli-idUSKBN1WW1L3>

Islam, Md. Irteja, Rasheda Khanam, and Enamul Kabir. Bullying Victimization, Mental Disorders, Suicidality and Self-harm among Australian High Schoolchildren: Evidence from Nationwide Data. **Psychiatry Research.** 292, 113364 (2020): 1-9.

Jordan and Simon. **Cyber-bullying in Ausrtalia.** Retrieved August 10, 2020 from <https://cybercrime2013.wordpress.com/findings-and-research/australian-cases/>

Justice. **Intimate Images and Cyber-protection Act Introduced.** Retrieved September 13, 2020 from <https://novascotia.ca/news/release/?id=20171005003>

Justin W. Patchin. **School Bullying Rates Increase by 35% from 2016 to 2019.** Retrieved June 20, 2020 from <https://cyberbullying.org/school-bullying-rates-increase-by-35-from-2016-to-2019>

Keith D. Rose. **Updated: Nova Scotia Passes New Cyber-bullying Legislation.**

Retrieved November 10, 2020 from

<https://www.mccarthy.ca/en/insights/blogs/snipits/updated-nova-scotia-passes-new-cyber-bullying-legislation>

Kim Zetter. **Lori Drew not guilty of Felonies in Landmark Cyberbullying Trial.**

Retrieved August 10, 2020 from <https://www.wired.com/2008/11/lori-drew-pla-5/>

Legal Information Institute. **18 U.S. Code § 1030. Fraud and related activity in connection with computers.** Retrieved August 10, 2020 from <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1030>

Lisa Ha. **A Snapshot of Cyberbullying.** Retrieved June 20, 2020 from <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cj-jp/victim/rd7-rr7/p2.html>

Matej Cepin. **Joining forces to Combat Cyberbullying in Schools.** Retrieved November 30, 2019 from <https://socialna-akademija.si/joiningforces/>

Michel Tutton. **New cyberbullying law can force removal of intimate images online.** Retrieved October 26, 2019 from <https://www.cbc.ca/news/canada/nova-scotia/nova-scotia-new-cyberbullying-law-investigators-1.4736021>

Murray D. Segal. **Independent Review of the Police and Prosecution Response to the Rehtaeh Parsons Case.** Retrieved August 10, 2020 from <https://novascotia.ca/segalreport/Parsons-Independent-Review.pdf>

Nina Corfu. **With no law to stop them, some cyberbullies resume their old ways.** Retrieved November 10, 2020 from <https://www.cbc.ca/news/canada/nova-scotia/cyberbullying-legislation-cyber-safety-act-cyberscan-unit-roger-merrick-1.4084409>

Paula Newton. **Canadian teen commits suicide after alleged rape, bullying.** Retrieved October 26, 2019 from <https://edition.cnn.com/2013/04/10/justice/canada-teen-suicide/index.html>

Paula Newton. **Canadian teen commits suicide after alleged rape, bullying.** Retrieved October 26, 2019 from <https://edition.cnn.com/2013/04/10/justice/canada-teen-suicide/index.html>

Safe School Act 2000. Retrieved September 11, 2020 from <https://www.ontario.ca/laws/statute/S00012>

Sameer Hinduja and Justin W. Patchin. Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization. **Deviant Behavior** 29, 2 (2008): 129-156.

Selma Milovanovic. **Man avoids jail in first cyberbullying case.** Retrieved August 10,

2020 from <https://www.theage.com.au/national/victoria/man-avoids-jail-in-first-cyber-bullying-case-20100408-rv3v.html>

Sheri Bauman. **Cyberbullying: What Counselors Need to Know**. John Wiley & sons, American Counseling Association, 2014.

Sherri Gordon. **6 Types of Bullying Every Parent Should Know About**. Retrieved October 26, 2019 from <https://www.verywellfamily.com/types-of-bullying-parents-should-know-about-4153882>

Stewart Healley. **The Human Faces behind Cyberbullying Offences an Australian Case Study when using a carriage service to menace, harass or cause offence**. Supplementary submission No.136.3 May 2011.

Tommy K.H. Chan, Christy M.K. Cheung, Zach W.Y. Lee. Cyberbullying on Social Networking Sites: A Literature Review and Future Research Directions. **Information & Management**. 58, 2, 103411 (2020): 1-16.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล

นางสาววรรณัน ดาราพงษ์

ประวัติการศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2560

(เกียรตินิยมอันดับ 2)

เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 72

สำเร็จการอบรมวิชาว่าความ สถาปนายความ รุ่นที่ 47

ประสบการณ์การทำงาน ทนายความ

